Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Pontoppidan, Henrik.; Henrik Pontoppidan.
Titel | Title:	Det forjættede Land : et Tidsbillede
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kbh. : P. G. Philipsen, 1892
Fysiske størrelse | Physical extent:	343 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

57-237.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130020728745

HENRIK PONTOPPIDAN

DET FORJÆTTEDE LAND

—

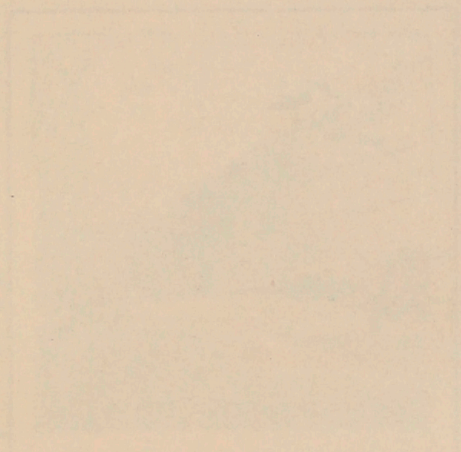
KØBENHAVN.
P. G. PHILIPSENS FORLAG.
THIELES BOGTRYKKERI.
1892.

HENRIK PONTOPPIDAN:

DET FORJÆTTEDE LAND.

ET TIDSBILLEDE.

KØBENHAVN.
P. G. PHILIPSENS FORLAG.
THIELES BOGTRYKKERI.
1892.

I.

Der gik en Mand og pløjede oppe paa de store Agre norden for Vejlby. Det var en yngre, højtbygget Skikkelse i en lappet Sækkelærreds Kittel, med røde Muffediser om Haandleddene og plumpe Skaftestøvler, hvorfra Stropperne stak op paa bægge Sider af Benklædernes Knæposer. Paa hans Hoved sad en falmet Plyshat, under hvis kvarterbrede Skygge der hang et langt, af Sol og Vind bleget Nakkehaar, og ned over hans Bryst bølgede et stort lyst Skæg, der undertiden af Blæsten førtes hen over den ene Skulder. Hans Ansigt var magert, Panden høj og udadhvælvet, Øjnene store, lyse, milde.

En halv Snes Alen over hans Hoved kredsede en Flok Krager, hvoraf snart et, snart et andet Par slog sig ned i den friske Plovfure bag ham og dér en Tidlang fulgte ham næsten lige i Hælene; de gjorde blot et lille forsigtigt Hop ud til Siden, hver Gang han ved et Ryk i Tømmen

søgte at fremskynde sine to magre og tungt ludende Plovhestes sindige Gang.

Denne Mand var Sognepræsten til Vejlby og Skibberup — Emanuel, som han slet og ret lod sig kalde af sine Sognebørn, „den moderne Apostel", som nogle mindre venligt sindede Kolleger i Nabosognene spydigt plejede at benævne ham.

Trods Dragten og det uplejede Haar og Skæg var det ogsaa let at se, at han ikke var nogen almindelig Bondemand. Dertil var hans Skikkelse for leddeløs, Skuldrene for smalle og lavthængende. Hænderne var nok blaarøde og svulne, men de havde ikke den uforholdsmæssige Størrelse, som de faar hos Folk, der fra Barnsben har maattet tumle med svære Byrder. Heller ikke havde Ansigtet den rette ensfarvet mørke, læderagtige Bondehud men var skjoldet og oversaaet med smaa hvide Pletter.

Det var en raakold Formiddag i Begyndelsen af Marts. En stødvis Vind fra Vest førte usammenhængende Taagemasser hen over Landet. I det ene Øjeblik indhylledes Egnen i en uldgraa Damp saa tæt, at man ikke kunde se fra den ene Ager til den anden; i det næste kunde et eneste Vindstød drive Dunsterne langt bort og kun efterlade en lav Røg, der krøb afsted langs med Agerfurerne.

Undertiden blev Markerne endog overgydt af et blegt Sollys, der langsomt trængte sig frem mellem Himlens tunge og sorte Skyer.

I saadanne Øjeblikke kunde man fra den højtliggende Præstegaardsmark overse hele Sognet lige ud til den ensomme Fjordkirke, der skimtedes fjernt i Syd paa sit bratte Næs som et Taagespøgelse. Noget nærmere øjnedes mellem to Bakker et Stykke af den skumprikkede Fjord. Vestlig herfor hævede sig Skibberups tre mørke Muldhøje, og over disse blinkede et lille teglstensrødt Lyspunkt, der betegnede det Sted, hvor en takket Gavl af Egnens nye og store Forsamlingshus kiggede solbelyst op over Bakkekammen.

Emanuel var imidlertid alt for optaget af sine Tanker til at give Agt paa denne urolige Skiften af Landskabets Udseende. Selv naar han nu og da standsede for at lade Hestene puste lidt, gled hans Blik ud over Egnen uden at se. I syv Aar havde han daglig vandret mellem disse bølgeformede Bakker; hans Øje var blevet saa hjemmevant her, at Solblink og Regntykning kunde skifte omkring ham, uden at han mærkede det.

Først henimod Middagstid blev han vækket op af sine Tanker ved Lyden af en lille Menneske-

karavane, der nærmede sig paa Markvejen inde fra Byen.

Forrest gik en lille, kraftigt bygget Pige paa fire-fem Aar, der ved Hjælp af et Rebstykke, som hun havde lagt over sin ene Skulder, trak afsted med en gammel Kurvevogn, hvori der laa et Skødebarn. Under Anstrengelserne for at trække Vognen gennem Vejens dybe Ælte var hendes Kyse gleden bagad over hendes forblæste, gulbrune Haar, og hvert Øjeblik maatte hun slippe Rebet med den ene Haand for at hale op i sine røde Strømper, der bestandig faldt hende ned over Træskoene. Bagfra blev Vognen skubbet frem af et andet Barn, en Dreng, der havde en strikket Klaphue trykket ned over Hovedet, og hvis ene Kind var dækket af et stort Vatstykke, der var stoppet ind under Huens ene Øreklap.

Et ungt og rankt Bondefruentimmer sluttede Toget. Hun gik et Stykke bag de andre, helt ude paa Vejkanten, med Hovedet indhyllet i et blomstret Klæde, hvis Snipper smældede i Blæsten. Uden at løfte Øjnene fra et Strikketøj, som hun holdt mellem de brune Hænder, gik hun og smaanynnede hen for sig, idet hun af og til — ligesom i Tanker — sang en enkelt Tone ganske højt.

Det var Hansine og hendes tre Børn, Emanuels samlede Familie.

Da Karavanen var naaet hen til Enden af den Ager, hvor Emanuel pløjede, slap de to Børn Vognen og satte sig hen paa en Sten ved Siden af Vejen, hvorfra de gav sig til at betragte Faderen, der netop var paa Vej hen imod dem fra den anden Ende af Ageren. De var bægge ganske blaa i Ansigtet af Kulde og vaade under Næserne. Som de dér sad med deres slidte Træsko og lappede Klæder, lignede de overhovedet ganske Byens sædvanlige Gadeungdom. I hvert Fald vilde ingen finde paa at henføre dem til den paladsagtige Præstegaard, hvis røde Tegltag og høje Poppelpark hævede sig dernede over Byens skifertækkede Bøndergaarde.

Allerede paa lang Afstand havde Emanuel hilst dem ved muntert at svinge sin store Hat over Hovedet; og da han nu naaede Forpløjningen, en Snes Alen fra Vejen, standsede han sine dampende Heste og raabte:

„Ikke noget nyt, Hansine?“

Hansine var bleven staaende ude paa Vejen, hvor hun med den ene Fod holdt Barnevognen i en sagte frem- og tilbagegaaende Bevægelse for

at berolige den Lille, der var bleven utaalmodig over, at Kørslen standsede.

Hun talte Maskerne paa den ene Pind og svarede derefter paa sit uforfalskede Bondemaal:

„Nej, ikke det jeg véd af . . . Ja, det er dog sandt, Væveren var indenom Døren nys. Han vilde ha'e snakket med dig, sa'e han."

„Ja saa," sagde Emanuel adspredt og saa' sig tilbage over Marken for med Øjet at maale det Stykke, han havde faaet pløjet. „Hvad havde han vel paa Hjærtet?"

„Ja, det snakkede han ikke noget om. Jeg skulde bare sige, om du vilde komme til et Møde henne hos Sogneraadsformanden i Eftermiddag Kl. 3."

„Naa, det er vel Fattigkassen," henkastede han. „Eller kanske Menighedsraadet. Snakkede han ikke noget om det?"

„Nej, han sagde ingen Ting. Han sad bare og kiggede sig lidt omkring i Stuen. Saa gik han igen."

„Ja saa," lo Emanuel. „Ja, han har jo sine Egenheder . . . Hør, Hansine!" afbrød han derpaa sig selv i forandret Tone. „Kan du huske, jeg har snakket til dig om denne herre nye Gødningsmetode, som jeg for nogen Tid siden læste

om i Landbobladet. Jo mere jeg spekulerer over den, des mer fortræffelig synes jeg, at den vistnok maa være. Egentlig er det da ogsaa langt naturligere — ikke sandt? — saadan at køre Møget ud i frisk Tilstand og straks at pløje det ned, i Stedet for at samle det sammen i disse Møddingkuler, hvor saa megen af den bedste Kraft dunster bort og oven i Købet forpester Luften omkring vores Boliger. Kan du huske, der stod i Bladet, at Landet aarligt tabte mindst tre Millioner ved vores Møddinger. Tænk dig, Hansine — tre Millioner! Det var sandelig en artig Skilling for os Bønder at indvinde, og den vilde justemænd komme rigtig pænt tilpas for Fremtiden, hvor vi sikkert vil faa mangen gammel Samfundsskade at bøde paa. Og alt saadan noget koster Penge, du! — — — Én Ting bare har jeg hidtil ikke rigtig kunnet forstaa, og det er, at man ikke for længe siden har fundet paa noget saa simpelt . . . for egentlig ligger det jo dog lige for Haanden, ikke sandt? Men véd du, hvad jeg i Dag er kommen til at tænke paa, . . . ja, hvad jeg næsten er ganske sikker paa? Jeg tror, at disse Møddinger, dem har Fortidens Bønder anlagt af pur og sørgelig Nødvendighed, ganske simpelt paa Grund af Hoveriet til Herregaardene — forstaar du? Da de alle Tider først

skulde udrette Herremandens Arbejde, før de fik Lov til at tænke paa deres egne Sager, har de været tvungne til Dag for Dag at opsætte og lægge til Bunke hjemme hos dem selv, indtil de endelig kunde stjæle sig en Dags Frihed til at skøtte deres egen Bedrift . . . og da denne Oprindelse til vore Møddinger efterhaanden er gaaet i Glemmebogen, har man naturligvis ment, at der maatte stikke en særlig dyb Mening i Bevarelsen af dem og derfor ikke haft Mod til at skaffe sig dem fra Halsen . . . kort og godt: disse stinkende Gødningskuler, de er simpelt hen en Arv fra Trældommens Dage, ganske ligesom saa megen anden gammel Raaddenskab, som vi nu er ved at frigøre Samfundene for! Er det ikke morsomt, Hansine? . . . Hvor er det i det hele ikke en velsignet Tid at leve i! Saadan at være Vidne til, hvordan vor Tids Oplysning, dens overalt vaagnende Sandheds- og Retfærdighedstrang lidt efter lidt, i stort som i smaat, bryder Trældommens Aag og bereder Menneskene en lysere og gladere Fremtid!“

Hansine skiftede en Pind og svarede med et halvt fraværende Smil. Hun kendte Emanuels let vakte Begejstring for Tidens nye Idéer og var vant til at være den stumme Tilhører ved hans

Udvikling af de store Resultater, han altid ventede sig af dem.

„Naa . . . det er nok for Resten Tid at faa fraspændt," afbrød han atter sig selv, da han havde set paa sin store Sølvklokke og efter Bønders Vane holdt den op for Øret. Han kastede Tømmerne hen over de ludende Heste og tilføjede: „Aa hør, Gutten min! Kan du komme og give Fa'er en Haand!"

Disse Ord galdt Drengen, som stadig sad ved Siden af sin Søster paa den store Sten. Her var han imidlertid falden saa dybt i Tanker under Betragtning af Kragesværmen, der havde slaaet sig ned paa Pløjejorden et Stykke borte, at han ikke hørte Faderens Tilraab. Han sad ganske ubevægelig, med Haanden under sit vatbelagte Øre, og stirrede hen for sig med det højtidelige Ansigtsudtryk, hvormed Børn i Erindringen tilbagekalder sig nys overstaaede Lidelser.

Han var lidt lille af sin Alder, og skønt han var det ældste af Børnene, havde han en spinklere Bygning end den et Aar yngre Søster, der var i fuld Besiddelse af Landsbyungdommens sædvanlige kraftige Former og livlige Farver paa Kinder og i Øjne. For øvrigt var han Emanuels udtrykte Billede. Han havde den samme høje,

tænksomme Pande, den samme Mildhed i sit Blik; havde ogsaa ganske arvet Emanuels rødblonde, svagt krusede, silkeagtige Haar, hans blaanende Aarenet i Tindingerne og de store lyse, i Solen næsten farveløse Øjne.

„Hører du ikke, min Dreng ... Fa'er kalder paa dig," sagde Hansine, da han forblev ubevægelig.

Ved Lyden af Moderens Stemme rev han hastigt Haanden ned fra Øret og vendte sit blaanæsede Ansigt om imod hende med et lille forstilt Uskyldssmil, der vakte hendes Opmærksomhed.

„Gør det endnu lidt ondt i Øret, min Dreng?" spurgte hun forsigtigt.

„Nej, slet ikke," forsikrede han ivrigt. „Jeg kan slet ikke længer mærke noget."

„Kommer du saa, Gutten min!" raabte igen Emanuel ude fra Ploven.

Purken rejste sig øjeblikkeligt. Med afmaalte Skridt gik han over Forpløjningen hen til Hestene, hvor han straks gav sig til at løse Plovhammelen og opbinde Skaglerne — saa alvorligt og samvittighedsfuldt som en lille udlært Avlskarl.

Denne Dreng var Emanuels Øjesten og desuden — paa Grund af sit for Bønder fremmedartede Udseende og sin store Godmodighed — hele Menighedens Fryd. Han var opkaldt efter Hansines

gamle Fader, Anders Jørgen; men baade i Hjemmet og omkring i Sognet kaldtes han aldrig andet end „Gutten“, et Navn, som Emanuel havde givet ham allerede ved hans Fødsel, og hvis Fjældklang alle havde fundet et saadant Behag i, at hans Døbenavn efterhaanden var gaaet helt i Glemme.

Ved Synet af Vatlappen under hans Hueklap udbrød Emanuel:

„Hvad er det, min Ven? ... Har det nu været galt fat med Øret igen?“

„Ja — lidt,“ svarede Drengen sagte og næsten som skamfuld.

„Det er dog ogsaa rigtig kedeligt med det Øre. Men det er vel ikke noget videre — hva'?“

„Nej, det er helt forbi nu ... jeg kan slet ikke længer mærke noget.“

„Naa, det var Ret, min Dreng! Lad mig se, du er en kæk Gut og ikke gi'er dig over for saa lidt. Skrællinger — véd du nok — bliver aldrig til noget her i Verden ... ikke sandt?“

„Jo.“

„Og saa husker du jo nok, at vi i Dag skal køre til Mølle efter Middag. Vi to har skam ikke Tid til at være syge ... vel?“

Ude paa Vejen var Hansines Strikkepinde

kommen i livligere Bevægelse. Da de andre tav, sagde hun:

„Jeg tror nu rigtignok, det var bedst, om Gutten blev hjemme i Dag, Emanuel! Han har rigtig slet ikke haft det godt hele Formiddagen.“

„Jamen, kære . . . du hører jo, at det er helt forbi nu. Han siger selv, at han slet ikke længer kan mærke noget. Og véd du hvad, den friske Luft kan da kun gøre ham godt. Den friske Luft er Vorherres Lægemiddel, siger jo et gammelt Ord! . . . Gutten har igen siddet for meget inde og kukkeluret, derfor er han bleven lidt blegnæbet i den sidste Tid. Det er hele Sagen!“

„Jeg tror nu alligevel, det var bedst, om vi farede lidt varsommere med ham, Emanuel. Og allerbedst var det maaske, om vi endelig en Gang gjorde det til Alvor med at snakke til Doktoren om ham. Nu har han gaaet med det Øre snart i to Aar, og det kan dog vist aldrig ha'e sin Rigtighed.“

Emanuel svarede ikke straks. Det var et Emne, der før var debatteret imellem dem.

„Ja, naturligvis, Hansine . . . dersom du virkelig ønsker det, kunde det selvfølgelig ikke falde mig ind at modsætte mig det. Men du véd, at jeg for min Part ikke har synderlig Tillid til det

Doktorvæsen. Og særlig hvad Doktor Hassing angaar, — ja saa kender du min Mening om ham. Desuden . . . saadan lidt Ørehistorie er jo saa almindelig hos Børn og fortager sig af sig selv, naar man bare giver Naturen Ro og Tid til selv at udbedre Skaden. Det siger ogsaa din Moder, og hun har dog mange Aars Erfaring, ikke sandt? . . . Aa, tag den Line, min Dreng! . . . Jeg kan nu i det hele aldrig komme til at tro, at Vorherre skulde have skabt Menneskenaturen saa ufuldkommen, at den altid behøver Doktorfingre for at komme i Lave igen, saa snart den er bragt lidt i Uorden. Kan du huske, jeg har fortalt dig den Historie om mine to Skolekammerater, der bægge havde faaet daarlige Øjne . . . efter Mæslinger tror jeg. Den ene af dem blev behandlet af en Doktor, oven i Købet en Professor, der i den hellige Videnskabs Navn pinte og plagede den stakkels Fyr med Penslinger og Indsprøjtninger og jeg véd ikke hvad, indtil han blev fuldstændig blind! Hos den anden derimod fik Naturen Lov til i Ro at skøtte sig selv, og inden kort Tids Forløb fik han et Par Øjne, som enhver kunde have misundt ham. Den Historie burde være os en Lære, synes jeg! For Resten . . . vi har jo mere af den Olie, som Maren Nilen havde faaet af den gamle Grete

ovre paa Strynø. Den hjalp jo Gutten saa godt sidst. Lad os dog i det mindste vente, indtil der viser sig at være noget virkeligt i Vejen, og ikke ængstes for hver Smule Forkølelse, ikke sandt? ... Kom saa her, Stumpen min!"

Med de sidste Ord tog han Gutten under Armene og løftede ham op paa Ryggen af den nærmer Hest.

Hansine tav. I disse smaa Skærmydsler angaaende Børnene beholdt Emanuel altid det sidste Ord. Han var hende for overlegen i Ordskiftet, havde saa let ved at udtrykke sine Tanker og kunde give saa mange Grunde for sin Opfattelses Rigtighed, at hun, selv om han ikke altid overbeviste hende, blev bragt til Tavshed af hans Veltalenhed.

... Taagen rullede atter som en uldgraa Masse ind fra Vest, mens den lille Familie-Karavane drog tilbage til Byen.

Forrest red Gutten med Hestene; derefter kom Emanuel med Barnevognen, som han smaaluntende skød foran sig med den ene Haand, mens han oppe paa Skuldren bar Datteren Sigrid med Tilnavnet „Tyksak". Hun havde taget Hatten af hans Hoved, og idet hun hurraraabende svang den i Luften, gjorde hun alle Slags Løjer for

at more den Lille, der da også skreg i vild Glæde i sin Vogn.

Et Stykke bag de andre fulgte Hansine med sit Strikketøj.

Hun holdt sin lille Skikkelse lige saa rank som i sine Pigedage, bevægede sig ogsaa med de samme sikre, afmaalte Skridt. Derimod havde Udtrykket i hendes mørkladne Ansigt forandret sig noget; det var blevet endnu mere indadvendt og ligesom lidt fortrykt. Som naturligt var, havde hendes snart syv Aar lange Ægteskab med dets tre Barnefødsler heller ikke ladet hendes før saa ungdomsfriske Udseende helt uberørt. Kinderne var blevne lidt smalle, de alvorlige Øjne endnu mere dybtliggende. Dog var hun endnu en ualmindelig køn Kone, der efter Landsbyforhold bar sine 25 Aar med sjælden Ære; og det var ikke til at undres over, at man i hendes Hjemby Skibberup endnu var ganske stolt af hende. Rigtignok var der ogsaa adskillige — og med hvert Aar flere — der havde ondt ved at forlige sig med hendes Indesluttethed, hvilken de gærne vilde udlægge som Hang til Stolthed; og i Stilhed blev det saa smaat beklaget, at Emanuels Øjne var faldne netop paa hende, da han i sin

Tid fandt paa at fæste sig en Brud af Menighedens Midte.

... Da Emanuel og Børnene kom ind gennem Præstegaardens hvælvede Port, sad Gaardskarlen Niels henne paa Kanten af det store Sten-Vandingstrug under Posten midt i Gaarden, tilsyneladende ivrigt beskæftiget med at studere Egnens „Folkeblad", som han havde udbredt paa sine Knæ. Han var en mørkhaaret Fyr paa godt en Snes Aar, middel af Vækst, sværskuldret og bredbaget, med en opadtrykket, saakaldet Kig-herind-Næse og tykke, røde Kinder, der krusedes af et begyndende Skæg.

I det store Gaardsrum, hvor der i gamle Dage — i Provst Tønnesens Tid — altid havde hersket en nøjeregnende Orden og en Stilhed, der erindrede om Stedets Forhold til Kirken, saa' der nu ganske ud som i en almindelig Bondegaard. Paa maa og faa henkastede Avlsredskaber, spredte Halmbunker, aabentstaaende Stalddøre og en vedholdende Brølen af Kvæg, der ventede paa deres Middagshø, vidnede om Dagens Travlhed. Paa den ujævne Stenbro var der hist og her — efter gammel Skik — henlagt Sildelage for at kvæle Ukrudtspirerne; og udenfor Bryggersdøren gik Hønsene og skrabede i udkastet Køkkenaffald.

„Hvad er det, du er saa fordybet i, Niels? Er der noget nyt i Bladet i Dag?“ spurgte Emanuel, da han havde sat Sigrid fra sig og løftet Gutten ned fra Hesteryggen.

Karlen saa' langsomt op fra sin Avis og svarede ved at trække Munden ud i et unaturligt bredt Smil.

„Aa haa, Filosof! Har du nu igen været paa Krigsstien? . . . Naa, mod hvem har du saa rettet din Landse i Dag, Niels? . . . Kom lad mig se!“ sagde han, da han havde faaet Seletøjet strøget af Hestene.

Karlen lettede sig lidt fra sit Sæde og rakte ham Bladet, som Emanuel gav sig til at læse i, mens Gutten trak Hestene hen til Stentruget for at lade dem drikke.

„Hvor staar det? . . . Naa her! „Om Højskolerne og de sædelige Krav“ . . . Ej, ej! . . . Lad os se! . . . Naa, ja, Begyndelsen er jo ikke ilde . . . Meget godt virkelig . . . Ja saamænd, deri har du ganske Ret . . . . Naa, du er saamænd ikke bange, Niels! . . . .“

Henne fra Hjørnet af Vandingstruget fulgte Karlen med spændt Agtpaagivenhed sin Husbonds Minespil under Læsningen, og hver Gang Emanuel ved et Nik eller et lille Udbrud tilkendegav sit

Bifald, forhøjedes den spillende Glans i hans smaa sorte, af Kinderne halvt begravede Øjne.

„Den Artikel har du virkelig Ære af," sagde Emanuel tilsidst, idet han smilende rakte ham Bladet tilbage. „Du uddanner dig jo til en hel Skribent, Niels! . . . Ja, ja; pas bare paa, du ikke helt drukner i Blækhuset, min Ven! Det sorte Blækstads kan være en farlig Gift at lege med!"

Han blev afbrudt af Hansine, der havde taget Vejen hjem gennem Haven, og som nu viste sig oppe paa Stuehusets høje Flisetrappe for at kalde ind til Middagen.

„Saa maa vi skynde os at komme ind med Øgene, min Dreng," henvendte han til Gutten. „Aa hør, Niels . . . spring ud og kald paa gamle Søren. Han er ude i Vænget og jævne Roekulerne."

II.

Om Eftermiddagen henimod Tretiden sad en stille Mand henne ved Vinduet i Sogneraadsformand Jensens vidtbekendte Stadsestue. Det var en høj,

mager og bleg Skikkelse, klædt i en mørk Dragt af det groveste hjemmegjorte Vadmel, med højt opstaaende Frakkekrave og snævre Ærmer. Hertil sluttede sig foroven en af disse sorte, stukne „Brystlapper“, som nu næsten var gaaet af Brug, og om Haandleddene et Par stramme Voksdugsmanchetter, der syntes at have presset alt Legemets Blod ud i de kæmpestore Hænder.

Han sad i en fremoverludende Stilling, med Armene hvilende paa sine Ben, Hænderne foldede mellem Knæene. Hans Hoved var lidt fladtrykt og i Forhold til Kroppens Længde paafaldende lille, Haar og Skæg rødgraat, Ansigtet skævt og overstrøet med lysegule Fregner.

Det grumsede Dagslys, der sneg sig ind over ham gennem de beduggede Ruder, den dybe Middagsstilhed, hvori hele Huset endnu hvilede, endelig hans egen fuldstændige Ubevægelighed og det glansløse Blik, hvormed han stirrede frem for sig under halvlukkede Øjelaag, — alt bidrog til at omgive hans Person med en egen Uhygge. Med sit flade, rødgraa Hoved, sin fortrukne Mund og sine opsvulmede Øjenrande mindede han om en lurende Los, der fra et Baghold i Urskovens Skygge stirrer tørstende ud over den endeløse Steppe.

Det var Væver Hansen.

Sogneraadsformandens himmelblaa Stadsestue, Skuepladsen for saa mange af Fortidens glade Gildelag, havde i de forløbne Aar fuldstændig skiftet Karakter. Ganske vist stod de polerede Mahognimøbler endnu og lyste rødt langs Væggene, og oppe paa Chiffoniéren tikkede det lueforgyldte Taffelur aristokratisk mellem et Par let paaklædte Gibs-Hyrdinder; men paa Spillebordets Plads ved Vinduspillen, hvor i forrige Tider Dyrlæge Aggerbølle, Købmand Villing og den nu afdøde Jubelolding, Skolelærer Mortensen, tilligemed Værten selv havde muntret sig saa mangen Nat ved Kort og høje Toddyglas, hævede sig nu et papirbelæsset Skrivebord; ved en anden Væg stod en Reol, overfyldt med Regnskabsbøger, Protokoller og mægtige Avisbunker, hvilket altsammen gav Værelset Udseende af et alvorsfuldt Kontor.

Noget saadant var det i Virkeligheden ogsaa, og en ganske tilsvarende Forvandling var samtidigt foregaaet med Sogneraadsformanden selv.

Den stormende politiske Rejsning, som det folkelige Oplysningsarbejde efterhaanden havde affødt indenfor Bondestanden og i de sidste Aar forplantet over det hele Land, havde tilsidst ogsaa vakt denne Mands tungt indslumrede Sam-

vittighed og kaldt ham frem til Kampen for sin Stands Selvstændighed. Og da han ubestridt var Sognets rigeste Bonde og tilmed bekendt for en blandt Bønder usædvanlig Rundhaandethed i Pengesager, var han i Løbet af kort Tid kommen til at spille en fremtrædende Rolle i Egnens Liv. Da han desuden ejede en medfødt Evne til offentlig Optræden og hurtig viste sig i Besiddelse af en ikke almindelig Veltalenhed, havde han efterhaanden svunget sig op til at blive Egnens erklærede politiske Fører, hvem man til Stadighed kunde se omtalt rundt om i Landets Blade som „den bekendte Bondehøvding Hans Jensen fra Vejlby."

Denne ledende Stilling havde han imidlertid ikke kunnet opnaa uden Forbigaaelse af den Mand, der var det egentlige Ophav til hele den folkelige Bevægelse i Menigheden, nemlig Væver Hansen. Der havde derfor i Begyndelsen været adskillige, der med nogen Ængstelse betragtede Sogneraadsformandens hurtigt stigende Indflydelse, idet man havde Grund til at formode, at den stridsindede Væver ikke roligt vilde finde sig i en saa grov Tilsidesættelse. Men til almindelig Forbavselse viste Væveren i dette Tilfælde en ham ganske uvant Fredsommelighed; og større endnu

blev Forundringen, da man efterhaanden erfarede, at det fornemmeligst var Væveren selv, der havde skyndet Sogneraadsformanden til Deltagelse i det offentlige Liv, idet han — endog meget alvorligt — skulde have foreholdt ham, at han i sin uafhængige Stilling ligefrem skyldte Kredsen at stille sig til dens Tjeneste, naar dens nuværende Folketingsmand, den gamle Bisp — hvad venteligt var — inden ret lang Tid trak sig tilbage.

Det saa' i det hele ud, som om Væveren nu, da Kampens Farer og Spænding var forbi og Folkesagen endelig var ved at bære Sejren hjem, frivilligt lod de andre høste Æren og Lønnen for hans aarelange Arbejde. Med en Uegennytte, der vakte Menighedens beundrende Paaskønnelse, havde han Aar for Aar trukket sig mere tilbage i sit Væsens Sneglehus og givet Afkald paa selv den ringeste af de Æresposter, der i rigt Maal var bleven ham tilbudt som en Anerkendelse af hans Fortjenester. Samtidigt paatog han sig af egen Drift den beskedneste Invalidegærning i Fremskridtets Tjeneste. Han besørgede frivilligt al Slags simpel Budtjeneste og var de mange forskellige Bestyrelser behjælpelig med deres Regnskaber og Brevføring; ja han vedblev lige trofast — endog, som det syntes, med forøget Aarvaagenhed — at for-

rette sin gamle Polititjeneste i Menigheden ved bestandig at dukke op med sit skæve Smil, hvor man mindst ventede ham, og sætte sig forover paa Stolene med sine store, røde Hænder for Munden for under Samtalens Gang at skele sig til Titlen paa den Avis, man holdt i Haanden, eller Navnet paa de Papirsposer, Husmoderen lagde ind i Krydderiskabet.

. . . Klokken blev næsten halv fire, før alle de til Mødet sammenkaldte Personer var samlede. Det var de saakaldte „Tillidsmænd“, — seks af Menigheden valgte Mænd, der særlig havde det Hverv at varetage dens politiske Interesser, foranstalte Valgmøders Afholdelse, hidkalde politiske Talere, kontrollere Valglisterne og føre Forhandlingerne med Amtets øvrige demokratiske Vælgerkomiteer.

Først en Stund efter at de andre var ankomne, traadte Sogneraadsformanden ind fra Sideværelset — i hvide, strøgne Skjorteærmer, æblegrøn Plysses Vest med Guldkæde og en stivet Brystkrave, der under Middagssøvnen havde bulet sig ud over Vestens Udskæring. Med et højlydt „Goddag og velkommen“ til hver især gik han rundt og gav Haanden, hvorefter man paa hans Opfor-

dring tog Plads omkring et ovalt Bord i Midten af Stuen.

Stemningen blandt Raadets Medlemmer var præget af en ualmindelig Højtidelighed. Man havde forinden Sogneraadsformandens Ankomst søgt Oplysning hos Væveren om Anledningen til Mødets Afholdelse; og af dennes undvigende Svar havde man forstaaet, at der forestod betydningsfulde Afgørelser.

Som Komiteens Formand indtog Værten selv Sædet ved den øverste Bordende. Hans sværlemmede Skikkelse med det krusede Haar og den store, glatragede Hage tog sig paa denne Plads helt statelig ud. Rigtignok hang Næsen endnu lige kalkunblaa i det rødblussende Ansigt — som et kedeligt Minde om hans Fortid; men til Gengæld havde hans Holdning, hans Bevægelser og hele hans Maade at føre Ordet paa vundet den overlegne Anstand og brede, elskværdige Utvungenhed, der udvikles ved livlig Deltagelse i det offentlige Liv.

Til højre for ham sad Emanuel — der nu havde ombyttet sin Arbejdskittel med en Frakke af lysegraat Multum — samt en lille mavesvær Vejlbybonde med buskede Øjenbryn og barnligt røde Kinder. Til venstre sad to yngre, blonde Skibberup-Gaardmænd og den høje Tømrer Nielsen,

hvis mørke Vikingeskæg i Aarenes Løb var blevet endnu nogle Tommer længere, saa det naaede ham næsten ned til Bæltestedet. Pladsen ved den nederste Bordende indtoges af Væver Hansen, der ikke hørte med til selve Raadet men fungerede ved dets Møder som en Slags Sekretær.

„Saa er vi altsaa allesammen samlede," begyndte Sogneraadsformanden med sin larmende Stemme, idet han lod Blikket glide rundt om Bordet. „Vi har idag en meget vigtig Meddelelse at gøre jer, Venner! ... Ja værsgo', begynd kun, Jens Hansen!"

De sidste Ord var henvendt til Væveren, som nu trak et stort Stykke Papir frem af sin Baglomme og omhyggeligt udfoldede det foran sig; hvorefter han med langsom og monoton Stemme oplæste følgende Skrivelse:

Fortroligt!

Fra ledende Mænd blandt vore Meningsfæller paa Rigsdagen er der paa dertil af os given Foranledning tilstillet nærværende Hovedbestyrelse for Amtets samtlige demokratiske Vælgerforeninger en Række Oplysninger til Bedømmelse af de forurolige politiske Rygter, der i den sidste Tid

har fundet Vej til forskellige af Landets Blade. I Betragtning af Øjeblikkets Alvor og Sagens Betydning har man fundet det rigtigst uden Tøven at bringe de erholdte Oplysninger til de ærede Sognebestyrelsers Kundskab.

Disse gaa ud paa, at det i Virkeligheden ikke skal ligge udenfor Mulighedernes Grænse, at der imellem Regeringen og det konservative Parti i bægge Ting foreligger Aftaler og drøftes Planer, der ere vel egnede til at vække enhver frisindet Mands dybe Harme og Bekymring. Dog kan selvfølgeligt endnu intet vides med Sikkerhed, da alle Forhandlinger mellem de bestemmende Partier føres i størst mulig Hemmelighed; men ses blandt andet hen til samtlige Ministres pludselige Utilbøjelighed til selv i Ubetydeligheder at fravige det en Gang indtagne Standpunkt i Rigdagsdebatten, og tages samtidigt andre lige saa betegnende Træk i tilbørlig Betragtning, synes det ikke helt utænkeligt, at Regeringen virkelig omgaaes med Planer om endnu en Tid at byde den samlede Folkevilje Trods og yderligere, end allerede sket er, at bekæmpe Menigmands Indflydelse paa Statsstyrelsen ved en egenmægtig Ophævelse af den almindelige Valgret. Enhver frihedstro Mand i Landet vil vide

at bedømme en slig Handlemaade. Vi opfordre derfor herved de ærede Sognebestyrelser til, hver i sin Kreds, at samle Meningsfællerne og — til Støtte for vore valgte Mænd paa Tinge — at fremkalde en kraftig Tilkendegivelse af Befolkningens uforandrede Vilje til indtil det yderste at bekæmpe vore Magthaveres Færd. Angaaende Bestemmelsen af de nærmere Foranstaltninger, der hertil anses nødvendige, overlade vi alt til de ærede Sognebestyrelsers bedste Skøn. Kun skulle vi efter Samraad med vore Venner paa Rigsdagen henstille,

at der gives Meningsfællerne Lejlighed til Vedtagelsen af en, helst enslydende Resolution, som „tilsiger vore Tillidsmænd paa Tinge vedvarende kraftig Bistand i Kampen for Folkets ubeskaarne Frihed og Ret."

En lignende Opfordring udgaar i disse Dage til samtlige Kredsbestyrelser, og er det vort Haab, at en saadan Forhaands-Protest, et saadant tusindstemmigt Varsko, tilraabt vore Modstandere fra hvert Sogn i det hele Land, endnu skal kunne bringe dem til Fornuft og faa dem til at afstaa fra deres forbryderiske Forehavende.

Leve Friheden og Retfærdigheden! Leve Mindet

om vor uforglemmelige Folkekonge, Grundlovens for tidligt hensovede Giver, Kong Frederik Folkekær!

P. B. V.

H. Johansen,
Sagfører.

Indholdet af denne Skrivelse vakte den største Bevægelse blandt alle Raadets Medlemmer. Endnu før Oplæsningen var helt til Ende, udbrød Emanuel ganske bleg af Ophidselse:

„Men det er jo Oprør! ... Det er jo Landsforræderi!“

„Ja, deri har du ganske Ret ... anderledes kan ingen ærekær Mand kalde det,“ istemte Sogneraadsformanden. Og med en Haandbevægelse og et Tonefald, der erindrede stærkt om Talerstolen, fortsatte han: „Men det viser os, Venner, at vi har handlet fuldkommen rigtigt i at gøre skarp Front mod et sligt Parti, hvis eneste Formaal er at klamre sig til Magten, selv om det kun kan ske ved at sætte Landets Velfærd og Fremtid paa Spil. Saadanne Folk er ikke længer vore Landsmænd ... de er Danmarks Fjender!“

„Hør!“ drønede det som et hultklingende Ekko inde fra Tømrerens Skægvildnis.

„Aldrig ... aldrig vil det danske Folk finde

sig i en saadan Skændsel!“ vedblev Emanuel ude af sig selv. „Jeg foreslaar, at vi endnu i Aften sammenkalder alle Meningsfæller og aabenbarer for dem, hvad der staar paa Spil. Her er ingen Tid at spilde. Vi vil rejse os som én Mand og vise, at vi af yderste Evne vil forsvare vor Ære og Ret!“

„Saa sagte, Emanuel ... saa sagte!“ sagde Sogneraadsformanden og lagde Haanden beroligende paa hans Arm. „Lad os frem for alt ikke forivre os! Bare rolig ... dermed kommer man længst i Politiken! Allerførst maa vi ikke glemme, at vi jo foreløbig ikke véd noget med Bestemthed ... og man skal ikke kaste Bøssen til Kinden, før man ser Bjørnen, siger et gammelt Mundsprog. Og jeg for min Del har nu en egen Mistanke om, at det altsammen kan være Rygter, som Regeringens Venner selv har sat i Omløb for at skræmme vore Mænd paa Tinge, kanske ogsaa saadan en bitte Prøveballon, som de har sendt til Vejrs for at vejre Stemningen ude i Landet! ... Vi maa huske, at den Slags Ting hører nu en Gang med i Politiken!“ vedblev han belærende og opløftede Haanden. „Derfor gælder det først og fremmest om, at man gennemskuer sine Modstanderes Taktik, før man selv handler. Lad os aldrig glemme det, Venner!“

„Men dersom det nu ikke er tomme Rygter ... dersom man virkelig skulde gøre Alvor af Truslerne — sende Rigsdagen hjem og sætte Magten i Rettens Sted ... hvad saa? ... hvad saa?“

Sogneraadsformanden saa' et Øjeblik fast paa Emanuel. Derefter sagde han langsomt, med rolig Selvfølelse, idet han lod sin Haand synke tungt ned mod Bordpladen:

„Dersom sligt skulde ske — hvad Gud forbyde! — saa rejser der sig Landet over tre hundrede tusinde Landboere og siger: Nu er det nok! Nu skal det for Alvor gælde et Livtag om, hvem der er Herrer her i Landet, jer eller os! ... Har jeg ikke Ret?“

Ved de sidste Ord vendte han sig mod de tre Skibberuppere, der alle svarede med kraftige „Hør“, medens den lille tykke Vejlbybonde ovre fra den anden Side af Bordet ivrigt tilnikkede ham sit Bifald.

„Jeg foreslaar nu,“ — vedblev han — „at vi sammenkalder til et Møde førstkommende Søndag Aften i Forsamlingshuset. Her skal jeg gærne paatage mig at udvikle Situationen, saaledes som den til den Tid foreligger, hvorefter vi vedtager den foreslaaede Resolution. Desuden er jeg af den Formening, at det vil være bedst indtil videre at

bevare de indhentede Oplysninger som fortrolige Meddelelser, for ikke alt for meget — og kanske ganske unødigt — at opskræmme Gemytterne. Saadan har den ærede Hovedbestyrelse aabenbart ogsaa tænkt sig det. For Resten tvivler jeg ikke om, at vore gode Modstandere nok skal betages Lysten til at gaa paa nye Æventyr, naar de nu gennem vore Møder faar lært Landets Stemning rigtig at kende! ... Mener I ikke ogsaa det, Venner?"

De fire af Raadets Medlemmer udtrykte atter deres fulde Tilslutning; og denne Frimodighed smittede tilsidst Emanuel, saa han blev beroliget. Han var for øvrigt ikke vant til at tage Ordet i de politiske Forhandlinger. Hans Syn for Betydningen af Folkesagens politiske Side var sent og vanskeligt bleven vakt, og det var nærmest paa Grund af hans store Fortjenester paa ganske andre Omraader, at Menigheden havde hædret ham med Indvælgelse i dens politiske Raad. Han havde endnu bestandig ondt ved at fatte Interesse for de daglige Debatter paa Rigsdag og i Aviser ... for ikke at tale om denne „Taktik", som Sogneraadsformanden og de andre tillagde saa stor Betydning. Han kunde aldrig faa sig selv til at tvivle om, at Retten — som der stod i Salmen — „vandt sin Sejr, naar Gud det saa behaged"; og han havde

ingen synderlig Tillid til, at selv de snildeste Paafund eller Fortolkninger formaaede enten at fremskynde eller forhale den.

Paa Forslag af den ene Skibberupgaardmand vedtoges det dernæst, at man — for at give Mødet forøget Betydning — skulde indbyde et Par fremmede Talere. Et Øjeblik tænkte man paa at henvende sig til ingen ringere end Kredsens egen Folketingsmand, den gamle Bisp. Men skønt denne under de senere Tiders stormende Rigsdagsdebatter flere Gange havde røbet, at han under Fløjelsornatet og Diplomatfrakken endnu bar sin Ungdoms røde Garibaldiskjorte lige ubleget, havde han hidtil ikke været at formaa til at forlade, hvad han med et Smil kaldte sit „arkimediske“ Standpunkt udenfor Partierne. Man blev derfor hurtig enig om at opgive denne Plan som frugtesløs. Derimod mente man at kunne have Haab om at formaa et Par andre fremragende demokratiske Rigsdagsmænd til at give Møde, og det vedtoges straks at sende Hovedbestyrelsen en Forespørgsel derom. Sogneraadsformanden tilbød baade at hente Gæsterne ved Stationen med sin Vogn og at bespise dem, hvilket Tilbud blev modtaget med en anerkendende Mumlen.

Efter at endelig Forsamlingstiden var bleven fastsat, og efter at Væver Hansen havde udfærdiget en

Protokoltilførsel om de stedfundne Forhandlinger, hævede Formanden Mødet.

„Naa, saa fik vi altsaa den Gris slagtet," sagde han muntert og rejste sig. „Værsgo', mine Herrer! ... Nu kan vi vist trænge til at faa lidt for Tanden!"

Med disse Ord hentydede han til den i dette Hus uundgaaelige „lille Forfriskning", der imidlertid var bleven anrettet inde i Sideværelset, hvortil Døren nu blev aabnet af et omfangsrigt Bondefruentimmer med Gyldenstykkes Hue, Ørnenæse og en tre Etages Hage — Sogneraadsformandens Husholderske.

Under en allerede tændt Hængelampe stod det sædvanlige fedt besatte Bord, paa hvis Opdækning af solide Flæske- og Røgevarer der i Øjeblikket udfægtedes en hidsig Kamp mellem Lampens brandgule Lys og det endnu højt rødmende Aftenskær. I den mangefarvede Belysning tog Anretningen sig dobbelt indbydende ud, og Gæsterne satte sig ved Tallerknerne med en af det timelange Møde fuldskærpet Appetit.

Endog Emanuel kom efterhaanden i en hel oplivet Sindsstemning. Han saa' omkring paa denne Skare bredskuldrede Mænd, der trods alt, hvad der truede deres Fremtid, sad dér lige rolige og tillids-

fulde — saa trygge i Bevidstheden om deres Sags og Kamps Retfærdighed. Han fyldtes paa ny af Beundring for denne uforstyrrelige Sindsligevægt, hvormed disse Folk bestandig bar enhver Tilskikkelse. Aldrig havde han set dem blot et Øjeblik tabe Fatningen. Endog under Skæbnens haardeste Slag havde de bevaret den velgørende Ro, den mandige Selvbeherskelse, som han selv havde saa ondt ved at tilegne sig.

Fadene tømtes flittigt og nye blev bragt ind af „den store Sidse", der havde styret Sogneraadsformandens Hus, siden han for nogle Aar tilbage var bleven Enkemand. Dette kødrige Fruentimmer blev hele Tiden stille beluret af Væver Hansen, der under hele Maaltidet næppe talte et Ord og lod baade Mad og Drikke staa næsten urørt. Da hans Sidemand vilde skænke for ham af Brændevinskaraflen, lagde han med et kattevenligt Smil sin store Haand over Glasset, — han var for nylig bleven Totalafholdsmand, og trods Sogneraadsformandens muntre Stiklerier var han ikke at formaa til i Dagens Anledning at gøre en Undtagelse fra sin Regel.

Emanuel derimod drak sin Snaps sammen med de andre, saadan som han plejede ved slige Lejligheder ... ikke fordi Brændevin egentlig smagte

ham, men han vilde nødigt paa noget Punkt skille sig ud fra sine Omgivelser. Og han kunde for den Sags Skyld ogsaa med rolig Samvittighed følge Skik selv med Vejlbybønderne, der nu var blevne langt mere maadeholdne i deres Sædvaner, end de havde været i gamle Dage. I det hele havde han i de forløbne Aar, snart bevidst, snart ubevidst, lagt sig en god Del Bondevaner til. Han havde endog overvundet sin gamle Afsky for Tobak; og da Maaltidet var til Ende og Kaffen kom paa Bordet, og da Sogneraadsformanden lod sine Cigarer gaa rundt, trak han en Træpibe frem af sin Frakke og stoppede den af en Kardus saakaldet „Posemelange", som han overalt førte med sig i sin Bukselomme.

Paa dette Tidspunkt rejste Væveren sig. Under Paaskud af at have et Besøg at gøre inden Aften tog han Afsked, idet han trykkede hver enkelt af Selskabet samvittighedsfuldt i Haanden; hvorefter han trak sig tilbage gennem Køkkenet.

Her ude blev han staaende midt paa Murstensgulvet, med Hovedet lagt paa Siden og halvt nedsænkede Øjelaag, og fikserede Husholdersken med et Blik, der pludselig fik denne Fedtmasse til at blegne og sitre.

„Men Herregud, Jens Hansen ... hvorfor ser

du saadan paa mig?“ sagde hun i grædefærdig Tone og holdt i Forskrækkelse et Vidskestykke afværgende ud for sig.

Væveren satte roligt sin Hat paa Hovedet og bortfjernede sig uden et Ord.

Udenfor var det dyb Mørkning. Blæsten havde lagt sig; det var ganske stille. Fra en ubevægelig Skyhimmel neddalede store, hvide Snefjer, der straks smeltede i Jordens Søle. Under et bestandig tættere Drys, der efterhaanden gik over til en fin Regn, vandrede Væveren med Hænderne paa Ryggen hjemad paa den ensomme Marksti, der førte over Bakkerne ud til Skibberup.

Hans Ansigt fortrak sig i pludselige Smil, og hans røde Øjne saa' fremad med det stive Blik, som de altid fik, naar han i Enrum udrugede sine Krigsplaner.

III.

Det var mørk Aften og øsende Regn, da Emanuel kom hjem til Præstegaarden og i Selskab med en fremmed Mand steg op ad Hovedbygningens høje Flisetrappe.

Inde i den herskabelige Forstue, hvis lange Mahogni-Knagerække i sin Tid var bleven oplivet af Provst Tønnesens store Bjørneskindspels og den unge Frøkens slørbehængte Havehatte, og hvor sirlige Kokusmaatter havde dækket Gulvets sort-hvide Marmortavl foran Dørene, brændte nu en simpel Staldlygte; Knagerækken var overfyldt af en Samling jævne Mandfolkehuer og brogede Kvindetørklæder, og paa Flisegulvet stod der opstillet en hel Flaade af snavsede Træsko i alle Former, lige fra store, klodsede Husmandsbarkasser med Jærnbaand om og en Halmvisk indeni indtil smaa halvlakerede Fruentimmertrætøfler med forsirede Næser og rødt Flonels For.

Husets sædvanlige Aftengæster, der nogle Gange om Ugen samledes her efter endt Arbejde for i Fællesskab at opbygges ved Samtale, Oplæsning og Sang, havde allerede indfundet sig og sad inde langs Væggene i den store Have- og Spisesal, der tarveligt belystes af en eneste Petroleumslampe.

Intet i dette store Rum, uden netop Stukkaturarbejderne under det røgsværtede Loft og de landskabelige Dekorationer over Dørene, mindede længer om den Salon, hvori Frøken Ragnhild havde udfoldet sine ekstravagante Toiletter mellem bløde Tæpper, Damaskes Gardiner og indlagte Møbler.

Langs med Stuens fire, nøgne Vægge løb en ganske simpel Træbænk, ovenover hvilken Murenes blaa Farve var afslidt indtil Mands Skulderhøjde. De fire høje Vinduer — to Fag paa hver Side af den om Vintren tilskoddede Havedør — var foroven dækkede med en smal Kappe af mørkerødt Sirts, og henne under det ene Par stod et langt, hvidskuret Egebord, bag hvis øverste Ende Bænken havde faaet Form af et Slags Højsæde. Desuden fandtes der et Par Straastole og — ligesom i Hansines Barndomshjem — en gammeldags Armstol henne ved Kakkelovnen, endelig et grønmalet Hjørneskab ved Siden af Døren til Køkkenet og en seksarmet Lyseholder af Blik, der hang ned fra Midten af Loftet.

Denne Stue — Storstuen eller „Hallen“, som Egnens Folk holdt af at kalde den, fordi den i sin strenge Simpelhed var et Udslag af Emanuels gammelnordiske Tilbøjeligheder — udgjorde Familiens egentlige Opholdsrum. Alle Husets øvrige Værelser med Undtagelse af den forhenværende Dagligstue, der nu var Familiens Sovekammer, stod tomme og ubeboede eller anvendtes til Opbevaring af Sæd, Uld og Foderstoffer. Emanuel havde vel til eget Brug taget det Værelse i Arv, der i Provstens Dage var kendt og frygtet under Navn af „Studerekantoret“; men hele Møblementet her bestod af

et Par støvede Reoler og en Voksdugssofa, og det hørte til de store Sjældenheder, at han opholdt sig her mere end netop den halve Time, da han tog sig en lille Lur efter Middagsmaden. Sine Prækner og Foredrag udarbejdede han altid ude bag Ploven eller paa sine Vandringer rundt til Sognets Syge og Fattige; thi — som han plejede at sige — han havde vendt sine Reoler Ryggen, efter at han havde fornummet, at man af Fuglene under Himlen, ja selv af Køerne i sin Stald kunde lære større Livsvisdom end af Alverdens sprænglærde Bøger.

... Der var denne Aften samlet henved et halvt hundrede Mennesker af bægge Køn og næsten af alle Aldre; og trods „Hallens“ sparsomme Belysning herskede der den hyggeligste og fornøjeligste Stemning.

Alle de unge Piger havde Plads langs den ene korte Væg, hvor de sad som en lang Blomsterrække med de mørke og blonde Hoveder bøjede ned over et fint Hæklearbejde, som de havde Møje med at holde fast mellem deres stive, røde Fingre. Konerne derimod havde deres faste Stade henne paa Bænken nærmest Kakkelovnen, hvor de sindigt „mokkede“ paa store Strikketøjer, mens de i den vanemæssige Grædetone, som Bønderkoner almindeligvis benytter i Omgang, snakkede med deres

Naboer om Husholdning og Mælkeri. Her sad ogsaa Hansine, paa sin vante Plads i Armstolen, og spandt paa Rok. Hun var paaklædt ganske som de andre, i en tarvelig Hvergarnskjole og et tærnet Bomuldsforklæde, og havde paa Hovedet en lille sort Hue, foran hvilken hendes mørkebrune Haar efter Egnens Skik var glattet frem i to smaa, nøjagtigt formede Tunger over hver Tinding. Hun deltog ikke synderligt i de andres Samtale, og der var ofte noget ganske fraværende i det Blik, hvormed hun langsomt saa' op fra sin Traad, naar Døren aabnedes og en gammel Husmand i Uldskjorteærmer eller et Par rundkindede Piger traadte ind med et Nik og et bredt Godaften.

Rundt om det lange Egebord under Vinduerne havde de unge Karle forsamlet sig. De sad dér fuldt belyste af Lampen, som stod midt imellem dem ved Siden af en stor Vandkrukke med Trælaag. Her gik Passiaren livligst, og den blaa Røg fra Tobakspiberne samlede sig som en bestandig tættere Sky over deres langhaarede Hoveder.

Paa en Plads for sig selv inde i Stuens aller mørkeste Krog saas et Par Personer, hvis hele Udseende og Adfærd tydeligt røbede, at de ikke var vant til at komme her, og som Emanuel ogsaa ved sin Indtrædelse hilste paa med særlig

Hjærtelighed, idet han trykkede dem bægge i Haanden og ønskede dem velkommen. Det var to ynkeligt udseende Skikkelser, klædte i fattige Pjalter og saa gennemblødte af Regnen, at der havde dannet sig smaa Søer paa Gulvet omkring deres Hosesokker. Den ene var lang og tynd som en Brøndstage, den anden lille, tykladen og flenskallet og havde en nævestor Knude over det ene Øje. Bægge sad med Hænderne paa Knæene og saa' med forlegen Mine mod Gulvet; men i Ny og Næ, naar de troede sig ubemærkede, skævede den ene forsigtigt til den anden og undertrykte samtidigt et Smil.

Det var to i Sognet velbekendte Personer, Svend Øl og Per Brændevin, som hørte til den faste Stok af Egnens forfaldne Subjekter, der hver Morgen samledes udenfor Købmand Villings Dør, hvor de — med Flasker skjult under Klæderne — i Utaalmodighed ventede paa, at Butikken skulde blive aabnet. Sammen med en Del Ligesindede boede de i en Samling Lerhytter, de saakaldte Mosekærshuse, ude ved Sognets fjerne Vestgrænse. Den ene af dem var Træskomager, den anden Tækkemand; men deres væsentligste Indtægt forskaffede de sig efter den almindelige Mening ved i maanemørke Nætter at stjæle af Bøndernes Kartoffelkuler og klippe Ulden af tøjrede Faar ... ja der

var adskillige, der stærkt mistænkte dem for at have endnu langt uhyggeligere Gærninger paa deres Samvittighed.

Disse Forhold var ingenlunde Emanuel ubekendte. Han havde overhovedet ikke været her i Egnen længe, før han fik Øjet aabnet for, at Fattigdommen ogsaa ude paa Landet avlede megen Elendighed og aandeligt Forfald; og hans Bestræbelser havde fra tidlig Tid i særlig Grad været rettede imod med Bistand af Menigheden at afhjælpe Nøden og ved Mildhed og Overbærenhed at vinde de Forvildedes Tillid for at bane dem Vejen tilbage til det menneskelige Samfund. Han havde i saa Henseende ikke skyet nogen personlig Opofrelse, og det havde været hans eneste store Skuffelse i alle disse Aar, at det hidtil saa daarligt var lykkedes ham at overvinde den fjendtlige Skyhed, hvormed disse Ulykkelige straks fra Begyndelsen havde betragtet hans og Menighedens Omsorg for deres Vel.

Derfor blev han ogsaa dobbelt glad, hver Gang han — som i dette Tilfælde — mente at se Tegn paa en begyndende Forsoning. Han huskede ikke i Øjeblikket, at han som Formand for Sognets „Fri Fattigkasse“ for kort siden havde fornyet en Pengehjælp til bægge disse Personer, og han kunde derfor endnu mindre ane, at deres Tilstedeværelse

i Aften var at opfatte som en Art Kvittering for Understøttelsens Modtagelse.

Endnu en anden sjælden Gæst havde indfundet sig denne Aften, nemlig Dyrlæge Aggerbølle. Det var ham, der var kommen ind sammen med Emanuel. Han sad og smilte henrykt henne paa en Bænkeende ved Siden af den tilskoddede Havedør, med Armene korslagte over sit brede Bryst, — uden at agte paa, at han netop i denne Stilling ubarmhjærtigt blottede en dyb Flænge i Frakken under Armhulen. Hans Haar og Skæg var blevet fuldstændigt hvidt og strittede uklippet ud til alle Sider; Øjnene stirrede frem som et Par Glaskugler, og hele den ubedækkede Del af hans Ansigt var oversaaet med byldeagtige Udvækster.

Det kunde i det hele være Tvivl underkastet, hvem der gjorde det mest beklagelsesværdige Indtryk, enten denne af Skæbnen saa forunderligt omtumlede Mand eller de to Gavtyve fra Mosekærshusene. Ganske vist havde Dyrlægen baade Blanklæders Sko med Elastiker, Manchetter og Hvidt i Halsen, ja endog en Næseklemmer stukket ind bag Opslaget paa sin tæt tilknappede Selskabsfrakke. Men selve dette Udstyrs hjærteskærende Medtagethed og hele hans krampagtig opretholdte Skikkelse

vidnede om en saa dyb og haabløs Fornedrelse, at den maatte kunne vække et Fattiglems Medynk.

Trods hans Anstrengelser for at give det Udseende af, at han befandt sig overordentlig behageligt i dette Selskab, formaaede han kun daarligt at skjule en indeklemt Forbitrelse. Det var da heller ingenlunde med sin gode Vilje, at han i Aften befandt sig paa dette Sted. Naar han sad her imellem disse „Hængetryner", som han i sit Hjærtes Had og Foragt havde døbt Samtidens aandeligt vakte Bønder, skyldtes dette alene et af disse uforudseelige og ulykkelige Sammentræf, hvormed hans — som det syntes — uforsonlige Skæbne vedblev at forfølge ham gennem Livet. Efter at han hele denne lange, triste Graavejrsdag havde siddet indespærret i sit faldefærdige Hus ude paa den øde Mark og lidt under Synet af sit uophjælpeligt undergravede Hjem, fordi han af visse Aarsager ikke turde møde Købstadsbageren, der i Dag havde været paa Egnen med sin Brødvogn, havde han endelig ved Aftenstid vovet sig ud i det Fri. Under Paaskud af at skulle se til en Patient havde han bevæget kysset sine Børn paa Panden og taget den oprivende Afsked med sin syge Hustru, uden hvilken han aldrig kunde forlade hende, om blot for en Time; hvorefter han havde begivet sig paa Vej hen til

sin gamle Ven og hemmelige Meningsfælle Købmand Villing for dér at søge lidt Trøst og mulig finde, hvad han holdt af at kalde „lidt Glemsel“. Nu skulde imidlertid det Uheld indtræffe, at han netop lige udenfor Præstegaardens Port mødte Emanuel, der straks i glad Overraskelse klappede ham paa Skuldren og udbrød:

„Det var virkelig kønt af dig, kære Ven, at du endelig en Gang igen vilde besøge os. Vi har sandelig ogsaa længe savnet dig. Hjærtelig velkommen, kære!“

Bragt til det yderste af den lange Dags Fortvivlelse vilde Aggerbølle just tage Mod til sig og erklære, at han var paa Vej hen til en Patient, da Emanuel i det samme kom til at nævne, at han kom fra et Møde henne hos Sogneraadsformanden. Da kølnedes hans Mod ved Tanken om, at Væver Hansen da rimeligvis ogsaa var i Farvandet; og under disse Omstændigheder fandt han det raadeligst straks at opgive alle Udflugter.

Nu sad han med sit krampagtig tilkæmpede Smil og sitrede af et Raseri, der gjorde Bylderne i hans Ansigt ganske blaa. Af alle de Ydmygelser, han i disse Aar paa Grund af sin Fattigdom havde maattet lide, forekom ingen ham saa

ubarmhjærtig og nedværdigende som den, der denne Aften overgik ham. Han spurgte sig selv, om al Retfærdighed var forsvunden fra Verden, siden han skulde finde sig i at sidde her som en Skoledreng, paa Bænk sammen med Korøgtere, Malkepiger og stinkende Stalddrenge. Eller var det da lutter Pral og Dileriumsdrømme, at han var en Herredsfogeds Søn, at han selv var en studeret Mand, og at disse selvsamme Hængetryner, som nu kujonerede ham og det hele Land, i sin Tid havde staaet foran ham med Hatten ærbødigt i Haanden og betragtet det som en Ære, naar han bød dem ind i sin Stue?

... Rundt om langs Stuens Vægge var Samtalen lidt efter lidt stillet af, og tilsidst forstummede den næsten helt. Man sad og ventede paa, at Emanuel eller en anden af de Tilstedeværende skulde give nogen Underholdning tilbedste, oplæse en Fortælling, udlægge et Æventyr el. lign.

Dette Tidspunkt greb Præstegaardskarlen Niels, der havde Plads ved Bordet mellem de andre unge Karle, til et Forsøg paa at henlede Emanuels Opmærksomhed paa sin Person, idet han med forsigtig Haand trak sit „Folkeblad“ saa meget frem af sin indvendige Brystlomme, at et Stykke af det blev synligt ovenfor Frakken. Det hændte nemlig

undertiden, at man — i Mangel af andet Underholdningsstof — foreslog at oplæse en eller anden god Artikel af Dagens Blade, der kunde give Anledning til en Diskussion.

Emanuel lagde imidlertid slet ikke Mærke til hans Anstrengelser. Efter en Tid at have slaaet sig ned snart hist, snart her paa Bænkene mellem Gæsterne og deltaget i deres Samtaler havde han med sin Pibe taget Plads i Højsædet ved Bordets øvre Ende og var efterhaanden her falden hen i en usædvanlig dyb Aandsfraværenhed. Det var Mødet hos Sogneraadsformanden, der endnu satte hans Sind i Bevægelse og fik hans Tanker til at flyve Fremtiden i Møde i stormende og skælvende Forventning.

„Skal vi da slet ikke tage os noget til i Aften?“ sagde endelig en kæk Stemme henne fra Pigernes Bænk.

Dette utaalmodige Udbrud og den lille Latter, som det rundt om fremkaldte, vakte endelig Emanuel af hans Tanker. Han saa' op og sagde smilende:

„Det har du Ret i, Abelone! Lad os se at faa noget i Gang! ... Har ikke du noget at fortælle os i Aften, Anton?“ henvendte han sig til en

brunskægget, hvidslipset og kalotbærende, i det hele ganske pastoragtig lille Mand, der med Hænderne foldede over sit Pibehoved sad tilbagelænet i en gammel Kurvestol ved den anden Bordende.

Denne Mandsling var Sognets nye Skolelærer, den bekendte Anton Antonsen, en forhenværende „Frilærer", der efter Sogneraadets Indstilling var bleven gamle Mortensens Efterfølger. Som Svar paa Emanuels Spørgsmaal pressede han først sine brede Læber sammen og udsmældede Tobaksrøgen i smaa Portioner gennem den ene Mundvig, saa den fór ud som Krudtskyer fra en Kanonmunding. Derpaa lagde han med et Smil Hovedet skælmsk paa Siden og sagde langsomt og med bred Dialekt:

„Nej, i Aften tror jeg nok, at jeg vil sige, som det hedder med et godt gammelt Ord: Jeg tier og tygger sammen."

Den Munterhed, der fra alle Sider fulgte dette Ordspil, næsten før han havde udtalt, var betegnende for den Folkeyndest, hvorved denne Mand kunde glæde sig. Med sin lille pudsige Person i Forbindelse med et vist tørt Lune var han bleven Menighedens oplivende Element, hvis smaa Skæmtetaler, Ordsprogsramser og humoristiske Oplæsninger

efterhaanden var bleven en næsten uundværlig Afslutning paa Egnens Folkefester og Foredragsmøder.

„Ja men hør dog, Anton!“ sagde en Karl, der endnu ikke var bleven helt færdig med at le. „Du kunde dog gærne læse lidt for os i Aften. Nu er det svært længe, siden vi fik noget. Du glemmer vist, at du skylder os den om Stine, der kommer paa Højskole.“

„Aa ja — lad os faa den! — Anton, vær nu god i Aften!“ bad straks mange Stemmer.

Skolelæreren lukkede sit ene Øje og saa' sig omkring med et Smil, der blev bredere, efterhaanden som Bestormelserne steg i Styrke.

„Naa, ja, ja, Børn,“ sagde han, da tilsidst ogsaa Konerne ved Kakkelovnen begyndte at tigge. „Naar der virkelig ikke er andre, der har noget paa Hjærte, skal jeg saamænd ikke holde mig tilbage. For jeg vil skam ikke ha'e paa min Samvittighed, at Stine ikke kommer paa Højskole!“

„Men skal vi ikke ha'e en Sang først,“ lød igen den raske Stemme henne fra Pigerne.

Den tilhørte den kønne Abelone, Præstegaardens Tjenestepige, en kraftig Skikkelse paa tyve Aar, med sorte Baand i et hvidblond Haar, en stor Rose i Barmen og med Højskoleelevens

Kendemærke, det blanke Læderbælte, spændt fast omkring Livet.

„Ja, lad os synge!“ istemte Emanuel. „Lad os faa en Fædrelandssang! Det kan vi trænge til i disse Tider! ... Hvad for en skal vi synge?“

„Du Kæmpegrav ved Havets Bred,“ foreslog En.

„Nu ja, lad os synge den. Vi kan den vel nok udenad. Syng du for, Abelone!“

Saa snart Sangen var tilende, blev der ganske stille i Stuen. Karlene satte sig til Rette med bægge Armene lagt op paa Bordet, og Pigerne lod Haandarbejdet synke eller puttede det helt ned i Kjolelommen under Forklædet og foldede Hænderne i Skødet for ufravendt at kunne betragte Anton, mens han læste.

Som Oplæser og folkelig Fortæller var Skolelæreren nemlig enestaaende, kunde i hvert Fald kun sammenlignes med selve den gamle Højskoleforstander ovre i Sandinge. Men mens denne, naar han fortalte sine Folkeæventyr og gammelnordiske Sagn, ved sin aandeløse Betagethed ligesom løftede Taget over Tilhørernes Hoveder og med sin mærkelige Hanegalsstemme, der skingrede i Foredragshallerne som en Hejmdalslur, manede alle Sagnenes Kæmper, Trolde og Valkyrier saa lyslevende frem for alles Øjne, at

det var, som om man saa' dem fare forbi som en lynknitrende Asgaardsreje, havde Skolelærer Antonsen sin Styrke i den jævne, moraliserende Hverdagsfortælling, som i den sidste Tid var kommen paa Mode i Literaturen. Han forstod mesterligt at gengive især de komiske Personers forskellige Maade at tale og bevæge sig paa og kunde benytte hele sin lille pudsige Person til Fremstillingens Levendegørelse paa en Maade, der ikke før var bleven set her.

Herved havde han bidraget væsentligt til, at den nyere Tids folkelige Digterværker ved disse Aftensammenkomster mere og mere fortrængte den gamle, romantiske Poesi, for hvilken særlig Emanuel havde søgt at vække Interessen, men som aldrig havde formaaet at vinde Tilhørernes fulde Bifald. Emanuel havde i Begyndelsen ikke ret kunnet forstaa sine Venners Mangel paa Beundring for de gamle Digteres livssvulmende Poesier, som han selv skyldte mange af sin Ungdoms bedste Timer. Men efterhaanden som han selv mere og mere optoges af Hverdagslivet og dets Kampe, indsaa' han bedre, at denne ganske hensigtsløse Fantasileg med Nattergale, Elverpiger og Maaneskin i Grunden laa Nutidsmenneskers Følelser og Forestillinger temmelig fjernt. Desuden havde han faaet Øjet aabnet for

den ganske hedenske Aand, hvori Kærlighedsforholdet mellem Mand og Kvinde næsten som Regel forherligedes af alle de gamle Digtere. Gang efter Gang havde han følt sig stødt af den Ublufærdighed, hvormed de idelig lovpriste Kvindelegemets Ynder og de sanselige Glæder, ... og at det var en lignende Følelse, der havde bidraget til Vennernes Kølighed over for dem, forstod han nu paa den Undselighed, hvormed de ofte omtalte dem.

I den ny Tids Digterværker derimod, i disse sanddru og alvorlige Virkelighedsbilleder, ofte forfattede af Mænd, der var udgaaet af Folkets egen Midte ... dog især i de store norske Digteres mægtige Samfundsskildringer genoplevede de deres egne, daglige Kampe og Sindsstemninger. Her fandt de ogsaa den sædelige Alvor, det folkelige Grundsyn, det Sandhedskrav og den Retfærdighedstrang, der fik de dybeste Strenge til at klinge i deres Bryst.

IV.

Paa denne Aften sad Købmand Villing og hans Kone inde i deres lille lummert opvarmede

Dagligstue ved Siden af Butiken. En højfodet Lampe brændte midt paa Bordet under en rød Papirsskærm og kastede et hyggeligt Skær ned over Fruen, der sad midt i Sofaen og strikkede, mens Villing indtog Pladsen i Lænestolen paa den anden Side af Bordet, hvor han sad og læste højt af en Avis.

Ude i Butikken var der tomt og stille. En nedskruet Lampe hang og osede under Loftet mellem Strigletøjer og Seglgarnsbundter, og henne i den dybe Skygge bag et stort Brændevinsanker sad den gengangeragtige Butiksdreng, der regelmæssigt hvert andet eller tredie Aar blev fornyet inde fra Hovedstaden, men som ikke des mindre altid var det samme magre, sky og kirtelblege Væsen, som Folk nu snart i tyve Aar havde set fare fortumlet op og ned bag Villings Disk. Han var i dette Øjeblik falden i Søvn med Hovedet op ad Væggen, vidt aaben Mund og Hænderne stukket saa dybt ned i Lommerne, som var det sket under det inderligste Ønske om aldrig mere at behøve at tage dem op igen.

I de sidste Par Timer havde heller ingen forstyrret ham i hans Drømmerier. Villings Butik, der i gamle Dage altid havde været overfyldt af Kunder, stod nu den største Del af Dagen ganske tom. Af Egnens Omsætning havde Skibberups store

„Forbrugsforening“ efterhaanden kun levnet ham Skillingshandelen med Byens Fattigfolk, lidt Forretning med Kul samt Udsalg af Brændevin og bajersk Øl.

Det saa' dog ikke ud til, at disse trange Aar havde hvilet synderlig tungt hverken paa Villing eller hans Kone. Hans egen lille Person med det brede Hoved og de smaa gule Bakkenbarter var snarere tiltaget i rosenrød Fedme; og vistnok maatte Fruen bære Briller, naar hun haandarbejdede, men hendes Ansigt havde bevaret sit blide og hengivende Udtryk og vidnede om, at ogsaa hun havde fundet Hvile i Troen paa, hvad hendes Mand plejede at kalde Faguddannelsens Overlegenhed og endelige Sejr.

Den Avis, Villing sad og læste højt af, var et konservativt Hovedstadsblad, hvis udførlige Beretninger om alle Slags Tildragelser i Hovedstadens Liv fra tidlig Tid havde været Ægteparrets kæreste og egentlig eneste Læsning. Allerede i flere Aar havde de dog af Forsigtighedshensyn ikke abonneret paa Bladet men ladet sig det hemmeligt tilstille gennem en Forretningsven i Form af Indpakningspapir ved Vareforsendelser. Der var til i Aften forbeholdt dem en særlig Nydelse, nemlig Beskrivelsen af en glimrende Hoffest, der havde samlet alt, hvad

Residensstaden ejede af Fornemhed og Pragt, og Villing, der under disse Oplæsninger aldrig sparede paa den højtidelige Stemme-Bæven, hvormed ustuderede Folk gærne udtrykker deres Ærefrygt for det trykte Ord, havde grebet denne Lejlighed til Udfoldelsen af hele sit deklamatoriske Talent. Med det faste Tag i sin ene Bakkenbart, der hos ham var uadskilligt fra enhver ophøjet Sindsbevægelse, oplæste han følgende Skildring:

„Med den Præcision, som en aandrig Forfatter har kaldt Fyrsternes Høflighed, ankom de allerhøjeste og højeste Herskaber paa Slaget ni, fulgt af et i Ordets sande Betydning stateligt Følge. Den feagtigt oplyste Riddersal afgav i dette Øjeblik det mest glimrende Skue. Herrernes brogede Uniformer og stjærnebedækkede Brystopslag, men frem for alt Damernes pragtfulde Toiletter, funklende af Diamanter, Rubiner og Safirer, var af en overvældende Virkning. — — Ja det maa have været storartet, ikke sandt?“ afbrød han sig selv og kastede et betaget Blik over paa sin Kone. „Det havde været værd at se paa!“

„Det skulde jeg mene! ... Men læs videre, lille Ven!“

„Hs. Majestæt Kongen, hvis trods Alderen lige ungdommelige Udseende vakte almindelig Glæde og

Beundring, bar Gardens Generalsuniform, prydet med Elefantordenens blaa Baand. Hds. Majestæt Dronningen, der saa' ualmindelig oplivet ud og mere ungdomsfrisk end nogensinde, var iført hvid Kniplingskjole og lyslilla Brokadesrobe med 5 Alen Slæb; dertil Opalsmykker om Hals og Arme og en lyslilla Fjerpompon paa Haaret. — — Tænk dig, Sine! Lyslilla Brokade med 5 Alen Slæb! Regner vi blot 12 Alen almindelig Bredde à — lad os sige 45 Kr., gør 540 Kr. alene for Stoffet!"

Fru Villing, der havde lagt Kinden ned paa sin ene Strikkepind og i denne Stilling løftet sit Blik over Brillekanten og fæstet det paa et Punkt i Loftet, tilføjede:

„Og femten Alen Kniplinger à 25 Kr. gør 375 Kroner."

„Tilsammen altsaa 915 Kroner!"

„Mindst."

„Alene for Stoffet! Det kan man kalde et Pragtstykke, hva'? Men lad os høre videre! — Hds. kongelige Højhed Kronprinsessen" —

„Naa, nu skal vi høre!" udbrød Fruen og satte sig til Rette med sit Strikketøj. „Dér har sikkert været noget at se efter."

„Hds. kongelige Højhed Kronprinsessen" — gentog Villing med forstærket Stemme — „bar

nedskaaren Kjole af lyseblaat Atlask, Roben indvævet med Sølvliljer. — Ah! Lyseblaat Atlask med Sølvliljer, du! — Paa Haaret et Diadem af lynende Brillanter, desuden en sand fyrstelig Overflod af funklende Stene paa Hals, Bryst og Arme samt i Kjolens Ophæftninger. Særlig beundrende Opsigt vakte et Par Ørensmykker af Brillanter saa store som Spurveæg. — — Har du kendt Mage, Sine! Brillanter saa store som Spurveæg. Det vil sige saa meget som at have en hel Herregaard, ja en hel Landsby hængende ved hvert Øre. Det maa være en storartet Følelse, hva'!"

Her afbrød han sig selv og løftede Hovedet med et lyttende Udtryk. Ovre fra den anden Side af Gadekæret lød muntre Stemmer, og en Flok Piger hørtes at fjerne sig syngende ind igjennem Byen.

„Nu er nok Skvaldermødet forbi for i Aften," sagde han og saa' op paa Uret over Piedestalen. „Det var saamænd ogsaa paa Tide, Klokken er over ni. Naa, lad os ikke lade os forstyrre. Hvortil var det nu, vi kom. Naa her! Altsaa! — Af Toiletterne blandt de aristokratiske Gæster bemærkede vi særlig følgende: Hs. Ekscellence Konsejlspræsidentens Frue" — —

I dette Øjeblik gav den skrattende Klokke ude over Butiksdøren sig til at lyde. Villing lukkede

hurtigt Avisen sammen, parat til i et Nu at gemme den i Bordskuffen.

Fra Butikken hørtes et Par mumlende Stemmer og nogen Flaskeklirren; hvorpaa Klokken atter lød, og Døren derude lukkedes.

„Elias!“ raabte Villing med Tordenrøst og stak Haanden med Avisen bag paa Ryggen.

Butiksdrengens spøgelseblege Ansigt viste sig i den halvt aabnede Dør med Haaret hængende i Tjavser ned over de forsovede Øjne.

„Hvem var det?“

„Det var Svend Øl og Per Brændevin, . . . de skulde ha'e en Pot.“

„Godt. Saa kan du lukke og gaa i Seng. Men glem ikke at slukke dit Lys, Dreng! — Godnat!“

Saa snart Døren havde lukket sig, tog Villing atter Avisen frem og fortsatte sin Oplæsning.

„Af Toiletterne blandt de aristokratiske Gæster bemærkede vi særlig“ —

Atter blev han afbrudt af Butiksklokkens Skratten. Denne Gang aabnedes Døren hurtigt og larmende, man hørte Diskeklappen blive slaaet op og en Mand blive indladt.

Villing, der var bleven ganske bleg, havde næppe faaet Avisen kastet ned i Bordskuffen, før Dagligstuedøren aabnedes.

„Naa, det er Dem!“ sagde han med et Lettelsens Udbrud, da han saa' Dyrlæge Aggerbølles brede Skikkelse træde ind, dryppende af Regn. „Det havde vi sandelig ikke ventet ... Hvor i Alverden kommer De fra paa denne Tid af Aftenen?“

„Jeg? ... Hm! Jeg kommer fra en Patient,“ mumlede Aggerbølle og saa' sig om efter et Sted, hvor han kunde anbringe Hat og Stok. „Et Hundevejr! Rigtig et Helvedesvejr! Ikke til at jage et Menneske ud i. Og et Pløre! Man kan jo næsten ikke være bekendt at komme ind i ordentlige Folks Stuer, saadan som man ser ud! Men jeg syntes dog, jeg skulde kigge lidt indenfor“ —

„Det var virkelig pænt af Dem, Aggerbølle“, sagde Fruen, idet hun kastede et formanende Blik over paa sin Mand, der ikke havde gjort sig synderlig Umage for at skjule sin Gnavenhed over Besøget. „De véd, vi sidder saa meget alene nu og er altid glade ved at se Dem. Vi sad saamænd netop og talte om Dem, da De kom. Værsgo' tag De kun Plads! ... Naa, hvordan gaar det saa ude hos Dem i al den Slud og Regn, vi har haft i den sidste Tid?“

Aggerbølle lod, som om han overhørte hendes Spørgsmaal. Han tog Plads paa en Rørstol ved Siden af Bordet, hvor han med en mørk og be-

synderlig fraværende Mine vedblev at fremmumle Forbandelser over Vejret. Man hørte kun enkelte Ord som „Hundekulde“, „Siberisk Vinter“, „Feber i Blodet“, og samtidig sad han og rodede nervøst i sin højre Bukselomme, som om det egentlig var med noget dérnede, at hans Tanker rumsterede.

Med ét trak han Haanden op af Lommen og kastede et Tokronestykke hen paa Bordtæppet.

„Gi'er De varmt Vand og en Cigar, Villing, saa gi'er jeg Kognak. Jeg synes, man trænger til at faa noget styrkende i Livet paa denne Aftenstund.“

Købmanden og hans Kone vekslede spørgende Blikke, og der blev et Øjebliks Tavshed. Derefter rejste Fruen sig og gik ud i Køkkenet, mens Villing, med et ham ejendommeligt Kunstgreb, tog Tokronen med den ene Haand og vippede den over i den anden, hvorefter han puttede den ned i sin Portemonæ.

Med et sky og ligesom modstræbende Blik fulgte Aggerbølles Øjne Pengestykket paa dets Vandring, indtil Villings store Læderpung lukkede sig over det. Saa saa' han ned mod Gulvet og sad et Øjeblik tavs.

„Naa, hvordan gaar det saa, kære Ven?“ spurgte Villing, idet han bøjede sig frem og venskabeligt klappede ham paa Knæet.

„Hvordan det gaar?“ sagde Dyrlægen og rettede sig med en brat Bevægelse, som om han havde mest Lyst til at frigøre sig for den andens Venskabsytringer. „Skidt naturligvis! Hvordan skulde det vel ellers gaa?“

„Ja, saadan maa des værre ogsaa vi Forretningsfolk klage. Overalt Flovhed i Omsætningen og Nedgang i Priserne! Hvad skal det blive til? ... Jeg sagde det netop til min Kone forleden. Hvor det er kedeligt, sagde jeg, at man altid skal være nødt til at handle mod kontant. Hvor ganske anderledes behageligt er det ikke for en Købmand, naar han kan tilbyde sine Kunder lette Afviklingsvilkaar. Jeg vil nu slet ikke tale om den Glæde, man vilde kunne have af at hjælpe gamle Venner og gode Kunder i en øjeblikkelig Forlegenhed, i det hele hjælpe med Daad som med Raad, hvor der trænges. Men hvad skal man gøre, naar man selv har ondt ved at svare hver sit? Jeg véd saamænd i Øjeblikket slet ikke, hvor jeg skal faa Midler fra til at klare mig i næste Termin. Det er virkelig haardt, kan De tro, naar man er kommen i min Alder, og har henved tyve Aars — jeg tør sige hæderlige — Anstrengelser at se tilbage paa. Jeg er i Øjeblikket aldeles blottet, aldeles blottet!“

Dyrlægen, der syntes at kende denne Tale og tilfulde at fatte Meningen med den, brummede nogle uforstaaelige Ord i Skægget og kastede utaalmodige Blikke hen til Køkkendøren.

Endelig viste Fruen sig med Anretningen paa en Bakke; Aggerbølle tog straks et Glas, dækkede akkurat Bunden af det med Vand og fyldte op med Kognak; og uden at afvente enten nogen Klinken eller Skaalen førte han det med rystende Haand til sine Læber og tømte det halvt. Derefter bed han Spidsen af en Cigar, som Villing imidlertid havde budt ham, tændte den over Lampeglasset og kastede sig dampende tilbage i sin Stol med Armene over Brystet.

„Naa," udbrød han i denne sin Yndlingsstilling, øjeblikkelig gjort snakkelysten af Spiritusen. „Lad os høre, er der ikke noget nyt at fortælle?"

„Noget nyt? Lad mig se!" sagde Villing, der sad og rørte samvittighedsfuldt rundt i sit Glas. „Ja, der er det nye, at der har været Møde hos Sogneraadsformanden i Dag."

„Kalder De det nyt? Fanden heller! Jeg synes saamænd, de holder Møde her hver evige Dag . . . naar de da ikke holder to! Bønderbæsterne har jo ikke andet at bestille i vore Dage! Mælken sender de til Andelsmejerierne og Svinene

til Fællesslagterierne ... saa kan de saa dejlig gaa hjemme og vigte sig! Nej, det var s'gu anderledes i gamle Dage, Brødre!"

„Det skal nok have været Tillidsmændene, som var samlede."

„Tillidsmændene," fo'r Aggerbølle op. „Skal vi maaske igen trækkes til politisk Halløj! Det er jo ikke mere end otte Dage siden, vi havde Møde her! ... Ja, er det ikke det, jeg siger!" vedblev han tænderskærende og knyttede sin Haand. „Kan man dog ikke ærgre sig Leveren ud af Kroppen, naar man tænker paa, hvad de Hængetryner har lavet sammen her i Landet! Det er ikke nok med, at de har myrdet — ja, jeg siger myrdet! — den sidste Rest af god gammel dansk Gemytlighed ... man skal oven i Købet være nødt til at sidde og høre paa al deres forbandede Brage-Kragegylp! Det skulde gamle Didrik Jacobsen have vidst, at hans Efterkommere vilde blive saadanne Lammehaler! Kan De huske gamle Didrik Jacobsen, Villing? Det var en Stadskarl, ikke sandt! Og hans store Julegilder ... med de gode gammeldags 3 Lispunds Skinkestege med Rødkaal og Snaps og gammelt Godtøl og en god Kaffepunsch, der kunde trøste En lidt for Livets Skuffelser og Sorger. Og Fastelavnsugen, hvor vi

ikke fik Søvn i Øjet fem Nætter i Træk! Det var en Tid at leve i, skulde jeg mene!"

Villing og Frue vekslede vemodsfulde Blikke. Ogsaa hos dem vakte Aggerbølles Ord kære Erindringer. Det var nemlig i deres Butik, at saa mange af de gode Sager var bleven købt, og det havde hørt til deres Samlivs lykkeligste Øjeblikke, naar de Aftenen efter et saadant Gildelag, hvor undertiden over hundrede Personer havde spist og drukket tæt, satte sig sammen i Sofaen over den store Hovedbog og med en ny Staalpen udskrev den vidtløftige Regning og sammentalte de alenlange Talrækker.

„Og Søren Himmelhund, som vi kaldte ham," vedblev Aggerbølle, ganske henreven af sine Minder. „Kan De huske, Villing, — den Gang han slagtede en hel Fedetyr til sit Brændevinsgilde! ... Hvad faar man vel nu? Ikke en Gang et ordentligt Sulebord til et Bryllup! Bare en Slat lunken Kaffe med en Sukkerkringle til ... og for Resten Gimle-Sange og Gammens-Tale og Venne-Ord og svedige Haandtryk! Det er saamænd et net Eksempel at give den opvoksende Slægt. I Stedet for at arbejde, som de Gamle gjorde, og at more sig, som de Gamle gjorde, sidder de dér og synger sig fede og vender Øjne, saa det er

væmmeligt at se paa. Og det skal være det nye Fremskridtsfolk? Det skal være Landets Marv! Ned med det Rak! Ned med de Hallunker, siger jeg!"

Erindringen om den to Timer lange Kval, han nys maatte udstaa i Præstegaarden, havde gjort ham ganske ude af sig selv af Forbitrelse. Villing tyssede helt bestyrtet paa ham, og efter sine sidste Ord syntes han ogsaa selv at blive noget betænkelig ved sin Dristighed. Han holdt pludselig inde, og der var i nogle Øjeblikke saa stille i Stuen, som om Væver Hansens Skygge usynlig havde sneget sig gennem Rummet.

„Hvorledes har Deres Familie det, kære Aggerbølle?" spurgte Fruen paany efter en flere Minutter lang Pavse for at lede Samtalen ind i et andet Spor.

Dyrlægen gjorde en afværgende Bevægelse med Haanden og vendte Hovedet bort med den smertelige Grimace, hvori hans Ansigt altid fortrak sig, naar nogen talte til ham om hans Kone.

„Lad os ikke tale om det, Fru Villing! Det opriver mig saa frygteligt! . . . Det er dog min Trøst, at hvad jeg paa Grund af Tidernes Ugunst og — lad mig kun tilføje det — paa Grund af min egen Svaghed maa lide, lider jeg for min

stakkels Kone og mine uskyldige smaa Børn. Havde det ikke været for deres Skyld, havde jeg for længe siden rejst mig som en Mand og spyttet disse Hallunker min Foragt lige i Øjnene! Derom kan De være ganske overbevist, min kære Fru Villing! Men det har jeg én Gang for alle lovet mig selv, at min lille Kone og mine stakkels smaa Børn, dem vil jeg bringe dette Offer ... for dem vil jeg tømme denne bedske Skaal til Bunden! Nej, sandelig! Deri tager De fejl, min bedste Fru Villing! En saa haardhjærtet Bøddel er jeg da heller ikke, at jeg for min Stoltheds Skyld skulde lade min lille Sophie lide mere, end hun allerede gør" —

„Men kære Hr. Aggerbølle, jeg har jo slet ikke sagt —" indvendte Fru Villing spagfærdigt.

„Nej, nej, min bedste Frue! De kender ikke min Sophie ... det er Sagen! De har ikke som jeg elsket hende gennem snart tyve Aars bitre Sorger og Trængsler. Saa lærer man at takke Gud for en god og trofast Ægteviv ... og det har min Sophie været mig! Et Mønster paa en Hustru og Moder, tør jeg sige ... ædel, altopofrende, en Engel i Taalmodighed og saa smuk, saa yndig endnu paa sit Smertensleje ... —"

Kognaken var begyndt at gøre sin sædvanlige

Virkning paa ham. Han satte sin Næseklemmer for sine stive Øjne, for at skjule Taarerne, der var ved at bryde frem. Hans Stemme var bleven tilsløret, hans Ord og Minespil røbede den fyrige Lidenskab, hvormed han endnu tilbad sin Hustru, og som undertiden gjorde et helt uhyggeligt Indtryk paa dem, der kendte den lille hensvindende Rest af et Menneskeliv, som kaldtes Fru Aggerbølle.

„Min stakkels Kone er i denne Tid aldeles medtaget!“ vedblev han, idet han opgav længer at bekæmpe sin Sindsbevægelse. „De véd, hun lider af disse skrækkelige Syner, disse Hallucinationer, saa snart hun er ene. De kan tro, det er forfærdeligt for mig at tænke paa! For hun er jo da aldeles hjælpeløs! Vi bor jo saa afsides . . . det er skrækkeligt! Forleden Aften, da jeg kom hjem her fra Dem . . . det var blevet noget sent, tror jeg . . . saa saa' jeg allerede paa lang Afstand, at der var tændt Lys inde i Sovekammeret. Jeg tænkte nok, at der maatte være noget i Vejen, og da jeg kommer derind — aa, jeg vil aldrig glemme det Syn! — finder jeg min lille Kone siddende oprejst i Sengen, saa hvid som et Lagen og med Tænderne klaprende i Munden. Jeg styrter hen til hende og tager hende i mine Arme; men hun kunde i Begyndelsen slet ikke tale, hele hendes

Legeme rystede, som om hun havde Krampe. Min elskede Sophie, raabte jeg — hvad er der dog sket? Hvad er der dog sket? Langt om længe fik hun Kræfter til at sige, at hun havde hørt nogen pusle rundt om Huset og set skrækkelige Ansigter paa Ruderne, og at man havde raabt ind til hende, at man vilde dræbe hendes Børn ... lutter Feberfantasier naturligvis; men alligevel saa forskrækkeligt, saa forfærdeligt at være Vidne til!"

Han formaaede ikke længer at beherske sig. Taarerne rullede ned i hans stride Skæg, og han bøjede sig forover og lagde Panden i sin Haand.

„Men bedste Hr. Aggerbølle," bad Fruen, mens Villing opmuntrende klappede ham paa Knæet og sagde: „Vær dog ikke saa utrøstelig, kære Ven! De skal se, Sommervarmen vil nok hjælpe Deres kære Hustru. Naar Foraaret kommer, glemmer vi allesammen Vintrens Besværligheder."

Men han hørte ikke deres Ord. Han var sunken hen i den mørke Sløvhedstilstand, der dannede et af Drukkenskabens Stadier hos ham.

Paa én Gang saa' han op. Hans Ansigt, der ved hans Indtrædelse havde været blaablegt, var efterhaanden blevet ganske ildrødt og dampede af Spiritus.

„Men véd De, hvad jeg tror?" sagde han

med underlig fremmed Stemme og saa' fra den ene til den anden, idet han opløftede sin Haand. „Der er noget Troldskab i Luften her ude paa Landet . . . noget Djævelskab et eller andet Sted —"

„Men Hr. Aggerbølle dog!" klynkede Fruen. „Det sagde De ogsaa forleden. De gør os jo saa uhyggelig til Mode."

„Forlad mig, bedste Fru Villing . . . men De forstaar mig ikke! Jeg tror hverken paa Spøgelser eller Nisser eller paa Genfærd med grinende Hoveder under Armen . . . den Slags Tossehistorier overlader jeg til Hængetrynerne at give til Bedste! Men jeg siger, der er noget andet Troldpak i Luften her ude, noget, som stjæler Livskraften fra os, Fru Villing, som malker Sjæl og Blod og Marv ud af Kroppen paa dem, hvis Vugge ikke har staaet her ude under den store Himmel. De kan stole paa mit Ord! Jeg har selv følt det, Fru Villing! . . . Hvorfor skulde det vel ellers være gaaet min stakkels Sophie og mig saadan, som det er!"

Han skjulte atter Ansigtet i sine Hænder og faldt hen i en kort Hulken, der lød som en hul Stønnen af Smerte.

„Men kæreste Hr. Aggerbølle!" udbrød paa én Gang Hr. og Fru Villing med oprigtig Med-

følelse og søgte at tale ham til Fornuft. Villing rejste sig endog op, klappede ham paa Skuldren og sagde:

„Lad Dem dog for Guds Skyld ikke saaledes henrive, bedste Ven! ... Lav Dem et lille Glas til og se at komme paa lidt andre Tanker. Vi skulde vel ogsaa have os vor lille Sjavs i Aften. Vi kan saamænd alle tre trænge til en Smule Opmuntring.“

Ligesom vaagnende op af Drømme løftede Aggerbølle sit tunge Hoved og fo'r sig med Haanden gennem Haaret under den heftige Skudren, der var ham egen. Med et mørkt Blik skelede han først op paa Villing, derefter hen til Uret paa Piedestalen.

„Jeg skulde vel egentlig tænke paa ... jeg tror, jeg lovede min Kone — —“ mumlede han.

„Nej, véd De hvad, kære Ven ... i den Sindsstemning, hvori De for Øjeblikket befinder Dem, faar De virkelig ikke Lov til at gaa hjem og smitte Deres Kone med Deres Tungsindighed. Det kan vi virkelig paa ingen Maade tillade. Husk ogsaa paa, at jeg vandt tre og halvtredsindstyve tusinde Kroner fra Dem forleden. De maa dog virkelig have Revanche! ... Lille Sine, tag Kortene frem og bland Hr. Aggerbølle et halvt Glas endnu.“

Synet af Kortene overvandt hurtigt Aggerbølles Modstandskraft.

Men heller ikke for Ægteparret Villing var disse smaa Spillepartier saa stor en Opofrelse, som de gærne vilde give det Udseende af. Rigtignok havde de efterhaanden maattet opgive at spille om Penge, fordi Aggerbølles i Reglen totale Bankerot tilintetgjorde ethvert Haab om Gevinst; men deres Interesse for Spillet var bleven genvakt, efter at de var kommen paa den lykkelige Idé alligevel at føre et Slags Regnskab og paa dette at opføre Bêterne med Summer af svimlende Størrelse, der kunde sætte deres Fantasi i Bevægelse og tilfredsstille deres Lidenskab for Tal og Addition.

Efter at Villing havde gjort et Slag ud i Butikken for at forvisse sig om, at Læredrengen virkelig sov, satte man sig til Rette omkring Bordet og gav Kortene rundt til en saakaldt „flyvende Sjavs".

„Jeg melder," brummede Aggerbølle straks.

„Jeg be'r ogsaa om Forlov," nynnede Fruen.

„Aa, . . . jeg tør vel nok vove at byde over en Gang," istemte Villing og vilde tage de to Købekort, der laa paa Bordet.

Men Aggerbølle lagde sin svampformede Haand over dem og udbrød:

„Væk fra Fedtet ... jeg spiller paa dem, jeg har!“

„Hold paa Skibet, Skipper, vi ruller jo!“ lo Villing. „De er nok kommen paa Lykkepladsen i Dag, Dyrlæge!“

Aggerbølle paasatte sig den Næseklemmer, som han for et Par Aar siden havde anskaffet sig for med den at hævde sin Aands- og Dannelses-overlegenhed overfor „Hængetrynerne“. Han lo over hele sit ildblussende Ansigt og hørte end ikke, at Uret bag ham slog ti manende Slag.

Da han havde vundet sit Spil, og endog gjort sine Modstandere „Jan“, plantede han bægge Hænderne i Siden, saa' lykkeligt fra den ene til den anden og sagde:

„Hør, Brødre! ... Her sidder vi for Resten rigtig fornøjeligt!“

AN·DEN BOG

I.

Efter nogle Dage med mildt Foraarsvejr rejste der sig om Søndagen ved Solnedgang en heftig Storm fra Nord. Hansine sad denne Aften ene hjemme hos Børnene, der var kommen tidligt til Ro. Emanuel og Tjenestefolkene saa vel som Husets sædvanlige Aftengæster var taget til det store Protestmøde i Skibberups Forsamlingshus, hvortil der i Løbet af Dagen var strømmet Folk sammen fra det hele Herred. Lige fra Morgenstunden var Vognene rullet ind gennem Byen med udensogns Meningsfæller, og mange af dem var standset udenfor Præstegaarden og havde efterladt Folk, der vilde benytte Lejligheden til at hilse paa Emanuel og deltage i Gudstjenesten i Vejlby Kirke. Desuden havde de to indforskrevne Rigsdagstalere — et Par vestjyske Bønder — været her i et langt Besøg, og om Eftermiddagen var der kommen en Samling Elever ovre fra

Sandinge Højskole med Hilsen og Bud fra den gamle, syge Forstander. Og alle disse Mennesker skulde enten have Kaffe eller noget af spise, saa der havde hele Dagen været en Travlhed, omtrent som i en Gæstgivergaard paa en Markedsdag.

Hansine havde glædet sig til disse stille Aftentimer efter den lange og urolige Dag. Det hændte ikke ofte, at hun kunde have det saa uforstyrret, og hun delte ikke Emanuels Henrykkelse over at se Huset fuldt af Gæster. Hun ønskede tværtimod ofte, at han vilde aabne Dørene mindre højt for de mange Venner, der efterhaanden havde vænnet sig til at gaa ud og ind i Præstegaarden næsten som i deres eget Hjem. . . . Men da hun i Aften endelig var bleven ene, og Børnene var bragt til Sengs, og da hun havde faaet Lampen tændt og sat sig hen ved det lange Bord i Storstuen med noget Stoppearbejde, følte hun sig alligevel lidt uhyggelig tilmode ved at sidde saa forladt i dette store og tomme Hus, med hvilket hun overhovedet havde ondt ved at blive helt fortrolig. Skønt hun nu snart i syv Aar havde haft sit Hjem her, havde hun bestandig vanskeligt ved at frigøre sig for en Fornemmelse af at være en ukaldet Gæst i disse højloftede Sale, hvis Bestemmelse det havde været at huse fornemme

Familier og genlyde af Samtale og Musik. Det forekom hende undertiden, at alle Præstegaardens forrige Beboere — især Provst Tønnesen og hans stolte Datter — endnu paa en spøgelseagtig Maade færdedes i Huset og med truende Blikke bevogtede hende fra Stuernes dybe Kroge.

Hun grundede ofte over, hvordan Emanuel kunde finde sig saa tilpas her og i det hele være saa veltilfreds, endskønt alt i Aarenes Løb var blevet saa forskelligt fra det stille, tilbagetrukne Familieliv, de i Begyndelsen bægge havde tænkt sig at skulle føre. Selv sendte hun mangen Gang — især efter en urolig Dag som denne — en vemodig Tanke til det lille hybenbevoksede Boelssted ude ved Bækken mellem Egedets grønne Bakker, som de i deres første Forlovelsestid havde tænkt paa at købe; og naar hendes Fantasi udmalede for hende, hvor godt og fredeligt de kunde have haft det derude i de smaa hyggelige Stuer, borte fra de mange Mennesker, og med den vide Strand til Nabo, trængte Præstegaardens Tomhed sig dobbelt fængselsagtig omkring hende.

Dertil kom i Aften den stigende Larm af Stormen, der susede over Huset og førte al Slags Smaastøj ind til hende ude fra Udbygningerne.

Ovre i Ladelængen stod en Loftsluge og slog, og paa den stærke og vedholdende Rykken i Forstuedøren kunde hun mærke, at Niels igen havde glemt at lukke Portfløjene. Fra Stalden hørtes nu og da en dyb Brummen af en af Køerne, — og alle disse Lyd vakte hendes husmoderlige Bekymringer, som Følelsen af det Ansvar, der paahvilede hende ved Styrelsen af dette store Hjem, saa let fremkaldte hos hende. Hun kom til at tænke paa, om Abelone ikke skulde have glemt at malke Vejrløse-Kvien, inden hun gik, og om der var bleven set godt efter i den Køkkenaske, der om Eftermiddagen var kastet ud paa Møddingen. Abelone var bleven saa adspredt i den sidste Tid og havde faaet saa besynderlig travlt med at kigge ud af Bryggersvinduet, saa snart Niels gik over Gaarden. . . . Bare Niels ikke blev for stor paa det over al den Stads, der blev gjort af ham, siden han var begyndt at skrive i Aviserne. Han var allerede bleven svært efterladende med sit Arbejde, syntes hun . . . .

Hun blev afbrudt i sin Tankegang ved en klynkende Lyd inde fra Sovekammeret, hvortil Døren stod paa Klem. Det var Gutten, der laa og klagede sig i Søvne. Han havde om Formiddagen fulgt sin Fader til Skibberup Kirke, for at han

under Gudstjenesten kunde løbe og lege med Aalefiskerens Børn nede ved den friske Strand; men efter Hjemkomsten var han pludselig forsvunden og havde ikke været til at opraabe hele Eftermiddagen. Først i Mørkningstiden, efter at Emanuel var gaaet, havde hun fundet ham oppe paa det øverste af Loftstrappen, hvor han havde siddet med Hænderne for sit syge Øre, ganske ophovnet i Ansigtet af Graad. Hun havde øjeblikkeligt bragt ham til Sengs og heldt nogle Draaber af gamle Strynø-Grethes „Høreolie“ ned i Øret, hvorefter han ogsaa hurtig var falden i Søvn. Men endnu under Søvnen vedblev han af og til at klage sig; og dette fornyede Udbrud af Guttens gamle Lidelse bidrog sit til at fremkalde den modfaldne Sindsstemning, hvori hun i Aften befandt sig.

Hun havde aldrig ret kunnet forlige sig med Emanuels Lyst til i al Slags Vejr at tage Børnene med sig overalt, hvor han færdedes, — og endnu mindre kunde hun forstaa, at han rolig gav dem Lov til saa frit at tumle sig mellem alle Gadens Børn, hvor de dog udsattes for saa meget, der ikke var af det gode. Hun huskede fra sin egen Barndom de mange stygge Ting, der gik i Svang navnlig mellem Fattigbørnene, for ikke at tale om

de slemme Utøjssygdomme, hvoraf saa mange af dem led; og naar hun saa' Gutten og Sigrid løbe om imellem dem, ganske som hun selv en Gang havde gjort, med lappede Klæder og hullede Strømper, kunde hun ikke undertrykke en Smule Mismod i en forstærket Følelse af, hvor forskelligt Emanuels og hendes Samliv i det hele var blevet fra det Billede af et Liv i Aandens Verden, som hun i sin Tid havde dannet sig paa Højskolens Bænke, og som hun ved sit Bryllup havde troet at skulle se virkeliggjort.

Gang efter Gang havde hun foresat sig at tale indtrængende til Emanuel om Børnenes Forhold; men endnu havde hun aldrig kunnet faa den rette Frimodighed dertil. Saa snart han traadte ind i Stuen, altid saa glad og tryg og saa ganske opfyldt af sin store Gærning, mistede hun Tilliden til sig selv. Over for hans urokkelige Fortrøstningsfuldhed og den glade Selvopofrelse, hvormed han gav sig hen i sit ophøjede Kald, kunde hun ikke finde Ord for sine dagligdags Bekymringer.

... Hun løftede Hovedet. Inde fra Sovekammeret hørtes pludselig en Række smaa Skrig.

Hun lagde hurtigt Arbejdet bort og rejste sig. Men da hun stod inde ved Guttens Seng, overraskedes hun ved at finde ham i en tilsyneladende

fuldkommen rolig Søvn. Hun forstod det ikke, beroligede sig tilsidst med, at hun altsaa maatte have hørt fejl, og vilde just vende tilbage til Stuen, da Gutten i det samme kastede sig om paa Ryggen, skurede Tænderne mod hinanden og paa ny udstødte tre angstfulde Skrig.

„Men Barn dog! ... Hvad er der i Vejen?“ raabte hun og rejste ham op i Sengen for at faa ham vaagen.

Purken gned sig med begge Hænder over Øjnene, saa' sig længe omkring i dyb Forundring og sagde endelig:

„Jeg har det godt.“

„Hvorfor raaber du da saadan? ... Har du drømt noget slemt? Eller gør det ondt noget Sted?“

Han syntes ikke at høre hende. Hans Øjne var med ét blevet underligt store og stirrede ret frem i Luften med et blandet Udtryk af Bestyrtelse og levende Optagethed.

„Mo'er!“ hviskede han.

„Ja, hvad er der dog, min Dreng? Du gør mig saa forskrækket.“

„Der er kommen en Flue ind i mit Hoved.“

„Hvor du snakker, Barn. Det er noget, du har drømt, kan du nok forstaa. Læg dig nu roligt ned og sov, saa gaar det nok altsammen over.“

„Nej, det er virkelig sandt . . . Jeg kan mærke den hele Tiden. Den kan vist ikke komme ud, Mo'er.“

Ved de sidste Ord fortrak hans Ansigt sig, Munden blev bred, og efter en kort Kamp med Stoltheden kastede han sig angstfuld ind til hende og begyndte at græde. Hun klappede ham paa Haaret, søgte at trøste og berolige ham, og med sin vante Godmodighed tørrede han da ogsaa snart efter sine Øjne og puttede sig ned under Dynen. Med et lille Suk lagde han begge Hænderne under Kinden og faldt et Øjeblik efter i Søvn.

Hansine blev staaende ved Sengen. Drengens Ord og besynderlige Adfærd havde indgydt hende en uvilkaarlig Angst. Hun vidste ikke, hvad hun skulde tænke om ham. . . . Og mens hun stod dér og betragtede ham ved Lysskæret fra Dagligstuen, der faldt ind over hans Hovedpude, tog hun da paany det Løfte af sig selv, at hun nu ikke vilde tøve længere med at faa Klarhed over hans Tilstand. Endnu samme Aften vilde hun tale alvorligt med Emanuel om sine Ængstelser, og hun vilde denne Gang ikke give tabt, før Doktoren var bleven hentet til hendes Barn.

II.

Klokken var næsten ti, og Hansine sad atter inde ved Lampen i Storstuen og stoppede Børnenes Strømper, da Emanuel kom hjem.

„Guds Fred herinde!“ sagde han med den Indtrædelseshilsen, som han havde optaget efter de gamle Bønder, og blev et Øjeblik staaende henne i Halvmørket ved Døren. Han holdt en slukket Lygte i den ene Haand, en Egekæp i den anden; det lyse Skæg bølgede forblæst ned over hans mørke, kutteagtige Vadmels-Kavaj, hvis Hætte han havde slaaet op over Hovedet. „Er Niels kommen hjem?“

„Nej, jeg har ikke hørt nogen.“

„Heller ikke Abelone?“

„Nej.“

„Stakkels Barn! Hun vil faa Møje med at kæmpe sig op mod Blæsten. Det er jo blevet en halv Orkan ... og et Mørke, saa man ikke kan se Haanden for sig. Nede under Aasen blæste min Lygte ud; jeg havde sandelig nær ikke fundet Vejen. — Naa, alting frist', Hjemmet bedst!“

Han satte Lygten fra sig paa Bænken ved Døren og skilte sig af med Stok og Kappe.

„Og nu kan du tro, jeg har Nyt at fortælle

dig!“ fortsatte han oprømt, idet han nærmede sig og pustede paa sine forfrosne Fingre. Først da han naaede helt hen til hende og vilde lægge Hænderne om hendes Hoved for at give hende det sædvanlige Genkomstkys paa Panden, lagde han Mærke til hendes urolige og fraværende Ansigtsudtryk.

„Men hvad er der i Vejen, bedste Ven? Der er da ikke hændet noget, mens jeg har været borte?“

Hun søgte sig en anden Strømpe ud af Bunken, der laa foran hende paa Bordet og sagde i et Tonefald, hvori der sporedes en tilbageholdt Anklage:

„Aa, det er igen Gutten, Emanuel!“

„Gutten? Hvad er der med ham? Han er da ikke bleven borte? Jeg saa' ham ikke hele Eftermiddagen.“

„Nej, den Ting fik jeg jo opklaret; ... jeg fandt ham oppe paa Loftstrappen, da du var gaaet. Det var igen galt fat med Øret, saa jeg maatte bringe ham i Seng. Jeg véd ikke, hvad det er, der er i Vejen med ham; jeg har aldrig set ham saa underlig som i Aften.“

„Men hvad er det, du siger! Lad mig dog se ham!“

Han vilde tage Lampen fra Bordet, men hun holdt hans Haand tilbage.

„Det behøves ikke. Den kunde maaske vække ham; ... jeg har tændt Natglasset derinde.“

Hun rejste sig og fulgte efter ham ind i Sovekammeret, hvor Gutten endnu laa og sov, med begge Hænderne under Kinden og optrukne Knæ — svagt belyst af det rødlige Skær fra en lille Flamme, der svømmede ovenpaa et brunt Olielag i et Vandglas bag hans Hovedgærde. Ikke en Linje i hans Ansigt røbede i dette Øjeblik andet end den sundeste og tryggeste Hvile.

„Men han sover jo som en Gud!“ hviskede Emanuel og bøjede sig ned over den lille Jærnseng for at lytte til hans Aandedræt. „Der kan umuligt være noget i Vejen med ham! Du har ladet dig skræmme, Hansine!“

„Jeg forstaar det ikke ... før snakkede han helt som i Vildelse og raabte saa fælt. Det kommer saadan stødvis over ham.“

„Saa er det Foraarsluften, kan du tro! Den gør gærne Børns Søvn urolig. Du skal se, i Morgen er han med Guds Hjælp frisk igen.“

„Men jeg synes dog alligevel, Emanuel, at vi nu skulde gøre Alvor af“ —

„Saa køn han ser ud!“ vedblev Emanuel,

der som de fleste Folk, der er vant til altid selv at tale, i Almindelighed overhørte andres Bemærkninger. Han havde lagt sin Arm om Hansines Liv og betragtede lykkeligt smilende det lille gullokkede Hoved, der laa dér saa dybt nedsunket i de hvide Puder. „Ganske som en lille Engel i Vorherres eget Skød. Er det ikke et yndigt Syn! ... Kan du i det hele forstaa, Hansine, at Folk, der har Børn, kan være Gudsfornægtere? For mig ligger der et saa tydeligt Genskin af det hinsidige Lys, en saa yndig Bebudelse af den himmelske Fred over et saadant sovende Barns Træk ... Jeg kommer derved til at tænke paa, hvad vor kære, gamle Højskoleforstander en Gang svarede en Mand, der spurgte ham om, hvordan han egentlig tænkte sig Saligheden. „Saadan!“ sagde han og pegede ud i Stuen paa et lille Barn, der var faldet i Søvn ved sin Moders Bryst. Jeg synes, det var saa kønt sagt. — — Naa!“ afbrød han sig selv og slap Hansine. „Hvordan staar det saa til med de andre to Smaatrolde? Med dem har der vel ikke været noget i Vejen? Man kan da høre Tyksakken snorke, saa det er en Lyst. Jeg har sandelig længtes efter dem, de smaa Fyre ... jeg har jo næsten ikke set dem hele Dagen.“

Mens han talte, bevægede han sig paa Taaspidserne rundt om Sengene og bøjede sig ned over de tre smaa Væsner, som han ofte spøgende kaldte sine „tre Tønder Guld“. Ved hver Seng tog han en Kommenskringle frem af sin Baglomme og puttede den halvt ind under Hovedpuden, saa at Børnene straks maatte se den, naar de næste Morgen vaagnede.

„Jeg kiggede et Øjeblik indenfor hos Bageren. Jeg syntes, at jeg skulde ikke komme helt tomhændet hjem til dem i Dag. Se saa! Nu er det vist ogsaa bedst, vi lader dem have Ro. Og jeg har jo saa meget nyt at fortælle dig i Aften. Lad os komme ind!“

De vendte tilbage til Stuen, hvor han straks gav sig til at vandre frem og tilbage over det store Gulv for udførligt at berette om alt, hvad der var foregaaet i Skibberup Forsamlingssal. Hansine hørte dog kun efter med det halve Øre. Hun havde ikke sluppet sit Forsæt og var endnu fast bestemt paa at benytte den første Lejlighed til atter at lede Samtalen hen paa Gutten.

„Men véd du, hvad der blev hele Mødets Glanspunkt?“ udbrød Emanuel og standsede midt paa Gulvet med Hænderne i Siden og fremstrakt Overkrop. „Prøv en Gang at gætte, Hansine?“

„Det nytter vist ikke noget, ... sig du det hellere.“

„Din Fa'er!“

Hansine saa' op fra sit Stoppearbejde.

„Fa'er?“

„Ja — ingen anden end din kære gamle, blinde Fa'er!“

„Talte Fa'er?“

„Ja vist! ... Aa, jeg vilde ønske, jeg rigtig kunde give dig en Forestilling om den Begejstring, ja ligefrem Jubel, hans Fremkomst vakte. Det var virkelig hjærtegribende!“

„Men kan Fa'er da tale?“ spurgte Hansine i stigende Forbavselse.

„Ja, det var ikke saa meget Ordene, du! Det var hele hans Fremtræden og hans mægtige Sindsbevægelse ... Ser du, Sogneraadsformanden havde netop talt — lidt langt og lidt for vidtsvævende, saadan som han jo desværre har for Vane — og Resolutionen skulde til at oplæses, da din Fader, der havde Plads tæt under Talerstolen, rejste sig op for bedre at kunne høre, hvad der blev sagt. Men rundt om i Salen blev hans Bevægelse misforstaaet; man troede, han vilde sige noget, og fra alle Sider begyndte man at raabe: Op paa Talerstolen! Op paa Talerstolen! Kort og

godt — før din Fader kunde faa sig forklaret, blev han af to Mænd ledet fra sin Plads op paa Tribunen. Han gjorde for Resten heller ikke stor Modstand ... og du kender jo hans Undselighed, saa du kan deraf slutte dig til hans og hele Mødets Stemning. Jeg vil i hele mit Liv ikke glemme det Øjeblik."

„Men ... men ... hvad sa'e han da?"

„Ja, som sagt, det var ikke saa meget Ordene ... det var selve Synet af denne gamle, blinde Mand med det store kridhvide Haar, der dukkede op dér som et endnu levende Vidne om Trældommens Dage, som han jo virkelig næsten selv har oplevet. Det var som at høre en Røst fra Gravene, da han løftede sin rystende Haand og med svag Gammelmandsstemme raabte: „Er det Træhesten, vi skal ha'e igen? Er det Meningen? Skal vi Bønder igen være Kvæg for Herremanden?" — ja, andet sagde han egentlig ikke: men du skulde have hørt det tordendrønende „Nej, nej! Det skal aldrig ske!" der rungede gennem Salen efter hans Ord. Jeg vilde blot ønske, at Folkefrihedens Fjender havde været til Stede og fornummet den Klang af hærdede Viljer, der var i det Raab; de skulde da nok have indset, hvor haabløs deres Modstand er ..... Aa, hvor er jeg dog et lykkeligt Menneske!"

udbrød han og gik hen og lagde Hænderne om Hansines Hoved. „Aldrig kan jeg takke Vorherre nok for, at han viste mig Vejen ud af det Sodoma, hvor Livet er en daglig Kamp med Døden og Tilintetgørelsen. Hvor ganske anderledes er det dog ikke at aande her, hvor alt er i Udspring, hvor alt er Foraar, Morgengry og Lærkesang! Og hvor dejligt at have faaet Lov til efter fattig Evne at bygge med paa Sandhedens og Retfærdighedens forjættede Rige! . . . Naar jeg tænker paa mig selv fra Fortidens Dage, synes jeg, at jeg er bleven et helt nyt Menneske, at jeg har afkastet en gammel, hæslig Ham. Og for al denne Lykke, skylder jeg, næst Gud, dig den største Tak, min Ven! . . . Ja, ja! Nu slaar du Øjnene ned og bliver rød. Men det er dog saa, at du blev den Prinsesse, uden hvem jeg aldrig havde vundet mit halve Kongerige!“

III.

Det blev først den næste Morgen, at Hansine fik Frimodighed til med tilstrækkelig Styrke at fremsætte sit Forlangende om, at Doktoren skulde hentes.

Emanuel blev i første Øjeblik næsten vred. Han bebrejdede hende hendes idelige Bekymringsfuldhed, hendes Svaghed i Troen paa Forsynets Miskundhed og hendes Tilbøjelighed til at søge sin Trøst i allehaande Menneskepaafund i Stedet for tillidsfuldt at lægge alt i Guds naaderige Hænder.

Han talte saa indtrængende, saa varm af Troes-Iver og i et saa bedrøvet Tonefald, at Hansine tilsidst følte sig ganske skyldbetynget og begyndte at græde.

Men ved Synet af hendes Taarer blev han straks formildet og gik hen for at kysse hende paa Panden. Hermed gjorde han dog kun ondt værre, og hun vendte sig bort under en modløs Hulken.

Han blev ganske overrasket. Han var ikke vant til at se hende saaledes lade sig overvælde af sine Følelser. Han havde næsten ikke set hende græde siden hint Øjeblik paa deres Forlovelsesaften, da hun ufrivilligt aabenbarede ham sin Kærlighed ved sin heftige og ustandselige Graad, — og Erindringen om denne lykkelige Stund gjorde ham nu øm om Hjærtet, og han bøjede sig ned over hende og klappede hendes Haar og Kind.

„Men min kære, kære Ven! Havde jeg vidst, at mine Ord kunde gaa dig saa nær til Hjærtet, havde jeg sandelig ikke sagt dem. Jeg mente det

virkelig ikke saa slemt. Du véd jo ogsaa nok — ikke sandt — at dersom det virkelig kan være dig til nogen Beroligelse at høre Doktor Hassings Mening, kunde det aldrig falde mig ind for Alvor at modsætte mig det. Jeg vil straks gaa ud til Niels og bede ham spænde for. Saa kan vi have Doktoren her allerede i Formiddag."

... Da Hansine et Kvarters Tid efter hørte Vognen rulle ud gennem Porten, gav hun sig til sammen med Abelone at rydde op inde i Stuerne for at der kunde se lidt ordenligt ud til Doktorens Modtagelse. Det var første Gang, hun ventede Besøg af en Fremmed, der kunde antages at ville se paa hendes Hjem med uvillige Blikke, og hun vidste, at der nok kunde være baade et og andet at udsætte paa det. I „Hallen" blev Gulvet stænket med Vand og fejet, Bænke og Vinduskarme omhyggeligt afstøvede — mere kunde der ikke gøres her. I Sovekammeret derimod blev der lagt Rent paa alle Sengene, og Sigrid og den lille Dagny blev hentet ind fra Gaarden for at pyntes lidt. Helst havde hun givet dem bægge deres Søndagstøj paa; men da hun havde paa Følelsen, at Emanuel ikke vilde synes om det, nøjedes hun med at sæbevaske dem i Ansigtet og give dem rene Forklæder. Gutten maatte hun lade være, som han

var. Han havde den sidste Halvdel af Natten været temmelig rolig og sov endnu saa fast, at hun ikke nænnede at vække ham.

Ogsaa Emanuel sendte hun i denne Forbindelse en Tanke; hun havde set ham gaa over i Stalden i sin sædvanlige Arbejdskittel og med sine store Markstøvler paa. Men da hun vidste, at det vilde være frugtesløst at forsøge paa at faa ham til at gøre nogen Forandring i sin Paaklædning af Hensyn til Doktoren, trøstede hun sig med, at det var Mandag, og at baade Kittelen og Støvlerne derfor endnu var saa temmelig rene.

Emanuels udprægede Ulyst til at se Egnens Læge i sit Hus havde en tredobbelt Aarsag. For det første nærede han en bestemt Uvilje imod Lægestanden i dens Helhed, fordi det forekom ham, at der i det moderne Samfund blev tillagt den en alt for overdreven Betydning og at den havde en væsentlig Skyld i den Blødagtighed og de Udsvævelser, der havde undergravet de dannede Klasser i Nutiden. Det var hans Overbevisning, at den næsten afguderiske Tillid, hvormed Folk i vore Dage havde kastet sig i Lægens og Apotekerens Arme, rummede den alvorligste Fare for en sund og sædelig Udvikling af Menneskelivet, idet mange taabeligt troede at være i Stand til at bøde paa legemlige og aandelige

Udskejelser ved Hjælp af Piller, Miksturer og Elektricitet og derfor at turde lade haant om de eneste sande og varige Lægemidler: Maadehold, Nøjsomhed og legemligt Arbejde.

Men ved Siden heraf var der en ganske særegen Grund til hans Sky for Doktor Hassing. Denne Mand var nemlig saa at sige den eneste udenfor Vennernes Kreds, med hvem han i disse Aar var kommen i en Art Forbindelse, idet de nogle Gange var stødt sammen ved Syge- og Dødssenge, — og Lægen havde med sin Person og sit hele Væsen, med sit altid paa det omhyggeligste plejede Ydre, sin afmaalte Optræden og sine formelle Talemaader paa en ubehagelig Maade paatvunget ham en fornyet Berøring med de Omgangsformer, som han foragtede og havde flyet. Noget vist i Doktorens Holdning, i hans Haandbevægelser og Maade at udtale Ordene paa, erindrede ham tilmed lyslevende om ganske bestemte Personer af hans københavnske Families Omgangskreds, — og han ønskede ikke at forstyrre Freden i det Gravkammer, hvor han forlængst havde stedet alle bitre Minder fra Fortiden til Hvile.

Endelig var det den almindelige Mening i Egnen, at Doktor Hassing var en højst middelmaadig Læge, hvis egentlige Interesser bestod i at

indsamle og omgive sig med gamle og nye Kunstværker, at bygge om paa sin Villa, holde Middagsselskaber og foretage en Udenlandsrejse en Gang om Aaret — kort sagt ved Hjælp af sin betydelige Privatformue at gøre sig Livet saa behageligt som muligt.

Det var derfor et ikke ringe Offer, Emanuel havde bragt Hansine ved at indvillige i, at denne Mand blev hentet til hans kære Gut, om hvis sunde Natur han selv var saa fast overtydet, at det næsten syntes ham en Utaknemmelighed mod Vorherre at tvivle om den. Det var da heller ikke i den sædvanlige, morgenglade Stemning, at han i Dag var gaaet ind i Stalden for at fodre Kvæget og hente Halm ned fra Stænget. Her ventede der ham tilmed den Fortrædelighed, at Nattens Storm havde løsnet en stor Kalkflage fra Gavlvæggen og slaaet Ruderne ind paa et Staldvindu, som man om Aftenen maatte have glemt at lukke. Han havde allerede for nogle Dage siden set, at Muren var revnet; men der havde i den sidste Tid paa Grund af den megen Storm og Regn været saa meget at udbedre baade paa Tage og paa Mure, at man ikke havde kunnet overkomme det altsammen.

Det kunde i det hele ikke nægtes, at den før saa statelige Præstegaardsbygning begyndte at gøre

et lidt forfaldent Indtryk. Emanuel var kommen hertil paa en for Landmanden særlig ugunstig Tid, med vigende Priser for Jordens Produkter og samtidigt stigende Krav til deres Fuldkommenhed. Desuden havde han i Begyndelsen været forfulgt af en Række Uheld med Kreaturerne, havde ogsaa et Par Gange „faaet et Par slemme Lussinger" i Anledning af forskellige Forsøg med nye Foder- og Gødningsstoffer, som han til almindeligt Bedste havde villet indføre i Menigheden. Ogsaa hans Husførelse havde været ham kostbarere, end han selv rigtig vidste; og skønt han i Begyndelsen havde haft sin Mødrenearvs nogle Tusinde at ty til, og skønt han aldrig skaanede sig selv men endog midt om Vinteren var i sin Stald Klokken fem om Morgenen, kunde han vanskeligt magte Bedriften med den Arbejdsstyrke, han hidtil havde haft Raad til at holde i sin Tjeneste.

Sagen var den, at han — sit gamle Forsæt tro — haardnakket vægrede sig ved at modtage andet Vederlag for sin Præstegærning end den fri Benyttelse af Præstegaardens Tilliggende. For i et og alt at kunne dele Liv og Kaar med sine Venner ernærede han sig udelukkende af sin Jord og havde straks ved sin Embedstiltrædelse opfordret Sognets Bønder til at indskyde de forrige Tiende-

og Offerydelser i den saakaldte „Fri Fattigkasse“, som bestred Udgifterne til Menighedens store Velgørenhedsværk. Overhovedet ønskede han, at man ikke betragtede ham som først og fremmest Præst, men som en Bonde, der i Lighed med Sogneforstanderen og Brandsynsmændene havde faaet et Æres- og Tillidshverv overdraget af Menigheden. Han plejede selv at kalde sig dens „Tempeltjener“ og var saa glad ved Ordet, fordi det — som han sagde — „saa dejligt slog Velærværdigheden ihjel“.

IV.

Klokken var ti, da Niels vendte tilbage med Doktoren, der sad bag i Vognen i sin egen Agestol, indsvøbt i en Merinos Pels og med rødbrune Handsker paa Hænderne.

Da Vognen svingede op for Hovedtrappen, aabnedes Stalddøren ligesom nølende, og Emanuel traadte ud. Efter at Doktoren var stegen ned, hilste de to Mænd paa hinanden med et tavst og fra bægge Sider stærkt tilbageholdende Haandtryk, hvorpaa de under fortsat Tavshed fulgtes op ad Trappen.

Inde i Forstuen skilte Doktoren sig af med sin Pels og aabenbarede en tætsluttende Kamgarns Frakke og en stor Atlaskes Kravat med en Diamantnaal. Han var en Mand paa omkring fyrretyve Aar, en statelig Skikkelse med et skarpskaaret Ansigt og smaa mørke Bakkenbarter. Lige fra det første Øjeblik havde han tydelig gjort sig Umage for ikke med en Mine at røbe nogen Forundring over Emanuels aparte Klædedragt; og da de nu traadte ind i „Hallen", lod han ogsaa her, som om han slet ikke lagde Mærke til Stuens ejendommelige Udstyrelse. I sin Omhu for ikke at vise mindste utidig Nysgerrighed tog han endog sin Guldlorgnet ned fra sin stærkt fremtrædende Næse, vendte sig mod Emanuel og sagde med en Bestræbelse for at lade ganske utvungen:

„Ja, det er vel bedst, vi straks ser paa Knægten."

„Det er min Hustru, der har ønsket at høre Deres Mening om min Søn," svarede Emanuel, der straks blev stødt over denne Maade at omtale Gutten paa. „Jeg tror ikke, det hele har synderligt at betyde . . . en almindelig Foraarsforkølelse rimeligvis."

„Nu faar vi se!"

Inde i Sovekammeret rejste Hansine sig fra en Stol ved Guttens Seng, da Doktoren viste sig i Døren. Han blev et Øjeblik staaende paa Dørtærskelen, — og denne Gang lykkedes det ham mindre godt at skjule en vis Overraskelse. Det var aabenbart, at Rygtet eller hans egen Fantasi havde tegnet ham et ganske andet Billede af den saa meget omtalte Præstekone i Vejlby.

„Deres Søn er syg," sagde han med pludselig Deltagelse, efter at have nærmet sig og trykket hendes Haand. „Forhaabentlig dog ikke noget videre ... en almindelig Forkølelse, mener Deres Mand."

Han tog en Stol og satte sig hen ved Sengen. Gutten sov endnu, og han vækkedes end ikke, da Doktoren nu aftog et Par kæmpestore Manchetter og med sine lange, hvide Hænder gav sig til at beføle hans Hoved og tælle hans Puls. Idet der blev rørt ved Vatlappen foran det syge Øre, slog han langsomt Øjnene op, og laa derpaa længe ubevægeligt og saa' paa den fremmede Mand. Først da han fik Øje paa Moderen ved den anden Side af Sengen, syntes han at vaagne til fuld Bevidsthed. Han saa' atter over paa den gaadefulde Fremmede, betragtede hans sorte Frakke, hans Diamantnaal og store, hvide Tænder, mens en begyndende Angst afspejlede sig i hans blaahvide Øjne.

Hansine rejste ham varsomt over Ende i Sengen, strøg Haaret fra hans Pande og sagde opmuntrende:

„Du skal ikke være bange, min Dreng. Det er Doktoren, der gærne vil se lidt paa dit Øre. Det er dog saa fælt med den megen Ørepine, ikke sandt? Og Doktoren er en rar Mand, som bare vil tage den væk.“

I det samme syntes Gutten at forstaa alt. Munden bredte sig, og der begyndte at trænge Taarer frem i hans Øjne. Men da han lidt efter opdagede Emanuel, der havde stillet sig op bag Sengens Fodende, slugte han hurtigt Graaden. Det var, som om han straks forstod, at han kunde gøre Faderen en særlig Glæde ved netop over for denne fremmede Mand at vise sig som en rask og uforfærdet Gut.

Doktoren havde imidlertid givet sig til at undersøge det syge Øre. Da han tog Vattet bort, flød der som sædvanlig en ildelugtende Vædske ud af Øregangen.

Hans Ansigt fik et betænkeligt Udtryk.

„Hvor længe har han gaaet saadan?“ spurgte han lidt efter.

„Vi har mærket det af og til i to Aar,“ svarede Hansine.

Doktoren saa' op, som om han ikke kunde tro, at han havde hørt rigtigt.

„I to Aar?"

„Ja."

Han kastede et Blik op paa Emanuel, der midlertid misforstod dets Betydning og med et roligt Nik bekræftede sin Hustrus Udsagn.

Hansine begyndte at fortælle om Sygdommens Begyndelse, dens periodiske Udbrud og om den foregaaende Nats urolige Søvn. Doktoren hørte vel opmærksomt efter hende men syntes samtidigt at have sine Tanker henvendt andensteds. Da hun havde endt sin Beretning, bad han om et Lys, og da han havde faaet det tændt, førte han Flammen flere Gange frem og tilbage foran Guttens Øjne, holdt derpaa i nogen Tid bægge sine Hænder om hans Baghoved og gav sig endelig til med stor Omhyggelighed at undersøge Partiet bag ved Øret, hvor det viste sig, at Huden var lidt udspændt paa Grund af en begyndende Hævelse.

Emanuel havde indtil dette Øjeblik staaet rolig med Hænderne paa Ryggen og set til. Han havde besluttet, at Hansine denne Gang skulde have sin Vilje fuldt ud, og skønt han havde ondt af Gutten, der sad med store Taarer i Øjnene og kæmpede for at bevare sin Standhaftighed, havde han ikke

villet blande sig i Doktorens Undersøgelser. Men da Lægen nu trak sin Forbindtaske frem og udtog forskellige spidse og skarpe Instrumenter, formaaede han ikke længer at bevare sin passive Holdning.

„Er det dér virkelig nødvendigt?“ spurgte han i temmelig udfordrende Tone.

Lægen saa' forbavset op.

„Ja,“ sagde han kort, bad om varmt Vand, et Haandklæde og forskellige andre Ting, der tydede paa en Operation.

Emanuel stod tvivlraadig. Skulde han virkelig tillade dette Menneske at forgribe sig paa hans Søn? ... Han vovede næppe at se paa Gutten, der ved Synet af Instrumenterne var bleven ligbleg og med sine Øjne anraabte ham om Beskyttelse. Men næsten endnu mere pintes han af at være Vidne til den Tjenstivrighed, hvormed Hansine gik Doktoren til Haande, den Koldblodighed, hvormed hun overgav sit Barn i denne Charlatans Hænder.

Da Doktoren nærmede sig med det første Instrument — en sylspids Sølvnaal — svandt den sidste Rest af Guttens Standhaftighed. I krampagtig Angst kastede han sig ind til Moderen og slog Armene om hendes Hals.

I dette Øjeblik forlod Emanuel Værelset. Han vilde ikke være Vidne til denne Mishandling, som alene Hansine skulde bære Ansvaret for. Han gik ind i Dagligstuen, og da han her inde hørte Guttens første, hjærteskærende Skrig, gik han helt ind i sit eget Værelse, hvor han gav sig til at vandre frem og tilbage over Gulvet for at overdøve Lydene inde fra Sovekammeret. Hans Sind var i det heftigste Oprør. Han forstod sig ikke paa Hansine. Han følte sig som ført i et Baghold i sit eget Hjem, skammeligt forraadt af den, paa hvem han allertryggest havde stolet.

Efter en halv Snes Minutters Forløb hørte han Stemmer inde i Dagligstuen, og da han kom derind, fandt han Doktoren staaende med Hatten i Haanden, i Færd med at give Hansine sine sidste Anvisninger. Straks ved hans Tilsynekomst tog han Afsked.

„Jeg tror, De ser for lyst paa Deres Søns Sygdom," fortsatte Lægen ude i Forstuen, hvortil Emanuel i fuldkommen Tavshed havde fulgt ham. „Jeg vilde ikke udtale mig nærmere derom, mens Deres Hustru var til Stede, . . . men jeg finder det at være min Pligt ikke at skjule for Dem, at hans Tilstand ikke er helt uden Betænkelighed. Han

lider af en gammel, forhærdet og — som det synes — temmelig ondartet Betændelse, der des værre har faaet Lov til at gribe om sig og efterhaanden har bredt sig indad over hele Øregangen. Hvorledes det altsammen vil forløbe, er det for Øjeblikket naturligvis umuligt for mig at sige; men efter den Vending, Sygdommen paa det sidste synes at have taget, maa vi være forberedte paa en nær forestaaende Krisis. Foreløbig har jeg søgt at skaffe Udfloddet frit Løb ved at gennembore Trommehinden, ligesom jeg har tilraadet Surdeig under Fødderne og kolde Omslag for at trække fra Hovedet ... mere kan jeg ikke gøre i Dag. Det gælder foreløbigt om at skaffe Barnet den størst mulige Ro, indtil vi nærmere ser, hvad Retning Betændelsen har taget. Skulde der vise sig mindste Tegn til Stivhed af Kroppen under Søvnen — for ikke at tale om virkelige Krampeanfald — maa De øjeblikkeligt lade mig hente. Det er denne Kalamitet — og den dermed forbundne Feber — vi for enhver Pris maa søge at undgaa."

V.

Lægens bestemte Tone og tilsyneladende fuldkomne Klarhed over Guttens Tilstand kunde ikke andet end gøre et vist Indtryk paa Emanuel. Saa snart Vognen var kørt, gik han hurtigt tilbage til Sovekammeret. Han fandt her Gutten liggende udstrakt paa Ryggen, med helt tilbunden Hoved, ligesom hensunken i dyb Undren.

Da Barnet fik Øje paa Faderen, smilte det; og da Emanuel varsomt tog Plads ved Siden af Sengen og spurgte ham, hvordan det gik, rejste han sig ved egen Hjælp over Ende og begyndte helt kækt, næsten en Smule vigtigt at fortælle om alt, hvad Doktoren havde foretaget sig med ham.

„Men hvad i al Verden skal saa det hele sige?“ udbrød Emanuel vendt imod Hansine, der i det samme kom ind fra Køkkenet med Sigrid og den lille Dagny, der var bleven sendt ud til Abelone under Doktorens Besøg. „Barnet er jo helt kvikt! Hvad er saa det for en Passiar om Feber og Kramper og jeg véd ikke hvad?“

„Snakkede Doktoren noget om det?“ spurgte Hansine og standsede pludseligt midt paa Gulvet.

„Aa, han snakkede jo baade op og ned. Det er jo en Gang Lægernes Manér. Bare de kan

faa Folk til at tro, at der . . . Hvem kommer nu dér?"

Inde fra Storstuen hørtes tunge Trin og Lyden af en Stok, der stødtes mod Gulvet. Et Øjeblik efter viste et ældre, førladent Kvindemenneske sig i den aabne Dør.

„Mormo'er!" udbrød paa én Gang Emanuel og Børnene og strakte Armene ud imod hende.

„Ja, det er rigtignok mig," sagde hun med sin barnlige Stemme og nikkede smilende rundt til dem alle. „Vi hørte inde fra Brugsen, at I havde haft Vogn efter Kyndløse-Doktoren, og da jeg netop kunde faa Agelejlighed her til Møllevejen med Kristen Hansens, jog jeg i Tøjet med det samme. Jeg syntes dog, jeg skulde høre, hvad der stod paa."

„Aa, vi haaber til Gud, det hele ikke har stort at betyde," svarede Emanuel. „Det er Gutten, der har faaet et lille Smæk af sin gamle Skade, og Hansine har ladet sig skræmme og vilde absolut have Doktoren hentet."

„Vorherre ha'e Tak og Lov — saa er det altsaa ikke noget større. Fatter og jeg blev jo lidt forskrækkede, som I vel kan tænke. Her plejer jo ikke at være Doktorbesøg."

Hun løsnede det store Sølvspænde paa sin

grønne Hvergarns Kaabe, tog Hovedklædet af og glattede med tre vædede Fingre sit staalgraa Forhaar, der endnu sad lige tykt foran den store Gyldenstykkes Hue med de brede, røde Silkebaand hængende ned paa den ene Side. Hun var i Aarenes Løb bleven endnu mere maveför end tidligere, og Vattersoten havde ophovnet Hænder og Fødder og gjort hendes Gang saa besværlig, at hun udenfor Hjemmet maatte støtte sig til en Stok.

„Naa, saa det er altsaa ham her, som det skulde være saa fejl med, at der partu' skulde hentes Doktor," sagde hun, da hun tungt var sunket ned paa Stolen ved Siden af den lille Jærnseng og en Stund havde betragtet Gutten, hvem Glæden over Bedstemoderens Ankomst men navnlig Synet af et lille Knytteklæde, som hun havde taget med sig hen til Sengen, paa én Gang gjorde helt livlig og formelig gav røde Kinder. „Han ser ellers ikke saa meget sølleagtig ud, synes jeg. Du er da en rigtig lille Tossenar, Hansine, at du kunde lade dig saadan forskrække. Det er jo næsten ligesom Kjøbenhavnerne, der straks jager baade til Doktor og Apoteker, bare de faar Værk i en Tand. Havde Drengen ikke det dér Klaptræ paa Hovedet, saa' han jo ud som et rigtigt Søndagsbarn."

Hansine sad henne ved den brede Forhængs-

seng, hvor hun var i Færd med at give den Lille Bryst.

„Doktoren sagde dog, at det slet ikke var saa godt, og at vi for længe siden skulde have søgt ham," prøvede hun at forsvare sig, skønt Guttens friske Udseende og de andres Sorgløshed var begyndt at gøre hende tvivlraadig.

„Ja, Doktoren!" lo Moderen og klappede Sigrid, der indsmigrende gned sig op ad hendes Side og slugte Knytteklædet med glubske Øjne. „Dersom det altid gik til, som de Folk præker, saa laa vi allesammen for længe siden i vor sorte Grav. Hvordan gik det ikke forleden, da Per Persens bitte Tøs skulde have slugt en Synaal? Doktoren proppede hende fuld af Kartofler og klægt Brød og andet Fyldestads, saa det stakkels Barn var lige ved at kvæles . . . og saa fandt de Naalen nok saa pænt i Bedstemoderens Systén. Ja saamænd gjorde de saa."

„Det kunde Doktoren da ikke gøre ved," mumlede Hansine.

„Naa ja, det kan endelig nok være. Men saa husker jeg da nok, hvordan det gik Søren Sejler, — det var den Gang, vi endnu havde den gamle Distriktsdoktor Velløv, som dog skulde være endnu bedre lært end ham denne her Hassing. Velløv

sagde, at Søren havde slet ikke mere end tre Dage at leve i, saa Familien fik natyrlig travlt baade med at skifte og skrive Redelighed og kalke i Storstuen til Begravelsen, ja, jeg tror saagar, de bestilte Ligkisten med — og tre Dage efter gik Søren igen i sin vante Dont med Piben i sin Mund og gaar saadan endnu den Dag i Dag, skønt han vel er nær de halvfems. Hvad siger du saa til den Historie? ... Nej, det var saamænd ønskeligt, om de go'e Doktormennesker vilde være mindre storpaaendes og lade Vorherre raade over Liv og Død, saa var der kanske mange Steder ikke saa megen Bedrøvelighed."

„Ja, det er sandt! Det var netop mine Ord!" sagde Emanuel, der gik frem og tilbage over Gulvet med Hænderne paa Ryggen.

„Jeg for min Del kan nu aldrig komme bort fra den Mening, at man mangen Gang hellere skulde holde sig til de gamle, gode Husraad end til denne megen ny Doktoreren med Mediciner og alt det forgiftede Stads, som fordærver saa mangens Helsen ... Jeg tog da ogsaa i Skyndingen lidt Dulmete med mig og lidt Engelskøn. Jeg kunde jo aldrig vide, hvad der stod paa. Saa sprang jeg ogsaa inden for hos Maren Nilen og fik lidt Ormefedt ... det er saa dejligt for Boldenskab ..."

Mens hun talte løste hun med sine pudeformede Hænder Klædet i sit Skød og fremtog forskellige Smaapakker, der udbredte en stærk Krydderduft. Tilsidst opdukkede der tre røde Sukkergrise, som hun med Klap og smaa Formaninger fordelte mellem Børnene. Gutten tog imod sin Gave med det undselige Smil, hvormed han plejede at vise sin Taknemmelighed, medens Sigrid næsten snappede Grisen ud af Bedstemoderens Haand og styrtede afsted med den ind i den anden Stue.

„Naa, hvordan staar det saa til hjemme, Else?“ spurgte Emanuel for at lede Samtalen ind i et andet Spor. Han havde kastet et Blik hen paa Hansine og havde faaet ondt af hende, fordi hun aabenbart nu begyndte at fortryde sin Egensindighed. „Vor kære gamle Bedstefa'er er vel helt stolt af den Lykke, han gjorde med sin Tale igaar Aftes. Det var virkelig ogsaa et højtideligt Øjeblik for os alle.“

„Ja ja, han er saamænd saa glad som et Barn. For det havde han jo dog aldrig ventet, at han skulde blive til Taler. Men han er jo taknemmelig for, at Vorherre har villet benytte ham som sit Redskab og give ham Velsignelse til at sige det rigtige Ord i en stor Stund. En saadan

Naade kan nok glæde og trøste en Mand i hans Alderdom."

De blev afbrudt af Abelone, der kom frem i Døren og forkyndte, at Bordet var dækket. I det samme rejste Bedstemoderen sig for at gaa. Emanuel søgte at overtale hende til at blive og spise sammen med dem; men hun havde lovet Kristen Hansen at være ved Møllevejen, naar han kom tilbage, og det var allerede paa høje Tid, at hun kom afsted.

„Jeg maa jo ogsaa hjem og berolige Fatter. Han gaar jo derhjemme og tror, at der er sket en stor Ulykke."

Hun fik igen sin Kaabe hægtet og Hovedklædet bundet under Hagen. I Døren vendte hun sig endnu en Gang, nikkede og smilte til Gutten og sagde:

„Kom nu ud til vos paa Søndag, saa skal du faa Raamælkskage, min Dreng, om den røde Kvie ellers vil kælve." Og vendt mod Emanuel tilføjede hun: „Fatter har solgt den sorte Brummeko. Det er ellers svært sløje Priser i Aar."

VI.

Den øverste Ende af det lange Bord i Storstuen var dækket med et brunt Voksdug, hvorpaa der stod to dampende Lerfade med Kaalsuppe, et halvt Rugbrød, en Underkop med grovt Salt og den sædvanlige Vandkrukke med Trælaag.

Emanuel tog Plads ved Bordenden. Paa hans venstre Haand, inde under Vinduet, sad Niels og den gamle Søren, Gaardens Røgter, et tre Alen højt Vrag af en Arbejdsmaskine, lutter Knokler og store Ledknuder, der øverst endte i et Hoved, som ikke var stort andet end et Par vældige Kæber. Hele hans Underansigt og den forreste Del af hans lange Hals indtil det stærkt fremtrædende Adamsæble var ganske sort af Skæggestubbe, Næsen rød, den lave Pande bengul, Haaret af en Farve, som om der var strøet Aske over hans Hoved. Mærkeligst var dog hans Øren — store, flade, saarede Hudlapper, der baade i Form og Farve mindede om Flagermusvinger.

Ved Bordets anden Længdeside sad Hansine med de to Børn og Abelone; desuden en gammel Mo'erlille med grøn Øjenskærm samt et Par Børn fra Gaden, der — saadan som det var bleven Skik blandt Byens Fattigfolk — af sig selv havde ind-

fundet sig til Maaltidet og aabenbart befandt sig ganske som hjemme her. Gutten laa inde i sin Seng. Han havde straks efter Bedstemoderens Bortgang atter lagt sig til Ro og var falden i Søvn med sin røde Sukkergris i Favnen.

Alle omkring Bordet bøjede Hovedet og foldede Hænderne, da Emanuel med høj Røst begyndte Bordbønnen:

„I Jesu Navn gaa vi til Bord,
at spise, drikke paa dit Ord,
dig Gud til Ære, os til Gavn,
saa faa vi Mad i Jesu Navn!“

„Amen!“ sluttede de alle i Kor, og den gamle Kone med Øjenskærmen tilføjede for sig selv et: „Gud gøre os alle mætte.“

Der blev i Begyndelsen spist i Tavshed. Man hørte kun Hornskeernes Skuren mod Lerfadene og den slubrende Lyd af de mange Munde. I Særdeleshed lod Søren Røgter høre livligt fra sig. Han holdt i sin venstre Haand et Stykke varmt Flæsk, som han mellem hver anden Skefuld Suppe dyppede i Saltkoppen og derefter gav sig til at sutte paa. Ogsaa Emanuel tog for sig af Retterne med den glubske Appetit, den Trang til at faa Maven fyldt, som fremkaldes af anstrengende Muskel-

arbejde i Forbindelse med lidet nærende Føde. Derimod var Niels aabenbart i Dag for optaget af sin Skribentvirksomhed til at have Tanke for Legemets Pleje. Han sad og skød Ryg bag sine fremlagte Arme og flyttede langsomt Skeen til og fra sin brede Mund, mens hans smaa sorte Øjne uafbrudt stjal sig fra Emanuel hen til Abelone og derfra igen tilbage til Emanuel — som om han ventede, at denne skulde lede Talen hen paa hans nye Avisartikel.

Emanuel havde imidlertid ganske andre Tanker. Han havde besluttet at tage til Skibberup om Eftermiddagen for at forhøre, om man dér vidste noget nyt fra Rigsdagskredsene. Han havde i denne Tid saa ondt ved at holde sig rolig hjemme; hver Dag bragte nye og modstridende Rygter; snart hed det sig, at Kongen allerede havde ladet Folkepartiets Førere kalde, snart at den bestaaende Regering var fast bestemt paa at trodse Folkeviljen ved fremtidig at udstede Love af egen Magtfuldkommenhed. Og den 31te Marts, Finansaarets Slutning, nærmede sig — den Dag, der maaske skulde sætte Skellet mellem to Tidsaldre.

„Er der ingen af jer, der har hørt noget nyt fra Hovedstaden?“ spurgte han, da han var færdig

med at spise. „Du, Søren? Jeg synes, du plejer van at være vel underrettet om Politikens Gang.“

„Aa ja, et og andet hører man jo immer,“ svarede Søren med sit uhyre Gab fuldt af Mad og løftede samtidigt Øjenbrynene under et Forsøg paa at give sig et diplomatisk Udseende. Han var Morbroder til en af Rigsdagsmændene, og i denne Egenskab galdt han blandt sine nærmeste Venner for et Slags Orakel i politiske Sager. „Jeg tænker, de er ved at lave til Bassel derinde paa Tinget, og det kunde vel hænde sig, at man vil byde vos Vælgere til Fadderstads med det første.“

„Du mener en Opløsning af Tinget ... nye Valg, hva'? Skulde Regeringen virkelig ville forsøge det Middel endnu en Gang? Hvad skulde det egentlig hjælpe?“

„Aa nej ... men det var vel heller ikke for tidligt, at den menige Mand fik et Ord at sige her i Landet.“

„Nej, deri har Du Ret, Søren! Det skulde være sket for længe siden, saa var meget af Tidens Bitterhed undgaaet. — — Naa, skal vi saa sige Tak for Mad,“ afbrød han, da han saa', at de alle var færdige med at spise. Endog Søren havde tilsidst lagt Skeen fra sig efter først om-

hyggeligt at have slikket den ren og aftørret den med sin Tommelfinger.

Der blev atter bedt en kort Bøn, hvorpaa enhver gik til sit.

Emanuel søgte som sædvanlig ind til Voksdugssofaen i sin Stue for, inden han gik til Skibberup, at „titte lidt ind i Drømmeland" — som det med et fra Højskolen stammende Mundheld hed. Søren Røgter vandrede med Mæthedens tunge Skridt over Gaarden og forsvandt ind i Loen, hvor han Sommer og Vinter tog sin Middagslur paa et Knippe Halm og regelmæssigt jog Katten ned fra Stænget med sin Snorken.

Niels derimod gik ind i Karlekammeret, et lille hvidkalket Rum ved Siden af Hestestalden, hvor han havde indrettet sig det helt studerekammeragtigt med et til Skrivepult omdannet Vadskebord under Vinduet, en Hylde fuld af smukt indbundne Bøger, en Stump Tæppe under Bordet og en lang Række efter Længden omhyggeligt ordnede Piber under et Brædt paa Væggen. Over Sengen hang et indrammet Fotografi af Sandinge Højskole. Billedet fremstillede Skolens klosteragtige, efeubevoksede Murstensportal, foran hvilken der var opstillet en Samling Lærere og Elever. Midt i Billedet saas selve den gamle Forstanders runde

Skikkelse med den møllestensstore Hat og de lange Nakkekrøller; og neden under Billedet stod der trykt med Guldbogstaver de Ord, hvormed han regelmæssigt tog Afsked med sine Elever:

„Vær paa Vagt
uforsagt.“

Da Niels havde faaet stoppet den aller længste af sine Piber og bragt Tobaksdaasen tilbage paa en for den nøjagtigt bestemt Plads i Vinduskarmen, satte han sig foran det lille Bord og strakte med Velbehag sine tykke Ben fra sig. Efter at have siddet saaledes en Stund og fyldt Værelset med en næsten uigennemskuelig Damp, trak han „Folkebladet“ frem af sin indvendige Brystlomme, bredte det med en kærtegnende Varsomhed ud paa Bordet og gav sig til at læse.

OM SØNDAGSFRIHEDEN PAA LANDET.

Et Opraab til de Unge.

Jeg vil idag tillade mig at skrive om Søndagsfriheden paa Landet. Hvor sørgeligt er ikke slige Syn, af hvilke man saa ofte ser mange trindt om i Landet, at Karle, ja endog Piger, som dog skulde have bedre Tanker, fordrive Fritimerne om Søndag Eftermiddag og paa andre Dage, naar Arbejdet

hviler, med alskens verdslig og unyttig Tant saasom Keglespil paa Gadejorden om Penge eller Spirituosadrikke, saa at det ofte sker, at Karlene beruse sig, skrige og raabe som Dyr, hvoraf atter følger megen anden Uterlighed af den værste Slags. Slige Syn maa harme ethvert aandeligt frigjort Menneske, da man dog skulde synes, at de maatte have noget højere at tænke paa og stræbe efter, besynderligt i denne Tid, hvor Frihedsbavnen er tændt over Landet for at samle alle til Kamp for Folkets Frihed og Ret. Her i vor Egn ser man, takket være vore gode Lærere og Ledere, ikke mere af den Slags, som er et fribaaret Folk uværdigt. Men i mange andre Sogne gaa endnu slige Ting i Svang, og derfor sender jeg dette Opraab til Ungdommen, at vi ogsaa paa dette Punkt ville slutte os sammen og kæmpe for Aandens Sejer over Trældoms Mørke, saa vi kunne synge med Digteren:

at alle livsaligt skal føres
til Lysets og Herligheds Stad.

Vejlby Præstegaard. I Marts 1885.

Ærbødigst
N. Nielsen Damgaard.

VII.

Da Emanuel ved Sengetid kom hjem fra Skibberup, sov Gutten endnu efter ikke at have været vaagen hele Eftermiddagen.

„Kan du se!“ sagde han til Hansine. „Han er saa fornuftig at sove sig fra det hele. Imorgen har du ham oven Senge igen.“

Hansine svarede ikke, skønt hun ingenlunde delte hans gode Forhaabninger. Der syntes hende at være noget altfor unaturligt i denne snart døgnlange Søvn, og den vakte hos hende et skræmmende Minde om et andet Barn, en lille Broder til hendes Ungdomsveninde Ane, der var død af Hjærnesygdom, og som hun i sin Pigetid havde været med til at pleje. Nogle Gange i Løbet af Aftenen havde hun prøvet paa at vække Gutten for i det mindste at faa ham til at spise lidt; men han havde blot lukket Øjnene halvt op og i nogen Tid set paa hende med et underligt sløvt Blik uden at ville røre Maden. Derimod havde han et Par Gange drukket begærligt; men straks efter puttede han sig ned igen i Sengen og sov videre.

Hen imod Midnat vækkedes hun og Emanuel paa én Gang af en mærkelig Lyd, som de længe ikke kunde forklare sig. Det lød for dem, som

om nogen brugte Hakkekniven ude i Køkkenet. Pludseligt gik det op for Hansine, at det var Guttens lille Jærnseng, der var i en uafbrudt vaklende Bevægelse.

„Tænd Natglasset," sagde hun. „Det er Gutten."

Emanuel afstrøg en Svovlstik, og straks ved dens Opblussen saa' hun Barnets fægtende Arme. I det samme var hun oppe af Sengen og henne hos det. Hurtigt tog hun Puden bort under dets Hoved og tvang Armene ned mod Kroppen, der dirrede fra Isse til Fod.

Emanuel, der imidlertid havde faaet tændt Glasset paa Natbordet, begreb ikke, hvad der foregik. Han troede i første Øjeblik, at Gutten var bleven vaagen og laa og legede; og da han nu saa' Hansine tage en Naal af sit Haar og med Magt vriste dens krumme Ende ind i Barnets Mund, raabte han:

„Men i Himlens Navn, hvad er det, du gør, Hansine? Hvad fejler Barnet?"

Glassets lille Olieflamme blussede i dette Øjeblik op, og ved det forstærkede Skin saa' han nu, at Guttens Ansigt var ganske mørkt, Tænderne sammenbidte og Læberne skumbedækkede. I samme

Nu faldt Doktorens Ord fra om Formiddagen ham i Minde.

„Det er da ikke ... det er da ikke Krampe, Hansine?“

Hun nikkede.

„Du maa hente Doktoren,“ tilføjede hun lidt efter, da Emanuel blev liggende ubevægelig. „Og du maa skynde dig ... Gutten er meget syg.“

„Ja — ja,“ sagde han, ligesom vaagnende af en Bedøvelse, fik i Hast nogle Klæder paa og famlede sig frem gennem Storstuens Mørke for at komme ud og vække Folkene. Da han skimtede Lys ovre bag Karlekammerets Vindu, begyndte han allerede oppe paa Flisetrappen at kalde:

„Niels! ... Niels!“

Det lød i den stille Nat som et Raab om Hjælp, og inden han var naaet over Gaardspladsen, viste Karlen sig forskrækket i sin Dør — i bar Skjorte, med en opslaaet Bog i Haanden og en Pibe hængende fra Munden helt ned til Jorden.

„Du maa straks spænde for Vognen, Niels, og hente Doktoren, Gutten er bleven meget syg.“

„Hente Doktoren?“ sagde Niels og saa' paa Emanuels forstyrrede Ansigt. „Men det er jo ikke tænkeligt at finde Vej i Nat, saa mørkt det er. Man kan jo ikke —“.

„Ja, det faar at være. Du maa kalde paa Søren, og han maa følge dig med Lygte ... Hestene kender jo ogsaa et Stykke af Vejen.“

„Ja men“ — Niels vilde gøre nye Indvendinger, men Emanuel afskar ham straks Ordet.

„Gør blot, som jeg siger, og spild ikke Tiden med Snak,“ sagde han i en saa pludselig og ualmindelig Ophidselse, at Karlen blev ganske maalløs. „Du hører jo, at Gutten er meget syg, og at det haster. Se øjeblikkeligt at faa vækket Søren og sig ham, at han skal sidde op straks.“

Da han kom tilbage til Sovekammeret, stod Hansine endnu bøjet over Guttens Seng og holdt paa Barnets Arme.

„Synes du ikke, vi med det samme skulde sende Bud efter din Moder? Vilde det ikke være dig til Beroligelse?“

„Nej, det nytter dog ikke noget. Men du maa kalde paa Abelone og sige til hende, at hun skal tænde op og varme Vand i den store nye Gryde.“

„Ja — ja.“

Allerede ude i Køkkenet traf han Abelone, der var bleven vækket af Støjen i Huset. Hun var i Underskørt, havde et Lys i den ene Haand og

holdt med den anden Nattrøjen sammen over sit høje Bryst.

„Gutten er da ikke bleven syg?“ spurgte hun, bleg af Angst.

„Jo, du maa straks tænde op og varme Vand i den store Gryde ... men skynd dig.“

„Er han meget syg?“

„Ja, det hører du jo. Skynd dig blot,“ sagde han i en ham ganske uvant bydende Tone. „Det haster meget.“

Han gik tilbage til Sovekammeret, hvor Gutten endelig var falden til Ro og atter syntes at sove fuldkommen fredeligt. Hansine, der omsider havde faaet Lejlighed til at kaste nogle Klæder om sig, sad i en fremoverbøjet Stilling paa en Stol ved Sengens Hovedgærde. Med Hagen hvilende i sin Haand, Albuen støttet paa Knæet, betragtede hun Barnet med det tillukkede, næsten haarde Udtryk, som hendes Ansigt altid fik under heftige Sindsbevægelser.

Emanuel nærmede sig varsomt og satte sig paa en Stol ved den anden Side af Sengen.

„Kan du forstaa det, Hansine? Kan du begribe, hvordan det er gaaet til? I Middags forlod jeg ham saa rask og livlig ... og nu! Hvad tror du dog, det kan være?“

„Jeg véd ikke," sagde hun; — og som om han havde berørt en Tanke, hun ikke havde Mod til at tænke til Ende, tilføjede hun straks efter: „Fik du vækket Niels?"

„Ja ... han maa straks være færdig til at køre."

I det samme begyndte det igen at rykke i Barnets Arme og Skuldre, de smaa Hænder knyttede sig, Øjelaagene løftedes for unaturligt store og ubevægelige Pupiller ... Tegnene paa, at et nyt Anfald var i Anmarsch.

Emanuel kunde ikke længe udholde dette Syn. Han famlede sig atter gennem den mørke Storstue ud til Forstuetrappen, og da han herfra saa' Niels og Søren endnu gaa og rumstere inde i Vognporten ved Skæret af en Lygte, raabte han i fortvivlet Utaalmodighed:

„Men Herregud, hvad bliver det dog til! Hvor længe skal det dog vare, inden I kommer afsted! ... Du maa sige til Doktoren, Niels, at han maa komme øjeblikkeligt. Barnet ligger i frygtelige Kramper."

I Løbet af de følgende Timer forværredes Guttens Tilstand. Selv efter gentagne Badninger i dampende Vand tiltog Anfaldene baade i Styrke og Langvarighed. Hans Ansigt blev efterhaanden

næsten sort, og trods al anvendt Forsigtighed havde han under et af Anfaldene bidt sig i Tungen, saa der flød lidt Blod ud af Mundvigene.

Emanuel maatte opbyde al sin Viljestyrke for ikke at synke sammen i raadvild Fortvivlelse overfor den rædselsfulde Gaade, som Barnets Tilstand var ham. Han slap ikke Haabet om, at alt snart skulde være overstaaet, — forsvundet lige saa pludseligt, som det var kommet. Han søgte at trøste sig selv og Hansine med, at enkelte Børn havde en særegen Tilbøjelighed til — endog under lette Forkølelser — at falde i heftige Kramper; og hele Tiden forblev han ved hendes Side for at være behjælpelig med Barnets Pleje.

Men efterhaanden som Timerne forløb, uden at der viste sig mindste Tegn til Bedring, svigtede Modet ham, og han vendte nu alt sit Haab mod Doktorens Bistand. Længe før der var nogen Rimelighed deri, fo'r han op ved hver Lyd udefra, i Forventning om, at det var Vognen, der kom tilbage; og da den fjerde Time var gaaet, uden at Lægen var kommen, greb han sin Hat og gik ud. Han kunde ikke faa Ro for den Tanke, at der skulde være tilstødt Niels en Ulykke, eller at Doktoren ikke havde været hjemme. Han forstod ellers ikke, at Vognen ikke for længe siden var kommen til-

bage. Han stillede sig ud paa Flisetrappen og lyttede med tilbageholdt Aandedræt . . . men ikke mindste Lyd naaede hans Øre. Han gik omkring Gavlen og følte sig frem gennem den store, tilgroede Have, indtil han kom op paa en lille Jordhøj, hvorfra man om Dagen kunde overse Kyndløse-Vejen helt ud til Mosegrænsen i Vest. Med bankende Hjærte stirrede han ud i den mørke Nat — i Haab om at skimte Skæret af en sig nærmende Lygte. Men Jord og Himmel smeltede sammen for hans Øjne uden et Lyspunkt.

Og med ét var det, som om dette bundløse Mørke, denne ubønhørlige Tavshed bragte noget til at briste inden i ham. Som et Menneske, for hvem det pludselig svimler ved Synet af en gabende Afgrund, der aabner sig foran dets Fod, fo'r han sig med begge Hænder til Panden og udstødte halvhøjt og som i Vildelse:

„Det er altfor forfærdeligt!"

. . . Først hen imod Morgenen kom Doktoren. Forsinkelsen skyldtes et Uheld, som Niels og Søren havde haft paa Udturen, idet de havde kørt Vognen saa dybt i Grøften, at de maatte vække nogle nærboende Folk for at faa den op igen.

Saa snart Doktoren havde kastet et Blik paa Gutten, gav han ham uden yderligere Undersøgelser

et Moskuspulver, hvorefter Barnet næsten øjeblikkeligt fik Ro. Det stive Legeme slappedes, Øjnene faldt i, og Søvnen indfandt sig.

I flere Minutter derefter sad Emanuel, Hansine og Lægen tavse omkring den lille Seng og saa' paa, hvorledes Guttens sædvanlige Udtryk langsomt vendte tilbage i det fortrukne Ansigt. Det var, som om ingen af dem havde Mod til at bryde den dybe Tavshed, eller som om de alle var bleven grebne af den underlige Gravkammerbelysning, hvori Stuen i dette Øjeblik hvilede. Den lille Olieflamme henne paa det grønmalede Natbord var ved at dø hen og kastede et gustent Skær over de tre Ansigter; udenfor begyndte det at dages, og det første blege Morgenlys aftegnede Vindusposterne som to høje Skyggekors paa de lysegraa Rullegardiner.

Emanuel, der i den sidste Time havde været ude af sig selv ved Synet af Barnets Lidelser, sad med Hansines Haand i bægge sine og trykkede den febrilsk — ligesom for derigennem at hente Styrke til at gøre Lægen det Spørgsmaal, der ikke vilde ud over hans Læber. Endelig tog han Mod til sig og spurgte kort, hvad Doktoren mente om hans Søns Tilstand.

Doktor Hassing kastede et skjult Blik hen paa ham og Hansine — som for at bedømme, hvor

stor en Del af Sandheden han i Dag turde fortælle dem.

„Ja, nægtes kan det jo ikke“ — sagde han, og det lød, som om han maatte tvinge Ordene frem. „Deres Søn er jo meget haardt angrebet, ... og i det hele kan jeg jo ikke skjule, at — —“

„Men Drengen har en ualmindelig sund Natur,“ afbrød Emanuel ham, ligesom for at afværge en trøstesløs Udtalelse. „Naar undtages disse Øresmerter, har han aldrig fejlet noget eller givet mindste Anledning til Bekymring. Desuden er baade min Hustru og jeg fuldkommen sunde og kraftige ... om nogen sygelig Arv kan der derfor ikke være Tale.“

Bag Doktorens Guldlorgnet kom der et Glimt af den Medlidenhedsfølelse, som han aldrig helt havde formaaet at skjule over for Emanuel.

„Ja, ja,“ sagde han og slog langsomt Øjet ned for det Blik, hvormed denne vilde tvinge ham til at tro paa Sønnens Livskraft. „Med en stærk Natur kan der naturligvis haabes meget.“

... Som Doktoren havde forudsagt, skete der i de nærmest følgende Dage ingen synderlig Forandring i Guttens Tilstand. For det meste laa han stille hen i en tung Moskusdøs, med halvt aabnede Øjne, uden at tage Næring til sig eller modtage

mindste Indtryk af sine Omgivelser. Naar der blev rørt ved Forbindingen paa hans syge Øre, kunde der over hans blege Ansigt glide en Skygge af det lille forstilte Smil, hvormed han plejede at forsikre, at han „slet ikke længer kunde mærke noget;“ men ellers havde Ansigtet mistet ethvert Udtryk, og bag de halvlukkede Laag syntes Øjnenes Liv allerede udslukt.

Hansine plejede ham Nat og Dag med sin vante Taalmodighed og Selvbeherskelse. Ingen skulde kunne se paa hende, at hun var fortrolig med sit Barns Skæbne; og dog havde hun omtrent fra dets første Krampetrækning vidst, at det kun havde faa Dage at leve i.

Emanuel derimod holdt Haabet oppe næsten til det sidste. Selv efter at Lægen ved et fornyet Besøg i varsomme Ord havde meddelt ham, at han maatte være forberedt paa Sønnens snarlige Bortgang, slap han ikke Troen paa Guttens Modstandskraft og sine Bønners Styrke. I hvert et Glimt af tilbagevendende Liv i Barnets Ansigt saa' han et Tegn paa, at Himlen havde bønhørt ham. Det var, som om han ikke kunde tro paa, at Gud vilde berøve ham netop dette Barn, som lige fra sin Fødsel — fordi det var det ældste — havde

været ham et særligt Pant paa Vorherres Naade og Velsignelse.

Først da Dødens sikre Tegn viste sig, glippede Haabet, og han sank sammen i fortvivlet Selvopgivelse. I flere Timer sad han ved Sengen og hulkede højt, saa Hansine tilsidst blev helt urolig for hans Forstand. Alt Arbejde ude i Gaard og Stald blev saa vidt muligt standset, fordi det var, som om enhver Lyd fra Yderverdenen forøgede hans Smerte. Selv forlangte han alle Porte og Døre lukkede, og end ikke Husets nære Venner, der kom for at høre til Guttens Befindende, fik Lov at blive indladte, fordi han ikke taalte Synet af Fremmede.

Endelig den næste Dags Aften, mens Solen sank ned bag Højene i Vest og farvede Himlens drivende Skyer røde, sov Gutten stille hen.

Da Emanuel saa' Døden nærme sig og følte Gravens Kulde lægge sig om Barnets Legeme, vakte Rædslen for dets Tilintetgørelse ham til en sidste fortvivlet Kamp for dets Frelse. Han tog Gutten op i sine Arme, svøbte ham ind i Tæppet og trykkede ham ind til sig, ligesom for at beskytte ham mod Dødens Favntag. Hansine bønfaldt ham om at være rolig og lægge Barnet igen; men han hørte hende ikke. Mens Taarerne ustandseligt strømmede ned over hans Ansigt, blev han ved at gaa frem

og tilbage over Gulvet, med Barnet ved sit Bryst, snart lullende, snart bedende og syngende, som om han med sin Smerte og Fortvivlelse vilde tiltrodse sig Guds Barmhjertighed ... indtil han med ét fornam det lille Legeme strække sig i hans Arme og dets Hoved synke mod Brystet med et langt Suk, der forkyndte, at det sidste Haab var bristet, at Gutten var død.

Da bøjede hans Sind sig ydmygt for den Almægtiges Vilje. Hans Taarer standsede; stille lagde han det lille Lig hen paa Sengen, lukkede dets Øjne, lagde sin Haand paa dets høje, tænksomme Pande og sagde:

„Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!“

VIII.

Ugedagen efter skulde Begravelsen finde Sted fra Hjemmet med den sædvanlige timelange Klokkekimen og en forudgaaende stor Frokostbespisning af hele Følget. I sin dybe Nedtrykthed havde Emanuel helst villet, at alt skulde foregaa i størst mulig Stilhed. Men han havde altid selv talt for

ivrig for Bevarelsen af alle gamle Bondeskikke til nu at kunne bryde med dem; og det havde desuden allerede vakt nogen Misstemning i Menigheden, at han i Guttens sidste Levedage saa tydeligt havde unddraget sig Vennernes Deltagelse.

Der herskede derfor i et Par Dage en Travlhed i Præstegaarden med Rengøring af hele Huset og Kogning i Køkkenet, ganske som til et Bryllup eller et Daabsgilde. Emanuel var paa en vis Maade Hansine taknemmelig, fordi hun i disse Dage saa roligt styrede alt og opofrende tog enhver Besværlighed paa sine Skuldre. Men samtidig kunde han ikke lade være at forundre sig over, at hun midt i sin Sorg kunde have Tanke for alle disse hverdagsagtige Ting, og det saarede ham næsten, at hun ved Guttens Tvætning og Indhyllelse i Liglagnet ikke fældede en eneste Taare.

I sin oprevne Sindsstemning kunde han i det hele ikke frigøre sig for en smertelig Fornemmelse af at være ene med sin store Sorg; og skønt han indsaa' sin Uretfærdighed og af Evne kæmpede med sig selv, tilbragte han sin meste Tid inde paa Voksdugssofaen i sin Stue og ude i Haven for her i Ensomhed at give sig hen i sin Smerte.

Helst søgte han ud i Haven . . . ud i den store vildsomme, i Aarenes Løb næsten tilgroede

Park, der strakte sig omkring Præstegaarden som en lille Urskov. I timevis vandrede han her frem og tilbage i de fjærnestliggende Alleer, hvor Stegeduften fra Køkkenet og Snakken fra de rengørende Hjælpekoner inde i Stuerne ikke kunde naa ham.

Et Pust af Foraar var allerede strøget hen over Jorden; Græsset begyndte at grønnes i Bunden, de smaa Tornebuske skød gulagtige Bladefrynser frem af de brune Knopper, og rundt om duftede Violer og halvvild Primula; Lærkerne sang under den blaa Himmel; Stærefløjten og Mejseskrig hørtes fra alle Trækronerne, og ud fra Markerne kom en varm Em med Bud fra gærende Muld og friske Spirer. Men Emanuel fornam intet af alt dette; for ham gjenlød Havens Gange kun af Guttens Stemme; det var Barnets Ansigt, han saa bag alle Træstammerne, og hver Dag faldt han paany i Hulken under Betragtning af en lille oprodet Plet under en Tjørnebusk, hvor Gutten kort før Udbruddet af sin Sygdom havde begravet en død Krage. Man kunde endnu tydeligt se Sporene af hans smaa Træsko i den fugtige Jord og Aftrykkene af hans Hænder, hvormed han omhyggeligt havde klappet Graven til og plantet et Kors, dannet af en flækket Vidie, oven paa den. Korset stod der endnu, ganske urørt

siden han havde forladt det; lidt derfra laa hans lille selvlavede Pisk, som han havde glemt her, og fem rustne Søm i Bunke.

... Paa Begravelsesdagen vajede Flaget paa halv Stang over hele Sognet, og ved Middagstid var Veje og Stier sorte af Vogne og Fodgængere. I Vejlby var Gaden overstrøet med Grankviste, og selv de smaa Børn var kommen i deres Festklæder og løb henrykte omkring med Slikkerier i Hænderne. Inde i Præstegaarden var Dørene aabnede mellem alle Stuerne, og endda var der daarligt Plads til de mange Mennesker. Gaarden og Vænget stod pakfulde af Køretøjer med vrinskende Heste; Guttens Kiste, der var anbragt paa to sorte Skamler inde i Emanuels Værelse, blev tilsidst ganske usynliggjort af Tøjblomst-Kranse og Kors af Perler og af presset Guld- og Sølvpap, nogle med trykte Inskriptioner, enkelte med Vers. Rundt om Kisten stod stadig en andægtig Skare, især af Kvinder, der med foldede Hænder beundrede den usædvanlige Blomsterpragt, mens de hviskende oplæste Inskriptionerne: „Sov sødt", „Du var en Engel lig", o. s. v. Inde i Storstuen var de lange Frokostborde dækkede, og ved Indgangen stod Emanuel og Hansine for at modtage Gæsternes deltagende Haandtryk. Bedstemoder Else, Abelone og

et Par af Byens Husmandskoner besørgede Opvartningen, og gennem den dæmpede Summen af Gæsternes Samtaler hørtes idelig Else sige højt:

„Værsaago' Venner, og tag Plads! . . . Værsgo' og gør jer til gode, Venner!"

Stemningen var overalt usædvanlig trykket. Sjælden havde man ved nogen Begravelse set saa mange bekymrede Miner eller hørt saa megen ængstelig Hvisken. Det var dog ikke alene Sorgen over Guttens Bortgang, der fremkaldte denne Modfaldenhed, men nok saa meget de stadig mere foruroligende Rygter inde fra Hovedstadens Rigsdagskredse. Man vidste, at Gaarsdagen maatte have bragt den endelige Afgørelse af Kampen, men endnu var der ikke naaet nogen Meddelelse herud. Der var imidlertid Grund til at frygte det værste. Regeringsvennernes bestandig mere truende Sprog i Tinget og i Aviserne, og selve Regeringens afvisende Holdning over for ethvert Forsøg paa Overenskomst tydede paa, at det virkelig var Meningen at byde Folkeviljen Trods og gøre et Forsøg paa at sætte Magt for Ret.

Ude paa Verandaen, hvortil Døren i Dagens Anledning var bleven aabnet, stod Sogneraadsformanden med Hænderne paa Ryggen, til Stadighed omgivet af Folk, der vilde høre hans Mening om Situationen. Hans Næse var paafaldende bleg, hans

ellers saa buldrende Stemme besynderlig afdæmpet. Paa de mange bekymringsfulde Spørgsmaal, der rettedes til ham, svarede han regelmæssig, med et Forsøg paa at bevare en fortrøstningsfuld Ro:

„Lad os se Tiden an, Venner! Og hvad der end sker . . . lad os være rolige! Ikke forivre os, eller lade os forlede til Udskejelser! Det er Hovedsagen! Naar vi blot ubrydeligt holder fast ved vore Krav, skal vore Fjender nok en Gang være nødt til at give Køb -- vær vis paa det!“

Overalt hørte man Forespørgsler om Væver Hansen. Man vidste, at han om Morgenen var tagen ind til Købstaden for at faa Telegrammerne fra Kjøbenhavn, og man havde regnet ud, at han maatte kunne være tilbage inden Middagstid. Men endnu havde ingen set ham, og Kirkeklokkerne begyndte at ringe, og Følget steg til Vogns, uden at han var kommen.

Det var en klar Solskinsdag med blaa Himmel, grønnende Marker og skingrende Lærkesang, og midt i denne Foraarsjubel gjorde det lange, mørke Ligtog, der Skridt for Skridt bevægede sig sydpaa ad den bugtede Sognevej, en dobbelt sørgmodig Virkning. Det var efter Emanuels Ønske, at Gutten skulde stedes til Hvile i Bedstefaderens, den gamle Anders Jørgens Familiebegravelse ude omkring

Skibberup Næsse-Kirke. Han havde fra Fortiden bevaret en særlig Kærlighed til dette ensomme Sted med dets fri Udsigt over Fjorden, og med den dybe, højtidsfulde Stilhed, der kun gennembrødes af de vilde Skrig fra Maagerne ude over Stranden.

Først efter over en Times Kørsel naaede Toget op til Kirken. Kisten blev taget af Vognen og af seks unge Bønder, tre fra Vejlby, tre fra Skibberup, baaret ind paa Kirkegaarden. Foran gik en Flok halvvoksne Piger og strøede Gran og Mos, og bag efter fulgte den øvrige Skare under Afsyngelsen af en Salme.

I dette Øjeblik fo'r det som en Løbeild gennem Følget, at Væver Hansen var kommen til Stede. Hviskende Spørgsmaal og Svar gik fra Mund til Mund, og endnu før Kisten var sænket i Jorden, vidste alle, at „det umulige" virkelig var sket, at Grundlovsbruddet var fuldbyrdet, Rigsdagen hjemsendt, og at Regeringen af egen Magtfuldkommenhed udstedte Love og indkrævede Skat.

Der blev ikke megen Opmærksomhed tilovers for den lille Tale, hvori Emanuel — under uafbrudt Kamp med Graaden — tog Afsked med sin Søn og takkede ham for de seks Aar, hvori de havde „levet sammen i lykkeligt Kammeratskab"; og næppe

var de tre Skuffer Jord kastet ned paa Kisten, og „den stille Bøn“ endt, før Følget spredtes under højrøstede Udbrud af Harme. En af de faa, der lykkeligvis intet mærkede til den hele Bevægelse, var Emanuel. Sammen med Hansine, Else og den blinde Bedstefader blev han staaende ved Graven, mens nogle Mænd af Husets nærmeste Venner efter Egnens Skik greb Skovle og Spader for straks at tilkaste den; og han rørte sig ikke derfra, før Mændene havde fuldbyrdet deres Arbejde og tilsidst stillet alle Skovlene korsvis over Gravhøjen under et Øjebliks tavs Bøn.

Imidlertid var Folk stimlet sammen i Flokke udenfor Kirkegaardsporten. I den almindelige Raadvildhed søgte alle efter Sogneraadsformanden, der ingen Steder var at finde. Det oplystes tilsidst, at han straks efter Begravelseshøjtideligheden Afslutning var stegen i sin Vogn og kørt hjem. Ogsaa Væveren havde fjernet sig — efter nogles Sigende sammen med Maren Smeds — og af alle „Tillidsmændene“ fandt man overhovedet kun den lille mavesvære Vejlbybonde med de barnligt røde Kinder. Men denne Mand havde man nærmest indvalgt i Menighedens politiske Raad for at yde ham en Paaskønnelse af hans Fortjenester paa Mælkeriets Omraade, og han blev saa betuttet, da

han pludselig saa' sig omringet af en Flok unge Karle, der bestormede ham med Spørgsmaal, at han nær var begyndt at græde.

Væver Hansen var ganske rigtigt gaaet bort sammen med Maren Smeds — den lille hæslige, fattigklædte Kone, der i sin Tid regelmæssigt optraadte i Forsamlingerne og altid mødte den heftigste Modstand paa Grund af sine hadefulde Angreb paa Mødernes Talere. Denne Kvinde, hvis Liv havde været en ustandselig Svingen mellem alle yderliggaaende Standpunkter, var endelig havnet som „hellig". Ude i sin Rønne paa den øde Mark holdt hun tillige med tre-fire andre Personer daglig „Bønnemøder", hvor de med skrigende Stemmer, der kunde høres langt borte, oplæste Stykker af Biblen, sang Salmer og udøste Forbandelser over den ugudelige Menighed. Det havde derfor vakt nogen Forundring, at Væveren i den sidste Tid saa aabenlyst havde taget Maren Smeds under sin Beskyttelse. Nogle paastod endog, at han undertiden deltog i Bønnemøderne, — i hvert Fald saa' man dem ikke sjelden vandre sammen ad det højtløbende Markskel, der førte ud i Egedet, hvor Maren boede.

Her gik de ogsaa nu — Maren forrest, idelig fægtende i Luften med sin kloformede Haand og

ustandseligt snakkende. Væveren gik bagved og tav. Han havde nærmest fulgt hende paa Vej for at undgaa andet Følgeskab, og da de var kommen saa langt bort, at man ikke længer kunde se dem fra Kirken, tog han i Jesu Navn Afsked med hende og gik over Markerne ind imod Skibberup. Paa en Bakketop, hvorfra man kunde se ud over den lange Dal med Kirkevejen, standsede han et Øjeblik. Med et triumferende Smil betragtede han de Skarer af forknytte Mænd og Kvinder, der langsomt drog hjemad i deres Sørgeklæder.

TREDIE BOG

I.

En Eftermiddag i Midten af Juli kom Emanuel og Hansine gaaende hen ad Vejen fra Skibberup Fjordkirke; de havde været ude at lægge en frisk Krans paa Guttens Grav. De gik tavse paa hver sin Side af den stærkt opadstigende Vej, — Emanuel i sin lysegraa, langskødede Multumsfrakke, Hansine i Kirkehætte og med et sort Shawl, som hun foran holdt ind til sig med sine brune, lidt knoklede Hænder.

Det var en solhed Dag. Under den høje Himmel svævede ikke en eneste Sky, og paa Vejen laa et tykt, hvidt Støvlag, der hvirvledes op af deres Skridt, saa det saa' ud, som om de gik i en Damp af Mel.

Da de naaede op paa Højden, standsede Emanuel udfor en ensom Røn, der kastede en Smule Skygge hen over Vejen. Med Hat og Kæp lagt bag paa Ryggen blev han længe staaende ganske

ubevægelig, fordybende sig i Skuet af det sommerfrodige Landskab. Til alle Sider saa' han ud over modne eller modnende Agre. Hele Egnen var forvandlet til et endeløst Kornhav, som vuggede Sollyset paa sine gule og grønlige Bølger.

„Er det ikke et yndigt Syn?" sagde han endelig, med stille Tonefald. „Det er, som om man gennem Luften kunde fornemme Jordens Kraft, ikke sandt? Og hør Lærkerne derovre over Niels Jensens Rug! . . . Men er det ikke besynderligt, jeg bliver altid lidt højtideligt stemt, naar jeg ser Høsten nærme sig. Det er saa underligt, saadan at se Frugten af et helt, langt Aars Kamp og Anstrengelse saa at sige paa én Gang modnes for vore Øjne. Og endnu mærkeligere er det at tænke paa den underfulde og ukuelige Naturkraft, der her aabenbarer sig for os. Hvad enten Vinteren har været barsk eller mild, Sommeren tør eller regnfuld . . . Aar for Aar modnes Kornet paa samme Tid, ja næsten nøjagtig paa samme Dato. Og hver enkelt Kornsort har endog sin egen Modningsdag! Er det ikke næsten et Mirakel? . . . Kan du huske, Hansine, hvordan vi nu i Foraaret allesammen klagede over Nattekulden, fordi vi frygtede, at den vilde dræbe alle de smaa Spirer? Og senere, da vi klagede over Mangel paa Regn, og

bagefter over for megen Regn? Og nu staar Kornet her i al sin Herlighed og spotter vor Selvklogskab og alle vore Bekymringer!"

Han tav et Øjeblik og vedblev derpaa:

„Der ligger egentlig en dyb Lære for os Mennesker i alt dette!"

Og efter endnu en Stunds Tavshed fortsatte han:

„Jeg tror, jeg vil benytte dette Emne til min Præken paa Søndag. Der kan i dette Billede siges et og andet, som vi alle — og maaske særlig i denne Tid — kan have godt af at indprente os."

Han havde fortsat sin Vandring men standsede fra nu af foran næsten hveranden Ager og brød ud i Beundring over den fremvældende Rigdom. Han havde igen sat sin gule Straahat paa Hovedet og bøjet dens brede Skygge ned over Panden for at skaane sine Øjne, der i den sidste Tid ikke ret havde kunnet taale Sollyset. Hans noget trætte Udseende røbede i det hele, at han endnu ikke fuldkomment havde forvundet de sidste Maaneders haarde Prøvelser.

Ovre paa den anden Side af Vejen fulgte Hansine ham taalmodigt trods hans idelige Standsninger og hørte paa ham med et opmærksomt, noget forskende Udtryk, saasnart han talte. Selv forholdt hun sig tavs, . . . indtil Emanuel pludselig faldt

hen i lidt melankolske Betragtninger ved at anstille en Sammenligning mellem sine egne Markers temmelig tarvelige Afgrøde og den Frugtbarhed, han her overalt saa' bugne frem omkring ham.

„Aa, saa meget slemt er det dog heller ikke," sagde hun da i en opmuntrende Tone, der lød helt fremmed i hendes Mund, og som heller ikke gjorde et ganske naturligt Indtryk. „Rugen er jo næsten god, synes jeg; og det er da endelig kun det seksradede, der er lidt krøveligt."

„Men Kløveren, du! Vi fik i Aar kun fem Læs imod tolv i Fjor og seksten i Forfjor. Det er en slem Tilbagegang!"

„Jamen du har jo ogsaa haft saa meget andet at tage Vare paa i disse Aar, Emanuel . . . baade med Politiken og andre Dele. Det bliver der vel nok nogen Forandring paa nu i Fremtiden, og du skal se, naar du først faar bedre Tid til at passe Jorden, saa kommer den saamænd ikke til at give nogen af de andres noget efter. Jeg tænker nu, at vi allesammen ligesom falder lidt mere til Ro herefterdags . . . og det var kanske heller ingen Skade til. Det mener du vist egentlig ogsaa selv, Emanuel."

Som saa ofte overhørte han den sidste Halvdel af, hvad hun sagde, og fortsatte i sin egen Tankegang:

„Jeg tror, det vilde være godt, om jeg foretog en Forandring i Driften til næste Aar. Kan du huske den nye Gødningsmetode, som jeg i sin Tid talte til dig om. Jeg gad vide, om jeg ikke for Alvor burde gøre et Forsøg med den .... Det kan dog ikke blive ved at gaa, som det er gaaet," fortsatte han i et pludseligt Udbrud af Utaalmodighed. „Vi maa allesammen tage os sammen. Jeg har selv været noget slap i den senere Tid; men jeg føler, at nu er det ovre. Jeg ligefrem længes efter igen at tage fat!"

De havde en Tid vandret mellem to Mure af mere end mandshøje Rugstraa, hvorover gule og brogede Sommerfugle boltrede sig i Solskinnet som flyvende Stedmodersblomster. Nu aabnede Udsigten sig atter ud over Dalen i Nord, hvor Skibberup spejlede sine mange smaa hvidkalkede, af Frugthaver omgivne Huse og sit nye, imponerende Forsamlingshus i det vidtforgrenede Gadekær.

Ved Foden af Bakken, hvor Vejen delte sig i to, af hvilke den ene førte ind til Byen, den anden ud mod Sognets Vestgrænse, standsede Emanuel igen.

„Det er sandt... Sagde du ikke, du vilde besøge dine Forældre?"

„Jo, gaar du ikke med? Jeg tror, de venter os."

„Nej, jeg faar alligevel ikke Tid i Dag. Jeg har saa meget at tænke paa. Navnlig vilde jeg gærne have, at min Præken paa Søndag fik den rette Kraft og kunde blive rigtig forstaaet . . . og jeg er endnu ganske uforberedt. Men hils de to Gamle fra mig, og sig dem, at jeg kigger nok ind til dem en Gang i Ugens Løb. — — Og hør!“ raabte han efter hende, da han allerede var kommen et Stykke hen ad Vejen, der førte vestpaa. „Dersom du kan huske det, saa sig til din Fa'er, at jeg ikke har glemt den Saarug, jeg laante af ham i Foraaret. Han skal faa den igen, saasnart vi faar det første Læs i Hus.“

II.

Uden at vende sig om ved hans Tilraab havde Hansine fortsat sin Vej ind mod Skibberup.

For at undgaa at komme gennem Byen slog hun ind paa en Græsvej, der førte bag om Væn-gerne og de tæt bevoksede Haver. Hun vidste fra Fortiden, at alle Husdørene paa denne Tid af Dagen var besat med Byens Koner, der sad uden-for paa Stenfliserne med deres Pattebørn eller

Strikketøjer og førte Faddersladder over Gaden, — og hun følte en bestandig større og større Ulyst til at komme i nogen somhelst Berøring med sine forrige Byesfæller.

I Forældrehuset fandt hun Faderen ene hjemme.

I sort-hvide Uldskjorteærmer, strikkede Underbukser og med en lodden Hue trykket dybt ned paa sin stride Haarmanke sad den gamle Mand og smaasov i en Armstol ved Sengen inde i det lille halvmørke Sovekammer, omkredset af en stor Fluesværm, der ved hendes Indtrædelse spredte sig summende omkring i Stuen.

„Er det dig, Hansine?“ sagde han og løftede de hvide Bryn højt op over sine blinde Øjne. „Hva'? Kommer du alene? Hvor er Emanuel?“

„Han havde ikke Tid i Dag. Jeg skulde hilse Jer fra ham. Han kigger herind i Ugens Løb, sagde han.“

„Naa saadan. Ja, ja, Mutter kommer straks. Hun gik bare et Jav ind til Sørens for at hente Avisen. Der skal nok staa en stor Tale deri af Bærre. Har Emanuel ikke snakket om det?“

„Nej, jeg tror ikke, han læste Avisen i Dag.“

„Han gi'er dem nok ordentlig paa Klapperne, gør Bærre — efter hvad jeg har hørt sige. Men det er, som det skal være. Det er ikke for meget

til dem ... de ... Tyveknægte, siger jeg rent ud. For hvad er de vel andet? ... Røvere og Kæltringepak er de og ikke andet! ... Men hvad sagde jeg den Gang ... kan du huske, Hansine? ... Er det Træhesten, vi skal ha'e igen, sagde jeg. Skal vi Bønder igen være Kvæg for Herremanden? ..."

Han havde med Besvær rejst sig fra Stolen og ved Hjælp af en Stok bevæget sig et Stykke hen over Gulvet paa et Par store Slæbere. Hans lille krogede og indskrumpede Skikkelse sitrede af Forbitrelse, og hans tandløse Mund hakkede paa Ord, som han ikke kunde faa udtalt. Med den ene Haand lagt om paa Ryggen blev han ved at trisse frem og tilbage i den mørkeste Ende af Stuen, ustandseligt snakkende, og opramsende lange Stykker af gamle Rigsdagstaler, som han i sin Tid havde lært sig udenad og endnu bevarede Ord for Ord i sin enestaaende Hukommelse.

Hansine havde taget sit Tøj af og sat sig hen ved Vinduet.

Hun følte sig i den sidste Tid bestandig mere ilde til Mode ved Synet af Faderen, der, efter at hans Blindhed havde gjort ham det umuligt længer at færdes i Stalden, men navnlig siden han var optraadt som Taler ved det store Protestmøde,

syntes hende at være bleven helt forvandlet. Uden at høre paa ham sad hun og saa' ud i den lille skyggefulde Have, hvor de ægformede Solpletter sneglede sig frem over Græs og Gange, og hvor Hønsene gik og skrabede under Stikkelsbærbuskene — ganske som i hin Tid, da hun som ung Pige havde sin Plads ved det samme Vindue og i ensomme Timer byggede sig en Fremtid op i gyldne Drømme.

Hun sad og tænkte paa denne Tid og paa det første Aar af sit Ægteskab, da Emanuel og hun levede ene med og for hinanden, og da hver Dags Samliv var en ny Aabenbarelse af en rig og ukendt Lykke. Hun genoplevede i Erindringen den første Vinters fredelige Aftner, da de sad ene sammen omkring Lampen, mens Emanuel læste højt for hende af sine Bøger eller fortalte om sine Ungdomsdage. Hun tænkte paa den første Sommers stille Solnedgangstimer oppe paa Præstebakken, paa Søndagsbesøgene herhjemme hos Forældrene, paa hele dette — for hende nu saa æventyragtige — Liv, om hvis Tilbagevenden hun aldrig helt havde kunnet opgive Haabet.

Undertiden — især efter Guttens Død — havde hun troet ogsaa hos Emanuel at fornemme en Længsel efter de gamle Dages Fred og Hygge.

Men hun mærkede nu for hver Dag tydeligere, at hans Tanker søgte deres egne Veje. Hun vidste ikke, hvorhen de førte; men i Følelsen af sin Afmagt over for den utaalmodige Nedtrykthed, der mere og mere betog ham, kunde hun ikke faa Ro for den Tanke, at han gik og skjulte noget for hende ... rugede over et begyndende Savn, som han ikke havde Mod til at tilstaa hende, en vaagnende Længsel efter det Liv og de Mennesker, som han til Dels for hendes Skyld havde forladt.

... Døren til Køkkenet aabnedes halvt, og Else stak sit store Hoved ind.

„Naa, det er dig, Hansine. Ja, vi havde jo ogsaa ventet jer ... Men hvor er Emanuel?“

„Han havde ikke Tid i Dag. Han kigger herind i Ugens Løb. Jeg skulde hilse fra ham.“

Elses Ansigt fik pludselig et stramt Udtryk og forsvandt i det samme fra Døraabningen. Efter nogle Øjeblikkes Forløb sagde hun ude fra Køkkenet, hvor hun gik og rumsterede med nogle Lerfade:

„Det er svært, som Emanuel har faaet travlt paa det sidste. Jeg synes, han har aldrig mere Stunder til at gøre et Par gamle Folk en Besøgelse. Det ta'er sig dog egentlig saa løjerligt ud, mener jeg.“

Hansine svarede ikke. Hun vidste, at der i

den sidste Tid havde hersket en lille Misstemning mellem Emanuel og Moderen, fordi Emanuel følte sig ilde berørt af, at Else bestandig talte om Guttens Død som noget lige saa selvfølgeligt, som hans Sygdoms Ufarlighed altid før havde været for hende. Ganske vist opfattede han ogsaa selv alt, hvad der var sket, som et uafvendeligt Udslag af Guds uudgrundelige Vilje; men han syntes dog, at hun i det mindste burde være bleven noget forundret, siden det var hende, der mer end nogen anden havde bestyrket ham i hans forhaabningsfulde Syn paa Guttens Tilstand.

„Men Avisen ... Avisen, Mutter!“ raabte nu Anders Jørgen, der atter havde famlet sig hen til sin Armstol og sat sig rigtig tilrette for at kunne hengive sig til den forestaaende Nydelse.

„Ja, nu kommer jeg, Fatter. Jeg skal barestens slaa Mælken op til Kalvene ... Har du hørt noget til Ole?“

„Nej jeg har mente ikke. Han er vist kørt til Mølles med det samme. Du har vel husket at gi'e Grisene?“

„Ja vist har jeg saa,“ sagde Else og viste sig i det samme i Døren, i Færd med at binde et Forklæde om sit omfangsrige Liv.

„Nu skal vi høre!“ udbrød den Gamle straa-

lende, idet han opfangede den knitrende Lyd af Avisen, som Else holdt under sin ene Arm. „Han gi'er dem nok ordentlig paa Klapperne. Ja Bærre er god! Han siger ligesom jeg — kan du huske? — Er det Træhesten, vi — —"

„Ja, det er godt, Fatter, men ti nu stille", afbrød Else ham og lod sig under sit sædvanlige Udbrud: „Aa, Herre Jøsses ja," synke tungt ned paa en Stol henne ved Ovnen. Med det Præg af Værdighed, der var kommen over hende siden Hansine var bleven Præstekone, og som havde faaet endnu en lille Forøgelse, efter at Anders Jørgen var optraadt som Taler og havde haft sit Navn i „Bladet", bredte hun omhyggeligt Avisen ud i sit Skød, satte Anders Jørgens gamle runde, irrede Messingbriller paa sin Næse og begyndte med let snøvlende Stemme Oplæsningen af en seks Spalter lang Artikel, betitlet „Vor Førers Tale i Vemmeløv".

III.

Emanuel havde forladt Kørevejen og var gaaet ind paa en ensom Marksti for her uforstyrret at begynde Udarbejdelsen af sin Søndagspræken. Han

var i den senere Tid kommen temmelig uforberedt til Kirken, og han havde selv lidt under sin Tales Mangel paa Kraft og Beaandelse.

Det var dog heller ikke i Dag lykkedes ham at samle sig til et bestemt Arbejde. Bestandig svævede Tankerne bort, uden at han mærkede det. Hvert Øjeblik overraskede han sig selv, fordybet i Betragtninger, der laa Søndagsevangeliet fjernt. Snart var det en saa ubetydelig Ting som en spraglet Sommerfugl, der lokkede ham til at standse for at følge dens lette, vuggende Flugt og nyde Synet af de pragtfulde Vingefarver . . . nu mod Himlens Blaa . . . nu mod det guldgule Korn. Snart var det de idelige, ligesom selvbevidst opdukkende Glimt af det røde Tag paa Skibberups Forsamlingshus, der fik ham til at fortabe sig i sin sædvanlige forundrede Grublen over den mærkværdige, næsten ligegyldige Ro, hvormed hans Venner og Meningsfæller over det hele Land havde fundet sig i deres politiske Umyndiggørelse og daglig saa' Landets helligste Love traadt under Fødder.

Han forstod dem ikke paa dette Punkt. Skønt han netop i Statskupets Dage havde været til Døden nedbøjet over Tabet af sin kære Gut, havde han straks følt det som sin Pligt at opildne alle til ved

ethvert lovligt og kristelig forsvarligt Middel at byde Lovbryderne Trods. Men da var „Tillidsmændene“ en Dag kommen til ham og havde anmodet ham om ikke at begynde nogen Agitation. Man havde — sagde de — „efter skriftligt Samraad med samtlige andre Kredse i Landet“ anset det for rigtigst foreløbig at bøje sig for Magthaverne, da man dog savnede Midler til at gøre en virkningsfuld Modstand. Selv Tømrer Nielsen, af hvem han snarere havde befrygtet en altfor ubehersket Opbrusen af saaret Rets- og Stolthedsfølelse, istemte — om end med mørk Mine — de andres Formaninger og forklarede, at man, som Sagerne nu en Gang stod, gjorde bedst i at lade Modstanderne løbe Linen ud.

Ogsaa af Væver Hansen havde han en sen Aften haft et Besøg, hvori denne paa sin sædvanlige hemmelighedsfulde Maade og med mange Omsvøb bebudede en „Forandring af den hidtidige Taktik“. Ved samme Lejlighed havde han ytret noget om, at Sogneraadsformanden næppe havde vist sig at være sin fremskudte Plads fuldt voksen, og sluttelig var han fremkommen med nogle forblommede Hentydninger til, at der maaske ogsaa i Sogneraadsformandens Privatliv fandtes Forhold, som ikke var heldige for en Mand, der stod som

politisk Fører for en stor, kristelig vakt Kreds — Hentydninger, som Emanuel ikke forstod og heller ikke brød sig om at faa nogen nærmere Forklaring paa. Han havde besluttet ikke længer at blande sig i Døgnets Politik, som han overhovedet aldrig havde haft stor Interesse for, og paa hvis Betydningsløshed han nu havde faaet den fuldeste Bekræftelse. Den Sag, hvis Fremvækst han havde viet sit Liv, vilde vokse og modnes uafhængig af alt Lovgiveri og alle Lovbrydere — ganske ligesom Muldets Korn, der rakte Menneskene sine bugnende Aks trods al Vinterens Kulde og al Sommerens Tørke.

Men én Ting havde disse Maaneder lært ham. Han vidste nu, at der endnu var megen dvalebunden Kraft at vække i Folket, megen Selvtillid og Selvfølelse at opelske, før der for Alvor blev Haab om Dagning for den nye Tid, som han havde troet saa nær. Maaske vilde han ikke en Gang selv komme til at opleve den. Men det skulde ikke mistrøste ham, og han skulde ikke trættes. Der var Lykke alene i Bevidstheden om at berede Vejen for Sandhedens og Retfærdighedens Sejrsgang over Jorden. Der var Glæde og Løn i selve Bebudelsen af Fredsrigets Komme.

Han var naaet ud til den brede Fjordvig, der

fra Syd skød sig ind mellem Skibberups kullede Strandbakker og de flade, idylliske Skovskrænter ovre i Nabosognet Kyndløse. Han blev staaende her paa Strandens solgnistrende Sand, støttet til sin Stok, og fortabte sig i ubestemte Fremtids-Drømmerier. Han fulgte med Øjet sine gamle Venner, de sølvhvide Maager, der stumme kredsede omkring et Punkt i Luften, som om de tav med en vigtig Hemmelighed. Han stirrede ud over den vide, blanke Havflade, ud mod de fjerne, blaalige Skybjærge, der nu og da løftede sig over Horisonten og derpaa langsomt sank ned igen. Det var, som om et luftigt Skønhedsrige et Øjeblik steg lokkende frem af Dybet og atter svandt bort. Det var som at se koglende Skikkelser vinke og forsvinde . . . eller som i Drømme at høre fjerne Stemmer kalde og sagte dø hen. Hvorfor sørge? syntes de at sige. Hvorfor slæbe sig træt paa andres Byrde? Kast din tunge Pilgrimsstav og kom herud, hvor Glæden bor højt over Skyen, og hvor Jammeren skjuler sig i de mørke Dale, saa ingen ser den. Kom herud, hvor Livet er en festlig Hvile omkring sprudlende Kilder og Dans paa grønne Enge. . . .

Han vaagnede med et Ryk af sine Drømmerier og forlod Stranden. Dagen begyndte at hælde; det var Tid at komme hjem.

Han forstærkede sine Skridt og søgte op til Sognevejen. Han vilde se at naa Præstegaarden inden Solnedgang for at kunne være Søren Røgter behjælpelig med Kvældsfodringen.

IV.

Han var ikke kommen langt, før han overraskedes ved Synet af et muntert Selskab, en femseks Personer af bægge Køn, der havde lejret sig omkring en hvid Dug paa en Græsmark et Stykke fra Vejen.

En Dame eller rettere en ganske ung Pige i halvlang, hvid Kjole med blaat Livbaand havde rejst sig op og var i Færd med at holde en Tale. I sin ene, opløftede Haand holdt hun et Vinglas, i den anden en graa Herrehat, som hun med højtidelige Buk førte til og fra sit Hoved, mens det øvrige Selskab — to andre Damer og et Par Herrer — leende tilklappede hende sit Bifald. I Græsset bagved Damerne laa en opslaaet, valmuerød Parasol med Skaftet opad; ved Siden af den ene af Herrerne stod en spiralformet Spaserestok stukket i Jorden med en lyseblaa Dame-

hat over. I nogen Afstand fra Selskabet, henne i Skyggen under en afstumpet Pil, holdt en med to smaa skimlede Russerheste forspændt Jagtvogn, hvortil en Kusk med Fløjelsbenklæder og graa Gamascher stod og lænede sig.

Der paakom bestandig Emanuel en egen Skyhed, naar han uformodet stødte paa købstadsklædte Fremmede paa sine Enemærker. Han vendte Hovedet til den anden Side og lod, som om han slet ikke lagde Mærke til dem.

„Tillad mig altsaa, højtærede-beærede Forsamling" — hørte han den unge Pige sige — „at udtømme . . . at uddrikke en Skaa-aal for vor højtelskede-værdige Vært — —"

Hun holdt pludselig inde. Ogsaa Latteren derhenne forstummede, og der indtraadte en fuldstændig Tavshed.

Emanuel, der forstod, at han var bleven set, lagde Hænder og Stok bag paa Ryggen og gik forbi, idet han bestræbte sig for ikke i mindste Maade enten at paaskynde eller sagtne sin Gang.

Da forekom det ham med ét, at han hørte Nogen raabe hans Navn.

Han saa' sig ikke tilbage. Han var overbevist om at have hørt fejl. I hvert Fald vedkom de Mennesker ham ikke.

Men lidt efter hørte han Stemmen igen, og denne Gang ganske tydeligt. Tilmed syntes den ham underlig bekendt.

„Hr. Pastor! . . . Hr. Pastor Hansted!“

Han vendte sig brat, halvt udfordrende, og saa' en Herre komme imod ham med livligt hilsende Haandbevægelser. Han havde ved at vende sig faaet den nedgaaende Sol lige i Øjnene og kunde derfor i Begyndelsen kun skælne Skikkelsens Omrids: En høj, temmelig svær Mand med Bakkenbarter, afmaalte Skridt og en statelig Holdning. Først da den Fremmede naaede helt hen til ham og med en lidt forlegen Forbindtlighed rakte ham Haanden, genkendte han Doktor Hassing.

„God Dag, Hr. Pastor! Hvorledes lever De? Det er længe, siden jeg har haft den Fornøjelse at se Dem.“

Emanuel blev i første Øjeblik saa overrasket ved dette Sammentræf men navnlig af Doktorens overordentlige Forekommenhed, at han ganske glemte at svare.

„Jeg kommer egentlig til Dem som Udsending,“ vedblev Hassing og blottede i et Smil sine store, hvide Tænder. „Vi er en lille Familiekreds derhenne, og mine Damer vilde saa gærne have den Fornøjelse at hilse paa Dem . . . Vil De ikke

gøre os den Ære at drikke et Glas Vin med os, Hr. Pastor? De vil træffe en gammel Bekendt."

Emanuel havde mest Lyst til kort og godt at svare nej. Navnlig fristedes han ikke af Udsigten til i dette Selskab at træffe gamle Bekendte. Men da han ikke havde nogen rimelig Grund til et Afslag og ikke gærne vilde støde Doktoren, der under Guttens Sygdom havde vist ham og Hansine stor Hjælpsomhed, saa' han ingen anden Udvej end at modtage Indbydelsen.

Henne omkring Dugen havde man imidlertid opmærksomt iagttaget Mødet mellem de to Mænd, og da man nu saa' dem bægge nærme sig over Græsmarken, tog Damerne til deres Parasoller, mens den tilbageblevne Herre — en ung Mand i melonfarvet Sommerdragt — rejste sig fra sin siddende Stilling, trak ned i sine kvarterlange Manchetter og anbragte sig — støttet til sin spiralformede Spaserestok — umiddelbart bag den unge Pige, ligesom for i fornødent Fald at kunne yde hende sin ridderlige Beskyttelse.

„Dersom du faar mig til at le, Alfred, saa prygler jeg dig," hviskede hun til ham, da Doktoren og Emanuel ikke var mere end ti Skridt borte.

„Jamen, du gode Himmel .... det er jo en komplet Urokse," hviskede han tilbage bag den

Haand, hvormed han snoede sin lille blonde Snurbart. „Vil du bare se . . . en Guds Røst fra Seminarie-dariet!“

„Du skal tie stille, siger jeg.“

„Tys!“

De to Mænd traadte i dette Øjeblik hen til Kredsen.

Den ene af Damerne, — en lille, i brunt Silke klædt Brunette med bløde Former og blide, overordentlig kvindelige, næsten lidt sødlige Træk — rejste sig og gik hen og gav Emanuel Haanden.

„Min Hustru,“ forestillede Doktoren.

„Det glæder mig at gøre Deres Bekendtskab,“ sagde hun i et saa blidt Tonefald, at det næsten lød som en fremmed Accent. „Vi har jo egentlig været Naboer nu i flere Aar, og det har altid forundret mig, at jeg aldrig paa en eller anden Maade har set Dem. Paa Landet træffer man dog ellers gærne hinanden, synes jeg.“

Emanuel løftede sin Hat en Tomme fra Hovedet uden at forandre den alvorlige, lidt studse Mine, hvorunder han søgte at skjule en Usikkerhedsfølelse, som dette ham saa uvante Ceremoniel og de høflige Talemaader fremkaldte hos ham.

Doktor Hassing fortsatte med livlig Stemme Præsentationen.

„Tillad mig endvidere at forestille for Dem, Hr. Pastor Hansted — først den yngste i vor lille Kreds, min Kones elskværdige Kusine, Frøken Gerda Zoff, hvem De for et Øjeblik siden afbrød i en overordentlig vellykket *speech*. Det er Skade, De ikke kom et Par Minutter før; De er derved gaaet Glip af et sandt oratorisk Mesterværk. — Og her samme Kusines Fætter, min egen haabefulde Nevø, Hr. næsten juridisk Kandidat Alfred Hassing. Dersom De er Abonnent paa noget Sportsblad, Hr. Pastor, vil De sikkert mange Gange have truffet dette snart verdensberømte Navn i dets Bicycle-Spalter.“

Emanuel betragtede temmelig overlegent det unge Par, hvis Hilsner unægtelig ogsaa røbede mere mønstrende Nysgerrighed end just Ærbødighed. Herregud, tænkte han ved Synet af den melonfarvede unge Herres poseagtige Klæder, lange, spidsnæsede Sko og speciestore Manchetknapper, — det er altsaa Dagens Heltemode!

„Og endelig her,“ vedblev Doktoren, idet han vendte sig mod en høj, slank, meget moderne klædt Dame, der under hele Præsentationen havde staaet ubevægelig bag ved Emanuel, som om hun med Vilje havde gjort sig uset lige til det sidste. „Ja, her behøver jeg vel ikke at præsentere.“

Emanuel vendte sig om — og blev en Stenstøtte.

Doktoren havde haft Ret; nogen Præsentation var virkelig her overflødig. Som den slanke Dame stod dér og smilte, overgydt af Skæret fra sin valmuerøde Parasol, bag hvilken Solskiven netop var ved at naa Horisonten, — i en hvid Dragt med store lysviolette Silkestjærner, og med en bredskygget, hvid Bobinets Hat svævende paa sit egernbrune Haar — saa behersket og korrekt lige fra det faste Blik i hendes pragtfulde blaagraa Øjne og ned til Plissékanten paa hendes Kjole og samtidig saa udfordrende, saa vovet i det Raffinement, hvormed Toilettet ved Snit og Farvesammenstilling fremhævede netop Legemets Magerhed og Ansigtets matte Bleghed . . . lignede hun saa ganske sig selv fra Fortidens Dage, at Emanuel øjeblikkeligt havde genkendt Frøken Ragnhild Tønnesen.

„De kan naturligvis ikke begribe, hvordan jeg pludselig opdukker her," sagde hun og rakte ham halvt kammeratlig sin smalle, glatbehandskede Haand. „De kunde vel næsten være i Stand til at opfatte mig som en Spion . . . det er derfor rigtigst, at jeg straks aabenbarer Dem Sammenhængen. Jeg havde i Foraaret den Fornøjelse at gøre fornyet Bekendtskab med Doktor Hassing og Frue,

og da de var saa venlige at invitere mig herud, kunde jeg ikke modstaa Fristelsen. Jeg har endnu kun været her i to Dage, og jeg forsikrer Dem, der har ikke været mindste Indiskretion i mine Tanker . . . Er De nu beroliget?"

Hendes frit spøgende Tone og den fulde Forvisning om at gøre Virkning, som lyste ud af hele hendes Holdning, fornærmede straks Emanuel og forstærkede den Selvfølelse, som de Unges Mønstring havde vakt hos ham.

Han bekæmpede sin Overraskelse og svarede i ret vellykket Forstillelse:

„Jeg forstaar slet ikke, hvad det er for et Slags Spioneri, jeg skulde kunne mistænke Dem for, Frøken Tønnesen. At De har haft Lyst til at gense Deres forrige Hjemstavn, er dog en saa naturlig Ting, at den ikke fordrer nogen Forklaring."

Hans Tale faldt haardere og koldere, end han havde villet og beregnet; og da han mærkede den forstemmende Virkning, den gjorde paa hele Selskabet, beredte han sig paa at tilføje et Par formildende Ord.

Men i det samme saa' han tilfældigvis, hvorledes den unge Sportsmand stødte med Albuen til sin Kusine og tilhviskede hende en Bemærkning,

der fik den unge Pige til krampagtigt at bide i Snippen af sit Lommetørklæde.

Blodet fo'r ham til Kinderne. En ubetvingelig Harme, som han kendte igen fra sin Ungdomstid i Faderens Hus, brød op i ham og fik hans Hjærte til at banke.

„Ja, skal vi saa ikke sætte os paa det grønne Svær',“ tog nu Doktoren igen til Orde i sin utrættelige Bestræbelse for at anslaa en lidt mere utvungen Tone. „De vil nok drikke et Glas med os, Hr. Pastor! . . . . Aa, Johan!“ raabte han til Kusken henne ved Vognen. „Bring et nyt Glas og — —“

„Tak, jeg drikker ikke Vin,“ afbrød Emanuel ham kort.

„Ja saa!“

Der opstod et Øjebliks pinlig Tavshed, hvorunder det var, som om ingen vidste, hvor de skulde gøre af deres Øjne. Doktoren stod med tillukket Mine og trak i sin ene Bakkenbart, mens han hemmeligt tilkastede Frøken Tønnesen et komisk betuttet Blik, hvormed han syntes at sige: Det er en Dumhed, vi her har gjort. Men hvad sagde jeg?

Emanuel stod ubevægelig og saa' ret frem for sig uden at mærke de andres Raadvildhed. Hans Vrede havde hurtigt vendt sig mod ham selv.

Hvad havde han ogsaa at gøre her? tænkte han. Hvad vilde han mellem disse Mennesker, med hvem han ikke havde en eneste Tanke eller Følelse tilfælles, ja hos hvem selve Sproget var blevet ham saa fremmed, at det næsten lød for ham som et andet Tungemaal.

Det blev Frøken Ragnhild, der med sin gamle Snarraadighed fandt en Udvej i Forlegenheden.

„Hør," sagde hun og traadte et Skridt frem i Kredsen. „Jeg synes, at Pastor Hansteds Ord var en Tale i rette Tid, ... vi har vist allesammen drukket Vin nok. Jeg foreslaar, at vi benytter den smukke Aften til at spasere lidt i. Vi sender Vognen i Forvejen — eller helt hjem til Kyndløse — og overtaler Pastor Hansted til at gøre os Følgeskab et Stykke Vej. Det vil De jo nok, ikke sandt? Vi skal dog — i hvert Fald i Begyndelsen — ad samme Kant, om jeg ikke husker fejl."

Forslaget vandt øjeblikkeligt varm Tilslutning hos den hassingske Familie; Doktoren sendte igen Frøken Ragnhild et stjaalent — men denne Gang taknemmeligt — Øjekast.

Ogsaa for Emanuel kom Frøken Tønnesens Forslag som en Befrielse. Han indsaa', at han paa denne Maade hurtigst og nemmest vilde kunne slippe bort fra Selskabet. Naar han fulgte dette hen

til det Sted, hvor Kyndløse-Vejen gik over hans Sognegrænse, var Høflighedens Krav sikkert fyldestgjorte, og han kunde endda naa tidsnok hjem til Aftenfodringen og Nadvergrøden.

Kusken blev hidkaldt og fik sine Ordrer, og man begav sig paa Vej.

Den unge Sportsmand tog øjeblikkeligt sin Tante, Fru Hassing under Armen og skridtede afsted med hende forud for de andre, for at kunne give sit fyldte Hjærte Luft.

„Men hvad i Himlens Navn er dog det for en Bede! . . . Og det er ham, I har kaldt for et interessant og originalt Menneske. Det er jo en komplet Idiot!“

„Du er altid saa voldsom i dine Udtryk, lille Alfred,“ svarede den sagtmodige Fru Hassing mildt bebrejdende. „Maaske er han ikke stærkt begavet og kan være lidt underlig . . . . det véd jeg for Resten ikke noget om. Men man maa i hvert Fald anerkende den Maade, hvorpaa han har opofret sig for sin Overbevisning og givet sig hen i sit Kald . . . . det maa du dog virkelig indrømme, Alfred.“

„Jeg tror paa Ære, at Tante allerede har faaet en *faible* for ham. En lillebitte Forlibelsedibelse — hva' Tante? Du kunde maaske oven i

Købet finde paa at invitere ham hjem til Aftensmaden."

„Det bliver vi jo nødt til, dersom han følger os langt. Men det er jo derfor slet ikke sagt, at han tager imod Indbydelsen. For Resten skulde jeg saamænd ikke have noget derimod. Jeg kunde godt lide at høre Pastor Hansted udtale sig om forskellige Ting."

„Naa! Altsaa allerede fuldstændig skudt! Ja, Tante, du har et blødt og eftergiveligt Hjærte!... Men glemmer du da rent Onkel Joachim?"

„Onkel Joachim!" gentog Fru Hassing, og hendes Ansigt fik pludseligt et lidt betænkeligt Udtryk. „Du har Ret — ham havde jeg virkelig ikke tænkt paa."

V.

Det varede ikke længe, før Frøken Ragnhild og Emanuel kom til at gaa alene, et Stykke bag de andre. Doktoren, som i Begyndelsen havde ledsaget dem og indledet en Samtale med Emanuel om de gode Høstudsigter og det smukke Vejr, var bleven kaldt bort fra dem af den muntre unge Pige,

der hele Tiden spaserede nynnende langt forud for det øvrige Selskab og idelig tilkaldte nu én, nu en anden, for at de skulde beundre de storartede Fund, hun gjorde overalt, — snart af en „saa sød, saa sød“ Mariehøne, der var kommen flyvende ned paa hendes ene, blaatbesløjfede Halvhandske, snart af et „helt Myreslot“, som hun fandt oppe ved en Granplantage paa Toppen af en lille Bakke, foran hvis mørke Stammer hendes hvidklædte Skikkelse pludseligt dukkede triumferende op under en lyseblaa Silkeparasol, der hvælvede sig over hende som en privat lille Lyksalighedshimmel.

Saa længe Doktoren var nærværende, havde Frøken Ragnhild forholdt sig fuldkommen tavs og set eftertænksomt ned mod Jorden. Ogsaa nu efter hans Bortgang vedblev hun en Stund at gaa saaledes, mens et Smil nu og da gled over hendes Ansigt.

Pludselig løftede hun Hovedet og sagde med en lille Latter:

„Hvor De dog egentlig er et kuriøst Menneske, Pastor Hansted! Dér har jeg nu i syv Aar gaaet og glædet mig til den Dag, da jeg kunde overraske Dem herude ... og saa tager De imod mig, som om det ikke var mere end tre Dage siden, vi havde set hinanden. Jeg vil sige Dem,

De satte mig virkelig i Forlegenhed før; jeg havde naturligvis forberedt de andre paa en stor Genkendelsesscene! . . . . Naa, jeg indrømmer, det var min egen Dumhed," fortsatte hun, da Emanuel vedblev at være tavs. „Jeg burde fra gammel Tid have erindret, at De i mange Stykker ikke var som andre Mennesker. Og med Hensyn til Uberegnelighed har De altsaa ikke forandret Dem den bitterste Smule."

Emanuel mærkede ikke den lille Tvang, hun havde maattet paalægge sig for at anslaa den frie Tone, der i gamle Dage havde været Brug imellem dem. Dertil var han for opfyldt af det Ubehag, han følte ved at gaa her ene med hende og efter saa mange Aars Forløb igen at høre denne paa én Gang udfordrende og indsmigrende Stemme med den mærkeligt metalliske Klang.

Uden i nogen Maade at lade sig paavirke af hendes fortrolige Sprog sagde han:

„Det lader til, at vi har haft nogenlunde ensartede Indtryk af hinanden, Frøken Tønnesen. Baade før, da jeg saa' Dem, og nu ved at høre Dem tale kom jeg til at tænke paa, at De vistnok er ganske den samme som for syv-otte Aar siden."

„Nu ja," svarede hun med en Skuldertræk-

ning. „Hvad skulde egentlig have forandret mig? Jeg er Frøken Tønnesen nu, som jeg var det den Gang; og mit Livs mellemliggende Roman kunde jeg saamænd nedskrive bag paa et Visitkort. Saadan er nu en Gang Livet for os ugifte Damer.... Men med Dem er det en anden Sag. Jeg er ikke saa fremmed for Deres Oplevelser, som De maaske tror. Jeg havde for et Aarstid siden den Fornøjelse at stifte Bekendtskab med Deres Søster, Generalkonsulinde Torm, og med Deres Broder, Kammerjunkeren. Deres Søster og jeg er siden bleven gode Veninder. Hun er fortryllende, ikke sandt? Hun har ganske indtaget mig med sit fine, kvindelige Væsen. Som De kan vide, har vi undertiden ogsaa talt om Dem . . . hun beklager sig for Resten ofte over, at hun næsten aldrig hører noget fra Dem.“

Emanuel var bleven opmærksom. Han begyndte at tænke paa, om der maaske — trods Frøkenens Forsikringer — alligevel skulde skjule sig lidt Spioneri bag dette Besøg. Og skulde hans Familie muligvis have en lille Finger med i Spillet her?

„Jeg har altsaa, allerede inden jeg kom hertil, vidst lidt om, hvilken stor og indflydelsesrig Mand De er bleven herude, hvilken Omvæltning

De har fremkaldt i hele Egnen, siden Fader rejste, og hvor De bliver forgudet af alle Deres Sognebørn . . . kort sagt, at De i et og alt har faaet Deres Ønsker opfyldte, endog „med Top paa“, som man siger. Ja, man har jo ligefrem tildelt Dem Apostelnavnet, efter hvad jeg har ladet mig fortælle herude.“

Der gik et lille Ryk igennem Emanuel. Efter et Øjebliks Tavshed sagde han:

„Men jeg vidste ikke bedre, end at ogsaa De havde faaet alle Deres Ønsker tilfredsstillede, Frøken Tønnesen. De var saa lykkelig at komme bort fra denne Egn, som var Dem saa forhadt, og at komme ind til Hovedstaden, til det danske Kulturcentrum, til Selskabeligheden, Moderne og Teatrene. De har faaet selve vort verdensberømte Tivoli til Nabo, saa jeg forstaar ikke — —“

„Nu ja,“ afbrød hun ham med et lidt utaalmodigt Hovedkast. „Med mig er det som sagt en anden Sag. For Resten har jeg ikke beklaget mig, saa jeg fatter ikke rigtig, hvortil Deres Ord sigter. Jeg befinder mig saamænd efter Forholdene meget godt. Jeg skal sige Dem, jeg er paa mine gamle Dage bleven Filosof . . . Stoiker, tror jeg, det hedder. Det vil sige, jeg har efterhaanden vænnet mig til at være det Forargelsens Tegn,

som jeg og mine Lige nu en Gang er bleven for vor kære Samtid . . . ja, jeg føler mig næsten en Smule stolt over at høre til dem, der bebuder det store Babylons nære Fald."

Emanuel vilde sige noget. Men hans Tanker var bleven uvant med at bevæge sig i Spring, og før han havde faaet en Sætning samlet, tog Frøken Ragnhild igen til Orde.

„Men lad os ikke tale om mig. Det er et saa forskrækkelig uinteressant Emne, forsikrer jeg Dem. Derimod maa De fortælle mig lidt om Dem selv. Jeg vil sige Dem, jeg havde virkelig nær ikke kendt Dem før, saadan har De forandret Deres Udseende. De er jo bleven brun som en Indianer. Og dette store, store Vildmandsskæg! .... Det er da altsaa virkelig sandt, at De i otte lange Aar har følt Dem veltilfreds i denne Ørken, hvor jeg var ved at vansmægte af — nu ja, af mange Ting. Saa forskellig kan Menneskenaturen altsaa være! Og De har virkelig aldrig følt det allermindste Savn af de nu saa ilde berygtede Civilisationens Goder . . . af lidt selskabelig Opmuntring f. Eks. . . . af lidt Kunstnydelse eller af lidt god Musik? Ikke en Gang af min lille schubertske Lærke-Etude, som De dog i sin Tid — kan

De huske? — holdt saa meget af, og som jeg saa ofte maatte spille for Dem?"

Hun havde, mens hun talte, set hen paa ham over sin Parasols elfenbenshvide Skaft og igen i Blik og Smil udfoldet al sin Elskværdighed. Emanuel bevarede urokkelig sin Alvor og svarede i sin forrige afmaalte Tone:

„Jeg har ondt ved at forstaa, hvorledes jeg skulde kunne savne det, som jeg netop er i allerfuldeste Besiddelse af. Dersom De vilde gøre Dem den Ulejlighed at lukke Ørene op, Frøken Tønnesen, vilde De netop i dette Øjeblik kunne høre Lærkerne synge oven over Deres Hoved — langt dejligere, end Verdens største Virtuos kan gøre dem det efter i nogen Etude. Jeg behøver blot at gaa udenfor min Dør for at se et Rundmaleri for mig, som spotter al menneskelig Kunst; og den hele Sommer har jeg fra Morgen til Aften et helt Orkester spillende udenfor mine Vinduer: Stærene i Trætoppene, Solsorten i Buskene, de smaa Musvitter — —"

„Ja, og Kragerne! Glem endelig ikke dem! — Og Hanerne! Aa, Gud, Hanerne!" udbrød hun og holdt i komisk Fortvivlelse Haanden op til Øret. „Der er i denne Tid et saadant Afskum, der hver Morgen, naar jeg ligger i min sødeste

Søvn, stiller sig op udenfor mit Vindu og hyler og galer og skraaler .... Aa, det er som at ligge paa en gloende Rist!"

Emanuel kunde denne Gang ikke lade være at trække lidt paa Smilebaandet. Han standsede et Øjeblik og sagde hovedrystende, idet han for første Gang saa' op paa hende:

„I Sandhed! De har ikke forandret Dem, Frøken Tønnesen. Endog til vor prægtige Morgenbebuder har De bevaret Deres gamle Nag."

„Ja, jeg tilstaar, i disse Retninger er jeg ganske den samme Kætter som før. Man maa for mig gærne beholde Fuglesangen og de grønne Skove og den saakaldte friske Strand — med den afskylige Tanglugt — og de blomsterbrogede Enge og hvad det nu altsammen hedder, blot jeg maa faa Lov at blive inden fire Vægge, hvor jeg kan hygge om mig med Ting, der passer for min egen Smag og mit private Temperament. For mig er Synet af en kostbart udstyret Stue, der er præget af et Menneskes særegne Tilbøjeligheder, f. Eks. et elegant Dameboudoir med stilfulde Møbler, Silkegardiner, fint mønstrede Orienttæpper, meget Nips, et Par gode Malerier og — mit Sværmeri for Øjeblikket — en ægte hollandsk Fajancekamin, hundrede Gange smukkere, for ikke at tale om langt

interessantere, langt mere tanke- og stemningsvækkende end det allerherligste Landskab . . . De finder mig vist forfærdelig, ikke sandt?"

Emanuel vilde svare, men hun kom ham atter denne Gang i Forkøbet.

„Jeg kunde saamænd endda forarge Dem meget mere endnu, hvis jeg vilde. Og hvorfor skulde jeg ikke gøre det? . . . Jeg vil da sige, at efter min Mening er alt dette med Naturens Skønhed og Højhed o. s. v. ikke stort andet end Fabel, som daarlige Digtere og aandsfattige Malere har faaet os til at tro paa, og som de fleste Mennesker driver et frygteligt Hykleri med. Jeg for mit Vedkommende kan ikke komme udenfor Københavns Gader og møde Synet af de skaldede Marker, de ensformige Veje og denne urimelige Mængde ganske øde Himmel uden at komme til at tænke paa den kolde Rullestue, hvor jeg som Barn fik mit Bad. Hvor meget Solen end skinner, og hvor grønne Markerne er, det forekommer mig altsammen saa goldt, saa nøgent og trist, at det faar mig til at fryse. Og naar jeg saa tænker paa den evighedslange Vinter, paa de bælgmørke Aftner og Nætter, paa Stormen, Regnen og de bundløse Veje — og jeg har jo dog paa dette Punkt en ret lang Erfaring at tale af — saa synes det hele mig saa umenneskeligt, . . . ja, og

saa uværdigt! Jeg indrømmer, at ogsaa Byerne kan være ækle, baade støvede og smudsige og sværtede af Kulrøg og meget andet. Men man er dog ikke dér i den Grad prisgiven nogle afskylige Naturmagters brutale Herredømme. Man er dog ikke dér en fuldkommen Slave af, om Hr. Sol eller Madam Maane allernaadigst behager at skinne eller ikke. Dér faar man dog en Smule Anelse om, hvad det vil sige at være Menneske .... at være den Skabningens Herre og Mester, som det dog virkelig er vor Bestemmelse en Gang at blive — ja, det er i hvert Fald mit Friheds-ideal!"

Hun havde tilsidst talt med en ukunstlet Varme, der ligesom hendes Ord gjorde et højst ubehageligt Indtryk paa Emanuel. Hun havde med sin Tale genvakt Mindet om Svaghedsøjeblikke i hans eget Liv, da han ved Synet af hagelslaaet Korn, af oversvømmede Marker eller stormfældede Træer havde ladet sig forlede til en lignende Miskendelse af Naturens strenge Orden. Navnlig kom han til at mindes hin mørke Nat under Guttens Sygdom, da han ude fra Jordhøjen i sin Have havde lyttet og stirret efter Doktorens Komme. Der var den Gang i hans Fortvivlelse og Raadvildhed faret ham Tanker igennem Hovedet, der ikke

var meget forskellige fra dem, Frøken Ragnhild her udtalte; og han følte det derfor nu som en dobbelt Forpligtelse at imødegaa hende med sin Overbevisnings fulde Styrke.

De var naaet op paa Toppen af en Bakke, hvorfra man havde en af de milevide Udsigter, paa hvilke Egnen var saa rig. De havde forlængst overskredet Sognegrænsen, og fra det Sted, hvor de befandt sig, kunde man overse hele Vejlby og Skibberups halvøagtige Sogn med dets blødtformede men fuldkommen nøgne Bakker, dets to Kirketaarne og tre Vejrmøller og den sumpede Mosestrækning, der dannede dets Forbindelse med det øvrige Land. Til den anden Side — i Vest — saa' man ud over Kyndløse-Vesterby Sognets fladere men ogsaa venligere og mere afvekslende Landskab med et Par smaa Lunde, en vandrig Aa mellem grønne Enge og et Mylr af smaa hvide, spredtliggende Huse foruden selve den store Kyndløse By — en af Landets største Landsbyer — der øjnedes et Stykke borte med et ildrødt Missionshus og en mærkelig Rundkirke, hvis forgyldte Vejrfløj lyste mod Aftenhimlen som en nytændt Stjerne. Fjernt i Nord og Nordvest skimtedes endelig — som en blaalig Skybanke — det dystre Skovbælte, bag

hvilket Solen netop var gaaet ned og havde tændt hele Himmelranden i Flammer.

„Og en saadan Tale har De Mod til at føre netop her," sagde Emanuel, idet han med en bred Haandbevægelse viste ud over det glødende Solnedgangslandskab, hvor Nattetaagerne allerede var begyndt at pusle frem over Engene og brede sig som uhyre Spindelvæv over Aaens blodrøde Aare. „De kan virkelig ikke finde det mindste tiltrækkende ved et Syn som dette? Det kan slet ikke vække anden Tanke eller Følelse hos Dem end en uhyggelig Erindring om Deres Barndoms Rullekælder?"

Frøken Ragnhild saa' en Stund med missende Øjne ud over Egnen. Derpaa sagde hun med det lille muntre Smil, som hun gærne paatog sig, naar hun vilde sige noget rigtig udæskende:

„Jeg kan i hvert Fald ikke forstaa, hvorfor det dér skal være saa bedaarende dejligt, at et Menneske er forpligtet til fra Vuggen til Graven at falde i en Henrykkelsestilstand, hver Gang han ser det. Mig tiltaler det desuden aldeles ikke. Alene Farvesammenstillingen er mit Øje imod. Denne blaa Himmel, denne skrigende røde Horisont, alt dette brandgule Korn og den spinatgrønne Eng dernede . . . blaat, rødt, grønt og gult! Er det ikke netop de Farver, der benyttes til de saakaldte

Hottentot-Lommetørklæder, . . . De véd nok, disse brogede Tøjer, som Englænderne sender ned til de Vilde i Afrika, og som hensætter vore sorte Medskabninger i en sand Salighedstilstand? Tror De egentlig ikke, Pastor Hansted, — ja, for det er nu min Mening — at et Naturfænomen som denne Solnedgang alene har den Bestemmelse at være en Slags ophøjet Forlystelse for Halvmennesker — baade de hvide og de sorte — og maaske for Dyrene? En saadan ildsprudende Himmel svarer sikkert til den Slags Væsners Forestillinger om Pragt; den vækker rimeligvis ogsaa deres blide Følelser . . . . Nattergalene begynder jo at synge, Frøerne at kvække . . .“

„De har vist fuldkommen Ret, Frøken Tønnesen!“ afbrød Emanuel hende med et ironisk Buk og fortsatte sin Gang; han fandt det ikke længer Umagen værd at tage hende alvorligt. „Det er blot Skade, at Vorherre ikke havde Lejlighed til at raadføre sig med Dem, da han skabte dette Makværk af en Verden, der alene passer for Kabylere og Hottentotter. Men det falder mig ind . . . da jeg traf Dem før, havde De dog nedladt Dem til at tage Plads paa en ganske gemen Græsmark, — ja, saa vidt jeg kunde skønne, var baade De og de øvrige Damer og Herrer i en ganske munter

Stemning. Det lader da altsaa til, at Opholdet i Naturen alligevel kan øve en ret oplivende Virkning paa Dem."

„Ja, hvad skal man sige? Der bliver vel desværre altid saa meget af et Dyr tilbage i os Mennesker, at vi undertiden kan føle Lyst til en Eng at sole os paa, en Skov at springe i. Men hvad beviser saa det? Jeg véd jo ogsaa, at forelskede Mennesker sværmer for at vandre i Maaneskin. For mig, der ikke er forelsket, er en Maaneskinsnat noget af det vederstyggeligste, jeg véd; den faar mig altid til at tænke paa en Ligstue. Jeg antager altsaa, at ogsaa hos Mennesket vækker — —"

Hun holdt pludselig inde, brød ud i en lille Latter og sagde:

„Nej, det er dog virkelig for dumt! Nu gaar vi her og fører akkurat den samme Passiar, som vi for otte Aar siden tog op Dag for Dag . . . og med ganske det samme heldige Resultat. Kan De huske, hvordan vi ogsaa den Gang kunde snakke os røde i Hovedet bægge to og i Vrede vende hinanden Ryggen, saa vi ikke saa' til hinanden flere Dage efter? Skal vi ikke nu slutte Fred? Nu har vi jo faaet hver sit — De Deres Land, jeg min By — saa egentlig har vi jo ikke noget at skændes om mere."

„Det mener jeg ogsaa," sagde Emanuel tørt.

„Nu, saa blev vi da endelig enige om en Ting! Men jeg har ogsaa været altfor snakkesalig ... De véd jo nok, at det er gamle Jomfruers Vane. Nu er det Deres Tur at være underholdende, Hr. Pastor! Nu maa De pænt fortælle mig lidt om Dem selv. Fra Deres Søster — og for Resten ogsaa herude fra — véd jeg jo, hvilket sjælden smukt og lykkeligt Familieliv, De fører, at De har et Par søde smaa Børn, og at Deres Hustru stadig er næsten berømt her paa Egnen for sin Skønhed . . . kort sagt, at De i et og alt er en rigtig Lykkens Pamfilius, ikke sandt?"

Emanuel agtede ikke at indlade sig i nogen Samtale med hende om dette Emne. Men Stridslysten var nu en Gang bleven vakt hos ham, og han kunde derfor ikke lade være at ytre:

„Jeg kan høre paa Deres Tone, at det har forbavset Dem."

„Siden De selv siger det . . . nu, saa vil jeg ikke nægte det."

„Det kan jeg saa udmærket godt forstaa! Med Deres Opfattelse af Familielykke og Deres Anskuelser om Ægteskabet som en Slags erotisk Leg eller Underholdning . . . Anskuelser, som jeg for Resten ogsaa selv en Gang har næret, men

som jeg lykkeligvis i Tide saa' Bedraget og Letfærdigheden i —"

„Undskyld, Hr. Pastor Hansted — men hvorfra har De faaet den besynderlige Vane efter eget Behov at tillægge Folk Meninger, som de aldrig har udtalt. De gjorde det før, og De gør det igen nu. For hvad véd De egentlig om min Opfattelse af Ægteskabet?"

„Da kunde det sandelig interessere mig at høre den. Den er sikkert i høj Grad original."

Hun gik en Stund og smilte hen for sig.

„Kunde det virkelig interessere Dem? Ja, saa vil jeg saamænd ikke gøre mig kostbar. Men jeg vil paa Forhaand sige Dem, at De paa ingen Maade faar noget Nyt at høre ... De véd, jeg er paa alle Omraader konservativ i mine Anskuelser, og i dette Punkt er jeg det maaske mere end i noget andet. Min Mening om, hvad der betinger ægteskabelig Lykke, er ganske simpelt den samme, som vore Bedsteforældre gav et lidt svulstigt Udtryk i Ordene „Hjærternes Harmoni". Vi vilde vel i vore Dage hellere kalde det noget som „Nervesympati"."

„Nervesympati! Det er sikkert et fortræffeligt moderne Ord! Bare man rigtig vidste, hvad det betød. Kunde De ikke give en lille Forklaring?"

„Aa, jo," lo hun. „Men jeg har jo sagt Dem, at jeg er bleven Filosof. Dersom jeg derfor skulde udtrykke mig lidt mindre klart, maa De have mig undskyldt; det er paa Grund af lutter Dybsind! . . . Jeg vil da sige — —"

Hun standsede, lagde Kinden ned paa sit hvide Parasolskaft og saa' et Øjeblik med et eftertænksomt Smil op i Luften.

„Ja, saadan!" sagde hun saa og fortsatte sin Gang. „Jeg vil altsaa sige . . . Nervesympati imellem to Mennesker, dermed mener man, at alt, hvad disse to Personer ser, oplever, hører, læser o. s. v., gør et ensartet Indtryk paa dem bægge. Synet af et saadant Landskab f. Eks. eller Nydelsen af et Musikstykke maa hensætte dem i samme Stemning, maa ikke virke oplivende paa den ene og gøre den anden melankolsk. Udtrykker jeg mig ikke klart? . . . . Alle Livets mangfoldige Begivenheder, lige fra de ubetydeligste som f. Eks. et Uheld med en Tallerken, der gaar itu, indtil de store skæbnesvangre — sørgelige eller glædelige — Tilskikkelser, maa indvirke ens paa bægges Følelser, bringe deres Nerver i samme Art og Grad af Bevægelse. — Se, det var nu det! Altsaa videre! . . . Betingelsen for, at der mellem to Mennesker kan opstaa, hvad de Gamle kaldte „Hjærternes

Harmoni", er altsaa den, at deres Nerver har samme Art af Modtagelighed, er lige ømfindtlige overfor visse Indtryk, lige upaavirkelige overfor andre. — Beundrer De ikke min Logik? — — Men Arten og Graden af vore Nervers Modtagelighed," vedblev hun, da Emanuel stadig intet svarede, „det er Resultatet af vor Opdragelse, af vor Omgang, vor Beskæftigelse, vor Læsning .... ja ikke alene af vor egen men af vore Forældres, vore Bedsteforældres og alle vore Forfædres op i mange Led, ikke sandt? De vil nu forstaa — —"

„Fortræffeligt!" afbrød Emanuel hende, idet han pludseligt med et stort Smil løftede Hovedet. „Jeg forstaar nu, at Betingelsen for, at et Menneske skal blive fuldkommen lykkeligt med et andet, er den, at dette andet Menneske maa være ham lig paa alle Punkter; det vil sige, at det maa have samme Opdragelse og samme Omgang, og desuden helst have samme Fader, samme Moder, samme Søskende og samme Forfædre op i mange Led ... med andre Ord, at det maa være ham selv! Ja, deri har De Ret, Frøken Tønnesen. Selvkærligheden, Egoismen, det er sikkert efter den moderne, konservative Livsanskuelse den eneste varige og paalidelige Kærlighed. Det mener jeg ogsaa!"

Frøken Ragnhild trak forstemt sine Bryn sammen og tav.

„Men tillad nu ogsaa mig at filosofere en Gang," vedblev Emanuel med stigende Livlighed. „De vil vistnok ogsaa fra Deres Standpunkt indrømme, at Menneskets højeste Opgave — og samtidigt dets største Glæde og Lykke — bestaar i Selvudvikling, i at føle sine Evner vokse, sit Syn udvides . . . kort sagt, at bringe saa meget ud af sine Muligheder, som man formaar. Har jeg ikke Ret?"

„Nu ja!"

„Men af hvis Venskab og — for ikke at bruge et saa gammeldags svulstigt Ord som Kærlighed — af hvis Fortrolighed kan man vente at høste det rigeste Udbytte for sit aandelige Jegs Udvikling, altsaa vente den største Glæde og Lykke? Mon af den, der ser, føler, tænker og handler præcis som jeg selv? Mon ikke snarere af den, hvis Syn kan aabne mig Udsigter, jeg aldrig før har anet; som med et for mig nyt Tanke- og Følelsesliv, en fra min forskellig Opdragelse kan berige min Viden, udvide Grænserne til alle Sider og ligesom fordoble Verden for mig? Jeg tror det — ja, jeg véd det. Jeg taler her af dyrebar Erfaring."

„Men De vender jo Sagen ganske paa Hovedet," sagde Frøken Ragnhild, skønt hun slet ikke havde hørt efter, hvad han havde sagt.

De blev i dette Øjeblik afbrudte af Doktoren og Frue, der en Tid havde staaet forude paa Vejen og ventet paa dem.

„Nu faar De virkelig ikke Lov til at slippe fra os, Hr. Pastor," sagde Doktoren med sit ubestemmelige Smil, der blottede hans store, hvide Tænder. „Nu har vi kun et Par Skridt til vor Dør, og De kan dog ikke naa tidsnok hjem til Teen hos Dem selv."

Emanuel saa' sig overrasket omkring. Uden at vide det var han kommen omtrent helt til Kyndløse, hvis forgyldte Kirke-Vejrfløj nu lyste i Halvmørket foran ham næsten som en hel Maane.

„Ja, nu maa De ikke sige nej," istemte Fruen med al den Hjærtelighed, hun kunde lægge i sin blide Stemme. „Dersom De tror, at Deres Hustru vil blive ængstelig over Deres Udeblivelse, kan vi jo let sende et ridende Bud."

Emanuel stod et Øjeblik stærkt tvivlraadig, inden han modtog deres Indbydelse. Egentlig havde han allerhelst sagt nej. Han havde nu i syv Aar udelukkende holdt sig inden for sin egen Vennekreds, hvor han alene følte sig hjemme; og han

ønskede ikke at knytte nogen varig Forbindelse med det hassingske Hjem. Men paa den anden Side var han bange for, at man skulde opfatte et Afslag som udsprunget af Frygt eller Undseelse. Navnlig tænkte han paa Frøken Ragnhild, der sikkert straks vilde udlægge det saaledes og bringe sin Opfattelse videre til hans Søster og øvrige Familie.

Forøvrigt skjulte han ikke for sig selv, at han tillige dreves af en Smule Nysgerrighed og en lille Trang til Oplevelse. Han havde nok Lyst til en Gang at se Doktor Hassings saa meget omtalte, efter alle Kunstens Regler udstyrede Hjem. Desuden var Samtalen med Frøken Ragnhild begyndt at interessere ham, netop som den var bleven afbrudt; og han havde ikke noget imod at faa Lejlighed til at fortsætte Diskussionen.

VI.

En Timestid efter sad Emanuel ved et fint dækket Aftensbord i Doktor Hassings stærkt oplyste Spisestue.

Han havde ikke helt overvundet den Følelse af Ufrihed og Ubehag, der uvilkaarlig havde bemægtiget sig ham ved Indtrædelsen i det fornemt udstyrede Hus, som i saa meget mindede ham om hans Faders Hjem, — ved igen at bevæge sig paa tæppebelagte Gulve, mellem udskaarne Møbler og store forgyldte Spejle, hvori man overalt saa' sin egen Skikkelse, ved at være omgivet af Billeder og Statuetter af nøgne Mænd og Kvinder og tage Plads i Fløjels-Lænestole, hvori man sank ned som i en Pude; han var i første Øjeblik bleven saa oprørt over al denne Luksus, at han var begyndt at fortryde, at han havde ladet sig lokke herind. Allermest havde det dog generet ham at blive modtaget ude i Forstuen af en opfikset Stuepige med korte Pufærmer og pibestivet Kappe, der straks med mange falske Smil og Kniks havde frataget ham Stok og Hat og senere givet sig til at børste ham inde i et tilstødende Toiletværelse, mens hun stadig titulerede ham „Deres Velærværdighed". Han havde hele Tiden haft den største Lyst til blidt at tage Børsten fra hende og ganske jævnt sige:

„Hør, mit Barn, skal vi lægge alt Skaberi til Side og være Mennesker? Jeg er vant til at børste

mine Støvler selv — saa kan jeg vel ogsaa nok børste Støvet af mine Bukser!"

En lignende Trang til Modsigelse var opkommen hos ham ved Synet af det — i Forhold til hans egne Vaner — overdaadigt dækkede Aftensbord med dets mange pirrende Lækkerier, dets italienske Vinkarafler og øvrige kostbare Service. I det hele følte han stærkt det Ansvar, han havde paataget sig overfor sin Sag og sine Venner ved at nyde Gæstfrihed her i Fjendens Lejr. Han besvarede høfligt, endog udførligt, sin Borddames, Fru Hassings forskellige interesserede Spørgsmaal om Forholdene i hans Menighed men var bestandig agtpaagivende, gav sig ikke paa noget Punkt hen og aflagde ikke et Øjeblik den alvorlige, næsten mørke Mine, der var hans tavse Protest mod alt, hvad han saa' omkring sig.

Doktor Hassings Spisestue var udstyret i en noget besynderlig, halvt pompejansk, halvt moderne Stil. Langs med de terrakottafarvede Længdevægge var der opstillet langhalsede Vaser og Krukker paa smaa Konsoller; Endevæggene var betrukne med mørkegrønt Klæde, og paa dette var der ophængt pragtfulde Samlinger af gamle Fajancefade, Majolikaarbejder og antike Haandvaaben.

Ved den øverste Bordende sad Frøken Ragnhild

og Doktoren og disputerede ivrigt om moderne Musik; ved den nederste sad de to Unge, der for det meste stak Hovederne sammen under en hemmelighedsfuld Hvisken, og hvis snart varme, snart fornærmede Øjekast til hinanden syntes at tyde paa, at Fætterskabet var paa Veje til at glide over i et mere fortroligt Forhold.

Lige overfor Emanuel og Fru Hassing sad en lille tavs, sortklædt Dame, og ved Siden af hende en ældre Herre af et højst ejendommeligt Udseende. Han var en Mand paa omkring halvfjerdsindstyve Aar, stor og plump af Legemsbygning, med et fuldkommen skaldet Hoved, hvis knudrede Isse var saa hvid og blank, at alle Stuens Lys spejlede sig i den. Ansigtet var rødvinsfarvet og delt paa tværs af en bred Mund, som hvert Øjeblik aabnede Udsigten til en stor og tyk Tunge, der hindrede ham i at tale rent. Øjnene var smaa og lidt skelende, Næsen derimod et fuldkomment Papegøjenæb, og fra Hagen hang en stor, rødblaa, nobret Hud ned over Halsen ligesom en Pelikanpose. I dette Ansigt sad et lillebitte hvidt Fipskæg og et Par smaa, halvmaaneformede Bakkenbarter, der efter gammel Hofmode strakte sig fra det underste af Øret hen imod Midten af Kinden. Til dette aristokratiske Skæg svarede et stift, sort

Atlaskes Halsbind, en ovalformet Brillantnaal (med en vedhængende Stump Guldkæde og en lille Hæftenaal) midt i Skjortebrystet samt et stort, broget Silkelommetørklæde, hvormed han idelig og uden synlig Grund tørrede sig bag om sin tykke Nakke. Forøvrigt var han klædt i en ganske tarvelig graa Klædesfrakke, og hverken hans Linned eller hans Hænder røbede nogen stærkt udviklet Properhedssans.

Denne Mand var den af Fru Hassing og hendes Nevø saa ængsteligt omtalte „Onkel Joachim", en forhenværende Herregaardsbesidder, med Titel af Jægermester, som for nylig paa Grund af en altfor junkerlig Svaghed for Luksusheste, kostbare Ekvipager, stort Tjenerskab, fine Vine og illigitime Kærlighedsforbindelser havde været nødt til at sælge sin Ejendom og nu levede hovedsagelig af Familiens Naade. Sammen med sin Søster — den lille sortklædte Dame — opholdt han sig for Tiden hos Doktor Hassings i „et Besøg", der allerede havde strakt sig over adskillige Maaneder.

I god Overensstemmelse med sine øvrige Tilbøjeligheder havde Onkel Joachim altid sat en Stolthed i at høre til „de faa", der endnu hyldede de mest yderliggaaende reaktionære Anskuelser paa alle Omraader. Han kaldte sig bestandig — og

samtidig slog han sig med Varme paa sit brede Bryst — „en Repræsentant for Ideerne fra før Ulykkesaaret 48"; og det havde ikke formildet hans Sindelag mod det overalt fremrykkende Demokrati, at det netop blev en rig, pengegerrig Bonde, hvem hans Ejendom ved Tvangsavktionen var kommen til at tilfalde. Doktor Hassings ellers saa tyste og navnlig for al Politik ganske tillukkede Hjem havde i den sidste Tid fra Morgen til Aften genlydt af rasende Udfald mod Bønderne, Rigsdagen, Højskolerne og mod selve Regeringen. Jægermesteren var nemlig nok regeringsvenlig og navnlig kongetro; men han fandt, at man tog altfor valent og ængsteligt fat paa „Oprørerne"; han begreb ikke, hvorfor man ikke straks proklamerede den uindskrænkede Enevældes Genindførelse, og det var et Forslag, hvortil han stadig kom tilbage, at man skulde sende alle Demokrater, i hvert Fald alle demokratiske Rigsdagsmænd, paa Krigsskibe over til Kristiansø, hvor de skulde hugge Sten, indtil de havde forbedret sig. Alle andre Forholdsregler var efter hans Mening Lapperier, Slag i Luften, der ikke vilde føre til noget Resultat.

Der havde derfor virkelig været Grund til med nogen Ængstelse at imødese Præsentationen mellem denne Mand og Emanuel — og de spændte

Forventninger var da heller ikke blevne uopfyldte. Saa snart Jægermesteren havde hørt Emanuels Navn, var hele hans Hoved bleven purpurrødt; og uden at give ham Haanden eller besvare hans — for Resten ogsaa temmelig flygtige — Hilsen fór han ind i Spisestuen til Fru Hassing, der var i Færd med at tilse Aftensbordets Dækning.

„Hvad skal det sige!“ raabte han her med sit tykke Mæle, hvis Styrke han paa Grund af Tunghørighed aldrig formaaede ret at beregne. „Er det ikke den gale Rabulist og Folkeforfører derovre fra Vejlby? Og med saadanne Folk holder I Omgang! Med den Slags Personer fører I mig sammen! Hvad er Meningen, Ludovica?“

„Hør Onkel!“ svarede Fru Hassing med en Bestemthed, der var hende ganske fremmed, og som derfor ogsaa gjorde et dybt Indtryk paa Onkel Joachim. „Du véd, at hverken Hassing eller jeg befatter os med Politik. Men Pastor Hansted er en overordentlig dannet og interessant Mand, af hvis Konversation man kan høste baade Fornøjelse og Belæring, uden at man derfor behøver at hylde hans Anskuelser. Jeg vil derfor bede dig om, Onkel Joachim, at du ikke paa nogen Maade fornærmer Pastor Hansted men husker paa, at han i Aften er vor Gæst.“

Det var Virkningen af denne Formaningstale, der endnu i Begyndelsen af Maaltidet havde kunnet spores paa ham, idet han sad stiv som en Stolpe og med fornem krænket Mine lod de fleste Retter gaa forbi. Men da han mærkede, at hans tavse Protester forblev ganske upaaagtede — eller maaske, fordi de i Længden krævede altfor stor Selvfornægtelse af ham — forandrede han pludselig sin Holdning, tog med Graadighed for sig af alt, hvad der var paa Bordet, larmede ugenert med Kniv og Gaffel og afbrød hvert Øjeblik de andre i deres Samtaler med højrøstede Anmodninger om Brød, Smør, „lidt mere Leverpostej, Ludovica", for dermed at vise, at Rabulisten ikke længer eksisterede for ham.

Underholdningen omkring Bordet var efterhaanden bleven ret livlig. Ogsaa Emanuels langsomme og betænksomme Tale hørtes bestandig oftere mellem de andres lette Konversation.

Samtalen mellem ham og Fru Hassing var lidt efter lidt gleden over paa et brandfarligt Emne, nemlig paa Spørgsmaalet om Tidens store Folkeoplysningsarbejde, navnlig indenfor Bondestanden. Emanuel udtalte uforbeholdent sine Anskuelser og fremhævede med Vilje ganske særlig

den Betydning, han tillagde Højskolernes Virksomhed paa dette Omraade.

Fru Hassing var lutter lyttende Opmærksomhed. Hun hørte til den Slags letbevægede Kvinder, der øjeblikkelig bliver varme for alt, hvad de mærker andre vare varme for. I hendes regelmæssigt smukke, ikke særlig intelligente Ansigt, med de blødt rundede Kinder og det lidt madonnaagtige Smil, kom der altid et Udtryk af dyb Eftertænksomhed, saasnart nogen talte; — det saa' ud, som om Vedkommende med sine Ord klargjorde hende netop det, hvorpaa hun længe forgæves havde grundet. Saaledes sad hun ogsaa nu — med den ene Albu let hvilende paa Bordkanten, en Finger lagt op over Kinden — og naar hun nu og da i sin syngende Tone fremkom med, hvad hun kaldte „sine Betænkeligheder", var det i Virkeligheden mindre for at modsige ham end for at give ham fornyet Lejlighed til at udvikle sine Anskuelser.

Men ogsaa de andre var begyndt at lytte. Emanuels urokkelige Alvor og den stærke Selvfølelse, der ligesom hans grovt klædte Skikkelse og store Skæg frembragte et Indtryk af Mandighed og Kraft ... ja, selv den noget foredragsagtige Maade at tale paa, som han havde vænnet sig til ved idelig at optræde belærende overfor Bønder, gjorde

ham stadig mere interessant i deres Øjne. Desuden var Emnerne for hans Samtale saa fremmede for dem, hans Udtalelser derfor saa nye og overraskende, at han uvilkaarlig paatvang dem Respekt.

Endog de to Unge afbrød bestandig oftere deres Hvisken for at høre efter ham, naar han talte; og Sportsmanden blinkede en Gang hen til Fru Hassing, som om han vilde sige:

„Du har for Resten Ret, Tante! ... Der er virkelig lidt Stil over Manden!"

Derimod var Frøken Ragnhild øjensynlig forstemt. Hun sad tilbagelænet mod Stoleryggen, og hendes lange, spidse Fingre smuldrede stedse mere nervøst noget Brød paa Dugen, efterhaanden som Opmærksomheden samlede sig om Emanuel.

Emanuel selv blev i Længden ikke helt upaavirket af den Opsigt, hans Tale vakte. Han havde desuden — uden at tænke paa sit Afslag ude paa Marken — i Løbet af Maaltidet drukket et Par Glas Vin. Hans Tone blev mere utvungen, og han formede efterhaanden sine Sætninger med en Klarhed og et Fynd, som undertiden overraskede ham selv.

Men samtidigt voksede hos ham den Modsigelsestrang, den Følelse af Forpligtelse til alvorligt at sige disse Mennesker Sandheden, der hele Tiden

havde ulmet ham i Blodet. Hvorfor ikke dristigt pege derhen, hvor Tampen virkelig brænder? spurgte han sig selv. Havde han overhovedet Ret til at sidde her mellem al denne Letfærdighed og Forfinelse uden at hæve sin Røst imod den? Var det ikke hans Pligt at gøre sit til at vække disse Mennesker op af deres trygge Selvtilfredshed, af deres fornemme Uvidenhed om alt, hvad der fik det store Folks Hjærte til at banke i Fryd og Forventning?

Der blev paa én Gang nogen Uro omkring Bordet. Fra sin allerede temmelig udæskende Lovprisning af Højskolerne og den Aand, der fra dem var udgaaet til Befolkningen paa Landet, kastede han pludselig Talen ind paa Øjeblikkets store Strid mellem Regeringen og Folket.

Alle saa' ængsteligt hen paa Onkel Joachim. Hans Hoved var atter blevet purpurrødt og svulmede op som en Ballon, der fyldes; og ikke saa saare gjorde Emanuel en Standsning i sin Tale, før han med hele sin Overkrops Vægt, lagde sig frem over Bordet.

„Tillad mig, Højstærede!“ udbrød han med sin tykke Læspestemme, idet han efter tunghørige Folks Vane lagde en Haand — en højst uaristokratisk Næve med lange Haartotter paa alle Fingerleddene —

op bag Øret. „Jeg hører, De er en ivrig Beundrer af denne saakaldte Folkefrihed og denne ... denne saakaldte ... almindelige Stemmeret, jeg be'r!“

„Unægteligt!“ svarede Emanuel, lidt utaalmodig over at blive afbrudt fra denne Kant.

„De vil da maaske tillade mig, Højstærede, at fremføre for Dem et Eksempel, som dog maaske vil bringe Dem paa nogle andre Anskuelser. Jeg behøver blot at fremføre et eneste Eksempel for klart at godtgøre for Dem, hvor forkastelig, ja rent ud fordærvelig denne ... jeg be'r ... denne saakaldte ... almindelige Stemmeret er for et Lands Fremtid og Velfærd.“

Fru Hassing sendte sin Mand et Blik for at faa ham til at standse Onkel Joachim. Men Doktoren, der bag sit korrekte og værdige Ydre gemte ikke saa lidt af en ungdommelig Skælmsmester, lod, som om han ikke saa' det. Han fandt, at det kunde være ret underholdende at blive Vidne til en lille Holmgang mellem de to stridslystne Herrer.

„Jeg tillader mig altsaa — ganske kort — at fremføre følgende for Dem,“ fortsatte Jægermesteren. „Jeg havde en Gang ... for nogen Tid siden, hm! ... en Røgter ... en Røgter, forstaar De! Maaske en meget ædruelig og skikkelig Person, men ganske uvidende, aldeles blottet for selv de

mest elementaristiske Kundskaber. Dersom Nogen vilde have spurgt ham ... f. Eks. om, hvad tre Gange seks er, vilde han rimeligvis have svaret saadan noget som ni eller tolv eller maaske fjorten. Jeg be'r Dem! ... Eller dersom Nogen havde spurgt ham om, hvad f. Eks. Hovedstaden i Tyskland hedder, vilde han uden Tvivl have svaret Skjelskør ... det var nemlig den eneste By, han kendte, foruden København og Roskilde. Med Hensyn til Lovkyndighed, saa vidste han præcis lige saa megen Besked om, hvad der stod i vor ... saakaldte ... Grundlov, som hvad der staar i den tyrkiske eller kinesiske! Nu tillader jeg mig at spørge," fortsatte han med stigende Selvfølelse, da han paa den almindelige Tavshed kunde mærke, at han var begyndt at gøre Lykke. „Er det virkelig Deres Mening, Højstærede, at en saadan Person bør have lige saa megen Indflydelse paa Styrelsen af et Riges indre og ydre Anliggender som en Mand som ... som f. Eks. vor ærede Vært, Hr. Doktor Hassing? Jeg be'r Dem!"

Han kastede sig tilbage paa Stolen, lagde Armene over Kors paa Brystet og afventede i denne Stilling sejrstryg Emanuels Svar.

Emanuel havde haft mest Lyst til at svare Jægermesteren med den overbærende Humor, som

dennes hele Person syntes ham mest at indbyde til. Men han mærkede nu den Forventningsfuldhed, hvormed ogsaa de andre saa' hen paa ham for at høre hans Svar; og efter nogle Øjeblikkes Betænkning, hvorunder han langsomt drak ud af sit Glas, sagde han da:

„Jeg mener, at den omtalte Røgter, trods al formentlig Uvidenhed, ikke alene burde have haft lige Ret med Doktor Hassing men — om der skete ham fuld Retfærdighed — maaske snarere den dobbelte."

Svaret kom med en saadan Overbevisning og lød saa paradoksalt, at man uvilkaarlig brød ud i Protester.

„Men det kan De dog umuligt mene!" sagde selv Fru Hassing, mens Onkel Joachim — med Haanden krummet bag Øret — lagde sig ned imod sin Søster og med en Stemme, som han rimeligvis selv antog for hviskende, raabte: „Hvad siger han? Hvad er det, han siger?"

„Jeg synes dog virkelig, at den Ting er ganske simpel og indlysende," vedblev Emanuel, yderligere gjort veltalende af den Modsigelse, han fremkaldte. „Jeg forstaar ikke, hvorfor en Mands Fødsel skal have nogen Indflydelse paa hans Forhold til Staten. At et Menneske er født i Fattigdom,

kan være en Ulykke for ham, og der var snarere Grund til at yde ham en Oprejsning derfor end til det modsatte. Og hvad hans Uvidenhed eller rettere Mangel paa Lærebogskundskaber angaar — ja, saa betyder den jo egentlig blot, at Staten ikke har villet bekoste tilstrækkeligt paa hans Uddannelse; ... men derfor er der dog ingen Grund til altid at lade ham være Stedbarn; tværtimod! — Men man kan ogsaa se Sagen fra en anden Side. Jeg vil sige ... Nej, lad ogsaa mig tage et Eksempel! Jeg vil tage en saa betydningsfuld Sag som Spørgsmaalet om Krig og Fred ... Spørgsmaalet staar jo virkelig paa Dagsordenen for Øjeblikket ... med andre Ord, skal vi styrte os ud i Krigsspekulationer, eller skal vi gøre alt, hvad der kan bestaa med vor Ære, for at holde Fred med vore Naboer. Dette er altsaa Spørgsmaalet. Nu maa dog enhver give mig Ret i, at for en Mand i Doktor Hassings Stilling vil Udbruddet af en Krig — økonomisk set — ikke medføre nogen væsentlig Forandring i hans Livsvilkaar. Jeg mener, han behøver af den Grund ikke at paalægge sig nogen Art Forsagelse, for ikke at tale om, at han ikke har noget at befrygte af Fremtiden ... jeg taler her aldeles ikke om de langt dybere Følelser, som en saadan Begivenhed naturligvis vil fremkalde

hos enhver ædelttænkende Dansk, men som maa antages at være ens for alle. Derimod paastaar jeg, at for en fattig Arbejdsmand betyder Udbruddet af en Krig noget ganske andet og langt mere. Det betyder i mange Tilfælde hans fuldstændige Forarmelse. Hans Arbejde standser, Landets Handel, Fabriksdrift o. s. v., alt staar stille. Samtidigt fordyres Levnedsmidlerne, Skatterne forhøjes ... og ikke nok dermed, men hans unge Sønner, der skulde være hans Støtte i Alderdommen, sendes mod Fjenden, bliver maaske skudte eller gøres til Krøblinge. Det vil sige, de kommer fremtidig til at hvile som en ny, tung Byrde paa Familien. Og en saadan Mand, hvis Nutid og Fremtid saa frygteligt trues, ham skulde man ikke spørge om Forlov, endog to Gange? ... Og paa samme Maade stiller Sagen sig i næsten alle Forhold. Det er altid de Smaa og de Fattige, der kommer til at lide mest under onde Tiders Tryk; derfor er det vel ikke mere end billigt, at man fortrinsvis lader dem være de Bestemmende. Dersom der virkelig skal være Tale om Retfærdighed, saa er det hverken dem, der véd mest, eller dem, der ejer mest, eller dem, der yder mest, som bør have den største Indflydelse paa et Lands Styrelse ... men derimod dem, der risikerer mest. Saadan er i alt Fald min Statslære!"

„Men saa er De jo næsten . . . saa er De vel egentlig Socialist," ytrede Fru Hassing; hun sad med Fingren under Hagen og saa tankefuldt op mod et Hjørne af Loftet.

„Om jeg er Socialist eller ikke, skal jeg saamænd ikke nøje kunne sige. Dersom de Anskuelser, jeg her har udtalt, er socialistiske — nu ja, saa er jeg Socialist. Jeg lader mig ikke skræmme af den Benævnelse!"

„Hvad siger han? . . . Siger han Socialist?" stammede Jægermesteren og lagde sig igen ned imod Søsteren, hvis Beskæftigelse i det hele syntes at være den at hænge ved hans Øre som en levende Høretragt.

„Men De maa dog virkelig indrømme, Hr. Pastor," — tog nu Doktoren til Orde — „at Folket — saadan i Almindelighed taget — i mange Tilfælde slet ikke véd eller er i Stand til at danne sig nogen Dom om, hvad der er til dets eget Bedste. Dertil fordres dog i mange Tilfælde Forudsætninger — Kundskaber, Erfaringer o. s. v. — som f. Eks. en Arbejdsmand paa Landet ganske og aldeles mangler. Naturligvis findes der mange udmærkede Undtagelser — det skal jeg, Gud bevares, aldrig benægte; paa ingen som helst Maade benægte; — men ganske i Almindelighed kan man

dog vistnok sige, at Almuen, f. Eks. vor store Bondebefolkning, er at betragte som et stort, uerfarent — maaske for Tiden ogsaa lidt uregerligt — Barn, der kun vilde styrte sig selv i allehaande Ulykker, i Fald man ganske overlod det til dets egen Dømmekraft. Synes De dog ikke, jeg har Ret?"

„Jeg véd ikke, hvorfra man har faaet den Mistillid til Bonden," svarede Emanuel. „Vor Historie indgiver os den dog ikke. Tværtimod; den lærer os, hvor ganske uberettiget den er. Der vil ikke kunne peges paa et eneste Tilfælde, hvor man, ved at imødekomme de lavere Klassers Ønsker og følge deres Raad, har udsat vort Land for mindste Fare. Derimod kan der nævnes Eksempel efter Eksempel paa, at man — til Trods for Almuens Advarsler — har styrtet vort Fædreland fra Ulykke til Ulykke. Men ikke nok dermed! Jeg vover at paastaa, at alt, hvad vort Land har ejet og ejer af Dygtighed, klar Forstand, Foretagelsesaand, Flid og Udholdenhed, oprindelig og udelukkende stammer fra vor Bonde. Det kan historisk bevises, at der saavel i Fortid som i Nutid næppe findes en eneste stor Begavelse, ikke en eneste Personlighed, der ved Aand eller Handlekraft har raget op over sin Samtid, uden at man ved at søge blot et Par Led tilbage har truffet

paa Bonden i hans Slægt. Det er historisk beviseligt! ... Derimod vil man næppe kunne finde en eneste fremragende Dygtighed, der igennem mange Slægtled har haft sin Rod i de saakaldte højere Lag. Det er vor Bondes Flid, Nøjsomhed og sejge Udholdenhed, som alle vore dygtige Mænd har haft i Arv; ... det var saadan i Fortiden, og det er saadan endnu den Dag i Dag. Aar for Aar sender Landet frisk, ung, virkelysten Kraft ind til Byerne ... og hvert Aar udspreder disse til Gengæld en Samling hensygnende, aandeligt eller legemligt forkrøblede Stakler, som Landliv og Landluft skal bringe paa Fode igen. Det er ganske samme Forhold som med vor gode, taalmodige, danske Muld, der Aar for Aar sender sit nærende Korn ind „mellem de røde Tage“ ... og faar Gødningen tilbage!“

Han havde talt med stigende Lidenskab. Maaske var hans Henrevenhed en Smule bevidst; men han tog sig godt ud, som han sad dér med sine rødblonde Haarlokker og det lyse Skæg, varm af Talen, af Vinen og sin alvorlige Overbevisning. Der var kommen lidt af et virkelig profetisk forklaret Udtryk i hans Ansigt, og Stuens stærke Lys havde tændt to smaa Stjærner i hans himmelblaa Øjne.

Der opstod efter hans Tale et Øjebliks Tavshed. Den blev afbrudt ved, at Doktoren vendte sig mod Frøken Ragnhild og sagde:

„Ja, hvad siger nu De, Frøken Tønnesen? Vil ikke ogsaa De give Deres Bidrag til Diskussionen."

Hun rettede sig langsomt op fra sin tilbagelænende Stilling og sagde:

„Jeg holder med Pastor Hansted."

„Hvad for noget? . . . Ogsaa De!" udbrød man rundt om, mens Onkel Joachim, efter at have faaet hendes Ord gentaget af Søsteren, med et „Gud forbarme sig" slog Hænderne sammen over Hovedet.

„Ja, jeg tilstaar det," fortsatte hun roligt. „Jeg er ogsaa af den Mening, at i et Land som vort, med dets lange, mørke Vinter og øvrige strenge Livsbetingelser for dets Beboere . . . at i dette vort kære Fødeland, der maaske, ligesom hele det øvrige Norden, aldrig burde have været civiliseret men endnu henligget som et Slags stort Grønland, hvortil man i Sommertiden kunde tage op for at jage og fiske, . . . Ja, hvad var det nu egentlig, jeg vilde sige?"

Hun saa' sig omkring med et tvungent Smil.

„Jo, nu husker jeg det. Det var bare dette . . .

at i et saadant Land er det — som Hr. Hansted rigtigt antydede — ganske naturligt de stærke Skuldre og de brede Pander, som det fornemmelig kommer an paa. Som Hr. Hansted ogsaa fuldkommen rigtigt antydede, er det netop, hvad vor Historie lærer os, at her i Danmark dør og henfryser og bortblæser hurtigt alt, hvad der ikke maaler fyrretyve Tommer over Brystet og tyve mellem Ørene. Jeg giver Pastor Hansted fuldstændig Ret i, at vi Stakler egentlig lever paa Bondens Naade ... det har jeg selv altid haft en levende Fornemmelse af."

Der opstod ogsaa efter hendes Ord et Øjebliks forlegen Tavshed. Man var ikke ganske klar over, hvad der skulde optages som Alvor, og hvad som Ironi.

Kun Doktoren mærkede et Uvejr i Luften og fandt det raadeligst at bryde af, mens Legen endnu var god.

„Tør jeg saa bede Dem tage til Takke, mine Damer og Herrer."

Man rejste sig og bød hinanden Velbekomme.

Ogsaa Frøken Ragnhild og Emanuel mødtes og gav hinanden Haanden.

„Min oprigtige Kompliment, Hr. Pastor!“ sagde hun. „Det maa jeg lade Dem ... De har virkelig uddannet Dem til en slagfærdig Debattør!“

VII.

Inde i den salonmæssige Dagligstue var der rundt om paa Smaaborde og Konsoller hensat tændte Lamper, ialt en seks-syv Stykker, der alle var dækkede af mørktbrogede Skærme. Herved kom Rummet til at hvile i en behagelig Halvskumring, ret egnet for fredelig Hvile i de store fløjelsbetrukne Lænestole, hvoraf Stuens Bohave væsentlig bestod.

Mellem to Vinduer stod en Fløjdør aaben ud til en glasdækket Veranda, egentlig en hel lille Vinterhave, fuld af Palmer og højstammede Planter, hvor en rød Ampel hang ned fra Loftet og lyste som en opgaaende Maane mellem blomstrende Grene og olieblanke Blade. Herfra var der aabent ud til den noget lavere liggende Have. Man kunde fra Stuen se en Græsplæne med en Stenvase, nogle Rosenbusketter, et Kaprifolielysthus og et

Par høje Poppeltræer, alt badet i Sommernattens højtidsfuldt blege Skær.

„Nu er De nok saa skikkelig at spille lidt for os, Frøken Tønnesen," sagde Doktoren. „Jeg antager, vi alle er enige om, at Sindene kan trænge til at dysses lidt i Ro."

„Hjærtelig gærne!" svarede Frøken Ragnhild. ... „Naar jeg blot kunde huske noget!" tilføjede hun lidt efter henne ved Klaveret, hvor hun paa Virtuosmanér stod og bøjede sine sammenfoldede Hænder for at gøre Fingrene smidige.

Emanuel havde anbragt sig i en stor Armstol i Nærheden af Verandaen. Han var ikke rigtig velfornøjet med, at der skulde musiceres. Han var endnu for opfyldt af Samtalen ved Bordet og havde helst set, at man havde fortsat Diskussionen.

Imidlertid havde ogsaa de andre taget Plads rundt om i Stuen og gjort sig det mageligt i de brede Stole. Kun Onkel Joachim var forbleven inde i Spisestuen, hvor man en Tid hørte ham give sit Hjærte Luft for Søsteren . . . indtil Fru Hassing, da Frøken Ragnhild anslog sin første Akkord, gik hen og aabnede Døren og med et „Tys" bragte ham til Tavshed.

Frøken Ragnhild begyndte sit Spil med et Par kraftige Løb op og ned ad Klaveret ligesom

for at rense Luften i Stuen. Saa sad hun et Øjeblik ubevægelig, med bægge Hænder i Skødet, under en Stilhed, hvori man syntes allerede at høre Musiken klinge fra det fjerne.

Henne i den mørkeste Krog af Stuen havde den unge Frøken Gerda forputtet sig.

Der var i Aftenens Løb foregaaet en paafaldende Forandring med den før saa muntre unge Pige; hun var bleven mærkelig stille, næsten højtidelig. For Fætterens Galanterier havde hun under Maaltidet vist sig mere og mere udeltagende, hvorimod hun med stedse større Opmærksomhed havde set og hørt paa Emanuel, naar han talte.

Ogsaa nu sad hun og stirrede ufravendt paa ham med store, undrende Øjne. Hun havde bøjet sig forover og støttede Albuerne paa sine Knæ. Et mørkerødt Skær fra en nærstaaende Lampe belyste hendes Ansigt og de foldede Hænder, hvorpaa hun hvilede sin Hage; Resten af hendes Skikkelse utydeliggjordes af Skyggen. I hvert af hendes Træk saa's Familieskabet med Fru Hassing; hun havde omtrent den samme madonnaagtige Ansigtsoval, Mundens og Hagens bløde Linjer røbede den samme sværmeriske Hengivelsestrang; men Næsen var kraftigere, Kindens Runding fastere, og der ulmede en Ild af vaagnende Lidenskab i

de store, fløjelsbrune Øjne, hvorover de mørke Bryn tegnede sig som et Par Vinger, der løfter sig til Flugt.

Da det første Musikstykke var til Ende, og mens der mellem Frøken Ragnhild og Doktoren veksledes nogle Bemærkninger om Komponisten, rejste hun sig fra Stolen og listede langs med Væggen hen til Fru Hassing, der sad i den modsatte Ende af Stuen.

„Tante," hviskede hun, idet hun bøjede sig helt ned over hende. „Er det virkelig sandt, at han er gift med en Bondepige?"

„Ja, mit Barn."

„Med en rigtig Bondepige?"

„Ja, mit Barn," gentog Fru Hassing og klappede hende paa Kinden.

Hun blev et Øjeblik staaende med Haanden oppe paa Ryggen af Tantens Stol og saa' mod Gulvet. Da Frøken Ragnhild i det samme begyndte et nyt Musikstykke, listede hun sig tilbage den samme Vej, hun var kommen, og satte sig igen til at stirre over paa Emanuel.

I nogen Afstand fra hende sad Fætteren, der hele Tiden gjorde sig Umage for ved Tegn at tiltrække sig hendes Opmærksomhed. Men hun lod, som om hun ikke saa' det; og da han en Gang

i Utaalmodighed vilde forsøge paa at naa hende med en langskaftet Fjerkost, som han havde fundet i sin Nærhed, tilkastede hun ham et saa lynende Blik, at han af Betuttelse nær var vippet ned af Stolen.

Emanuel havde i Begyndelsen ikke synderlig Opmærksomhed tilovers for Musiken. Det første Stykke havde ogsaa været en moderne, sværtopfattelig Komposition, der i hans Øre lød aldeles som en Kattekoncert. Han havde lænet sig tilbage i Stolen og hengivet sig til sine egne Betragtninger. Hans Blik var gledet rundt i Stuen, hen over Væggenes Billeder og de hvide Statuetter paa Hjørnepiedestalerne . . . og alt imens havde en tung Døsighed sænket sig over ham. Det var allerede bleven langt over hans sædvanlige Sengetid, og Værelsets Tusmørke, Dagens mange nye Indtryk, Slappelsen efter den megen aandelige Anspændelse, maaske ogsaa Virkningen af Aftensbordets Vin gjorde ham snart saa mat og tung, at han ligefrem maatte kæmpe med Søvnen.

Men efterhaanden begyndte han at lytte. Kendte Toner naaede hans Øre ... brusende, højtidelige Harmonier, der kom til ham som fra en anden, fjern Verden. Han vidste i Begyndelsen slet ikke, hvortil han skulde henføre dem, og forstod ligesaa lidt

den stærke Sindsbevægelse, hvori de satte ham, den Blanding af Vemod og Jubel, der fik hans Hjærte til at banke. Da genkendte han Chopins Sørgemarsch, hans Søsters Yndlingsstykke, som han i sine Ungdomsdage saa ofte havde hørt hende spille i Mørkningstimerne derhjemme, ... og i det samme var det, som om Omgivelserne forvandlede sig for ham. Det var ikke længer Doktor Hassings Dagligstue men hans eget Barndomshjem, hvori han befandt sig; det var hans egen Søster Betty, der sad derhenne paa Taburetten mellem Klaverets to tændte Lys, ... ja selv den Duft af Heliotropaande, der nu og da strøg ind i Stuen ude fra Verandaen eller fra Haven, syntes ham at tilhøre Ungdomstiden i hans Faders Hus. Indbildningen blev tilsidst saa levende hos ham, at han ikke kunde blive den kvit; det var, som om Musiken magtstjal hans Tanke og Vilje. Han følte sig fangen under en Fortryllelse, som han ikke formaaede at blive Herre over.

Saasnart Musikstykket var til Ende, rejste han sig. Han vilde hjem.

Temmelig hovedkulds tog han Afsked med hver især af Selskabet, takkede Vært og Værtinde og var faa Øjeblikke efter ude paa Vejen.

Men heller ikke herude hævedes straks For-

tryllelsen, skønt han under Gangen stødte sin Egekæp saa haardt mod Jorden, at dens Jærnsko slog Gnister af Vejens Sten. Det blege, højtidelige Sommernatslandskab under den vatrede Himmel og med Landevejens sorte, cypresagtige Poppeltræer virkede i Begyndelsen paa ham som en Levendegørelse af Frøken Ragnhilds Musik. Tonerne blev ved at forfølge ham hen ad den bugtede Vej, og han blev ikke rigtig sig selv, før han naaede over Sognegrænsen og saa' de hjemlige Bakkers mørke og tunge Masser tegne sig højt mod Horisonten.

Imidlertid havde han inde i Doktorens Dagligstue været Emnet for en livlig Underholdning. Onkel Joachim var kommen til Stede og havde faaet Lov til frit at udtale sig, — hvad han i rigeste Maal benyttede sig af. Fru Hassing til Gengæld lovpriste Emanuel, og selv Doktoren maatte indrømme, at han „virkelig var et meget ejendommeligt og langtfra ubegavet Menneske".

Frøken Gerda havde straks efter Emanuels Bortgang sagt Godnat og var gaaet i Seng.

Frøken Ragnhild forholdt sig stadig temmelig tavs; men hun havde nu heller ikke særlig Grund til at være tilfreds med denne Aften. Det var virkelig sandt, hvad hun i sin Samtale med Emanuel havde

ytret, at hun i syv Aar havde længtes efter den Dag, da hun kunde komme til at overraske ham herude; . . . og Udsigten til at faa dette Ønske opfyldt havde bidraget ikke uvæsentligt til, at hun havde overvundet sin Skræk for Landlivet og modtaget Fru Hassings Indbydelse.

Det var ikke lutter Nysgerrighed, der havde drevet hende herud. Hun havde, siden hun for syv Aar tilbage tog Afsked med daværende Kapellan Hansted, baaret paa en Slags Skamfølelse, som hun vilde befri sig for. Det var ret hurtigt efter deres Adskillelse gaaet op for hende, at den Interesse, hun havde næret for ham, ikke bundede i en saa ublandet Venskabsfølelse, som hun selv havde troet, men at der virkelig ved Samlivet med ham var gaaet et nordisk køligt Pust af Kærlighed hen over hendes Sjæl; og hun havde siden ofte følt sig nedværdiget ved Erindringen derom. Der var noget uudholdeligt ydmygende for hende i, at hun havde kunnet give, om saa blot en lille Flig af sit Hjærte bort til En, der havde giftet sig med en Bondepige; og hun havde ikke rigtig kunnet faa Ro i sit Sind, før hun havde ydet sig selv Oprejsning ved en Gang igen at føle hele sin Overlegenhed overfor ham; . . . men i denne

Henseende havde Mødet med Emanuel ingenlunde givet hende den forventede Tilfredsstillelse.

VIII.

I Vejlby Præstegaard havde Emanuels Bortebliven ikke vakt nogen Forundring; ved hans sene Hjemkomst spurgte Hansine ham ikke en Gang om, hvem han havde besøgt. Hun var vant til, at han lod sig holde fast af de Venner, hos hvem han tilfældigt faldt ind, og at han i Samtalens Løb ganske glemte baade Tid og Sted.

Først den næste Morgen fortalte Emanuel hende, hvor han havde været, og hvem han havde truffet, ... og dermed havde han helst villet skrive den hele Historie i Glemmebogen. Han var vaagnet med en Fornemmelse af daarlig Samvittighed, og jo flere af Aftenens Begivenheder der dukkede op i hans Erindring, des mere ærgrede han sig over sig selv, over hvad han kaldte sit dumme og skabagtige Overmod.

„Der kan man dog virkelig se, hvor forgiftet Luften maa være mellem saadanne Mennesker," tænkte han. „Efter otte Aars Forløb

kan man ikke stikke Næsen ind i den uden straks at tabe Herredømmet over sig selv og forfalde til Unatur."

Han tog den Lære af, hvad der var sket, at han fremtidigt skulde vare sig bedre; og i det hele blev Besøget hos Doktor Hassings ingenlunde uden Indflydelse paa ham. Det bragte ham endelig ud over den Slappelsestilstand, som saa længe havde nedtrykt ham, ... gav ham aandelig Svingkraft til at komme over det døde Punkt, hvorpaa han siden Guttens Død havde befundet sig. Han følte sig atter fuldkommen glad og lykkelig i sit Hjem, gik hver Morgen syngende ud i sin Stald og var utrættelig i at give Hansine halvt humoristiske Skildringer af Doktorens Hus og Familje, ikke mindst af Onkel Joachim. Han fortalte om Stuernes Udstyrelse, gav nøjagtige Beskrivelser af Aftensbordets Dækning og de forskellige Retters Udseende; og skønt Hansine langtfra bad ham derom og altid under hans Fortællen iagttog ham temmelig skarpt, som om hun ikke rigtig havde Tillid til hans Munterhed, kom han idelig tilbage til Samtalen ved Aftensbordet og de forskellige Personers Udtalelser.

Om Søndagen prækede han — næsten uden Forberedelse — med al sin gamle Kraft og Varme. Dagens Tekst var Evangelisten Marcus' Berettelse om Kristus,

der bespiser Folket i Ørkenen med fem Brød og nogle smaa Fisk. Efter sin Sædvane anskueliggjorde han først selve Begivenheden for sine Tilhørere, udmalede poetisk Ørkenens højtidsfulde Stilhed, dens evigblaa Himmel og det forrevne Klippelandskab, hvorpaa Solen fra Morgen til Aften kastede sine brændende Straaler.

Derpaa fortsatte han i forandret Tone:

„Og saa er der detteherre med de fem Brød og de smaa Fisk, som saa mange Tvivlere faar i den gale Hals. „Nej ved I hvad," siger de, „at mætte fire tusende Mennesker med en saa smal Kost og endda faa fem fulde Kurve tilovers, det er jo den rene Galmandssnak. Det er noget, I kan bilde Bønder ind; men kom ikke med det til os!" ... Ja, saadan siger disse stakkels Mennesker, som ikke kender og ikke vil anerkende anden Slags Sult end den, der faar Maverne til at knurre. Men vi, som véd, hvad det vil sige, at Aanden hungrer, og at Sjælen tørster — ikke sandt? — aa, vi forstaar det altsammen saa godt. Vi har alle kendt disse svage, modløse Øjeblikke, da vi synes, at alt bliver stenet Ørken omkring os; og vi skimter ingen læskende Kilde, og vi tror, at ikke alle Jordens og Himlens Skatte vil kunne stille vor Sjæls Hunger. ... Og saa sker der en skøn Dag en lillebitte Be-

givenhed, eller vi hører et lille godt Ord, som Vorherre har lagt sin Velsignelse i, og straks grønnes igen alt for vore Øjne, og vort Hjærte ... aa, det fyldes og næsten sprænges af Haab og Fryd, saa vi selv kan dele ud deraf med bægge Hænder! Ja, Venner, slige Svaghedsøjeblikke kender vi allesammen, ikke sandt? Men det gælder da blot om at holde ud, om ikke at opgive sit Haab og sin Tro. Og naar jeg nu skal sige min Mening, saa synes det mig, at der gaar en saadan Slappelsens Tid hen over hele det danske Folk for Øjeblikket. Overalt hører man modløse Stemmer sige: Hvad kan det altsammen nytte? Vi kæmper for Sandhed og Retfærdighed her paa Jorden, men vi ser blot Løgnen og Vilkaarligheden trives bedre og bedre omkring os. Vi har ladet os lokke ud i en uvejsom Ørken, som vi aldrig kommer igennem og aldrig kan frugtbargøre. Lad os give Afkald, lad os vende tilbage til Ægypternes Trælleaag og til deres Kødgryder. Og Fristeren, der altid følger Tvivlen i Hælene som dens Skygge, han svarer med sin blide, kælne Slangehvisken: Ja, knæl blot ned, og jeg vil give dig al Jordens Herlighed! ..... Nej, nej!" brød han ud med forstærket Stemme, idet hans Kinder med ét blussede. „Vi giver ikke tabt! Vi stoler paa den Gud, der strøede Manna for Jøderne og

mættede Ørkenens fire tusinde Mand med sin Velsignelse. Ogsaa vi er Guds udvalgte Folk, som han har benaadet og gjort til sit Redskab, og vi vil takke og lovsynge ham derfor. Ja, bort med al Svaghed, bort med al Tvivl, og lad os folde vore Hænder og synge med Salmisten:

I Jesu Navn syng Jesu Pris
I Ørken og i Paradis,
Alt, hvad som Tunge har og Røst,
Alt, hvad som Hjærte har i Bryst.
Halleluja for Herrens Ord
I Himlen hist og her paa Jord!
Halleluja, stig op, stig ned
For Jesus i al Evighed.

Efter Gudstjenesten samledes Folk som sædvanlig udenfor Kirkedøren for at tage ham i Haanden og takke ham for hans Tale. Men der var ogsaa adskillige, der denne Dag gik bort i Vrede, fordi de mente, at hans sidste Ord havde været møntet paa Væver Hansen og de andre Talsmænd for den forandrede politiske Taktik ... og der var i den sidste Tid bleven bestandig flere, der følte deres Ære krænket ved mindste Modsigelse paa dette Punkt.

Emanuel selv mærkede dog intet til denne

Misfornøjelse og havde ikke længe følt sig saa glad og frimodig.

Om Eftermiddagen foreslog han hjemme i Præstegaarden, at de alle — ogsaa Abelone, Niels og Søren Røgter — skulde køre en Tur i det smukke Vejr og spise Mellemmad et eller andet Sted i det Grønne. Den store Fjedervogn med de to Agesæder og et Agebræt blev trukket frem i Gaarden og vadsket ren, Madkurven blev pakket, og Hansine og Børnene pyntet i deres allerbedste Stads. Det sidste skete efter Emanuels udtrykkelige Ønske, „fordi vi virkelig ogsaa en Gang maa vise, at vi har pæne Klæder"; og da han saa' Hansine i sort Silkeforklæde og med den lille perlestukne Hue, som havde hørt til hendes Brylupsdragt, tog han hende med bægge Hænder om Livet og udbrød:

„Jeg tør vædde ti mod én paa, at der findes ikke kønnere Præstekone i hele Danmarks Kongerige!"

Da Klokken blev fire, gik han selv over i Stalden for at lægge Seletøjet paa Hestene. Men han havde næppe faaet Grimerne af dem, før Sigrid kom styrtende ind til ham i al sin Puds — med Øjnene ude af Hovedet og saa stakaandet af Sindsbevægelse, at hun næsten ikke kunde tale.

„Fa'er!“ raabte hun. „Der er kommen to ... to fine, fine Damer ... aa, du skulde bare se dem! De gik lige ind i Stuen!“

Emanuel var nær brudt ud i en Forbandelse. Han forstod straks, at det maatte være Frøken Tønnesen og en anden af Damerne fra Doktor Hassings Hus.

„Er Mo'er inde i Stuen?“ spurgte han.

„Ja hun er. Aa, Fa'er, du skulde bare se ... du skulde bare se! ...“

„Aa, staa dog ikke og skab dig saadan,“ afbrød han hende saa vredt, at Barnet — der havde staaet og hoppet og klappet i Hænderne af Henrykkelse — blev blodrød i Hovedet og listede skamfuld bort.

Emanuel gav sig med Forsæt god Tid til at fuldføre Arbejdet med Hestene ... men hans Hjærte bankede uroligt. Hans Tanker galdt dog ikke saa meget de to fremmede Damer som Hansine. Hvad vilde hun tænke om dette Besøg? Og hvorledes mon hun havde modtaget de Fremmede?

Nu kom ogsaa Abelone stormløbende over Gaardspladsen paa sine Trætøfler og stak hele sin Overkrop ind over Stalddørens underste Lem:

„Er Emanuel her? ... Du maa endelig komme ind straks; der er kommen to Damer — —“

„Herregud! Hvor ofte skal jeg dog høre det!“ afbrød han hende utaalmodigt. „Jeg véd det jo godt! Sigrid har jo fortalt mig det.“

Hun saa' forbavset paa ham; hun var ikke vant til, at han tiltalte hende i en saadan Tone.

„Det kunde en anden jo ikke vide. For Resten var det Hansine, der sagde, at jeg skulde løbe herover.“

Hun vendte sig fornærmet og skyndte sig klaprende tilbage over Gaardspladsen.

IX.

Inde i Stuen sad imidlertid Frøken Ragnhild paa en af Straastolene henne ved Bordet og bestræbte sig for at vedligeholde en Samtale med Hansine, der havde taget Plads i sin Armstol henne ved Kakkelovnen, og som med sin sædvanlige Mangel paa Elskværdighed overfor Fremmede gjorde sig ringe Umage for at skjule sin Forbavselse over dette Besøg.

Paa Bænken henne under Vinduet bagved Bordet sad Søren Røgter og krøb sammen i sin just ikke klædelige Festdragt — en gammel blaa

Vadmelsfrakke med hvide Sømme og et brandgult Halstørklæde — mens han med vidtopspærrede Øjne stirrede paa Frøken Ragnhild og hendes Ledsagerske, den unge Frøken Gerda.

Frøken Ragnhild bar en sort Perlepelerine over en Spaserekjole af graatærnet Silke og sort „Capothat" med en høj, spidst opløbende Sløjfe. Frøken Gerda havde den samme hvide Kjole paa og samme lyseblaa Hat, som hun havde baaret forleden ved Emanuels Besøg hos Doktor Hassings.

Hun sad med Hænderne i Skødet paa Kanten af sin Stol, og baade hendes Stilling, hendes blussende Kinder og det Blik, hvormed hun saa' sig omkring i den store, tomme Stue eller betragtede Hansine og hendes Bondedragt, røbede en stærk Betagethed. Hun havde ikke ladet Frøken Ragnhild i Fred, før hun fik Lov til at tage med hende herhen, og paa hele Vejen fra Kyndløse havde hun været ganske febrilsk af forventningsfuld Spænding.

Men da Døren nu aabnedes og Emanuel traadte ind, kom der næsten maabende Udtryk i hendes Ansigt. Hun havde af Doktor Hassing hørt om den fantastiske Kittel-Dragt, hvormed han plejede at færdes i Hjemmet, og da han nu viste sig i ganske den samme lysegraa, langskødede Multums-

frakke og tæt tilknappede Klædesvest, som hun havde set ham med forleden, blev hun højlig skuffet.

„Ja, her ser De mig igen, Hr. Pastor!“ udbrød Frøken Ragnhild og rejste sig. „Det er rigtignok at falde med Døren ind i Huset til Folk; men Deres Hustru var saa venlig at sige, at det var de saa vant til her, saa jeg haaber, vi kommer ikke til Forstyrrelse .... Ja, De husker vel nok min lille Veninde, Hr. Pastor,“ tilføjede hun og vendte sig mod Frøken Gerda, der ligeledes havde rejst sig straks ved hans Indtrædelse.

Emanuel hilste tavs paa dem bægge og bad dem med en Haandbevægelse at tage Plads igen, hvorefter han selv satte sig hen paa Bænken bag den øverste Bordende.

„De har haft en lang Vej at gaa,“ sagde han efter nogle Øjeblikkes Tavshed.

„Aa, ikke saa lang, som De vistnok mener,“ lo Frøken Ragnhild. „At gaa lige fra Kyndløse hertil vilde ganske sikkert have oversteget mine Kræfter; men saa galt er det heller ikke. Doktor Hassing skulde i Sygebesøg et Sted her i Nærheden, og saa kunde jeg ikke modstaa Fristelsen til at benytte Lejligheden og gøre Dem“ — hun gjorde her en lille Bøjning baade hen imod Han-

sine og Emanuel — „og mit gamle Ungdomshjem et Besøg. Vi kørte med Doktoren til noget, der hed „Aasen“ — saa vidt jeg husker — og dér skal vi træffe ham igen. Det er vist mindst en halv Times Vej herfra, og jeg er saamænd ganske stolt af at have gaaet saa langt lige i Solheden.“

„Ja, det er virkelig temmelig varmt i Dag.“

Hun gav sig til at tale om Egnen og om de nye Ting, hun havde set paa Vejen herhen. Hun syntes, at alting var blevet saa forandret, siden hun havde boet her; navnlig havde Byens Udseende overrasket hende. „Her er virkelig blevet langt hyggeligere,“ sagde hun; og Emanuel forklarede, at det kom af de mange, i sin Tid afbrændte Haver, der i de forløbne Aar var vokset op igen og havde faaet store Træer.

Hansine blandede sig ikke i Samtalen, og Emanuel gjorde sig heller ikke nogen Umage for at drage hende ind i den. Han undgik tværtimod hele Tiden at se paa hende og vendte for det meste Ansigtet hen imod Vinduerne og Haven. Han forstod ikke selv, hvad det var, der saa stærkt trykkede ham ved dette Besøg, eller hvorfor han uafbrudt følte Hansines Blik vandre forskende frem og tilbage mellem ham og de to Damer. Han havde jo dog ikke skjult noget for hende; han havde jo

hver eneste Dag fortalt hende om alt, hvad der hin Aften var passeret. Og hvad havde der vel ogsaa været at gøre en Hemmelighed af?

„Ja ogsaa her i Præstegaarden er der jo sket en Del Forandring," sagde han, da han lagde Mærke til, at Frøken Ragnhild saa' sig interesseret omkring i Stuen. „Det er næppe en Forandring efter Deres Smag . . . men enhver har jo sin."

„Ja, dér gør De nu mig lidt Uret, Hr. Pastor! Denne Stue f. Eks. synes jeg overordentlig godt om. Den er aparte, men den tiltaler mig. Der er noget stilfuldt og personligt over den, . . . jeg sad saamænd netop og beundrede den. De har virkelig her gjort det Kunststykke at faa meget ud af lidt."

Skønt Emanuel godt forstod, at hendes Ord ikke var andet end Høfligheds-Talemaader, var han hende i dette Øjeblik taknemmelig for dem for Hansines Skyld. Han ledte dog straks Samtalen hen paa andre Emner.

Imidlertid sad Frøken Gerda og blev mere og mere skuffet i sine Forventninger. Der stod i Dag slet ikke den profetiske Lysglans om Emanuels Skikkelse, som havde betaget hende forleden ved Doktor Hassings Aftensbord. Hun følte sig næsten lidt uhyggelig tilmode i dette store, umøblerede

Rum, der mindede hende om en tom Lade; hun fornam al Slags Kriblen rundt omkring paa Kroppen ved Synet af Søren Røgter og generedes ogsaa af Hansine, der flere Gange saa' hen paa hende med et ejendommelig iagttagende Blik.

Efterhaanden oplivedes hun dog lidt ved at lægge rigtig Mærke til den lille Sigrid, der stod henne hos Hansine i en lyserød Bomuldskjole, med et sort Baand om sit gulbrune, oljede Haar, og med Hoved og Arme lagt ned i Moderens Skød. Hver Gang hun opdagede, at Frøken Gerda saa' paa hende, gemte hun sit Ansigt; men straks efter kiggede atter et stort, mørkeblaat, spejdende Øje op over hendes solbrunede Arm, og saasnart hun troede sig ubemærket, løftede hun sig op paa Taaspidserne og hviskede noget til Moderen.

Hansine nikkede adspredt og strøg hende samtidigt kærtegnende over Haaret — med en moderlig Ømhed, som hun sjælden lagde for Dagen overfor sine Børn.

Samtalen henne ved Bordet truede hvert Øjeblik med at gaa istaa, skønt Frøken Ragnhild udfoldede al sin Veltalenhed. Det var ikke Emanuel muligt at holde sine Tanker samlede. Hansines fuldkomne Tavshed gjorde ham stadig mere nervøs. Han følte, at hun bebrejdede ham noget,

men vidste ikke hvad. Desuden generedes han lidt af Søren Røgters Nærværelse. Søren havde altid haft sine slemme Uvaner, som man paa Grund af hans mange gode Egenskaber havde baaret over med; men det forekom Emanuel, at han aldrig i den Grad havde spyttet og harket og lugtet af gammel Skraatobak som netop i Dag.

„Skal vi ikke gaa ud i Haven?“ spurgte han med ét og rejste sig. Og med et lidt tvungent Smil tilføjede han: „Vi kan rigtignok ikke fremvise en saadan Mønsterpark, som Deres Faders i sin Tid var, Frøken Tønnesen, . . . men lidt Kølighed kan vi i hvert Fald finde derude.“

„Ja, det kan jo være prægtigt!“

De rejste sig alle; Hansine dog først, efter at Emanuel havde spurgt hende, om hun ikke fulgte med. Kun Søren Røgter blev siddende og slugte med sine opspærrede Øjne skiftevis den ene og den anden af Damerne, indtil den sidste Snip af deres Kjoler forsvandt ud af Havedøren.

I det samme stak Abelone Hovedet ind ad Køkkendøren, bag hvilken hun havde staaet og luret.

„Er de gaaet?“

Søren nikkede tavs og blinkede betydningsfuldt ud imod Haven, hvorefter Abelone kom helt frem og gik hen til Vinduet for at kigge ud.

„Naa, dér gaar de jo! . . . Om jeg kan begribe, hvad Emanuel vil ha'e med saadan no'en Rendetøse at bestille. De ser jo ikke anderledes ud end som et Par Skøjer."

Hendes Forargelse lød ikke rigtig ægte. Men Abelone var i det hele bleven „noget underlig i Ho'det" i den sidste Tid, og Søren saa' paa hende med et dybt medlidende Blik. Det var nemlig en offentlig Hemmelighed, at hun led af ulykkelig Kærlighed til Gaardskarlen Niels, der af en eller anden ubegribelig Grund pludselig var bleven ufølsom for hendes modne Skønhed.

X.

Det første Indtryk af Vejlby Præstegaardshave var ikke lige tiltalende for alle. Emanuel havde Ret i, at der ikke var bleven synderligt tilbage af den herregaardsmæssige Park, som Provst Tønnesen havde efterladt ham. De i sin Tid saa velplejede Hækker havde bredt vilde Skud til alle Sider, Græsplænerne var groet ud over Gangene, og midt i disse blomstrede her og der Løvetand og Sandurt. Busketterne var efterhaanden bleven uigen-

nemtrængelige Vildnis, hvori flere forskellige Slags Sangfugle havde bygget Reder; og inde under de store Træer laa nedblæste Grene og halvraadne Stærekasser. „Millionpræstens“ Stolthed, den kinesiske Træbro, var nu ikke stort andet end en Samling møre Planker. Kun Havens tre—fire store Stenvaser havde trodset Aarenes Indvirkning og hævede sig over Ødelæggelsens Værk som Urner paa en Kirkegaard.

Frøken Ragnhild og Emanuel, som var kommen til at gaa et Stykke forud for de andre, fulgtes gennem den tætte Hasselgang og kom herfra ud i den brede, aabne Kastanieallé, der dannede Havens Afslutning ud imod Markerne.

Det var den samme Vej, de i sin Tid daglig havde spaseret sammen under livlige Debatter, og Emanuel blev pludselig uimodstaaelig betaget af igen at gaa ene med hende paa disse øde, tavse Stier, af atter at høre den hemmelighedsfulde Hvisken, der frembringes af en Dames Klæder under Gangen, og fornemme den Anelse af Violduft, som ogsaa i sin Tid altid sporedes i hendes Nærhed. Han gik — ligesom den Gang — en Smule foroverbøjet, med Armene lagt korsvis bag paa Ryggen, og saa' mod Jorden; hvorimod Frøken Ragnhild lod Blikket flakke frit omkring, mens hun med sin venstre

Haand holdt op i sin kortslæbede Kjole, saa man bagfra akkurat kunde se den pibede Kant af et stivet Skørt og Hælene af et Par Laksko.

Hun var vedvarende lutter Smil og naturlig Elskværdighed og lignede slet ikke sig selv fra forleden. Det Indblik i Præstegaardens Familieliv, som de faa Minutters Ophold i Storstuen havde forskaffet hende, havde ikke alene givet hendes Selvfølelse fuld Oprejsning for Fortidens Ydmygelser; hun begyndte endog at føle lidt af sin tidligere, søsterlige Medfølelse for ham, af sin gamle Trang til at vinde hans Fortrolighed for at kunne adsprede og opmuntre ham lidt.

Imidlertid var de andre standset henne ved en solbeskinnet Græsplæne i den forreste Del af Haven. Hansine havde forsøgt at indlede en Samtale med Frøken Gerda; men efter at de havde vekslet nogle Ord aldeles uden at kunne forstaa hinanden, havde den unge Pige i sin Raadvildhed givet sig til at lege med den lille Sigrid. De to løb nu ude i Solskinnet paa Græsplænen og legede Tagfat, mens Hansine sad paa en Bænk henne i Skyggen af en Hæk, hvorfra hun opmærksomt iagttog den unge Pige under Legen, betragtede hendes Dragt, hendes glade Smil, hendes lette Bevægelser og smukke, hvide Tænder.

Efter nogen Tids Forløb vaktes hun op af sine Tanker ved Lyden af Stemmer, der nærmede sig. Det var Frøken Ragnhild og Emanuel, der kom tilbage ad den lukkede Hasselallé, som løb lige bag hende.

„— — Vi ses vel omtrent en Gang hver fjortende Dag," hørte hun Frøken Ragnhild sige. „Og i Reglen spiller vi da lidt firhændigt sammen. Men naturligvis, vi passiarer ogsaa ... undertiden ogsaa om Dem, saadan som jeg vist har fortalt Dem. Jeg har altid kunnet mærke, at Deres Søster hænger ved Dem med en sjælden Kærlighed. Hun har tidt selv talt om, hvor ofte hun savner Dem, og hvor meget hun længes efter igen at se Dem."

„Ja saa, har Betty talt om det."

„Ja, det er jo dog egentlig saa naturligt; hun har jo slet ikke set Dem i disse mange Aar. De skulde virkelig en Gang tage ind til Byen og gøre hende et Besøg. Hun trænger til Opmuntring, Stakkel. Hun føler sig saa ene, siden hun — som De jo véd — havde den Sorg at miste sit eneste Barn. Det var virkelig et haardt Slag for hende. Hun er jo endnu ung og trænger til Nogen eller Noget, der kan fylde Tilværelsen for hende; ... og det kan jo ikke nægtes, at Generalkonsulen i den Henseende har sine Svagheder; han er jo

desuden nu næsten en gammel Mand og i det hele temmelig aflægs — —"

Stemmerne blev her uhørlige for Hansine. Hun gav sig atter til at se ud paa de to Unge, der nu havde lejret sig lige over for hinanden midt i det høje Græs.

Et Øjeblik efter kom Sigrid styrtende hen imod hende med Kinder og Øjne, der straalede af Begejstring.

„Mór," raabte hun. „Véd du, hvad hun siger? Hun siger, at hun har en stor Dukke, som kan sove ligesom et rigtigt Menneske, og en Dukkestue med rigtige Stole og Borde og et Køkken. Og véd du, hvad hun siger? Der hører ogsaa en Dam til, siger hun, med Ænder paa og en Baad. Tror du, det er sandt, Mo'er?"

„Kommer du saa, Sigrid?" kaldte Frøken Gerda ude fra Plænen.

Uden at vente paa Moderens Svar løb Barnet tilbage til den unge Pige og kastede sig i Kaadhed lige ned i hendes Skød.

I det samme hørtes Stemmerne igen at nærme sig gennem Hasselalléen. Det var denne Gang Emanuels Ord, Hansine først kunde opfatte.

„— — Lad saa endelig være, at der i og for sig ikke er noget meget ondt i den Maade at

leve paa, saa maa De dog indrømme, at alene Hensynet til de mindre velstillede Medmennesker bør afholde Folk fra at forfalde til en Luksusudfoldelse som f. Eks. min Svogers. Synet af en saadan Forfinelse gør Fattigdommens Byrde dobbelt tung for dem, der maa lide og stride Aaret igennem for at skaffe sig det tørre Brød; det avler Bitterhed, Misundelse og onde Instinkter — —"

„Nej, nej, jeg tror ikke en Smule paa, hvad De dér siger. Jeg kommer til at tænke paa en Scene, som jeg en Gang tilfældigt var Vidne til paa en stor Arbejdsplads, hvor en Mængde, sikkert ikke særdeles velstillede Folk gik og slæbte midt i Solheden med tunge Grusvogne, Sten og den Slags Ting. Netop som jeg kom forbi ude paa Vejen, gik to nydeligt klædte unge Piger, rimeligvis Arbejdsherrens Døtre, leende og snakkende over Pladsen ... rigtig et Par „unyttige" Væsner, saadan som vor lille Frøken Gerda her. Jeg saa', hvordan alle de sværtede Arbejdere løftede Hovederne og stirrede efter dem; men jeg forsikrer Dem, ikke i et eneste Ansigt kunde jeg spore mindste Misfornøjelse. Tværtimod, det var tydeligt, at Synet af de to smukke, glade, fuglefri Skabninger oplivede dem midt i deres trælsomme Arbejde; de blev ved at se efter dem med det næsten ømme Blik, hvor-

med vi alle kan følge et Par Svaler, der stryger os muntert forbi paa Landevejen. Saadanne Folk føler meget godt, at de er skabte af et ganske andet Stof end deres Arbejdsherres unge Døtre; og naar de ikke netop opagiteres dertil, tænker de lige saa lidt paa at beklage sig derover, som det falder noget fornuftigt Menneske ind for Alvor at nære bitre og misundelige Følelser overfor Svalerne, fordi Vorherre har skabt dem med et Par lette Vinger, og os med to tunge Spasereben. Har jeg ikke Ret?"

Emanuel tog ivrigt til Genmæle; men de var nu kommen saa langt bort, at Hansine ikke kunde høre hans Ord.

Lidt efter kom de frem ovre paa den anden Side af Plænen, og da de fik Øje paa hende, nærmede de sig over Græsset.

„Naa, dér sidder De, Frue!" sagde Frøken Ragnhild. „Deres Mand og jeg har været frygtelig oppe at skændes. Pastor Hansted og jeg bliver nu aldrig enige om nogen Ting."

Hun tog Plads ved Siden af hende paa Bænken; og uden at give hende Tid til at svare, begyndte hun med stor Hastighed at tale om Haven, om dens Skyggefuldhed og morsomme urskovsagtige Karakter. Lidt efter rejste hun sig.

„Naa, det er nok Tid at komme afsted. Vi

maa se at komme tilbage med Doktor Hassing, og han venter næppe paa os .... Gerda!" kaldte hun ud imod Græsplænen. „Skal vi saa sige Farvel!"

Hun begyndte at tage Afsked.

Da hun rakte Emanuel Haanden til Farvel, sagde han:

„Nej, jeg følger et Stykke med Dem. Jeg skal vise Dem en Sti, som sparer Dem omtrent den halve Vej."

„Naa, det var jo prægtigt!"

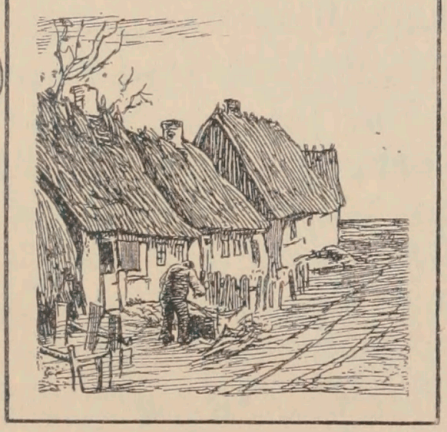
Nogle Øjeblikke efter var de borte, og Hansine gik ind.

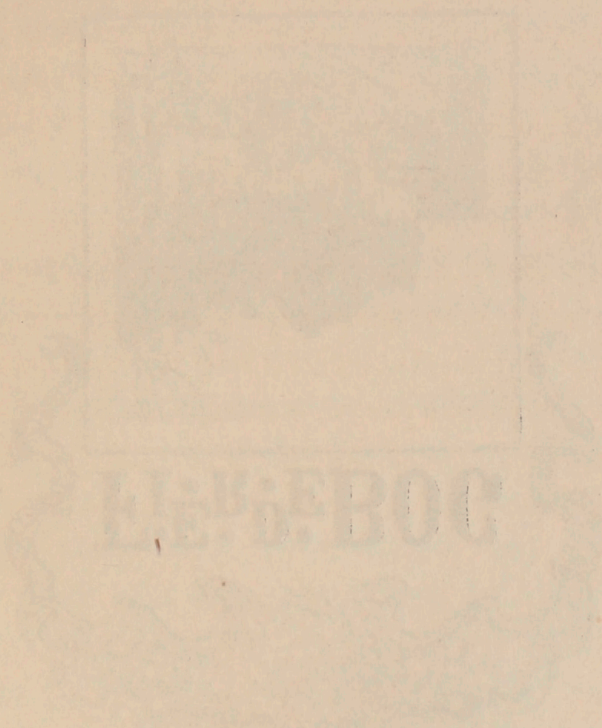
Ved Havegærdet standsede hun og saa' ud mod Markerne, hvor de Fremmede fjernede sig ad Stien gennem det høje Korn.

„Mo'r!" sagde Sigrid, som holdt hende i Haanden .... „Mo'r!" gentog Barnet og rykkede hende i Skørtet. „Ved du, hvad hun sagde? Hun sagde, at jeg skulde komme og besøge hende i Kø'-ham, saa skulde jeg faa den store Dukke, sa'e hun."

Hansine hørte hende ikke. Hun fulgte med Øjnene Emanuel, der gik derude mellem de to Damer og talte med ungdommeligt livlige Haandbevægelser, mens han hvert Øjeblik standsede og pegede rundt i Landskabet.

FIERDE BOG

LIBRARY

I.

Rughøsten var begyndt i Regn, og det saa' ud til, at den ogsaa skulde ende i Regn. Hver Morgen steg Solen op i klar Himmel men bebudede falskelig en herlig Dag. Ikke saa saare havde Bønderne kørt deres Høstvogne ud i Markerne og faaet bundet det første Læs, før mægtige Dommedagsskyer skød sig op over Horisonten, og Dagen igennem faldt der stride Byger af Regn og ærtestore Hagl, mens man næsten uafbrudt hørte Tordenen rulle et eller andet Sted i det Fjerne.

En Eftermiddagsstund i disse Dage laa Præstegaardskarlen Niels paa Ryggen over sin Seng, med opknappede Klæder og med den ene Haand mageligt lagt under Hovedet. Han havde tilbragt et Par Timers Tid i denne Stilling og efter Sædvane fyldt sit lille, studerekammeragtige Værelse med en uigennemskuelig Tobaksdamp; og skønt det allerede var langt over Middags-Hviletiden, tænkte han

ikke paa at rejse sig. Han var ganske fortabt i sin Yndlingsbeskæftigelse: at fantasere over Fremtiden. Han saa' for sig en stor Stue, hvor alle fire Vægge fra Loft til Gulv var dækkede med Reoler fulde af prægtigt indbundne Bøger ... en Stue med to høje Vinduer og et tykt Tæppe over hele Gulvet, ganske ligesom i Studereværelset ovre hos den lærde Præst i Kyndløse, hvor han en Gang havde været for at hente sin Daabsattest. Midt paa Gulvet stod et stort, firkantet Bord, dækket med et grønt Klæde og overfyldt med tykke Folianter; i et Hjørne stod en Jordglobus af Størrelse som et Vognhjul. Gardinerne for Vinduerne var tiltrukne; en Lampe brændte paa Bordet, og ved dettes ene Ende sad han selv, med Haanden under Kinden, i en stor Lænestol, med Slobrok og smukt broderede Tøfler, og læste i en meget gammel, græsk Bog. Det var dyb Nat, og alt var stille omkring ham; kun Uglerne tudede nu og da over Husets Tag. Henne paa Reolen stod hans egne Værker i Pragtbind. Der var baade Opbyggelsesbøger i sort og med Guldsnit, lærde Skrifter og store, samfundsrevsende Skuespil og Romaner af den Slags, som de norske Digtere skrev. — —

Han blev revet ud af sine Drømmerier ved at høre klaprende Trætøffeltrin ude i Gaarden og

derefter en langtrukken, skiftevis pibende og skrigende Lyd. Det var Abelone, der var henne at hente Vand ved Posten.

Han laa stille og smilte hen for sig .... Han hvilede rolig i Følelsen af, at han lykkelig havde frelst sig ud af den Fristelse, hvori Abelones Skikkelse en Tid havde sat ham. Det havde langtfra været let for ham at give Afkald paa hende, skønt hun var en Pige ganske uden Midler. Men han havde klarlig indset, at om han gav efter for sin Svaghed, vilde han rimeligvis aldrig naa ud over sin forsmædelige Stilling som „Gaardskarlen Niels". Han maatte være fri og uafhængig eller i hvert Fald gøre et ganske andet Gifte, om han skulde naa det Maal, han havde sat sig: at gøre Navnet N. Damgaard berømt over det hele Land. Og han havde i Forvejen Hindringer nok at overvinde. Havde han f. Eks. ikke heddet Niels, men derimod noget som Fritjof eller Arne eller Bjørnstjerne, vilde Navnet sikkert anderledes let have indprentet sig i Folks Hukommelse.

Han kunde derfor blive ganske kold af Angst, naar han tænkte paa, hvor ofte det havde været lige nær ved at gaa galt med Abelone. Men nu havde han endelig ganske vundet Sejr over sig selv. Han var bleven blind for de anglende Øjekast,

hun sendte efter ham overalt, og nøjedes med at ligge her i Middagsstunden over sin Sengedyne og høre efter hendes klaprende Trin ude i Gaarden, naar hun hentede Vand ved Posten. Han forestillede sig da levende hendes stærke Skikkelse med de blanke, røde Kinder og den høje Barm: og idet han lukkede Øjnene, fornam han i Tankerne hendes Kys og Lykken ved hendes Favntag —.

Han fo'r op og knappede hastigt Klæderne om sig. Han havde atter hørt Trin ude i Gaarden, men denne Gang stærke, tunge Træskotrin . . . Emanuels.

Han listede sig til at kigge ud bag sit Vindus hvide Forhængsstykke og saa' sin Husbond komme med hastige Skridt og rynkede Bryn henne fra den lille Laage ved den ene Gavl af Stuehuset. Han blev hed om Ørene; midt i Gaarden laa Seletøjet og røbede, at han endnu ikke var kommen ud i Pløjemarken . . . . og Emanuel var i den sidste Tid bleven saa urimelig, havde faaet saa besynderlige Indfald, at man ofte ikke kunde kende ham igen.

Heldigvis saa' han denne Gang hverken til højre eller venstre men forsvandt straks op ad Forstuetrappen.

Niels smilte lettet, strakte derpaa med en minutlang Gaben sin plumpe Krop og gik ud i Stalden.

II.

Da Emanuel — i Hosesokker — kom ind i Stuen og fik Øje paa Hansine, der sad i sin Armstol, med et Lerfad i Skødet, og bælgede Ærter, forvandledes som ved et Ryk det ophidsede Udtryk i hans Ansigt.

„Naa, her sidder du, min Ven!“ sagde han og nikkede til hende med et Smil, hvorpaa han strax gik ind i Sovekammeret.

Lidt efter kom han ud derfra i sin graa Frakke og med Blanklædersstøvler, i Færd med at binde det rødbrogede Halstørklæde, som han altid bar i Stedet for Flip.

„Skal du bort?“ spurgte Hansine.

„Ja, jeg bliver desværre nødt til det. Jeg maa ud til Mosekærshusene. Der er igen noget Vrøvl med, at Folkene derude ikke vil tage Arbejde. Og nu, netop i Høstens Tid, gaar saadan noget dog virkelig ikke an.“

Han vilde til at gaa ud af Døren, da Hansine sagde:

„Det er sandt ... lad mig ikke glemme at sige dig, at Unge Rasmus Jørgen var herinde i Formiddags, da du var i Marken. Jeg skulde sige til dig, at han maatte endelig have det Læs Byghalm, du havde laant af ham en Gang sidste Vinter. Han kunde ikke længer undvære det, sagde han."

Emanuel stod med Haanden paa Dørlaasen og blev mere og mere rød i Ansigtet.

„Et Læs Byghalm, siger du?"

„Ja, du havde nok lovet ham det i Foraaret," vedblev Hansine. „Men nu maatte han endelig have det, ellers blev han selv nødt til at købe."

„Men Byghalm paa denne Tid af Aaret ... hvor i Alverden skulde jeg skaffe det fra? Det sagde du vel ogsaa til ham?"

„Nej, jeg sagde blot, at jeg skulde nok bringe dig Beskeden."

„Men jeg forstaar det slet ikke," udbrød Emanuel, idet han slap Døren og begyndte at gaa frem og tilbage over Gulvet. „Det ligner slet ikke Unge Rasmus Jørgen. Du maa jo paa en eller anden Maade have fornærmet ham, Hansine, saa han er kommen til at sige det i Vrede ... Det er dog ogsaa underligt af dig, at du ikke kan vænne

dig til at tage lidt venligt imod Folk. Det er blevet til en hel sygelig Særhed hos dig. Den ene efter den anden af vore Venner støder du for Hovedet; og det er altid mig, der senere maa gøre din Uret god igen. Det bliver jeg virkelig tilsidst ked af. Gud véd, hvor — —"

Han standsede ved pludselig at opdage Sigrid, der sad paa en Skammel henne under et af Vinduerne, ivrig beskæftiget med at sy farvede Sting paa en Klud.

„Naa, det nytter jo ikke at snakke om det," sluttede han halvhøjt og forlod Stuen, idet han temmelig haardt slog Døren i efter sig.

Efter et Par Minutters Forløb kom han tilbage, gik hen til Hansine og lagde Hænderne om hendes Hoved.

„Tilgiv mig!" sagde han. „Jeg mente ikke, hvad jeg sagde, jeg talte i Overilelse. Du maa ikke være vred paa mig. Vil du love mig det? .... Men jeg har haft saa megen Fortrædelighed i Dag," vedblev han, og begyndte igen at vandre frem og tilbage over det store Gulv. „Du kan tænke dig, jeg kommer ud i Lavlodden nu efter Middag, og saa er Rugen dér endnu ikke sat i Hov, skønt jeg udtrykkelig sagde til Niels i Morges, at han maatte gøre det straks. Nu er den natur-

ligvis pjaskvaad i Toppen efter Regnen i Formiddags — alting svømmer jo i Vand derude; det er dog virkelig for galt, ikke sandt? Det kan ikke længer blive ved at gaa med Niels' Sløseri; jeg maa en Gang ved Lejlighed tale alvorligt med ham! Jeg tror, det er hans Avisskriveri, som gør ham saa forstyrret i Ho'det. Han er nok ogsaa begyndt at besøge Maren Smeds Bønnemøder, efter hvad man har sagt mig. Maren synes jo i det hele at have faaet en svær Søgning i den sidste Tid; jeg hører snart om den ene, snart om den anden, som har været derude. Men det er sikkert Væveren, der staar bag ved det Hele. Jeg véd ikke, hvad det er for en Sammensværgelse, han søger at faa lavet i Stand; men jeg er overbevist om, at det ogsaa er ham, der er Ophavsmanden til de ondskabsfulde Rygter om Sogneraadsformanden, som jeg talte til dig om forleden; jeg husker nu, at han allerede en Gang i Foraaret ymtede noget til mig om, at der skulde bestaa et utilladeligt Forhold mellem Sogneraadsformanden og den store Sidse. Men der maa snart sættes en alvorlig Stopper for alt det Uvæsen her i Menigheden. Vi drukner jo ellers tilsidst i Kævl! . . . Naa, jeg maa se at komme afsted."

Han nikkede atter, baade til Hansine og til Sigrid, og gik ud af Stuen.

Der havde i Hansines mørkladne Ansigt, hvis alvorlige Linjer de sidst forløbne Par Uger yderligere havde uddybet, ikke rørt sig en Trækning. Hun var begyndt at blive vant baade til Emanuels pludselige Vredesudbrud og til hans hurtigt paafølgende Fortrydelse af sin Overilelse, . . . og hun mente ret vel at kende Grunden til hans pirrelige Sindsstemning.

I lang Tid efter Emanuels Bortgang var der fuldkomment stille i Stuen. Ved Siden af Hansine sov den lille Dagny i sin blomsterbemalede Trævugge, og henne under Vinduet sad Sigrid stadig ganske optaget af sit Sytøj. Egentlig sad hun her i Skammekrog, fordi hun igen var kommen hjem fra sin Leg ved Gadekæret med tilsølede Klæder; og da Hansine bebrejdede hende det, havde hun brugt et stygt Ord, som hun paastod at have lært af Hjulmandens Drenge. Det var Emanuel selv, der havde paabudt, at hun til Straf skulde holdes hjemme hele Eftermiddagen; og han havde sagt til Hansine, at det vist i det hele var bedst for Fremtiden at holde et lidt mere vaagent Øje med, hvem der var hendes Legekammerater.

Pludselig sænkede Barnet sit Sytøj i Skødet,

lagde Hovedet paa Siden og gav sig til i dyb Tankefuldhed at stirre op mod Loftet. Efter nogen Tids Forløb rejste hun sig og gik hen og lagde sig op ad Moderen.

„Mo'er," sagde hun sagte. „Kan du huske hende den fine Dame, som var her den Dag, . . . hende, som legede med mig ude i Haven?"

„Det kan jeg vel nok, mit Barn. Du har jo talt om hende saa ofte."

„Jamen, kan du huske, Mo'er, at hun sagde, jeg skulde komme ind til Kø'ham, saa skulde jeg faa den store Dukke, sa'e hun. Jeg maatte gærne være inde hos hende altid . . . og jeg maatte ogsaa faa Dukkestuen, sa'e hun."

„Det gjorde hun vist ikke. Dér siger du vist igen noget, der ikke er rigtig sandt, Sigrid," sagde Hansine og saa' irettesættende paa hende.

Barnet blev rød i Kinderne og sænkede Blikket mod Gulvet.

„Det er ikke for det . . . du kunde maaske have godt af at komme lidt bort," vedblev Hansine lidt efter. „Saa lærte du da ikke saa mange slemme Ting og kunde komme til at passe lidt bedre paa dine Klæder."

Ved disse Moderens Ord, der pludselig bragte

hende Stuearresten i Erindring, blev Sigrid endnu mere rød og listede skamfuld tilbage til sin Skammel.

Og atter var der i lang Tid fuldkommen stille i Værelset. Der hørtes kun de summende Fluer, der fo'r op og ned bag Ruderne, og Lyden af Abelones Skurevisk ude fra Køkkenet.

„Mo'er," sagde saa igen Sigrid med ganske sagte Stemme. „Naar jeg nu aldrig mere griser min Kjole til og ikke mere siger stygge Ord, maa jeg saa komme til Kø'ham."

Hansine kunde ikke lade være at smile lidt.

„Vil du da saa gærne ind til den Dame i København, Sigrid?"

„Ja, det vil jeg rigtignok; hun var da pæn. Synes du ikke ogsaa, Mo'er?"

„Jo, det gør jeg. Men hvordan tror du, at du kan komme saadanne Steder. Du saa' jo nok, hvor fine de to Damer var, og saadan er de allesammen derinde i København . . . Børnene ogsaa, kan du tro. Saa maatte du da først blive lige saa pæn som de andre; ellers vilde vist Ingen have med dig at bestille."

„Jamen, kan jeg da ogsaa blive en fin Dame, Mo'er?" spurgte Sigrid med store Øjne.

Hansine svarede ikke straks.

„Aa, ja; det kunde jo nok være," sagde hun saa og faldt hen i Tanker.

III.

Imidlertid var Emanuel naaet et godt Stykke ud imod Mosekærshusene.

I den Trang til Ensomhed, der bestandig var bleven stærkere hos ham i den sidste Tid, havde han forladt Sognevejen og gik snart ovenpaa, snart langs med Markskellene, idet han omhyggelig undgik at komme i Nærheden af de smaa Flokke Høstarbejdere, som han saa' hist og her paa Agrene.

Det var for Tiden heller ikke opmuntrende at træffe sammen med Egnens Befolkning. Det gamle Fjendskab mellem Skibberupperne og Vejlbybønderne, som den fælles politiske Kamp i nogle Aar havde dæmpet, var efter dennes uheldige Udfald blusset op paa ny, endog med forøget Styrke; og Emanuel havde ved flere Lejligheder forgæves søgt at mægle imellem dem. Det var de stridbare Skibberuppere, der havde begyndt Tvisten ved at paastaa, at Vejlbyfolkene havde tilegnet

sig en altfor stor Indflydelse paa alle Menighedens Anliggender, og det var ogsaa hovedsagelig fra dem, at der stadig rettedes nærgaaende Angreb paa Sogneraadsformanden for at faa ham fortrængt fra hans Magtstilling.

Men desuden var der en anden Grund til, at Emanuel i denne Tid helst søgte bort fra de brede Veje. Han vilde ikke løbe den Risiko igen at støde paa Frøken Ragnhild. Han følte, at han maaske allerede havde indladt sig vel meget med hende og med det Selskab, hvortil hun hørte; og han troede at vide, at hun endnu befandt sig her paa Egnen. I hvert Fald havde han for ikke mange Dage siden hørt Folk tale om, at de havde set hende køre omkring sammen med Doktor Hassing, naar denne var ude i Sygebesøg.

Efter godt en halv Times Gang naaede han ud til de saakaldte „Rævebakker", en Samling vortelignende Højder, hvorfra Landet sænkede sig ned imod Mosedraget. Han standsede her et Øjeblik og saa' over mod Kyndløse-Vesterby-Sognets idylliske Smaaskove og mange spredt liggende Huse, hvis Mure i Dag syntes dobbelt rene og hvide mod den mørke Regnhimmel. Ogsaa selve den store Kyndløse By med dens gamle Rundkirke og mange høje Poppeltræer kunde han skimte

trods den tykke Luft . . . ligeledes den slangebugtede Vej, hvor han hin Aften havde vandret sammen med Frøken Ragnhild, den bratte Bakke, paa hvis Top han var standset for at pege ud over Solnedgangslandskabet, . . . ja selv Doktor Hassings Villa syntes han tilsidst at se ganske tydeligt i Nærheden af Kirken, fornemt indesluttet i sin store Have.

Han tog pludselig Blikket til sig og steg ned imod Mosen.

Lige neden under ham, paa bægge Sider af et lille, halvt udtørret Bækkeløb, laa Mosekærshusene — en Samling ynkelige Lerhytter, der i deres Affældighed støttede sig til hinanden, som om de i Forening stod og grundede over deres Skæbne. Pladsen omkring Husene var en trøsteløs Mødding af gammel Halm, Potteskaar og visne Kartoffeltoppe, hvorimellem nogle pjaltede, barhovedede Børn løb og legede.

Emanuel faldt altid hen i tungsindige Betragtninger ved Synet af al denne Elendighed. Trods alt, hvad han selv og Menigheden havde ofret for at afhjælpe Nøden her, var der endnu ikke et Hus uden Klude i Stedet for Ruder, eller uden store Huller i Taget. Og — hvad værre var — efter syv Aars Opofrelser og Anstrengelser havde endnu

ikke en eneste af disse Lerhulers ulykkelige Beboere røbet blot mindste Tegn til vaagnende Følelse af sin Menneskeværdighed . . . Tværtimod, der klagedes bestandig mere og mere over Mosekærsfolkenes natlige Rapserier fra Kartoffelkuler og Blegepladser, og ofte kunde hverken gode Ord eller høj Betaling faa dem til at tage Arbejde hos Bønderne.

Han styrede ned imod et af de yderste Huse — en udbuget, bagerovnlignende Rønne med smaabitte Vinduer og et ganske mosgrønt Tag, ved hvis Gavl en høj, kroget Oldingeskikkelse stod med en Økse og pindede Skovkvas.

Idet han nærmede sig, fór en lille, fed Køter — en sortspættet Pølse paa fire smaa Fødder — lige i Benene paa ham, og som besat af Arrigskab vedblev den under en hæs, næsten uhørlig Gøen at trille sig foran ham og vise Tænder, saa Emanuel, der aldrig kunde bringe over sit Hjærte at slaa et Dyr, ikke kunde komme frem for den.

Skønt den Gamle henne ved Huggeblokken meget godt havde set ham og umuligt kunde undgaa at lægge Mærke til Køteren, kaldte han den dog ikke til sig og lod sig overhovedet ikke forstyrre i sit Arbejde.

„Er det din Hund, Ole Søren?“ raabte tilsidst Emanuel i en temmelig opbragt Tone.

„Næ,“ brummede den Gamle uden at se op. „Jeg er selv Hund!“

I det samme viste en højtfrugtsommelig Kone sig i Hyttens Dør. Men ikke saa saare havde hun faaet Øje paa Emanuel, før hun fór ind igen. Og pludselig blev der Travlhed inde i Stuen; der hørtes ivrig Hvisken, blandet med Lyden af klirrende Husgeraad. Samtidigt saaes der opskræmte Skikkelser ogsaa i de andre Hyttedøre, og uredte Hoveder, der kiggede ud bag ved Gavlene.

Emanuel befriede sig endelig fra det rasende Dyr og fulgte efter Konen ind i Huset.

Allerede ude i den lille Forstue, hvor han maatte gaa helt krumbøjet for ikke at støde Hovedet mod det spindelvævsbehængte Loft, sporede han en stærk Spiritusstank tillige med Duften af Kaffe og Menneskeuddunstninger. Han bankede paa en halvt aaben Dør og kom ind i en kælderagtig, halvmørk Stue med to brede Halmsenge, et Klapbord, en Kistebænk og et Par mønjerøde Stole.

Det var Svend Øls og Per Brændevins Hjem, han traadte ind i.

Skønt den første af dem var gift og havde

flere Børn, mens den anden var Ungkarl, havde de to uadskillelige Venner levet her mange Aar i samme Stue og ved samme Bord, . . . ja efter en udbredt Mening gik Fællesskabet imellem dem endnu langt videre og havde sat sine tydelige Mærker paa et Par af Ægteparrets mange Børn.

Svend Øls lille flenskallede Skikkelse, med de fede Lemmer og den nævestore Knude over det ene Øje, rejste sig besværligt fra Kistebænken, da Emanuel traadte ind. Med Hovedet lagt paa Siden, og idet han holdt den højre Underarm trykket stivt ind mod Brystet, gik han smilende hen og bød velkommen. Samtidigt sneg Konen sig ud bag Emanuels Ryg, som om hun generede sig ved sin Frugtsommelighed.

„Det var dog en dejlig Overraskelse," sagde han og rakte ham sin snavsede Haand. „Det havde vi jo dog aldrig ventet, at Hr. Pastoren . . . at Emanuel, vilde jeg sige . . . skulde gøre os en Besøgelse i Dag. Men det kommer just rigtig tilpas for os; vi trænger allesammen til et godt Trøstens Ord i denne Tid, hvor Vorherre har hjemsøgt os med Svagheder af alle Slags — —"

Han blev afbrudt af Emanuel, der havde taget Plads paa en af de røde Stole ved Bordet og slaaet Benene overkors.

„Hør, lad os tale et Ord sammen i Alvorlighed, Svend! Hvad er nu det for noget, jeg igen hører om dig og Per. I vil ikke tage Arbejde, siger man! . . . Hvad skal nu de Kunster til? Kan I dog ikke snart begynde at vise jer lidt skikkelige, saa vi ikke skal have alle de mange Spektakler med jer. Vi har jo dog ikke gjort jer andet end godt, skulde jeg tro, . . . saa det var vel ikke for meget, om I en Gang gjorde lidt Gengæld. Synes du dog ikke selv det?“

Svend Øl, der atter havde indtaget sin Plads paa Kistebænken, satte et ynkeligt Ansigt op og saa' ned mod Gulvet.

„Saa sandt jeg sidder her en Synder for Gud . . . . der er ingen, der heller end jeg vil baade slide og slæbe,“ sagde han, mens han med den venstre Haand gned sig forsigtigt over den højre Underarm, hvilken han stadig holdt stift ind mod Kroppen, som om han bar den i et usynligt Bind. „Men hvad skal en stakkels Krøvling gøre, naar Gægten ta'er ham, saa man maa ligge og skrige og jamre sig den hele Nat værre end en Basselkvind'. De . . . du, mener jeg . . . du kan tro, det er en Ynk for en stakkels Mand, som har Kone og Børn at forsørge — —“

„Aa, saa meget slemt er det nok heller ikke,

Svend," afbrød Emanuel ham igen og saa' denne Gang paa ham med et fast Blik. „Du kunde jo da forleden være med til Slagsmaal ovre i Vejrby Kro, . . . ja, det har man altsammen fortalt mig. Per var jo ogsaa med. Hvor er han henne nu?"

Svend Øl, hvem Emanuels ualmindelig bestemte Tone øjensynlig begyndte at gøre tvivlraadig, lod Blikket glide hen paa den ene af de to brede Halmsenge, der stod ved Siden af hinanden langs den ene Væg. Her laa Per Brændevin paa Ryggen under et smudsigt Dynevaar og sov. Man kunde ikke se andet af ham end et stort, sammenklistret Haar og et blegt, fladt Ansigt, hvori der sad nedtrykket en lille blank, mørkeblaa Næse, der ganske lignede en overmoden Blomme.

„Hvad betyder det?" spurgte Emanuel; han begyndte at føle sig lidt uhyggelig tilmode i Stuens Stank og Halvmørke. „Er Per maaske ogsaa syg?"

„Ja, han har det saa slemme med Hovedværk . . . og med Kolden. Den kommer over ham, uden at han véd et Ord af det at sige. Li'esom han allerbedst sidder, ta'er hans Tænder til at klapre i hans Mund, og han ryster og bævrer over hele Skroget . . . det er ligefrem fælt at se paa."

Men Emanuel lod sig ikke længer føre bag Lyset. Han var i den sidste Tid bleven aarvaagen indtil Mistænksomhed, og han saa' hurtigt, at det ikke var nogen Feberpatient men en døddrukken Mand, der laa derhenne under Dynevaaret og forgæves søgte at overvinde Søvnen og løfte Øjelaagene.

Og med ét blev han saa oprørt over al denne Nedværdigelse, al denne Løgn og Forstillelse, alt dette Smuds og denne Stank, at han maatte give sit Hjærte Luft.

Han rejste sig op og satte Stolen haardt mod Lergulvet.

„Hør, nu vil jeg sige jer noget bægge to! . . . I skal tage jer i Agt! Ogsaa vor Langmodighed har en Grænse, og dersom I bliver ved at misbruge vor Gavmildhed og vor Overbærenhed, saadan som I har gjort det i den sidste Tid, saa er det forbi imellem os. Saa maa det offentlige Fattigvæsen tage sig af jer . . . vi vil ikke have mere med jer at bestille. Har du nu hørt det?“

Det sledske Udtryk i Svends fede Ansigt var pludselig blevet forvandlet; det var første Gang, Emanuel talte til ham i et saa myndigt Sprog. Den store, røde Pandeknude trak sig dybere ned

over Øjet, og hans tykke Mund bredte sig i et ondskabsfuldt Smil.

„Aa, saa slemt gaar det vel heller ikke til," sagde han, mens han — ligesom af gammel Vane — blev ved at gnide sig over Armen. „I véd vist nok, hvortil I kan bruge vos Fattigfolk."

„Hvad skal det sige? . . . Hvad mener du med det?" spurgte Emanuel studsende.

„Hvad jeg mener? . . . Aa, saa meget taabelig er jeg da heller ikke, at jeg ikke véd, hvordan det gaar med Folk, der kommer paa Fattigkassen. De maa nok undvære deres Stemmeret, har jeg hørt sige, . . . og det forholder sig vist rigtig nok."

„Det gør det; . . . men hvad mener du med det?"

„Jeg mener barestens, at I kan vist nok lide at faa fat i vores Stemmer, . . . ellers gik I vel ikke og kisselinkede saa meget for vos, tænker jeg. I véd vist nok, at paa Valgdagen gælder en Fattigmand lige saa meget som en Lensbaron! . . . Jo, jo, den har I regnet godt nok ud!"

Emanuel stod maalløs.

Dette var altsaa disse Menneskers Opfattelse af Menighedens store Velgørenhedsværk! Paa saa elendige Skabninger havde den bortødslet sine

Kærlighedsgærninger, for saadanne Slyngler havde han selv ofret sin Velstand, saa han mangen Gang var nær ved at lide Nød!

Han var bleven ganske bleg af Harme. Han kunde stadig ikke tale; Ordene kvaltes i hans Strube.

Da tog han med ét sin Hat og fór ud af Stuen. Bort, bort! skreg det inden i ham. Han kunde ikke længer udholde disse elendige Menneskekryb; . . . han maatte bort fra al denne Dyriskhed, fra alt dette Smuds, der var ved at kvæle ham! . . .

IV.

Han var dog ikke kommen langt, før han begyndte at sagtne sin Gang; og da han ved at følge den sædvanlige Mosekærssti var naaet op paa Højden, standsede han, aftog Hatten og lagde Haanden paa sin endnu brændende og bankende Pande.

„Dømmer ikke, saa skulle og I ikke dømmes," mumlede han hen for sig. „Fordømmer ikke, saa skulle I ikke fordømmes. Hvi ser du Skæven i din Broders Øje, men Bjælken i dit eget bliver du ikke vaer."

Han burde ikke have glemt disse sin Herres Ord, sagde han bebrejdende til sig selv, — tog Haanden ned fra Panden og fortsatte langsomt sin Gang med Hatten paa Ryggen.

Skulde han ikke vende tilbage? Han havde ikke handlet, som det sømmede sig den, der ydmygt vil vandre i Mesterens Fodspor. Var det ikke paa Tide at faa Bugt med den Hovmodsdjævel, der i den sidste Tid havde forfulgt ham og kastet ham Sand i Øjnene, saa han kun saa' Mørke og Trøstesløshed omkring sig?

. . . Han var i det sidste Par Uger bleven saa nervøs, at han nu fór sammen ved pludselig at se et Menneske dukke op paa Stien et Stykke foran ham; og hans Uro blev ikke formindsket, da han i den duvnakkede og unaturligt langbenede Skikkelse genkendte Væver Hansen.

Emanuel satte igen sin Hat paa Hovedet og forstærkede lidt sine Skridt. Han havde altid næret nogen Mistillid til Væveren, hvis sære og indesluttede Væsen var saa vidt forskelligt fra hans egen aabne og ligefremme Natur. Men særlig i den sidste Tid havde han følt sig utryg, saasnart Væver Hansen viste sig. Han havde paa Fornemmelsen, at denne Mand udspionerede ham, og

kunde ikke komme under Vejr med, hvad det var for et Formaal, han gik og skjulte for ham.

De hilste paa hinanden med et tavst Haandtryk og blev staaende hver paa sin Side af Stien.

„Naa, hvordan gaar det? Der er vel ikke hændt noget Nyt?“ spurgte Emanuel adspredt.

„Aa, et og andet sker der jo altid,“ svarede Væveren; han stod med sine store, blodrøde Hænder samlede foran Brystet og havde stukket Fingerspidserne ind mellem Frakkeærmet og sine sorte Voksdugsmanchetter, mens han saa' ud over Markerne. „Men det er desværre ikke altid af det bedste.“

Emanuel kunde høre paa hans Tone, at han havde en Jobspost at meddele.

„Ja saa,“ sagde han.

„Jeg kan for Resten godt følge med dig et Stykke Vej tilbage, om du synes,“ vedblev Væveren. „Jeg har ikke saa travlt i Dag.“

„Nu ja — lad os saa gaa da!“

De gik en Stund i Tavshed.

„Det havde jeg saamænd ellers ikke ventet, at jeg skulde træffe dig saa langt fra Hjemmet, Emanuel. Jeg saa' nyssens Kyndløse-Doktorens Vogn age op ad Vejlby til, ... og jeg véd ikke af, at der er nogen Sygdom der.“

Emanuel svarede ikke. Det var langtfra første Gang, han maatte høre Spydigheder af sine Venner paa Grund af sit Besøg hos Doktor Hassing. Desuden havde Væverens Ord fyldt ham med en ny Uro. Kunde det være muligt, at Doktorens havde villet gøre ham et Genbesøg?

Væveren gav sig til at tale om de stadig slettere Høstudsigter, om Rugen, der paa de lavere Jorder allerede var begyndt at blive sort i Toppen, og om de store Tab, Bønderne overalt i Landet vilde lide, i Fald Vorherre ikke var naadig og gav østlig Vind.

Emanuel hørte ikke efter ham; han kendte Væverens uendelige Omsvøb og vidste, at han maatte væbne sig med Taalmodighed.

Hans Tanker gik imidlertid deres egne Veje. Han kom til at mindes, hvad han for en Timestid siden havde tænkt paa, da han oppe fra Rævebakkerne mismodigt betragtede Mosekærshusenes dybe Elendighed; . . . her ved hans Side gik et Menneske, der virkelig havde hævet sig op af Fornedrelsens Sump. Væveren var barnefødt i Mosekærshusene; hans Fader havde været Svinerøgter paa Herregaarden Tryggerløse i Vesterbysognet, og selv havde han som Barn vogtet Gaardens Faar ude i en øde Hedelod. Han havde

altid været meget ordknap, naar Talen faldt paa hans Ungdom; men saa meget mente man dog med Bestemthed at vide, at han en Gang som Dreng havde været Vidne til, hvorledes Herremanden havde gennempryglet Faderen med sin Stok; og man antog, at denne Oplevelse ikke havde været uden Betydning for hans senere Udvikling.

Emanuel følte i dette Øjeblik et Stik i Hjærtet ved at tænke paa, at det var en Voldshandling og ingen Kærlighedsgærning, som dette Fattigbarn skyldte sin aandelige Oprejsning.

Han blev revet ud af sine Tanker ved, at Væveren pludselig standsede og sagde:

„Ja, for du véd vel, Emanuel, at han endelig har bekendt sin svare Synd? Gud se til ham i Miskundhed!“

„Hvad er det, du siger? Hvem har bekendt?“

„Sogneraadsformanden naturligvis. Hvem tænkte du ellers paa?“

„Hvad har Sogneraadsformanden bekendt? . . . Jeg forstaar ikke et Muk.“

„Han har omsider ydmyget sig for Vorherre og faaet sit Hjærte til at bekende, at han har levet i Uterlighed. Der er jo nok mange, som længe har haft en Mistanke derom; men man kunde jo næsten ikke tro det muligt, at en Mand,

der stod som politisk Fører for en kristelig Menighed, kunde saa rent glemme Skriftens Ord om Skørlevnerne og de Urene .... Saa var der nok nogle Stykker, som i Gaar gik til ham og i al kristelig Broderkærlighed foreholdt ham, at nu kunde det ikke gaa an længere . . . nu maatte han rense sig for de forfærdelige Beskyldninger, der var rejst imod ham. Han kunde jo ikke fragaa, at der efterhaanden var dukket flere Ting op, som ikke talte til Gunst for ham, og da han tilsidst mærkede, at den store Sidse ikke havde holdt saa ren en Mund, som han vistnok havde troet, saa maatte han jo gi'e sig over."

„Det er da ikke sandt?" udbrød Emanuel halvhøjt og støttede sig til sin Stok, som om Jorden pludselig var begyndt at vakle under ham.

„Ja, det maa du nok sige," svarede Væveren og saa' atter ud over Markerne. „Det er en Tildragelse, som kan give os alle noget alvorligt at tænke paa."

De fulgtes en Tid i Tavshed.

Derpaa begyndte Væveren at tale om, at det vistnok var bedst snarest muligt at faa Menighedsraadet sammenkaldt, for at Sagen kunde blive ordentlig drøftet. Det var vist noget, sagde han, som alle maatte være enige om, at en Mand, der havde forsyndet sig saa dybt, ikke kunde vedblive

at beklæde Vennekredsens højeste Tillidsposter; det galdt om ikke at tøve med at afvadske den Plet, som her var sat paa Menighedens Navn.

Emanuel, der paa Væverens Tone mente at kunne spore et skadefro Velbehag ved Tanken om Sogneraadsformandens Fald, kunde ikke lade være med at sige:

„Det er underligt at høre dig være saa ivrig i den Sag, Jens Hansen, al den Stund det dog nærmest skyldtes dig, at Hans Jensen i sin Tid kom frem paa Førstemandspladsen her i Menigheden. Jeg husker, at vi den Gang var mange, der havde vore Betænkeligheder derved . . . hans Fortid var jo langtfra dadelfri; men du holdt bestandig paa, at det skulde vi ikke bryde os om. Han var netop den rette Mand, sagde du; og dermed lod vi os berolige. Er der her gjort nogen Fejl, saa er det derfor nærmest dig, der bærer Skylden for den.“

Væverens skæve Mund trak sig op mod Øret.

„Ja, det fragaar jeg saamænd ikke, at jeg holdt paa Hans Jensen; . . . og det mener jeg for Resten endnu, at for den Politik, der den Gang skulde føres, var han kanske netop den rette Mand. Til at køre i Grøften med er alle Kuske lige gode, plejer man jo at sige! . . . Men nu er

det jo dog en anden Sag. Nu skulde vi gærne se at faa lettet os op af Grøften, mener jeg."

Der gik i dette Øjeblik et heftigt Ryk igennem Emanuel. De var under Samtalen naaet ud paa Sognevejen; og næppe et Bøsseskud borte kom en Vogn med skimlet Forspand og en Liberikusk paa Bukken kørende lige imod dem.

Han genkendte øjeblikkelig Doktor Hassings Ekvipage. Han syntes endog ganske tydeligt at se Frøken Ragnhilds lyse Hoved kigge frem bag Kuskens Ryg.

Han bestræbte sig af al Magt for at skjule sin Sindsbevægelse for Væveren og gav sig til at tale hen i Vejret om „dette Møde, som vi maa have . . . deri kan jeg give dig ganske Ret; et Møde af Menighedsraadet er naturligvis under disse Forhold nødvendigt."

Da Vognen kom nærmere, viste det sig, at han havde set fejl. Der var ikke andre paa det brede Kaleschesæde end Doktoren, der sad indhyllet i en Gummikappe og røg paa en Cigar.

Da Hassing opdagede Emanuel, raabte han til Kusken, og Vognen standsede.

„God Dag, god Dag, Hr. Pastor!" sagde han og stak sin behandskede Haand frem af Regnkappen. „Hvorledes har De det? Det er snart

længe, siden jeg har haft den Fornøjelse at se Dem . . . De lever naturligvis til op over bægge Øren i Rughøst, kan jeg tænke. Jeg vil haabe for Dem, at De kan svømme . . . for det er virkelig lidt fugtigt om Fødderne i denne Tid."

„Ja, det er . . . en ret vanskelig Høst," svarede Emanuel uden at se op paa ham. — „Doktoren kommer maaske fra Sygebesøg?"

„Ja, De har faaet et brækket Ben i Deres Nærhed. Det er en Karl hos en af Gaardmændene, der har faaet sin Fod ind i et Kotøjr . . . naa, det var kun et Par „Ankelben", som de siger herude paa Landet, saa det er ingen farlig Historie. Men lad mig nu ikke glemme det vigtigste! Jeg har en varm Hilsen til Dem fra Frøken Tønnesen, der rejste fra os for en Ugestid siden; hun bad mig udtrykkelig hilse Dem mange Gange, naar jeg traf Dem."

„Er Frøken Tønnesen rejst," udbrød Emanuel uvilkaarlig og saa' i det samme op.

„Ja, hun havde egentlig lovet os at blive længere. Men jeg tror, hun længtes efter Byluften ude paa Strandvejen. De véd, hun er ingen Ynder af at „komme paa Græs", som hun sagde. Hun blev dog akkurat længe nok til at kunne højtideligholde Deklarationen af en Forlovelse hjemme

hos os, nemlig mellem min Nevø og min Kones lille Niece . . . De husker nok det unge Par, De saa' hos os forleden. De er jo noget unge bægge to. Men Herregud! Vi bliver saamænd tidsnok gamle, ikke sandt?"

„Jo, ganske vist — det er netop — netop det særlige," sagde Emanuel uden selv at vide, hvad han mente.

„Naa, farvel, Hr. Pastor! Jeg ønsker Dem til Lykke, om De faar Rugen godt i Hus!"

Doktoren gav Kusken et Vink, og Vognen rullede atter afsted.

Henne ved Vejgrøften havde imidlertid Væverens rødkantede Øjne aarvaagent iagttaget de to Mænd; og da Doktoren var kørt, gik han en Tid tavs ved Siden af Emanuel og rømmede sig og smaasmilte.

„Det er jo egentlig paa en Maade en ret flink Mand, den Hassing — saadan af Anseelse," sagde han tilsidst.

„Aa ja."

„Man kan da derfor kun daarligt forstaa, at han er saa grumme forskrækkelig i sine politiske Anskuelser? Det er dog ret egentlig besynderligt."

„Jeg tror ikke, Doktor Hassing befatter sig med Politik."

„Nej; det var egentlig ogsaa saadan, jeg mente. Folk siger jo, at han bare lever for at nyde denne Verdens Glæder. Jeg har hørt snakkes om, hvordan det skal gaa til hjemme hos ham med Vellevnet og Forlystelser . . . rigtig saadan med de pirrende Sager. Og saa skal det nok ogsaa være saadan et slemme Letfærdighedens Sprog, der føres der i Huset — —"

Han afbrød sig selv, da hans stadig lige agtpaagivende Øjne saa', at Emanuel slet ikke længer hørte paa ham. Efter et Øjebliks Tavshed standsede han og tog Afsked i Jesu Navn.

Han gik tilbage den samme Vej, han var kommen, og forstærkede lidt efter lidt sine Skridt. Eftermiddagen var allerede langt fremskreden, og han havde endnu meget at skulle have udrettet i Dag. Det galdt om at benytte Tiden til Oparbejdelse af Stemningen, inden Menighedsraadet blev samlet.

For Resten nærede han ingen Bekymringer. Efter at han ved dette Møde med Emanuel havde faaet omtrentlig Vished for, hvad han allerede en Tid havde anet, — tvivlede han ikke længer om, at Folkesagens lange Fornedrelsestid her i Menigheden nu endelig stundede mod sin Afslutning.

V.

Emanuel gik langsomt mod Hjemmet.

Skyerne over hans Hoved havde trukket sig sammen. Uden at han mærkede det, begyndte der at falde en fin Regn.

Da han efter et Kvarterstids Forløb var naaet hjem og fra Forstuen hørte Hansines og Børnenes Stemmer inde fra Hallen, standsede han og stod et Øjeblik tvivlraadig. Saa vendte han sagte om og gik ind i sit halvtomme Kammer ovre paa den anden Side af Gangen.

Her satte han sig tungt ned i den støvede Voksdugssofa og lagde Hovedet i sine Hænder — forbavset og forfærdet over sig selv.

Han havde saa sikkert stolet paa, at den Kamp, han i de sidste Uger havde ført med sig selv, vilde være udstridt den Dag, da han fik at vide, at Frøken Ragnhild havde forladt Egnen, . . . ikke fordi han mente, at hun personlig ejede nogen som helst Magt over ham; men Bevidstheden om hendes Nærhed havde holdt ham i en uafbrudt, pinlig Uro. Han vidste aldrig, hvor eller hvornaar hun igen kunde dukke op og drage ham ind i den bedøvende Dunstkreds, som nu allerede et Par Gange havde gjort ham ør.

Og nu, da han endelig vidste hende borte, følte han sig grebet af en Tomhedsfornemmelse, fyldtes han af en Forladthedsfølelse, som han ikke kunde blive Herre over.

Han blev siddende i samme Stilling, med Ansigtet i sine Hænder, mens Skumringen blev tættere og tættere omkring ham. Og saa betaget var han af sig selv og af sit Hjærtes dumpe, urolige Slag, at han slet ikke hørte det, da Døren ude fra Gangen blev aabnet og Hansine kom ind.

„Sidder du der," sagde hun efter et Øjeblik at have staaet ubevægelig og betragtet hans sammenbøjede Skikkelse.

Han fór sammen og var lige ved at udstøde et Raab af Forfærdelse.

„Hvad er det? ... Er det dig?"

Hun stod lidt uden at svare.

„Søren fortalte, at du var kommen hjem," sagde hun derpaa. „Vi har søgt efter dig alle Vegne .... Hvorfor kommer du ikke ind til Nadvergrøden?"

Emanuels Øjne søgte at gennemtrænge Stuens Mørke for at komme til at skælne hendes Træk. Han havde for første Gang hørt hendes ellers saa faste Stemme svigte hende et Øjeblik.

„Jeg kommer straks," sagde han inde i Skægget.

Hun blev endnu en Tid staaende med Haanden paa Dørlaasen, som om hun ventede, at han havde mere at sige hende. Saa aabnede hun tøvende og gik langsomt ud.

Men da hun allerede var halvt ude af Døren, sagde hun — uden at vende sig om imod ham:

„Har du talt med Doktoren? Han har nok været her i Byen i Eftermiddag."

„Doktoren? . . . Ja, jeg har. Hvem har fortalt dig det?"

„Aa, det var blot noget, jeg tænkte mig," sagde hun og lukkede Døren stille i efter sig.

Emanuel rørte sig ikke; han var bleven bleg.

Efter en Stunds Forløb rejste han sig og gik et Par Gange uroligt frem og tilbage over Gulvet, hvorefter han stillede sig hen ved Vinduet og gav sig til at stirre ud i den mørke Have.

Han forstod, at Hansine anede alt, — og hans Hjærte blødte, idet han tænkte paa, hvor meget hun i Stilhed maatte have lidt i disse Dage.

Men nu maatte . . . nu skulde det ogsaa være forbi! Han følte, at dette vilde blive den sidste, afgørende Kamp med hans Blods ulyksalige Fædrenearv, den sidste Prøve paa hans Frigørelse. Og han skulde nok sejre.

VI.

Den næste Morgen kom en af Skibberupperne hjem fra et Besøg i Sandinge med den allarmerende Efterretning, at den gamle Højskoleforstander, der i længere Tid havde været svagelig, pludselig var bleven meget syg og ikke kunde leve. Faa Timer senere kom et Ilbud derovre fra med Meddelelse om, at han var død.

Med denne Mand forsvandt atter en af de ældste Forkæmpere for den danske Bondestands aandelige Frigørelse, — den egentlige Grundlægger af den folkelige Bevægelse i hele denne Del af Landet. I et Tidsrum af over tredive Aar havde Egnens „vakte" Befolkning set op til ham som til en Fader; og skønt han i den senere Tid mange Gange havde haft ondt ved at forlige sig med, at den yngre Slægt hengav sig saa meget til Politiken, i Stedet for alene at tænke paa det, der for ham stod som Livets ene Fornødne, nemlig hvad han kaldte Aandens Oplysning og Herliggørelse, havde dette aldrig formaaet at gøre mindste Skaar i det gode Forhold mellem ham og Vennerne. Tværtimod; jo ældre han var bleven, jo mere hans store Skæg og lange Nakkekrøller havde faaet Sølvets Farve, des ukrænkeligere blev den Ære-

frygt, man nærede for ham. Det var for de Unge som at høre et gammelt Sagn, naar han fortalte om Folkesagens første, trange Dage, da dens Talsmænd blev betragtet som Ungdomsfordærvere, der fortjente Baal og Brand. Det lød for dem som et helligt Martyrium, naar han paa sin halvt spøgende Maade gav en Beretning om den Tid, da han paa Apostelvis vandrede paa sin Fod fra By til By og maatte holde sine Foredrag rundt om i Tørveskur og Karlekamre, forfulgt som en Indbrudstyv af Præsterne og Skolelærerne, forhaanet og forulempet af selve Bønderne, der mangen Gang havde pudset deres Hunde paa ham for at jage ham ud af Byen.

Det var derfor ikke den almindelige Smerte over Tabet af en Ven, som Efterretningen om hans Død fremkaldte overalt i Egnen; det var den dybe, højtidelige Sorg, der griber et Folk under fælles Ulykker. De følte alle, at de havde mistet deres Høvding; og for at hædre hans Minde — og desuden under Paavirkning af en vis Ængstelse for de indre Tvistigheder, som nu, da det samlende og forsonende Midtpunkt manglede, utvivlsomt vilde bryde ud med forøget Styrke — indtraadte der en pludselig Vaabenhvile indenfor Menighedens stridende Lejre. Væver Hansen ind-

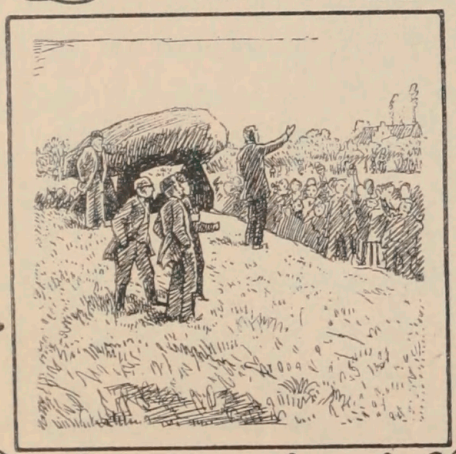
stillede sin underjordiske Agitation, Sammenkaldelsen af Menighedsraadet blev udsat, og selv over Sogneraadsformandens Gærninger blev der foreløbigt kastet et Glemselens Slør. Man talte kun om den gamle Højskoleforstander; man tog hans Fotografi ned fra Væggen over Kommoden og betragtede det fyldige Ansigts kære Træk og de to sorte Prikker over Kinderne, der skulde forestille hans ungdommeligt spillende, lysebrune Øjne. Man gentog Æventyr, han havde fortalt, læste hans gamle Breve, — smaa, ilsomt nedskrevne Lapper, fulde af Henrykkelsesudbrud og varme Venskabsforsikringer; og om Aftenerne sad man udenfor paa Dørfliserne og sang hans Yndlingssange.

Ogsaa i Vejlby Præstegaard gjorde Dødsbudskabet et dybt Indtryk. Skønt Hansine allerede længe havde haft en Forudfølelse af, at hendes Bekendtskab med Sandinge Højskole vilde blive hende dyrekøbt, og skønt hun netop i de allersidste Dage var bleven fuldt ud klar over Forfængeligheden af de Forventninger, som den Afdødes begejstrede Tro og Tale i hendes Pigedage havde vakt hos hende, havde hun aldrig næret bitre Følelser mod ham. I de Øjeblikke, da Fremtiden stillede sig mørkest for hende, havde hun tværtimod altid tænkt paa sin gamle Lærer som

paa den, hos hvem hun i Nødens Stund vilde kunne finde Tilflugt og Trøst.

Nu, da han var borte, mindedes hun ham med Taknemlighed for det meget gode, hun havde lært af ham; og ganske særlig hæftede hendes Tanker sig ved den Formaning om at leve i Sandhed og Selvopofrelse, hvortil han i sine Taler til Ungdommen idelig vendte tilbage. Under Indtrykket af hans Død, og idet Emanuels vedvarende Tavshed for hver Dag blev hende et mere talende Vidnesbyrd om, hvorhen hans Længsel uimodstaaelig drog ham, modnedes en Beslutning hos hende, som lige siden Frøken Tønnesens og den unge Frøken Gerdas Besøg havde optaget hendes Tanke Dag og Nat. Hun sagde til sig selv, at det var frugtesløst længer at hengive sig til et Haab, som nu ofte nok havde skuffet hende, og at det derfor var bedst, baade for hendes egen og Emanuels, men navnlig for Børnenes Fremtids Skyld, at der endelig skete en afgørende Forandring i deres hele Liv. Hun vilde en Dag tale rent ud med Emanuel om deres Forhold; og roligt og varsomt vilde hun da sige ham, hvad der mere og mere var kommen til at staa for hende som den eneste Udvej til et nyt og lykkeligere Liv for dem alle.

FEMTEBOG

F.H.fot.

I.

En Dag mellem den gamle Højskoleforstanders Død og hans Begravelse kom Emanuel om Morgenen over i Staldlængen en Timestid senere, end han plejede; og da han ikke desmindre fandt Niels endnu liggende i Sengen, gav han endelig sin længe tilbagetrængte Utaalmodighed Luft i en alvorlig Formaningstale.

Det kom til en heftig Ordstrid imellem dem, hvorunder Emanuel i et Øjebliks Ophidselse befalede ham at tage sit Tøj og forlade Præstegaarden. Niels tog ham øjeblikkelig paa Ordet, og Emanuel mærkede allerede den næste Dag, da han vilde fæste sig en ny Karl, at Tildragelsen havde vakt en stærk Misstemning imod ham hos visse Dele af Befolkningen. Niels havde altid været Menighedens Kælebarn, og man talte rent ud om, at Emanuel havde jaget ham paa Porten af Misundelse over den Opsigt, han havde vakt med sine Avisartikler. Særlig i Marens Smeds

stedse voksende „Søskendesamfund“ blev Niels Dagens erklærede Helt.

Skønt forøvrigt alt i Præstegaarden tilsyneladende gik sin sædvanlige Gang, gjorde al den Modgang, Emanuel i den sidste Tid havde lidt, og hans for hver Dag heftigere Sjælekampe ham efterhaanden næsten ukendelig. Hans Øjne missede, fordi de bestandig daarligere taalte Sollyset; Ansigtet var bleven graaligt og saa magert, at Kinderne dannede to store Hulinger oven over Skægget. Med Hansine havde han endnu ikke vekslet Ord udenfor den daglige Tale. Der var i de sidste Dage kommet noget i hendes Væsen, som han ikke forstod. Han mærkede, at hun paa én Gang søgte hans Fortrolighed og unddrog sig hans Tilnærmelser; og han havde ikke kunnet faa Lejlighed til at fremkomme med det forklarende og beroligende Ord, som han havde bestemt sig til at sige hende.

Paa Begravelsesdagen befandt han sig fra tidligst Morgen i stundesløs Bevægelse. Udsigten til at skulle tilbringe den hele Dag sammen med mange hundrede fremmede Mennesker og med fornærmede, tildels fjendtligsindede Venner, men navnlig den Tanke, at man rimeligvis ventede, at han vilde tale — tale et Trøstens og Haabets Ord

i Nedtrykthedens Stund — alt dette havde gjort ham saa nervøs, at han den hele Nat ikke havde lukket et Øje.

Det kom ham derfor som en Befrielse, da der hen paa Formiddagen, netop som han sammen med Hansine stod i Begreb med at forlade Præstegaarden for at tage over til Sandinge, indtraf et hæseblæsende Løbebud ude fra Egedet med den Besked, at Fru Aggerbølle laa for Døden, og at han endelig maatte komme derud og berette hende.

„Saa maa du tage over Stranden alene," sagde han straks til Hansine. „Jeg kommer saa derover senere. Du finder jo Folk nok, som du kan slaa Følge med. Men sig til Færge-Jørgen, at han lader en Baad blive tilbage her, saa skal jeg nok selv besørge mig over."

. . . Det var en trist Graavejrsdag, der uvilkaarlig stemte til Sørgmodighed. Solen var som sædvanlig staaet op i klar og blaa Luft; men allerede nu hang en tung Regnhimmel ubevægelig ned over de halvt afmejede Marker med de lange Rækker af vaade Neg. Over Byen og rundtom ved alle Udbyggergaardene og ved enkelte af de enligt liggende Huse hang Flagene paa halv Stang, og ude paa den graa Fjord saaes en hel Flaade

af Fiskerbaade, der med to eller fire Aarer blev roet over mod Genbolandet, alle overfyldte med sortklædte Mennesker og Blomsterkranse.

Efter et Kvarterstids Forløb naaede Emanuel — iført Ornat — ud til Aggerbølles lille faldefærdige Hus i det øde og afsides liggende Egede, gik over dets fuldstændig nedtraadte Havestakit, over en Række hensygnende Kaalplanter og Kartoffeltoppe og traadte ind i Forstuen. Her kom en lille puklet Kone ham betaget og grædende i Møde, idet hun raabte:

„Nu døde hun!“

Han tog sin Hat af, kom gennem et halvtomt Værelse med et overlappet Tapet og gik herfra stille ind i Sovekammeret. Her laa Aggerbølle paa Knæ ved Siden af Sengen, med Armene omkring sin Hustrus lillebitte indskrumpede, næsten mørkebrune Lig, og hulkede højt, mens han blev ved at raabe hendes Navn. Henne under Vinduerne sad eller stod fire lyslokkede, ualmindelig smukke, men blege Børn. Ganske tavse og ubevægelige stirrede de hen for sig med store, tungsindige Øjne, som om de alle — lige til den mindste seksaars Dreng, der sad paa en Skammel med Haanden under Kinden, — var fuldtud fortrolige med deres Skæbne.

Emanuel stod først et Øjeblik ved Sengens Fodende og bøjede Hovedet under en tavs Bøn. Saa gik han hen og lagde varsomt Haanden paa Dyrlægens Skulder.

„Bernhard!“ sagde han.

Men Aggerbølle mærkede intet. Han blev ved at kalde paa sin døde Hustru, mens han under Hulken kyssede Ligets Hænder og trykkede dem mod sit Hjærte.

Emanuel satte sig hen paa en Stol for at vente, indtil Dyrlægens Sind var bleven lidt roligere og mere modtageligt for hans Trøsteord. Han støttede Albuen paa sit Paraplyskaft, lagde Haanden under Kinden og lod sit Blik glide omkring i Stuen. Han saa' hen over Sengene, hen paa Børnene og ind i det tilstødende Værelse, hvortil Døren var bleven staaende aaben, — og hans Hjærte kom til at fryse af Rædsel over den dybe, haabløse Nød, hvorom alting vidnede.

Han vidste, at ogsaa Aggerbølle og hans Kone i sin Tid var flyttet herud fra Hovedstadens Tummel og Fristelser for at leve deres Liv i landlig Fred og Lykke. Han havde ofte hørt fortælle om, hvorledes de som unge, glade, rødkindede Ægtefolk havde vandret nede ved Stranden i de maaneklare Nætter, Arm i Arm og Kind mod

Kind, fulde af Mod og Tro paa Livet, og med en fast og ærlig Vilje til at bygge deres Fremtid op paa Stræbsomhedens Klippegrund. Og Aar for Aar var Grunden svunden mere bort under dem; Haab paa Haab var styrtet i Grus, og af deres Lykkes Bo var der ikke bleven andet tilbage end dette Skelet af et Hjem, hvori nu Døden, den endelige Tilintetgørelse, havde holdt sit tavse Indtog.

Han fór sammen. Aggerbølle havde endelig løftet Hovedet og sad paa Kanten af sin Hustrus Seng. Med Hænderne foldede i Skødet stirrede han ned mod Gulvet som et Billede paa den fuldkomneste Hjælpeløshed.

„Ja, nu er det sket, Emanuel," sagde han med brudt Stemme, mens Taarerne ustandseligt strømmede ned over hans udbulnede Ansigt. „Nu har Vorherre taget min Sofie fra mig. Nu staar jeg ganske alene her i Verden med vore uskyldige smaa Børn! . . . Gud glæde dig i Himlen, min lille Sofie! Du har været mig en god og trofast Hustru. Og hvor har vi ikke været lykkelige en Gang! . . . Men ogsaa i Trængslens Dage stod du mig bi, og jeg takker dig . . . jeg takker dig —"

Graaden overvældede ham igen, og han lagde Hovedet ned i sine Hænder.

Emanuel havde rejst sig og gik atter hen og berørte varsomt hans Skulder.

„Bernhard!“ begyndte han.

Men Aggerbølle lod ham ikke komme til Orde. Med Ansigtet skjult i Hænderne blev han ved at lovprise sin Hustru, at fortælle om deres første lykkelige Dage, om hendes Ungdoms Skønhed og Glæde ved Livet, om hendes Opofrelse og Taalmodighed.

Paa én Gang løftede han Hovedet og sagde som i Vildelse:

„Men jeg har altid sagt det, ... der er noget Troldskab i Luften herude paa Landet, Emanuel, ... noget, som stjæler Livskraften fra dem, hvis Vugge har staaet imellem de røde Tage. Jeg har selv følt det, ... og min lille Sofie har følt det ... det malker Sjæl og Blod og Marv ud af Kroppen paa os, Emanuel. Og vi kan ikke staa imod ... vi er fortabte, fortabte!“

Emanuel var bleven bleg. Aggerbølle havde næsten skreget de sidste Ord ud; og nu lagde han sig igen ned over Liget, tog dets lille, i en altfor stor, hvid Natkappe indbundne Hoved ømt mellem sine Hænder og kyssede dets Pande og dets brustne Øjne. Han var saa aldeles fortabt i sin Sorg, at Emanuel tilsidst indsaa' det frugtesløse i at tale til ham og besluttede sig til at gaa.

„Farvel, Bernhard!“ sagde han blot. „Du ser mig snart igen.“

Derpaa gik han hen og gav Haanden til hver især af Børnene, klappede dem paa deres smukke lyse Lokker og tog den Mindste op paa sin Arm og kyssede ham.

„Gud velsigne jer,“ sagde han og forlod stille Stuen.

Inde i det tilstødende Værelse kom den lille puklede Kone imod ham ude fra Køkkenet og begyndte straks med stor Iver at fortælle om Fru Aggerbølles sidste smertefulde Levetimer.

„Ja, nu fik hun da udstridt, . . . og det var godt det samme; for det var et sølle Syn at se paa hende paa det sidste. Det har været en strenge Nat, kan Emanuel tro. Jeg var selv til Stede, da Vorherre løste op for hende. Hun laa saadan hen, ligesom hun var ganske stiv; saa gav hun et stort Ekko fra sig, og saa var hun død.“

Emanuel hørte slet ikke efter hendes Fortælling og søgte at blive hende kvit. Men Konen blev ved at forfølge ham, først ud i Forstuen, derpaa ud i Haven, stadig lige levende opfyldt af at berette. Først helt ude paa Vejen slap hun ham og vendte — synlig lettet — tilbage til Huset.

Emanuel gik langsomt ud imod Stranden. Han holdt bægge sine Hænder og sin store blaa Bomuldsparaply bag paa Ryggen og saa' ned mod Jorden, mens hans Øjne fyldtes med Taarer.

Hvorfor gøre sig blind, naar man dog var bleven seende? tænkte han. Hvortil nyttede det at blive ved at lyve for sig selv . . . og for andre? Der var faldet Skæl fra hans Øjne, og han forfærdedes over, hvad han saa'!

Ja, Bernhard havde Ret. Der maatte være noget Blændværk i Luften herude; og han havde selv været inde under Fortryllelsen. Han begyndte at forstaa alt. Han følte sig som en, der vaagner af en lang, tung Søvn, . . . som en Bjærgtagen, der efter otte Aars Liv i Troldenes Høj pludselig kender sig selv igen ved at høre sin Hjembys Klokker ringe.

II.

Da han et Par Timer over Middag endelig naaede over til Sandinge, var den egentlige Begravelseshøjtidelighed netop til Ende. Under Del-

tagelse af et Følge paa vistnok et Par tusinde Mennesker, hvorimellem et halvt hundrede Præster i Ornat, var den gamle Højskoleforstander stedet til Hvile paa Byens Kirkegaard. Der var bleven holdt Taler — ialt elleve — baade i Skolens store, med Gran og Vimpler smykkede Foredragshal, hvor Liget havde været hensat, i Kirken og ude ved Graven. Nu var man i Færd med at holde Maaltid af de medførte Madkurve, og da Skolebygningen langtfra kunde rumme de mange Mennesker, havde man — trods en fin, vedholdende Regn — spredt sig ud over Haven og de tilstødende Vænger, hvor man søgte Ly under Træer og under udspændte Paraplyer.

Mange var allerede bleven gennemblødte paa Vejen ud til Kirkegaarden; alles Støvler var ganske lysegraa af Vejenes Lerælte, og Kvinderne havde hæftet deres sorte Kjoleskørter op omkring Livet eller trukket dem helt op over Hovedet. Men hverken Vejret eller det daarlige Føre havde paa nogen Maade formaaet at berøve Sørgefesten dens højtidelige Karakter, eller at virke nedtrykkende paa Deltagernes Stemning. Rundt om hørtes fuldtonende Sang af Folk, som allerede var færdige med deres Maaltid, eller af de unge Piger, der gik i lange Rækker omkring i Havegangene

og var for betagne til overhovedet at kunne spise.

Der var i denne Menneskemasse samlet Repræsentanter for det store Folkepartis forskelligste Afskygninger. Man saa' her alle Slags Skikkelser lige oppe fra et Par af den københavnske Liberalismes Stormænd — en Advokat med Guldbriller og en Sukkergrosserer med Næseklemmer, der sammen med deres Hustruer og et Par unge Døtre var kommen kørende fra Stationen i Landauer — og ned til dyngvaade Husmænd, der havde vandret mange Mil og ofret en Dags Høstløn for at følge deres trofaste Ven til hans sidste Hvilested. Man saa' Skolelærere, Seminarieelever og Højskoleforstandere, baade af den gamle Type med stort Skæg og et stille, forklaret Gimlesmil og af den nyopdukkende moderne Slags med Verdensmandsvæsen og Klædedragt paa Moden. Man saa' hist og her en ung Præst og hans unge Forlovede, der vandrede Arm i Arm under samme Paraply, nynnende de Salmer, der blev sunget rundt om i Haven, mens de nu og da saa' hinanden kærligt ind i Øjet, — han med blød, bredskygget Plyshat og højt opsmøgede Benklæder, hun med ophæftet Kjole og lange, flade Galoscher. Man saa' Rigsdagsbønder, der heller ikke herude

kunde lade være med — som i Folketingssalens Vindusfordybninger — at stikke Hovederne sammen og holde Fingren paa Næsen under en diplomatisk Hvisken. Man saa' Udsendinge fra andre Dele af Landet, der havde bragt Kranse og Hilsner fra fjerntboende Venner; ja endog en stor norsk Digter, der for Tiden var paa Foredragstournée i Danmark — en Kæmpeskikkelse med et mægtigt Skuespillerhaar, et Ørneansigt med Briller paa og et hvidt Slips — havde til almindelig Glæde indfundet sig og vakte den største Opsigt med sin Person og sin højrøstede Tale. Overalt, hvor han viste sig, samledes der en andægtig lyttende Tilhørerkreds omkring ham, og særlig fulgtes han paa en nærgaaende Maade af Niels og nogle andre unge Karle, der kappedes om at blive den udvalgte, paa hvis Skulder han lagde sin Haand, naar han talte.

„Ja, her er vakkert!" kunde man langt borte fra høre ham sige paa sit brede, klingende Maal. „Her er Grøde hernede hos jer — det fornemmer jeg i Dag! Men I er den gamle Jordbund for Nordens Aandsliv, giv Agt paa det! Vi er unge Nybyggere oppe hos os. Og vi har saa meget Fjæld, ... aa, saa meget Fjæld!"

I en saa stor Forsamling med saa mange

bekendte Mænd vakte Emanuels Ankomst naturligt ingen særlig Opmærksomhed; og heller ikke hans Bortebliven fra selve Jordfæstelsen var bleven bemærket af andre end netop Medlemmerne af hans egen Menighed, blandt hvilke den havde givet Anledning til lidt Skumlerier.

Han havde dog ikke staaet længe mellem Menneskemængden nedenfor Skolebygningens lange Træveranda — eller „Svale", som den kaldtes — og søgt efter Hansine, før en leddeløs Person med mørkeblaa Næseklemmer foruden et Par Briller kom styrtende hen imod ham og slog en Haand ned paa hver af hans Skuldre.

„Endelig træffer jeg Dem, Hansted! God Dag! God Dag! De kan vel nok kende mig igen. Vi har søgt Dem alle Vegne . . . De maa endelig straks følge med ind til Lene Gylling. Hun har spurgt efter Dem hele Tiden; hun vil saa gærne gøre Deres Bekendtskab."

Emanuel fik næppe Tid til at genkende en af sine gamle Universitetskammerater, før denne stak sin Haand ind under hans Arm og trak ham med sig op ad Trappen og ind i den overfyldte Foredragssal, hvor der lugtede af Gran og summede af Menneskestemmer.

Her blev han forestillet for en ældre, fin og

smuk Dame med en aparte, kniplingsbesat Fløjelshue paa, der sad i et Hjørne af Stuen, omringet af en Del meget talende Personer, som var Emanuel ganske fremmede. Det var den bekendte Fru Gylling, en formuende Enke, der holdt et Slags folkeligt Hof i Hovedstaden, for hvis demokratiske Selskabelighed hendes Hjem dannede Midtpunktet.

Hun hilste paa ham med en Blanding af ungdommelig Undseelse og næsten moderlig Varme, og idet hun blev ved at holde hans Haand, sagde hun:

„Saa fik jeg Dem da endelig at se en Gang! Jeg har virkelig længe været utaalmodig efter at gøre Deres Bekendtskab, som De vel nok kan tænke. Hvorfor murer De Dem dog saa fuldstændig inde derovre i Deres Eden og kan slet ikke unde os andre lidt Fornøjelse af Dem? De skulde virkelig en Gang se lidt ind til os i Hovedstaden; vi har ogsaa derinde Brug for unge Kræfter, kan De tro! Jeg havde for lidt siden den Glæde at hilse paa Deres Hustru, og jeg tog et halvt Løfte af hende om, at hun vilde formaa Dem til ved Lejlighed at komme ind og tale i vort Vennesamfund. Nu haaber jeg, hun har saa megen Magt over Dem, at De vil komme; ...

og vil De saa for Resten hilse hende fra mig. Hun var saa yndig at se paa og at tale med."

Emanuel hørte kun halvt efter hende; han ønskede blot at komme bort. Men nu kom snart en, snart en anden af de Omkringstaaende hen til ham og trykkede hans Haand og klappede ham paa Skuldren under overstrømmende Henrykkelsesudbrud:

„Nej, er det Emanuel Hansted! — Nej, hvor morsomt dog! — Ja, saadan havde vi netop tænkt os Dem! — Nej, det var dog dejligt!"

Han vidste ikke, hvad han skulde svare, og følte sig ubehagelig berørt af alle disse fremmede Menneskers Tilnærmelser. Til alt Held kom i det samme den norske Digter tilbage fra en Rundtur ude i Haven og tiltrak sig straks alles Opmærksomhed.

Emanuel benyttede Lejligheden til at fjerne sig og gik ud for igen at søge efter Hansine.

III.

Han fandt hende omsider siddende i Ly af en Hybenbusk paa den ydre Side af Havegærdet

i Selskab med et fremmed Bondefruentimmer af stor og kraftig Legemsbygning og med et Hovedklæde, der ikke lignede de stive, hætteformede, som sædvanlig blev baaret af Kvinderne paa denne Egn, men var bundet i Nakken med en stor, løs Knude.

Allerede paa Afstand forbavsedes Emanuel over, at den Fremmede sad med Hansines Haand i sit Skød; og da han kom nærmere, saa' han, at de bægge søgte at skjule en stærk Sindsbevægelse, og at den Ukendte havde røde Øjne, som om hun havde grædt.

Idet han naaede hen til dem, rejste hun sin storslaaede Skikkelse og rakte ham Haanden med et bredt „Goddav", og samtidig blev hun saa kogende rød i Hovedet, at en Samling Fregner paa Næseryggen og under de lyse Øjne kom til at skinne ganske hvide.

Først i dette Øjeblik genkendte Emanuel Hansines Ungdomsveninde, den rødhaarede Ane, der havde lidt den besynderlige Skæbne at blive gift med en saakaldt „Skalling".

Skallingerne var et Fiskerfolk, der boede paa en Landtunge helt ude ved det aabne Hav, hvorfra de — ligesom i sin Tid de gamle Skibberuppere — plaskede omkring i nære og fjerne

Fjorde og gjorde Landgang rundt om paa Kysterne for at afhænde deres Fangst. De havde vist sig fuldstændig upaavirkelige for den nye Tids aandelige Strømninger indenfor Folket og blev skyet af de øvrige Kystbeboere paa Grund af deres Ustyrlighed og deres vilde Sæder.

Ane havde for syv-otte Aar siden — kort efter Hansines Bryllup — truffet en ung, køn, sorthaaret Skalling inde i Købstaden og til sin største Forskrækkelse forelsket sig i ham. Hun havde længe kæmpet mod sin Tilbøjelighed, som hun af Skamfuldhed ikke en Gang havde betroet Hansine. Men tilsidst kunde hun ikke længer modstaa den unge Fiskers dristige Bestormelser, og en skøn Dag var han kommen sejlende med sin Baad i en forrygende Østenstorm, og havde endnu samme Aften ført hende selv og kort Tid efter hendes gamle Plejeforældre hjem til sin Tangtagshytte. Begivenheden havde i sin Tid vakt en pinlig Opsigt i Skibberup og Vejlby; man havde ikke troet, at Ane kunde lade sig saa fuldstændig forblinde af et Par smukke Øjne, og man beklagede hende inderligt for det Liv, hun vilde komme til at føre derude mellem de raa Mennesker. Mellem hende og Hansine var der i nogen Tid efter deres Adskillelse vekslet Breve,

der dog fra Anes Side bestandig blev kortere, indtil hun tilsidst helt forstummede. Hansine forstod godt, at det var, fordi Ane skammede sig over at skrive, at hun var lykkelig; og Tanken paa Barndomsvenindens Færden derude ved det friske, aabne Hav havde i disse Aar ofte faaet hende til at føle sine egne Kaar dobbelt trange og det urolige Liv i Vejlby Præstegaard dobbelt nedtrykkende.

Emanuel følte sig lidt underlig til Mode ved pludselig igen at se den røde Ane dukke op ved Hansines Side. Det var bleven ham ganske uvant at se Hansine vise blot den ringeste Fortrolighed overfor nogen anden end ham selv; og han havde øjeblikkelig forstaaet, at de to igen havde knyttet det gamle Venskabsforhold og aabnet Hjærterne for hinanden.

Han havde netop aflagt sit Ornat og tog nu Plads paa en Træstub ved Siden af dem. I en Tone, hvori der kunde spores en vis Medlidenhedsfølelse, udspurgte han Ane om, hvordan hun havde det, og hvorledes hun levede derude i Skallinglandet. Hun svarede, at hun havde det godt, fortalte, at hun havde fem raske Børn og tre Faar, at hun og hendes Mathias sidste Sommer havde bygget sig et nyt Hus, og at det var Matthias selv, der havde spurgt, om han ikke

skulde sejle hende ned til den gamle Højskole-forstanders Begravelse, da han dog havde nogle Sildegarn staaende her i Nærheden, som han kunde se til med det samme.

Hun talte roligt, lidt forlegen og uden en eneste Gang at se op paa Emanuel; derimod havde hun atter taget Hansines Haand. Skønt hun søgte at skjule det, var det tydeligt at mærke paa hendes Tone, hvor skuffet hun var bleven i sine Forventninger ved Gensynet af sin gamle Højskole-Vennekreds, og at hun blot længtes efter at komme hjem igen til sin Strand, sine Faar, sine Børn og sin Mathias.

Emanuel havde kun flygtigt hørt efter, hvad hun fortalte; han var hurtig sunket hen i sine egne Tanker. Han sad med Haanden under Kinden — saadan som det var bleven hans Vane i den sidste Tid — og saa' mod Jorden.

„Det er sandt, Hansine," sagde han med ét og saa' op. „Du har jo talt med Fru Gylling fra København, efter hvad hun fortalte mig. Hvordan syntes du saa om hende?"

„Aa — saamænd!"

Efter et Øjebliks Tavshed vedblev han:

„Sig mig, hvad talte I egentlig om?"

„Det kan jeg saamænd ikke sige, for der var saa mange, der snakkede til mig, og jeg syntes, at det meste var noget rent hen i Vejret.“

„Naa, man skal da ikke beskylde dig for at være begejstret!“ sagde han med et tvungent Smil.

„Aa, nej; det er jeg vel heller ikke.“

Emanuel sad atter tavs en Stund.

Den temmelig kølige Interesse, Hansine viste Folkesagen og dens Forkæmpere, var ikke længer ny for ham; den havde ofte i de sidste Aar forundret og bedrøvet ham. Endnu forstod han hende ikke paa dette Punkt. Han begreb ikke, hvad det egentlig var, der havde skuffet hende; og han følte i dette Øjeblik ret, hvor langt de i den sidste Tid var kommen bort fra hinanden, og hvor det var længe, siden de havde talt sammen i fuld Fortrolighed.

Han gjorde sig selv det Løfte, at der fra i Dag ikke længer skulde være noget uudtalt imellem dem. Nu, da alle andre Baand brast for ham, nu, da de blev alene, skulde de finde hinanden igen i fuld Forstaaelse; og i Samlivet med hende og Børnene skulde hans Sjæl finde Oprejsning og Fred.

. . . Det var imidlertid bleven Opholdsvejr; Skyerne havde spredt sig, den blaa Himmel kiggede

frem hist og her, og Emanuel saa' nu, hvordan Skarer af Mennesker drog fra Haven ud til en Kæmpehøj, der laa paa en Mark et Stykke fra Skolen, og hvorfra den gamle Forstander om Sommeren plejede at tale paa Nationens store Mindedage.

„Vi maa vel hen og se, hvad der skal gaa for sig?" spurgte han.

„Jeg troede, det var Tid at komme hjem," sagde Hansine.

„Ja, det er det vel ogsaa."

I det samme kom tre unge, soldaterranke Skibberupkarle forbi dem et Stykke borte — i Ilmarch, med svingende Arme og gungrende Skridt.

„Sidder I dér?" raabte én af dem ind til dem i Forbifarten. „I har kanske ikke Brug for at høre!"

Saa rejste de sig og fulgte efter.

IV.

Den Menneskemasse, der efterhaanden samlede sig om Kæmpehøjens Sten, bestod for en væsentlig

Del af Vejlbyfolk og Skibberuppere. Dagens københavnske Gæster og den norske Digter var allerede for en Timestid siden taget til Stationen for at naa Toget, og ogsaa de mere fjerntboende af Følgets Deltagere var lidt efter lidt kørt bort.

Der saaes dog ogsaa fremmede Ansigter i Forsamlingen, og navnlig var der ét — et ungt, blegt og fyldigt, med et mistænksomt Blik og brede, kraftige Læber — der tiltrak sig almindelig Opmærksomhed. Det tilhørte den meget omtalte Kapellan Ole Madsen, en Husmandssøn ovre fra Vestjylland, der i den sidste Tid var bleven Folkesagens store Haab. Han stod med Hænderne paa Ryggen og talte med Væver Hansen, iført lange, sorte Klæder og en flad, sort Hat, der gav ham en vis Lighed med en katolsk Præst.

Da Emanuel sammen med Hansine og Ane naaede Højen, stod der allerede en Mand oppe ved Stenen og talte til Forsamlingen. Det var en lille Oldingeskikkelse med et langt, snehvidt Skæg, der groede ned fra hele Ansigtet, saa man af dette kun saa' et Par mørke Øjne og en stor, kroget Næse.

Hans Stemme var saa svag, at endog de nærmest staaende havde opgivet at høre efter, hvad han sagde; men man kunde se paa ham,

at han selv var stærkt betaget. Efter de ældste Folketaleres Skik havde han blottet sit hvide Hoved, og i de enkelte Ord, der naaede ud til Tilhørerne, genkendte man det gammelnordiske Kraftsprog, som forlængst var gaaet af Mode.

Det var en stor Lettelse for Forsamlingen, da den gamle Mand — en bekendt, ivrig Samler af alle Slags Viser, Fortællinger og Ordsprog fra Folkemunde — omsider efter over en halv Times Tale sluttede og steg ned.

Men et Øjeblik efter viste han sig igen, stod en Stund med betuttet Mine og befølte sig ivrigt for og bag, indtil han endelig med en Stemme, som pludselig kunde høres af alle, udbrød:

„Der er da ingen af jer, der har fundet et rødt Lommetørklæde. Dersom nogen af jer skulde finde det, vil jeg bede jer om at lægge det ind paa Skolen.“

Under en lille Latter fra Forsamlingen steg han atter ned.

Imidlertid var Emanuels Ankomst bleven bemærket af de fleste Tilstedeværende, og han kunde ikke undgaa at faa en Fornemmelse af, at man ventede, han vilde tage Ordet.

Han havde ved Synet af saa mange Medlemmer af sin Menighed pludselig selv faaet

en Trang til at tale . . . til aabent at tilstaa sine Tvivl og bringe sine Forhold ud over enhver Tvetydighed. Var det ikke simpelt hen hans Pligt, spurgte han sig selv. Vilde det ikke være Fejghed at tøve blot en eneste Dag længere med at bekende sit nye Syn paa Folkesagen og dens Fremtid?

Han banede sig Vej gennem Menneskemassen og steg under alles Tavshed op paa Talerpladsen.

Han begyndte med at mindes Vennen, hvis Baare i Dag havde samlet dem. Han sagde, at de alle maatte være Vorherre dybt taknemlige for denne Mand, hvis Liv havde været lutter Kærlighed, lutter Selvopofrelse og trofast Hengivelse. — Men havde den Afdøde da aldrig følt sig skuffet i sine Forhaabninger, spurgte han derpaa, havde aldrig hans Tro lidt noget Skibbrud? — Han havde faaet det Indtryk, fortsatte han, at den gamle Højskoleforstander i sin sidste Levetid var bleven lidt nedslaaet og ikke længer saa' paa Fremtiden med det lyse Haab, som før havde hjulpet ham let over al Livets Modgang. Det nyttede jo heller ikke at nægte, at Folkets Sag for Øjeblikket havde en af sine Trængselstider. Dens Venner stod med et stort, tabt Slag — en stor, bristet Forventning — bag sig; og som alle

Nederlag havde ogsaa dette saaet Mistænksomhed og Tvedragt blandt de Overvundne. Men hellere end at gøre Forsøg paa at tilhylle Sandheden og lyve sig fra dens Alvorlighed, og hellere end at udslynge Anklager mod hinanden for Medskyld i Ulykkerne skulde man se prøvende ind i sig selv og søge at finde, hvad man havde forbrudt, hvor man havde fejlet, og hvad der i Fremtiden burde gøres for at bøde paa Manglerne.

Der var begyndt at blive nogen Uro blandt Tilhørerne. Man havde allerede et Par Gange afbrudt ham med temmelig udfordrende Tilraab.

Han vedblev imidlertid uden at lade sig forstyrre:

„Jeg vil ikke tale om de „taktiske" Fejl, vi har begaaet ved at undervurdere vore Modstanderes Styrke, ved ikke tilstrækkeligt at huske paa, at det Samfund, som vi vilde omstyrte, er bygget op af stærkt Tømmer og med Piller, der bunder dybt i Tiden. Jeg vil heller ikke tale om, at vi maaske har været noget for tilbøjelige til straks at sætte Egenkærlighedens Stempel paa dem, der ikke i alle Punkter delte vore Anskuelser. Der findes dog sikkert ogsaa blandt disse ikke saa faa, der ledes af den oprigtigste Vilje til at udrette det Gode og søge Guds Veje, og af hvis

Fordragelighedsaand vi maaske alle kunde have godt af at tage Eksempel."

„Doktor Hassing!" raabte i dette Øjeblik en Røst ude fra Forsamlingen, hvad der straks vakte en forstaaende Munterhed.

Emanuel blev bleg. Han havde genkendt sin forrige Gaardskarl Niels' skrattende Stemme og maatte standse et Øjeblik for at tvinge sig til Rolighed.

Derpaa fortsatte han:

„Men hvad jeg særlig vil pege paa, er de store, indre Brist, som Folkepartiet — og jeg tænker særlig her paa dets Bondebestanddel — efter min Mening lider under, og som har været skæbnesvangre for det. Vi har været altfor glade ved os selv. Vi har troet altfor fast paa, at ude hos os var alting saare godt ... og derfor forstod vi ikke, at Vorherre ikke straks gav os, hvad vi bad ham om. Ja, lad mig bruge det rette Ord . . . vi har været for indtagne i os selv, for overmodige; vi har i den sidste Tid haft altfor travlt med at ville feje for andres Døre og støve af i andres Stuer og ransage andres Hjærter, og derover har vi glemt vore egne."

Han vedblev endnu en lille Tid at tale — roligt og behersket, — skønt Afbrydelserne stadig

blev hyppigere og mere larmende. Men da han tilsidst næppe kunde komme til Orde for dem, afsluttede han brat med Ønsket om, at Sandhedens og Retfærdighedens Venner af det lidte Nederlag vilde lære, at ikke Selvretfærdighed men Selvfølelse, ikke Hovmod men Fordragelighed var Midlerne til Oprejsning og til endelig Sejr.

Da han steg ned, læste han i de Blikke, der alle Vegne fra mødte hans, og i den Maade, hvorpaa Menneskemassen veg til Side for ham, at han med sine Ord havde overskaaret det sidste Baand mellem sig og Menigheden.

Pludselig brød man ud i høje Bifaldsraab. Væver Hansen var sindigt steget op til Talerpladsen.

Synet af den gamle Kampfører, som nu i mange Aar ikke havde talt i nogen Forsamling, virkede i dette Øjeblik paa alle som et elektrisk Stød, og i forventningsfuld Spænding trængte man sig omkring ham for ikke at gaa Glip af et Ord eller af det mindste Minespil.

Ganske som i fordums Dage stod han længe tavs, med den ene Haand paa Ryggen, den anden omkring Hagen, mens han smilende lod Blikket glide frem og tilbage over Mængden. Endelig

sagde han langsomt, med sin uskyldigt lydende Stemme:

„Se, det var nu dog ret en mærkelig Tale, vi her fik at høre af Emanuel. Jeg stod saamænd dernede og pirkede i mine Øren og tænkte, at jeg maatte høre fejl; og tilsidst sagde jeg til mig selv: Du sover, Jens! Og du drømmer, at du hører vores gamle Provst Tønnesen.“

„Hør! — Bravo!“ dundrede det fra Skibberupperne.

„For det er jo nu saadan, at jeg kan ikke lade være at tænke paa en anden Tale, som Emanuel for mange Aar siden holdt for os . . . det var saamænd den allerførste Gang, han talte til os i vort gamle Forsamlingshus derovre i vor By. Den Gang var der andre Triller i Fløjten end i Dag, . . . den Gang var vi Bøndermennesker det bedste, Emanuel vidste af at sige, . . . aa, vi var saa herlige og skikkelige, at det næsten var for meget af det Gode. Ja, der er vel nok mange af jer, der er her til Stede, som endnu kan huske den Tale; for den vakte jo da en saa grumme stor Opsigt den Gang, og der var saa mange af os, der syntes, at det var da ret en dejlig Tale. Jeg skal nu ikke fragaa, at jeg for min Part ikke var nær saa meget henrykt over den; og derfor

kommer Emanuels Ord i Dag mig egentlig heller ikke saa overraskende. For det er jo saadan med dem, der tager Munden altfor fuld; de er gærne nødt til at spytte noget ud bag efter! — — Se, nu var det ellers det, som Emanuel snakkede om, at vi Landboere havde været altfor meget forgabede i os selv, og at det derfor var bleven saa slemme fat med os i den sidste Tid. Vi skulde lære af de pæne Mennesker derinde i Købstæderne, sagde han, saa vilde Vorherre nok give os, hvad vi bad ham om. — Aa nej, det tror jeg nu slet ikke saa meget paa. Jeg mener ganske tværtimod, at vi har været altfor villige til at lade os køre i Ring af disse hersens mange Københavnere, som i de senere Aaringer er dukket op og har kaldt sig Folkesagens Venner og saadan uden videre gjort sig til dens Førere, . . . og jeg er nu af den Mening, at det er derfor, det er gaaet saa galt med os, som det er. Det har været saadan en Slags Mode mellem Købstadsmennesker, at nu skulde de da til at være rigtig folkelige, og vi Landboere, vi blev vistnok lidt vel meget smigrede over, at saa mange fine og lærde Folk vilde have med os at bestille; vi var ligesom ved at gaa rent fra vores Fem, bare for at tækkes dem. Vi syntes jo, at det var da en saa dejlig, stolt Følelse, naar

saadan en Advokat med Guldbriller paa eller en fin Frue kom og klappede os paa Skuldren og kaldte os „lille Ven“. Og naar de saa oven i Købet kom herud og satte Bo imellem os, ligesom de var en af vores egne, og endda giftede sig med vores Bønderpiger, . . . aa, saa blev vi saa beærede, at vi ikke vidste, hvad Fod vi skulde staa paa af Glæde. — Men det var nu saadan en Slags Sygdom, tror jeg, og jeg har nu altid ment, at naar man bare gav Tid, saa gik den nok ud af Kroppen paa os igen. Og se, det er nu noget, jeg synes at have kunnet mærke i den senere Tid, at vi endelig er ved at spille færdig paa den Narrekomedie, som vi Landboere har været saa tossegode at lade os lokke med til. Jeg tror, at vi nu igen saa smaat kan begynde vort gamle, ærlige Arbejde til Bekæmpelse af Dannelsestyraniet og Aandshovmodet her i Landet . . . . mener I ikke ogsaa, Venner?“

„Jo, jo! — Hør, hør!“ rungede det igen rundt om fra Forsamlingen, der en Tid havde forholdt sig tavs.

Emanuels Ansigt var bleven mørkerødt. Væverens Forhaanelser og hans forrige Venners Bifaldsraab ramte ham som Piskeslag, og han havde den største Møje med at bevare sin Selvbeherskelse.

Men samtidig var der en Stemme inden i ham, der sagde: Hvad oprøres du egentlig over? Er det ikke dit eget Værk, hvis Fuldendelse du her ser? Du høster jo kun, hvad du selv har saaet. Beklag dig ikke, men gaa stille bort . . . gaa bort og skam dig!

„Lad os komme herfra," sagde Hansine ved Siden af ham.

„Og saa var der dette herre med Fordragelighedeu, som Emanuel snakkede saa meget om," vedblev Væveren. „Aa ja, Fordragelighed har jo ogsaa sin Tid. Men du skal ikke lade nogen sidde dig saa nær, at han sidder Laaret af dig, plejer man jo at sige. Og nu har vi for ikke saa grumme længe siden set, hvordan Bønderne et Steds her i Landet har fornægtet deres Barnetro og stemt en Fritænker, en rigtig skidt Gudsbespotter, ind i Rigsdagen; og da der dog var en og anden, der fandt den Spas lovlig grov, hvad var det saa, der skete? Saa sagde vores egne kære Præster og vores lærde Herrer inde ved Universitetet og i Studenterverdenen: Blæse med det, — sagde de. Lad os dog endelig ikke spørge Folk om deres Tro; det er altfor næsvist og udannet. Hvad vil vore Modstandere tænke om os? . . . Se, det er den Slags nymodens Lær-

domme, vi i de sidste Aar har faaet saa mange af inde fra København, rigtig saadan Materialismens Grundsætninger, kan man sige . . . . men de stemmer nu slet ikke med min Katekismuslæsning. Og jeg vil nu gentage her, hvad vor Gæst, Hr. Kapellan Ole Madsen, for et Øjeblik siden hviskede til mig under Emanuels Tale: „Vogt jer for de falske Profeter", sagde han. Og jeg vil for min Del tilføje: Vogt jer for dem, der snakker for meget om Fordragelighed . . . for hos dem er der gærne et eller andet i Vejen med Samvittigheden, skal I lægge Mærke til!"

Skønt Smilet næppe et Øjeblik havde forladt Væverens Ansigt, kunde man baade paa hans Stemme og paa den Maade, hvorpaa han pegede op imod Himlen, hver Gang han nævnte Vorherres Navn, fornemme den undertrykte Lidenskab, hvormed han talte — og rundt om ham stod Mængden som fasttryllet og med aabne Munde.

Emanuel og Hansine havde bortfjernet sig og var gaaet tilbage imod Skolen. Paa Vejen derhen mødte de Ane, der i Forvejen havde forladt Kæmpehøjen for at hente sit Rejsetøj og nu kom for at sige Farvel. Emanuel tog adspredt Afsked med hende og fortsatte straks sin Vej; han var utaalmodig efter at komme hjem. Hansine der-

imod beholdt længe Anes Haand og sagde paa sin stille, rolige Maade:

„Saa er det altsaa en Aftale, — naar du hører fra mig?“

„Men er det da virkelig dit Alvor?“ udbrød Ane baade glad og benauet. „Jeg kunde ikke rigtig tro paa det før.“

„Jo, det er min Mening — dersom du da vil have mig.“

„Om jeg vil, min Putte! Det kan du vel tænke! . . . Men hvad tror du dog, at Emanuel vil sige?“

„Det véd jeg ikke, men du skal faa Brev fra mig. Farvel saa længe.“

Emanuel var imidlertid standset et Stykke borte og havde vendt sig om for at vente paa Hansine.

Han saa' den mørke Menneskemasse paa Kæmpehøjen og Væver Hansens duvende Skikkelse tegne sig skarpt mod den lyse Horisont, og han fyldtes af en uendelig Sørgmodighed. Han mindedes, hvordan han i sin Tid var kommen herud i Troen paa her at finde Menneskehjærtet bevaret i hele dets skønne Oprindelighed og ædle Enfold — og deroppe stod nu en Rænkernes og Bagtalelsernes kloge Mester og triumferede over ham! Han

tænkte paa, hvordan han var kommen herud for at præke Kærlighedens Evangelium — og deroppe stod nu Hadets Apostel og rakte sine blodrøde Hænder mod Himlen, manende til Kamp og Undertrykkelse!

Paa den lange Vej fra Skolen ud til Stranden talte Emanuel og Hansine ikke til hinanden. Først da de var kommen i deres Baad, og da Emanuel i den stille Aften havde roet dem et Stykke ud paa Fjorden, sagde Hansine, der sad i Bagstavnen og med den ene Haand glattede paa Frynserne af sit Shawl, dér hvor dette laa hen over hendes Knæ:

„Har du slet ikke noget at sige mig, Emanuel?“

Han holdt op at ro og hvilte Armene paa Aarerne, mens han saa' ud over Havet.

„Ja, der er jo ingen anden Udvej nu .... vi maa bort herfra,“ svarede han ud af sin egen Tankegang.

„Hvad har du da tænkt at gøre?“ spurgte hun lidt efter.

„Jeg véd saamænd ikke. Men jeg maa vel søge mig et andet Embede; . . . et lille Kald et eller andet Sted paa den jyske Hede eller i Klitterne vil man vel ikke nægte mig.“

„Det skulde du ikke gøre, Emanuel.“

„Hvad mener du? . . . Hvorfor skulde jeg ikke det?“

„Nej, for det vil dog snart blive til det samme for dig dér som her. Det vil ikke vare længe, før du ogsaa dér vil føle dig misfornøjet og bare længes bort.“

Han saa' hen paa hende med et undersøgende Blik; hun havde netop udtalt hans egen, nagende Tanke, som han ikke selv havde haft Mod til at aabenbare. Udsigten til at skulle begynde et nyt Liv i en ny Ensomhed, i et nyt, stort og tavst Øde, fik ham til at gyse.

„Hvad vil du da, at jeg skal gøre?“ spurgte han.

„Jeg synes, du skal gaa derhen, hvor din Længsel drager dig, Emanuel; . . . for det nytter jo dog ikke længer at ville gemme det for hinanden; vi kan jo lige saa godt snakke rent ud om det; . . . du længes efter at komme tilbage til din Familie og til de andre Forhold, som du har hjemme i, og det er jo egentlig ikke mere end rimeligt. Derfor synes jeg nu, du skulde ikke stride med dig selv længer, Emanuel; det nytter dog vist ikke noget. Jeg har netop tænkt over, at du vist nok kunde faa dig en Virksomhed inde

i København eller i en anden stor By, saa du igen kunde være sammen med din gamle Omgangskreds; for det maa du trænge til, det kan jeg godt forstaa."

Emanuel havde løftet Hovedet og saa' overrasket hen paa hende.

„Men vil du da det, Hansine?"

„Jeg?" sagde hun og bøjede sig lidt dybere ned over sine Shawlsfrynser, som hun under hele Samtalen havde glattet paa. „Jeg vil helst det, som jeg tror kan være det bedste for os allesammen."

V.

Allerede den følgende Dag kørte Emanuel ind til Stiftsbyen for at udtale sig for Bispen og anmode om Afsked fra sit Embede; og næsten hele Eftermiddagen gik Hansine rastløs frem og tilbage i en af Havens lange Alléer, — hyllende sig ind i et lille Uldtørklæde, som om hun frøs — og ventede paa hans Hjemkomst. Hvert Øjeblik steg hun op paa den lille Jordhøj, hvorfra man

kunde overskue Egnen mod Vest, for at se efter, om Vognen endnu ikke skulde være at øjne ude paa Vejen.

Lidt før Solnedgang kom han endelig; og en halv Timestid efter gik de bægge ude i den lange Kastanieallé i Enden af Haven, hvor de havde søgt hen for at kunne tale uforstyrret sammen. Hansine satte sig paa den „Naturbænk", der fra gammel Tid stod her ved en Træstamme, mens Emanuel — oprømt af Rejsen og fuld af Oplevelser og Nyheder — gav sig til at gaa frem og tilbage foran hende og fortælle.

Den gamle Bisp havde i Begyndelsen tiltalt ham temmelig skarpt. Han havde kaldt ham utaknemlig, ja forræderisk og med Bestemthed erklæret, at hans Forlangende umuligt kunde opfyldes. Men efterhaanden var hans Tone bleven mildere, og tilsidst havde han i et Anfald af Sørgmodighed sagt Ja til alt.

„Saa nu har vi vor Frihed, Hansine," sluttede han sin Beretning og standsede foran hende. „Nu kan vi rejse, saasnart jeg har faaet Bevillingen."

Hun sad bøjet forover, med Armene hvilende paa Knæene, og saa' ned mod sin ene Tøffelnæse, hvormed hun kradsede i den vaade Jord.

„Ja, se . . . det var det, jeg vilde sige dig,

Emanuel," — begyndte hun, og det lød, som om hun havde Møje med at faa Ordene frem, — „at jeg kan ikke tage med dig ind til København."

„Hvad vil det sige? Jeg forstaar dig slet ikke? Hvad mener du?"

„Jeg mener ... ikke straks," rettede hun sig selv, da hun mærkede, at Emanuel ikke havde ringeste Anelse om hendes Hensigt. „Jeg er dog altfor fremmed for alting derinde; jeg vil dog bare blive dig til Besvær, indtil du faar ordnet dine Forhold og skabt dig en Stilling og indrettet et Hjem ... jeg kan jo slet ikke være dig behjælpelig med nogen Ting. Og for Resten trænger jeg ogsaa til at være lidt i Ro med mig selv. Alting har været saa forstyrret i den sidste Tid, synes jeg."

„Ja, det kan der maaske være noget i," sagde Emanuel og begyndte paany at spasere frem og tilbage foran Bænken, med Armene lagt korsvis bag paa Ryggen. „Men jeg vil dog sige dig, at her bliver der næppe noget behageligt Opholdssted for dig. Jeg mærkede det saamænd blot ved at køre igennem Skibberup; vi boer ikke længere mellem Venner, men mellem hadefulde Fjender."

„Aa ja, det har jeg netop tænkt mig. Derfor har jeg ogsaa ment, at jeg kunde tage ud til Ane og være hos hende en Tid. Vi snakkede lidt

om det forleden: hun sagde, at der var et Par Stuer i deres nye Hus, som de ikke brugte; dem kunde jeg saa godt faa, sagde hun."

„Hos Ane? Ude i Skallinglandet! Mellem de skrækkelige Mennesker! Hvad tænker du dog paa, Hansine?"

„Aa, det har vist ikke saa meget paa sig med det Uvæsen, som man har snakket om, ... det sagde ogsaa Ane; og hun lod da heller ikke selv til at have lidt nogen Slags Nød."

„Men det gaar alligevel ikke an; ... det gaar ikke an for Børnenes Skyld, Hansine! Det er jo dog nu baade dit og mit Ønske, — ikke sandt? — at de kommer lidt bort fra de Paavirkninger, som de hidtil har levet under ... og særlig for Sigrids Vedkommende er det sikkert paa høje Tid. Hun er en rigtig sød og rar Pige, men hun er lidt slem til at tage efter, har jeg mærket."

„Ja, det har jeg jo sagt dig længe, Emanuel."

„Nu ja, men saa forstaar jeg ikke, hvorfor du nu absolut vil — —"

„Jeg har ogsaa netop tænkt paa, at du skulde tage dem med dig ind til København. Du vil jo dog blive nødt til at indrette dig ligesom en Slags Hjem derinde. ... Og saa tror jeg nu ogsaa, at det var godt for Børnenes Skyld, om jeg en Tid holdt mig

lidt borte fra dem. For jeg kan jo dog ikke hjælpe dem til Rette med nogen Ting men vil kanske snarere blive dem til Hinder for, at de kan slutte sig rigtig til deres nye Venner og i det hele faa den Uddannelse og Oplæring, som vi nu dog bægge mener, er den rigtigste for dem. Jeg har netop tænkt paa, at din Søster derinde . . . hun vil nok kunne hjælpe dig lidt med deres Opdragelse; hun har jo nylig mistet sit eget Barn, saa hun vil nok kunne blive en god Plejemoder for dem, har jeg tænkt mig."

Hun talte med stadig lige rolig og behersket Stemme, men hun var bleven meget bleg og saa' ufravendt ned mod Jorden.

Emanuel blev tavs. Hun havde igen udtalt de samme Tanker, der havde beskæftiget ham selv, men som han ikke havde nænnet at berøre for hende for ikke at nedslaa hendes Mod. Han indsaa' godt, at det vilde blive vanskeligt for Hansine at styre et Hjem under Forhold, der var hende saa fuldstændig fremmede, og at hun navnlig ikke vilde blive den Støtte for Børnene eller evne at give dem den Vejledning, som de i Særdeleshed i Begyndelsen vilde trænge haardt til! Han følte ogsaa, at hun med sit sære, for Fremmede uforstaaelige og ofte frastødende Væsen

vilde berede sig selv — og maaske ogsaa ham — mange Vanskeligheder; og særlig havde han hele Dagen med Uro tænkt paa, hvorledes hans Familie vilde stille sig til hende og i det hele optage hans Tilbagekomst.

Han kastede et Blik hen paa hende, og da han saa' hendes Sindsbevægelse, nærmede han sig og lagde Hænderne kærligt om hendes Hoved.

„Slaa alle de Tanker hen, min Ven! Lad os ikke forfalde til den Slags Bekymringer. Nu skal vi netop slutte os tæt til hinanden og staa Last og Brast i Kampen for vort Hjem og vor Lykke. Ikke sandt? . . . Det vil maaske ikke altid blive saa let for os herefterdags; men naar vi blot holder sammen, saa gaar det nok, skal du se!"

Hun havde ikke længer Kraft til at sige ham imod, formaaede ikke en Gang at afværge, at han bøjede sig ned og kyssede hende.

. . . Mens de bægge i de følgende Dage i Stilhed begyndte at forberede sig paa et Opbrud, blev Sagen ikke berørt imellem dem. Men Hansine kunde mærke, at den vedblev at beskæftige ham, og da han for hver Dag tydelig nok blev mere urolig og ængstelig for det Skridt, han var ved at foretage, holdt hun endnu stærkere fast ved sin Beslutning.

Det varede da heller ikke længe, før han en Dag af sig selv ledte Samtalen hen paa Emnet. Han sagde, at det maaske alligevel var fornuftigst ikke at sætte Bo paany, saalænge deres Fremtid var saa usikker, navnlig saalænge han var ganske uden Stilling og uden Indkomster. Han havde tænkt paa, at han sammen med Børnene midlertidigt, indtil han havde faaet sig en Gærning enten som Lærer eller Præst i København eller i en anden By, kunde komme til at bo hos sin gamle Fader, der boede ene i sin store Lejlighed og vistnok gærne vilde huse dem. Han trøstede hende med, at deres Adskillelse ikke skulde blive langvarig; saa snart han kom ind til Hovedstaden, vilde han søge at skaffe sig en Stilling, der atter kunde samle dem i Hygge og Tilfredshed.

Tilskyndet af Hansine skrev han endnu samme Dag et langt Brev til sin Fader, hvori han udførligt og — for at afværge sin Families Medlidenhed — en Smule selvbevidst gjorde Rede for Grundene til, at han sammen med sine Børn vendte tilbage til Hovedstaden, mens hans Hustru foreløbig forblev paa Landet. Til Slutning forespurgte han, om han selv og Børnene maatte nyde Gæstfrihed hos ham, indtil han kunde danne sig et nyt Hjem.

VI.

I Utaalmodighed ventede baade han og Hansine paa Svarets Ankomst.

Der var nu ogsaa efterhaanden bleven ret ubehageligt for dem i Vejlby Præstegaard. De havde hurtigt faaet at mærke, at Befolkningen — især Skibberupperne — havde optaget Emanuels Ord som en tilkastet Handske. Det i sin Tid ansatte Møde af Menighedsraadet var bleven afholdt, uden at man havde tilsagt ham, og i det hele lod man ham paa enhver Maade føle, at man ønskede at blive ham kvit. Man talte endog om at kalde en Fripræst til Menigheden, og der forberedtes Afsendelsen af en Deputation til Kapellan Ole Madsen, der mentes at ville give et imødekommende Svar. Ved Gudstjenesten om Søndagen var Næssekirken — ganske som i Provst Tønnesens Dage — aldeles tom; der var ligefrem udgaaet Ordre til, at man ikke maatte møde, og Væver Hansen havde saa fuldstændig genvundet sin gamle Enemagt, at Ingen vovede at modsætte sig hans Befalinger.

Under Haanden modtog Emanuel dog ogsaa

Beviser baade paa taknemlig Hengivenhed og paa Harme over den Adfærd, der blev vist imod ham. Da det blev bekendt, at han havde indgivet sin Afskedsansøgning, tog nogle Vejlbyfolk endog Mod til sig og begyndte en Indsamling af Penge til Indkøb af en Sølvkaffekande og en Lænestol, der — ligesom i sin Tid ved Provst Tønnesens Forflyttelse — skulde overrækkes ved Afrejsen.

I det hele var den gamle Strid mellem Skibberup og Vejlby nu igen brudt ud i lys Lue, og den før saa samdrægtige Menighed befandt sig i en fuldkommen Opløsningstilstand. Sogneraadsformanden var efter sit Fald sunket ned til sit gamle Liv med Drik og Kortspil, og han trak flere og flere af sine Vejlbyvenner med sig til sine Svirelag. Derimod var Niels, der stadig betragtedes som en Martyr for den gode og hellige Sag, steget det første Skridt til Vejrs mod sine Drømmes Maal. Ved Maren Smeds stadig mere besøgte Bønnemøder var han begyndt at uddanne sig til vandrende Missionsprædikant, i hvilken Anledning han havde anskaffet sig bred Hat og mørkeblaa Briller.

I Præstegaarden laa man i fuld Oprydning. Emanuel, der pludselig havde mistet al Interesse for sin Bedrift og blot ønskede at blive Besværet med Mark og Stald kvit saa hurtigt som muligt,

havde solgt al sin Sæd paa Roden til en Nabo, der for en Del af Købesummen skulde passe Jorden, indtil hans Eftermand i Embedet blev udnævnt; Køer og Heste og Avlsredskaber havde han ligeledes gjort i Penge og med disse betalt den ikke ringe Klatgæld, som han i Aarenes Løb havde været saa letsindig at stifte i Flæng hos mange af sine forrige Venner, og som mere, end han anede, havde bidraget til at svække hans Indflydelse i Menigheden.

Ellevild af Henrykkelse over at skulle til København fór Sigrid ud og ind af Døre, rystende sine gulbrune Lokker, og smittede med sin Jubel den lille Dagny, der i Sommerens Løb havde vokset sig stor og nu trissede alene omkring paa Gulvet. Saa snart Emanuel viste sig, sprang Sigrid kælent op ad ham for at faa ham til at berette om alle de Herligheder, der ventede hende. Hver Eftermiddag i Skumringen maatte han sidde med hende paa Skødet og fortælle om de københavnske Gader med de mange Mennesker, de oplyste Butikker, de klingende Sporvogne, de raabende Sælgekoner og de sorte Skraldemænd, om Rundetaarn og Havnen med de mange Skibe, om Kongens røde Kuske og Tivolis Illumination ... og regelmæssigt blev han selv saa optaget af

sine Beretninger, der vakte saa mange halvt henslumrede Minder hos ham, at det blev mørk Aften, uden at han mærkede det.

Imidlertid sad Hansine stille henne i sin Armstol og syede paa Børnenes Søndagstøj og strikkede dem nye Strømper, „for at deres fornemme Familie i Hovedstaden ikke skulde ynkes altfor meget over dem," som hun en Gang ytrede sig.

Emanuel forstod ikke, at hun vedblev at være saa bleg, skønt der dog nu var bleven Haab om en lysere Fremtid for dem alle. Han havde endog et Par Gange overrasket hende i Graad; og da han havde spurgt hende om Grunden til den, vilde hun ikke svare. Ligeledes undrede han sig over den næsten uvillige Skyhed, hun viste overfor enhver af hans Tilnærmelser. Saa snart han tog Plads ved Siden af hende og vilde tage hendes Haand, rejste hun sig og gjorde sig et Ærende ud i Køkkenet.

Han mente, det var Benauelse over Opbrudet og den forestaaende lange Adskillelse, som hun vilde skjule for ham; og han søgte ved ethvert Middel at berolige og opmuntre hende. Men det var, som om hans Medfølelse saarede hende, og han fandt det tilsidst rigtigst at lade hende have Fred.

Omtrent saa hurtigt, som det var muligt, kom det længselsfuldt ventede Svar fra København.

Det var en af Faderens Skrivelser paa et stort Ark Papir, inden i hvilken der laa en duftende, paa kryds og tværs overskreven Billet fra Søster Betty. Emanuel, der straks havde sat sig ind i Stuen for at læse Brevene højt for Hansine, blev saa bevæget over al den Kærlighed til ham og den Længsel efter ham, der udstrømmede fra dem bægge, at han fik Taarer i Øjnene.

Faderens Brev var holdt i hans sædvanlige, lidt højtidelige Stil. Han skrev, at han nu var en gammel Mand, der næppe havde mange Skridt til Graven, og at der ikke kunde være bleven beredt ham en større Glæde end Udsigten til at gense sin ældste Søn, som han saa længe havde savnet. Uden mindste Forsøg paa at ydmyge ham eller mindste Bebrejdelse for hans Selvklogskab bød han ham et hjærteligt Velkommen tilbage til Fædrehjemmet.

„De to Værelser, som du i sin Tid beboede her, skal med kortest Varsel staa rede til igen at modtage dig," — skrev han — „og jeg behøver vel ikke at tilføje, at ogsaa dine to Børn vil være mig kære Gæster; der skal blive indrettet Beboelse til dem i din umiddelbare Nærhed, og vi skal alle

gøre, hvad vi formaar, for at de kan føle sig veltilpas imellem os. Som du maaske véd, lejede jeg for et Par Aar siden det ikke ubetydelige Havestykke, der hører her til Ejendommen, og som nu afgangne Konferentsraad Tagemann (du erindrer nok ham, der boede under os paa første Sal) i sin Tid var Lejer af; der er altsaa fri Tumleplads for dine Børn, og jeg skal sørge for, at Snedker Jørgensen en Dag bliver tilsagt for at ophænge en Gynge, og hvad andet der behøves til Børnenes Underholdning. Legekammerater skal de heller ikke komme til at savne; baade de unge Løbners (paa tredje Sal) og Kontorchef Winthers (de nye Lejere i Stuen) har flinke og meget velopdragne Børn, saa jeg haaber, at dine ikke for meget vil komme til at savne det frie Landliv. Din Hustrus Bestemmelse om indtil videre at blive boende paa Landet forstaar jeg fuldkomment og kan ganske billige den; hun vilde næppe kunne føle sig tilfreds i en stor Bys for hende saa ganske fremmede Forhold.

Kun disse Ord i Dag. Din Broder Carl beder mig overbringe hans hjærtelige Hilsen; han ønsker bemærket, at ikke alle Kammerjunkere er saa „slemme“, — han forlanger udtrykkeligt, at jeg skal bruge dette Ord — som du vistnok tror, og

at han glæder sig til en Dag at kunne invitere dig ind i Amalienborgs Vagtstue for at overbevise dig derom.

Nu blot min egen Hilsen til dig og alle dine.

Din hengivne

FADER.

„Tænk dig!“ udbrød Emanuel efter endt Læsning og saa' med et straalende Blik hen paa Hansine, der sad i sin Armstol, bøjet over sit Sytøj. „Jeg faar mine gamle Værelser med Udsigt til Kanalen og Børsen og Kristiansborg Slot! Det kan virkelig blive morsomt! . . . Og er det ikke prægtigt med den Have? Tænk, hvor Børnene kan tumle sig dér! Synes du ikke, det altsammen lyder rigtig godt?“

Hansine nikkede blot. Hendes Bryst bølgede, og hun havde lukket Øjnene som et Menneske, der kæmper med sig selv.

Brevet fra Betty var præget af den Sindets dybe Nedstemthed, som Tabet af hendes eneste Barn havde fremkaldt hos hende. Hun skrev:

„Du véd ikke, hvor her er bleven tomt og trist i vore Stuer, siden Vorherre tog min lille Kai fra mig. Hvor længes jeg ikke efter, at dine Børn skal komme herind, for at jeg atter kan

høre Barnestemmer og Barnelatter omkring mig. Sig til din Hustru, at hun ikke skal ængste sig for dem — jeg kender selv en Moders Ængstelser! — Vi skal værne om dem, saa godt vi kan, mens hun er borte fra dem. Men allermest længes jeg efter dig, kære Broder, som jeg nu ikke har set i saa mange Aar. Frøken Tønnesen, som jo har besøgt dig for nylig, og som jeg kommer en Del sammen med, har fortalt mig, at du er bleven saa brun og har faaet et stort Skæg. Hvor jeg glæder mig til at se dig! Og du vil nok være god imod mig, Emanuel. Jeg trænger saa meget til din Trøst. Jeg længes efter at kunne læne mit Hoved mod din Skulder og tale til dig i Fortrolighed. Ja, Emanuel, — Vorherre hjemsøger os. Blot vi maa have Kraft til at bære vor Byrde!

For din Fremtid tror jeg ikke, du behøver at være bekymret; det mener ogsaa baade Fader og min Mand. Igaar, netop som Fader havde modtaget dit Brev om Formiddagen og sendt det herop, for at vi skulde læse det, var vi til Middagsselskab hos Justitiarius Munck; ved Siden af mig ved Bordet sad Stiftsprovsten, som jo kommer hjemme hos os; og da jeg var saa glad over dit Brev, kunde jeg ikke lade være at fortælle ham, at du nu vilde flytte herind til Byen. Han syntes

mærkelig nok at vide noget om det i Forvejen (oppe fra Ministeriet, mener min Mand) og lod ogsaa til at være meget tilfreds dermed. Jeg spurgte ham tilsidst rent ud, om han mente, du kunde faa et af de mindre Embeder ved en af Kirkerne her i Byen, og det syntes han slet ikke at anse for umuligt. „Deres Broder er jo en særdeles god Laudabilist," (er det rigtigt stavet?) sagde han; „og vi trænger ogsaa herinde til unge og prøvede Kræfter." Han lagde særlig Eftertryk paa „prøvede". I det hele talte han saa pænt om dig, (han kender dig jo fra gammel Tid hjemme fra Fader) saa jeg tror ikke, det vil komme til at skade dig, at du har haft de Anskuelser, som du nu er kommen bort fra."

VII.

En Dag i Begyndelsen af September slog endelig Afrejsens Time.

Det blev en travl og bevæget Dag. Tidlig om Morgenen gik Emanuel ud til Skibberup Kirkegaard for at sige Farvel til Guttens Grav og derfra til

sine Svigerforældre og Hansines Broder Ole, der styrede sine Forældres Ejendom. Afskeden med de sidste var temmelig kølig; særlig var Else stærkt paavirket af den almindelige Skibberup-Stemning; og skønt det efter Hansines Ønske ikke var bleven omtalt, at hendes Ophold i Skallinglandet skulde strække sig ud over et Par Dage, kom der et mistænksomt Glimt i Elses lyse Øjne, hver Gang Besøget hos Ane kom paa Tale.

Om Formiddagen indtraf den omtalte Deputation i Præstegaarden med en pletteret Kaffekande og en Skrivebordsstol, og hen paa Eftermiddagen ankom endelig en Vogn, som Emanuel — for ikke at være nødt til at bede Naboerne om flere Vennetjenester — havde bestilt hos en Vognmand inde i Købstaden ... en Landauer med Nysølvsbeslag og Kusk i Liberi.

Emanuel fór i Rejsefeber omkring mellem Kufferter og Æsker, iført en ny, sort Klædesfrakke og med nyklippet Haar og Skæg, — fulgt i Hælene af Sigrid, der ikke vilde slippe ham af Syne; det var, som om hun frygtede for, at han skulde kunne rejse bort uden at tage hende med. Hun havde hele Natten ikke lukket et Øje men hver halve Time spurgt Moderen om, hvad Klokken var; og lige fra Morgenstunden havde hun trofast

baaret paa sine private Pakkenilleker — en lille Blikspand, et ituslaaet Dukkehoved og to Tændstikæsker med forskelligt farvede Sten — og havde ikke været at formaa til at slippe dem et eneste Øjeblik.

Abelone, hvem Hansine havde overtalt til at følge med Børnene og blive hos dem i nogen Tid, gik og græd af Benauelse; og ude i den tomme Stald sad Søren Røgter paa Kanten af et Fodertrug og grundede over Livets mærkelige Tilskikkelser.

Hansine var hele Dagen rolig og gjorde sig nyttig overalt. Ingen skulde i hendes Ansigt kunne læse sig til, hvor fuldt og fast hun var overtydet om, at hun i Dag skulde se sin Mand og sine Børn for sidste Gang ... Hun vidste, at Børnene snart vilde glemme hende derinde mellem de mange fremmede Mennesker og alle de nye Ting, der kom til at optage deres Sind og Tanker; og naar de var bleven ældre og helt havde vokset sig sammen med deres nye Omgivelser, vilde de føle det som en Hindring og en Skam at have en Moder, der gik med Bondehue og førte Bondetale. Men hun havde lovet sig selv, at de skulde ikke komme til at lide for, hvad andre havde forbrudt. Fuldt og helt skulde de have Del i den Livets

lyse Lykke, som hun en Gang havde drømt om at kunne naa ogsaa for sig selv.

Og Emanuel? Ogsaa for ham vilde hun snart blive en tung Lænke, som han ønskede sig Mod til at afryste. Hun havde i denne Tid mærket paa hundrede Ting, hvorledes han i Tankerne allerede levede i et Liv, der var hende fjernt, og som hun aldrig kunde blive i Stand til at dele med ham. Hun vidste, at han ikke vilde færdes længe i sin gamle Vennekreds, før han selv kom til at føle det dybe Svælg, der nu skilte ham og hende; og det vilde da komme over ham som en Befrielse, naar hun en Dag skrev til ham, at hun ikke mere vilde vende tilbage, at han var fri, og at det vilde være frugtesløst af ham at forsøge paa at faa hende til at forandre sin Beslutning.

Hun bebrejdede ham intet. Hun anklagede kun sig selv, fordi hun havde været saa hovmodig at tro, at hun kunde udfylde en Plads paa de høje Bænke. Ja, egentlig var hun ikke en Gang overrasket over, hvad der i den sidste Tid var sket. Det undrede hende snarere, at det ikke var sket for længe siden. De sidste syv Aars Oplevelser havde saa ofte forekommet hende saa besynderligt uvirkelige. Hun havde kunnet over-

faldes af den Følelse, at hun endnu var den unge Pige i sine Forældres Hus, og at hele hendes Ægteskab, hele hendes Liv i Vejlby Præstegaard, blot var en lang, urolig Drøm, hvoraf hun vilde blive vækket ved et eller andet Hanegal.

... Da Afrejsens Time kom, kyssede hun Børnene og sagde Farvel til Emanuel paa saa rolig en Maade, som om ogsaa hun troede, at Adskillelsen kun skulde blive kort. Hun fulgte dem til Vognen, pakkede selv Børnene godt ind og bad Abelone huske paa at give dem deres rene Forklæder paa, inden de naaede København.

Da Emanuel i Afskedens Øjeblik grebes af en stærk Sindsbevægelse og blev ved at holde om hendes Hoved og kysse hendes Pande, sagde hun for at opmuntre ham, at han nu ikke skulde gøre sig Bekymringer for hendes Skyld; det skulde nok altsammen blive godt.

„Og pas saa paa Børnene, Emanuel," sagde hun til allersidst; — og som om hun med disse Ord havde udtømt sin Sjælskraft, vendte hun sig i det samme om og gik op ad Trappen, endnu før Vognen var begyndt at køre.

„Gaa op paa Jordhøjen i Haven — saa vi kan vinke til dig — til det sidste!" raabte Emanuel efter hende.

Men hun vendte sig ikke om og gik hurtigt ind i Huset.

Kusken knaldede med Pisken, og Hestene satte sig i Bevægelse. Da Vognen rullede ud igennem den hvælvede Port, raabte Sigrid Hurra.

Paa Vejen ud gennem Byen tilraabte de fleste Folk dem et oprigtigt „lykkelig Rejse", idet de kørte forbi; ja af uvilkaarlig Ærefrygt ved Synet af Landaueren og den liberiklædte Kusk blottede mange endog Hovedet.

Da Vognen naaede ud paa Landevejen, sagde Emanuel:

„Tag nu Lommetørklæderne frem, Børn!"

Saa snart de saa' Hansines Skikkelse staa deroppe paa den lille Høj i Udkanten af Haven, begyndte de alle at vifte.

Hvorfor mon hun ikke vifter igen, tænkte Emanuel.

„Vift, Børn ... vift!" sagde han og fik Øjnene fulde af Taarer.

Men Skikkelsen deroppe paa Højen rørte sig ikke; .... de fik intet Svar paa deres: „Paa Gensyn."

... Hansine stod som en Billedstøtte, indtil det sidste Glimt af Vognen var forsvundet i det Fjerne; — saa gik hun stille ned. Pludselig var

det, som om hun blev overfaldet af Svimmelhed; hun satte sig tungt ned paa et af de smaa Træ-trin, der førte fra Havegangen op til Højen.

Time efter Time blev hun siddende her — ubevægelig, med Hovedet i sine Hænder, mens Efteraarsvindens Sus drog tungt gennem Træ-kronerne oven over hende.

Ved Solnedgang rejste hun sig og gik ind imod Huset. Hun skulde overnatte hos sine For-ældre, i sit gamle Værelse, hvor hun havde sovet som ung Pige. Først den næste Dag vilde Anes Mand komme med sin Baad for at føre hende over til hendes fremtidige Hjem.

Hun hentede en lille Bylt Klæder i det tomme Sovekammer, gik derpaa ud i Stalden og sagde Farvel til Søren, der nu var blevet Stedets Ene-herre, og forlod Præstegaarden.

Udkommen er af

HENRIK PONTOPPIDAN:

Landsbybilleder. Fortællinger. 1883.
Fra Hytterne. Nye Landsbybilleder. 1887.
Skyer. Skildringer fra Provisoriernes Dage. 1890.
Krøniker. Smaafortællinger. 1890.
Muld. Et Tidsbillede. Andet Oplag. 1892.
Det forjættede Land. Et Tidsbillede. 1892.
Smaa Romaner:

Ung Elskov. Idyl. 1885.
Mimoser. Et Familieliv. 1886.
Isbjørnen. Et Portræt. 1887.
Spøgelser. En Historie. 1888.
Natur (Vildt. En Bonde). 1890.

Foto 202814, omslag